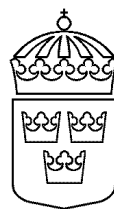

Riksdagens protokoll

2003/04:50

Tisdagen den 16 december

Kl. 09.00 – 20.44

Protokoll
2003/04:50

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 10 december.

2 § Information från regeringen om mötet med Europeiska rådet och EU:s regeringskonferens i Bryssel den 12–13 december

*Information från
regeringen*

Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det blev ingen uppgörelse om ett nytt fördrag för den europeiska unionen. När Europeiska rådets möte avslutades i Bryssel på Luciadagens eftermiddag tvingades vi konstatera att den politiska viljan att göra de sista kompromisserna inte var tillräckligt stark. Detta är beklagligt.

Samtidigt är det viktigt att inte dras med alltför långt i de dystra profetior om framtiden för det europeiska samarbetet som nu utvecklas på sina håll runtom i Europa. Europeiska unionen kommer att fortsätta att fungera. Många har kritiserat Nicefördraget, men jag har hela tiden understrukt att det lever upp till det viktigaste krav som vi ställde på det för tre år sedan, nämligen att det när tio nya medlemmar träder in i EU den 1 maj nästa år finns en fungerande rättslig bas att stå på.

Herr talman! Varför blev det då ingen uppgörelse? Jag tycker inte att det är särskilt meningsfullt att försöka peka ut enskilda syndabockar. Alla deltagare har i varierande grad ansvar för det som skedde. Låt mig peka på några faktorer som jag tror påverkade utgången.

Det gick först och främst inte att lösa upp den kompromiss om röstviktningen som träffades i Nice för tre år sedan. Niceöverenskommelsen om hur rösterna ska vägas i rådet innehöll två viktiga element, två anomalier, skulle man kunna säga:

För det första accepterade Tyskland att ha lika många röster som de tre länder som kommer närmast efter i storlek, trots att Förbundsrepubliken Tyskland har betydligt större befolkning.

För det andra gavs Spanien och Polen en röstvikt som låg mycket nära de fyra stora, trots att dessa två länders befolkning är avsevärt mindre. Det är den dubbla obalansen. Man fokuserar i debatten enbart på situationen i relationen Polen–Spanien gentemot Frankrike–Storbritannien–Italien. Det finns där en obalans, men det finns också en

obalans åt det andra hållet – Tyskland gentemot dessa tre länder. Båda sakerna diskuterades.

Konventets förslag med en dubbel majoritet innebär ju att befolkningens storlek som avgörande kriterium förstärks vid en omröstning. Man skulle kunna beskriva det som att framför allt Tyskland får en röststyrka som bättre speglar Tysklands relativa vikt. Detta är betydelsefullt, och därför var vi beredda att stödja detta. Också Tyskland ska rimligen ha en behandling när alltmer av besluten tas med omröstningar i unionen, en behandling som gör att också tyska medborgare upplever sig rättvist behandlade i unionen.

Under helgens förhandlingar gjorde ordförandeskapet mycket tappra försök att med hjälp av en så kallad *rendez-vous clause* finna en lösning. Tanken bakom detta var att låta Niceöverenskommelsen verka till 2009 eller 2014. Därefter skulle man gå över till konventets förslag, antingen automatiskt eller efter en prövning, men detta gick det inte att nå enighet kring. Varför? Ja, det kommer säkert att diskuteras. Jag kan bara konstatera att det inte gick liksom också konstatera att vi naturligtvis ändå inte ger upp. Arbetet fortsätter självklart. Det gick inte så fort att det var möjligt att lösa detta under Italiens ordförandeskap. Det fortsätter nu med irländarna, sedan med nederländarna och därefter med luxemburgarna.

Den andra omständigheten var att många av nyckelländerna inte verkade tillräckligt angelägna att nå en uppgörelse trots att man sänt signaler om nödvändigheten av att få ett snabbt slut på regeringskonferensen. Det finns många som lägger en stor del av skulden för det som skedde på Italien som ordförandeland. Jag tycker att det till del är orättvist. Ordförandeskapet gjorde stora ansträngningar på slutet för att nå en överenskommelse. Möjligen kunde det ha varit klokt om det hade fått fortsätta ytterligare ett dygn. Det var trots allt i huvudsak enbart en fråga som var utestående.

Det kan emellertid finnas skäl att sätta frågetecken kring den kraftiga betoning på tidtabellen som Italien tidigt valde att göra. Samtidigt fick premiärminister Berlusconi starkt stöd för detta från många håll inom unionen. När jag vid regeringskonferensens öppnande i Rom den 4 oktober underströk att för den svenska regeringen var resultatet viktigare än tidtabellen kände jag mig faktiskt vid det tillfället ganska ensam.

Den tredje omständigheten som det är viktigt att komma ihåg är att krisen för tillväxt- och stabilitetspakten skapade ett ogynnsamt politiskt klimat. På många sätt kan det som skett med regelverket kring den gemensamma valutan vara allvarigare för unionen på sikt än helgens misslyckande kring det nya fördraget. Det är den bedömning som jag gör.

För många av de mindre medlemsländer som tillhör euroområdet har det franska och tyska åsidosättandet av stabilitetspaktens regler varit mycket omskakande. I till exempel Nederländerna har det som skett nära nog orsakat en regeringskris. Kommissionens ställning har ytterligare försvagats. Allt detta påverkade nog kompromissviljan hos många länder i negativ riktning.

Jag kan ju göra den reflexionen redan nu, herr talman, att det är klart att regeringskonferensen pågår och att vi kommer att återkomma till den. Vi har en rättslig grund för allt vårt arbete. Det är inte i den meningen en kris. Vi har en rättslig grund också för utvidgningen, precis som jag sagt. I den meningen är det här under kontroll. Om man däremot tittar på sta-

bilitetspakten finner man att det där inte finns en motsvarande position att falla tillbaka på. Där finns inget svar på den kris som är skapad. Just nu, i den här situationen, har vi ändå ett instrument. Därmed menar jag att den verkligt allvarliga krisen för unionen under hösten har varit problemen med sammanbrottet i stabilitetspakten.

Herr talman! Vilka bör då utgångspunkterna vara för oss i det fortsatta arbetet för ett nytt fördrag?

För det första: Vi bör se till att när förhandlingarna fortsätter ska det ske på basis av vad konventet föreslagit plus det som vi preliminärt enats om under regeringskonferensens första drygt två månader. Många framsteg har gjorts under de förhandlingar som Italien lett. Detta bör bevaras. Vi kan inte börja om från ruta 1. Från svensk sida har vi lyckats väl med att hävda många av de ståndpunkter som riksdagen givit stöd för. Vi har också skapat en europeisk enighet kring hur en utvidgad union kan fungera bättre.

För det andra: Vi bör noga överväga när tiden är inne för att återuppta förhandlingarna. Europeiska rådet gav det inkommande irländska ordförandeskapet i uppdrag att värdera läget till vårtoppmötet i slutet av mars. Men jag skulle inte bli förvånad om det visar sig att vi behöver mer tid för att lösa upp de knutar som finns. Det kan bli en uppgift för både Nederländerna och Luxemburg att klara ut detta under de två sexmånadersperioder som följer efter det irländska ordförandeskapet.

För svensk del bör vi vara beredda att återuppta förhandlingarna närhelst förutsättningar finns att nå en överenskommelse. Vi hade i Rom ett sätt att argumentera som var av följande slag. Tidtabellen är underordnad substansen, men vi bör vara klara, sade vi, i god tid före Europaparlamentsvalet. Det var så vi uttryckte oss i Rom. Jag tvivlar på att vi nu är klara före Europaparlamentsvalet.

Dock ska läggas till att i vissa länder i Europa är valet till unionens parlament en ännu större politisk händelse än i Sverige.

Det kan mycket väl vara så att i de länderna växer fram ett starkt politiskt tryck som är av det slaget att man vill ha någon typ av resultat innan man går till parlamentsval. Det talar för att det kommer tillbaka under Irlands ordförandeskap som förhandling. Mot detta talar naturligtvis att om det är så nära att man kan slutförhandla under det irländska ordförandeskapet, varför satt vi då inte ett extra dygn nu i Bryssel och gjorde allting färdigt? Det är en svårbedömd situation.

Det andra är att vi bör noga överväga när vi ska ta upp förhandlingarna igen, som jag sade. Från svensk sida ska vi vara beredda att återuppta förhandlingarna närhelst så sker.

Den tredje omständigheten är att vi bör vara vaksamma på diskussionen om en framtida union med två hastigheter. I kölvattnet på det som hände i helgen talas nu om nödvändigheten för vissa länder att kunna gå vidare i en djupare integration. Jag noterar också i vissa uttalanden ett drag av skepsis som ger intryck av att ifrågasätta om de nya medlemsländerna klarar av sin roll som fullvärdiga deltagare i EU-samarbetet. Detta är oroande. Unionens historiska uppgift är att ena Europa och säkra en framtid för oss alla i fred och välstånd. Det kan endast uppnås om dörren står öppen för alla de europeiska länder som lever upp till de krav som ställs för medlemskap.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Information från
regeringen*

Den bas som byggts kring den inre marknaden förutsätter att alla är med. Detta inser såväl de ursprungliga medlemsländerna som de som snart träder in som fullvärdiga medlemmar. Inom de institutioner som skapats knyts vi samman, något som ligger i vårt gemensamma intresse. Samtidigt är det ofrånkomligt att integrationen ibland sker i olika takt. Den gemensamma valutan och Schengensamarbetet är kända exempel på vilka uttryck detta kan ta sig. Vi har också sett exempel inom utrikes- och säkerhetspolitikens område där grupper av länder vill gå före. Diskussioner om Afghanistan för drygt två år sedan var en illustration till detta. Också på rätts- och inrikesområdet har på franskt initiativ försök gjorts att etablera en tätare dialog i en grupp av länder.

Vi bör, som sagt, följa denna utveckling noga. Min principiella utgångspunkt är att Sverige bör delta i så mycket som möjligt av det samarbete som kan komma att utvecklas mellan vissa EU-stater i en grupp.

Herr talman! Låt mig också i det här sammanhanget säga följande. Det finns ingen som helst anledning att kasta någon skugga på de nya medlemsstaterna för att förhandlingarna bröt samman. Det var i huvudsak några av unionens äldsta medlemsstater som var kärnaktörer i detta drama. De som drömmer om ett EU i två hastigheter, ett kärn-EU och en lösare grupp runtomkring, bör kanske för ett ögonblick reflektera över den kärna som har etablerats, som kallas för eurosamarbetet och faktiskt rymmer tolv av de äldsta medlemsstaterna. Det är där vi just nu har den djupaste krisen. Bara för att man gör kretsen mindre löser man inte problemen. När problemen i Europeiska unionen ska lösas krävs politisk styrka och politisk vilja. Politisk styrka och politisk vilja kommer under överskådlig tid att hämtas ifrån hur den inrikespolitiska situationen ser ut i respektive medlemsland. När regering efter regering är trängd av arbetslöshet, dåliga statsfinanser och svårigheter med att få utvecklingen att gå åt rätt håll finns inte heller det politiska utrymme som krävs för att ta svåra beslut där man ingår kompromisser. Jag tror att det är den huvudsakliga förklaringen.

Herr talman! Även om mötet i Bryssel dominerades av regeringskonferensen lyckades rådet klara av ett antal andra frågor. Vi godkände kommissionens tillväxtinitiativ. Det var inte någon som helst dramatik kring detta. Vi lyckades också nå enighet om lokalisering av ett stort antal EU-myndigheter. Sverige kommer att vara värd för smittskyddsmyndigheten, vars huvuduppdrag blir att identifiera, varna för samt förebygga smittsamma sjukdomar. Fullt utbyggd kommer myndigheten att omfatta ungefär 100 personer med en budget på strax under 500 miljoner kronor. Det är en verksamhet som väl passar in med svensk kompetens och på så sätt fyller de krav som vi har ställt upp. Det är en angelägen verksamhet för unionen. Vi kan vara ett framgångsrikt värdland. De är välkomna till vårt land.

Herr talman! Till sist vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att vi tog upp några utrikespolitiska frågor. Det handlade om en säkerhetsstrategi för unionen och vår totala relation till Ryssland. Vi markerade också som alltid vårt intresse för utvecklingen på den koreanska halvön.

Herr talman! Det var i korthet en sammanfattning av det dramatiska toppmöte som avslutades, enligt min uppfattning, alldeles för tidigt i Bryssel den helg som gick.

Anf. 2 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Tack, herr statsminister, för en engagerad rapport. Det gick inte, sade statsministern, men om man ser med facit i hand och mot bakgrund av stabilitetspaktens haveri, var inte mötets utgång oundviklig? Är inte detta ett resultat av det växande inflytandet för den eländiga mellanstatligheten i Europa, den ökade oviljan att växla nationella beslut mot gemensamma europeiska beslut? Skrämmar inte detta inför framtiden, Göran Persson? Det är inte bara tillväxt- och stabilitetspakten, inte bara fråga om två hastigheter. Är det inte dags att byta inriktning för regeringspartiet och regeringen, att mer betona det oerhörda som skulle hända om Europa faller isär, i två hastigheter, i fragmentering, och att mer betona det europeiska samarbetet på bekostnad av mellanstatligheten?

Samtidigt finns det ett paradoxalt undantag från denna iakttagelse, nämligen samarbetet på utrikes- och säkerhetspolitikens område. Som statsministern sade fattade man beslut om en säkerhetsstrategi, fördjupat samarbete beträffande krishantering och försvarsgarantier med undantag för de alliansfria länderna. De alliansfria länderna sade å andra sidan i ett brev att de ställer upp på tanken om en EU-solidaritet även på detta område.

Tagna var för sig strider nog inte de här nya åtagandena med ökad solidaritet mot militär alliansfrihet, men massan av nya åtaganden, menar jag, förändrar alliansfriheten i en mer solidarisk inriktning. Instämmer statsministern i att svensk alliansfrihet håller på att bli mer solidarisk med avseende på EU-länderna än vad den tidigare var? Som jag förstod statsministern kommer regeringen att slå vakt om de uppnådda resultaten även på detta område.

Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Här står en fast och stadig försvarare av mellanstatligheten. Jag är på intet sätt ensam. Det är federalisterna i Europa som är tryckta tillbaka. I den kretsen kanske Carl B Hamilton räknar in sig själv. Vi har olika syn där. Jag är så pass mycket politisk realist att jag inser att det inte bara är i Sverige som det finns starka intressen som är kopplade till nationalstaten. Det finns i samtliga europeiska länder. Vår uppgift under överskådlig tid blir att förena de starka politiska känslorna med ett ökat europeiskt samarbete och en ökad integration. Det kräver politisk skicklighet och tålamod. Det finns inga genvägar och ingen möjlighet att gå runt folkviljan. Det var den första saken kring mellanstatligheten.

När det gäller alliansfriheten är Sveriges säkerhetspolitiska historia sedan 1800-talets början kopplad först till neutralitetspolitik som vi sedan har formulerat som alliansfrihet. Det har varit en politik under 200 års tid som har växlat i utseende beroende på omständigheterna runtomkring oss. Den har syftat till att hålla Sverige utanför krig. Vi har varit framgångsrika i det avseendet, oerhört framgångsrika. Vi har levt i fred.

Det är likadant nu. Vi har ett nytt läge som växer fram. Vi fortsätter att vara alliansfria, men vi agerar utifrån det nya läget. Vi har aldrig dragit oss undan internationellt ansvar, tvärtom. Vi har mer än något annat land i relation till vår storlek tagit ansvar för internationella fredsoperationer. Vi tänker fortsätta att göra så. Vi kan nu göra det tillsammans med övriga europeiska länder.

Prot. 2003/04:50

16 december

*Information från
regeringen*

Det är jag glad för. Det är bra för Europa, och det är bra för de insatser som Sverige ska göra. Det bryter inte vår grundläggande säkerhetspolitiska linje, utan den ligger fast. Vi är alliansfria. Vi ger inte försvarsgarantier till någon annan, och vi tar heller inte emot sådana från någon annan.

I ett läge där det skulle bli aktuellt att diskutera något sådant avgör denna riksdag den saken – ingen annan – och denna riksdag är fri att fatta det beslut som majoriteten då vill. Så har det varit under tvåhundra år. Så kanske det inte blir under tvåhundra år till, men under överskådlig tid utgår jag från att vi har det förhållningssättet.

Anf. 4 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Finns det ett svar på frågan om Sveriges alliansfrihet utvecklats i en mer solidarisk inriktning på EU-länderna?

Om vi ska diskutera utrikes- och säkerhetspolitik håller jag helt och hållet med om att det bör ske i denna kammare och i utskotten i riksdagen snarare än i internationella förhandlingar. En nästan automatisk följdfråga blir då om regeringen till exempel tänker komma till riksdagen med en skrivelse så att vi kan diskutera den samling nya åtaganden som jag tidigare nämnde. Folkpartiet tycker att det vore bra om vi gjorde det.

Sedan sade statsministern att han är en fast och tung anhängare av mellanstatligheten. Ja, åtminstone det sista är alldeles uppenbart. Frågan är om inte verkligheten förändrats i Europa – med sönderfall av stabilitetspakten och hot om två hastigheter – så att det nu är dags för regeringen att växla tyngdpunkt och faktiskt understryka värdet av samarbete och också växla över till europeiska beslut i större utsträckning. Verkligheten är ju inte konstant, herr statsminister!

Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Hela personen Carl B Hamilton utstrålar allt annat än fasthet. Tyngd? Icke. Icke heller fasthet. När det gäller sådana grundläggande principer som varifrån man utgår när det handlar om internationellt samarbete måste man vara fast.

Vår uppfattning är att detta samarbete under överskådlig tid handlar om mellanstatlighet, och för det finns ett starkt folkligt stöd. Sedan kan det av och till under en sådan process komma motgångar, bakslag, men då står man fast vid principen, driver principerna. Man är fast. Och är man tillräckligt fast, herr Hamilton, blir man så småningom också tung.

Anf. 6 MAUD OLOFSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för rapporten. En intressant del i den var möjligen det som statsministern sade om att det skett ett sammanbrott av stabilitetspakten. Vi var ju några som tidigare i höst förutsåg detta sammanbrott, och därför är det intressant att statsministern nu gör samma reflexion. Möjligen ska vi i dag känna oss rätt nöjda med att vi slipper vara en del av det sammanbrottet.

Det andra som jag skulle vilja ta upp är att det i dag finns en del som är lyckliga över att vi inte lyckades nå framgång i helgen. Jag måste säga att jag blir oerhört bekymrad över att man kan känna en förnöjsamhet över det. Vi har många nya medlemsländer som inget hellre önskar än att vi ska kunna fortsätta med den demokratisering av EU som vi påbörjat,

att man ska öppna för ett större deltagande för de nationella parlamenten och för en bättre demokratisering och en bättre ordning av EU. Det är några steg framåt, och då är det svårt att se att det sammanbrott som skedde i helgen skulle vara en framgång i det avseendet.

Jag vet också, efter att ha träffat de liberala ledarna, att det finns ett stort intresse från många av dem att påskynda slutförandet av dessa förhandlingar. Min första fråga är därför vad statsministern är beredd att göra för att aktivt bidra till att förhandlingarna kommer i gång igen.

Statsministern sade att man är beredd att återuppta förhandlingarna när så sker. Det är en ganska passiv hållning. Jag skulle önska att Sverige nu hade en mer aktiv roll genom att förena sig med dem som vill ha ett påskyndande av processen.

Den andra frågan gäller övergångsperioden, som ju är väldigt lång. Om den delen försinkas i början finns naturligtvis möjlighet att ta igen det på slutet. Frågan är om vi verkligen behöver ha så långa övergångsperioder som det talas om. Kan man inte hitta en lösning i den andra ändan?

Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först ta upp stabilitetspakten. Det är ingen tvekan om att det som hände i höstas var ett oerhört bakslag för hela den monetära unionen. Det vore dumt att dölja detta. Sedan kan man se det hela på två sätt. Om vi hade varit med och röstat hade vi förhindrat den lösning som kom till stånd. Vår röst hade tippat åt det andra hållet. Det är också ett sätt att se på det hela.

Påverkas vi av nederlaget för stabilitetspakten? Ja, det gör vi i allra högsta grad, men vi var inte med och förhindrade det. Det är också utgången av folkomröstningen, vilket är värt att reflektera över.

Jag delar helt och hållet Maud Olofssons uppfattning om dem som jublar. Jag kan inte förstå det. Det här är en motgång för oss alla, och vi måste också lära oss att se det. Man kan tycka illa om EU, och man kan tycka illa om det europeiska integrationsarbetet. Men varje gång som vi i den processen får ett problem som kan beskrivas som en kris drabbas vi direkt. Och det är ingenting att jubla över.

Vi som tror på politik tycker också att det är viktigt att vi har ett kraftfullt europeiskt organ som kan agera när så behövs. Det är det som skadas. De som inte tycker att politik är viktigt kan kanske jubla, men vi som tycker att politik är viktigt är dystra.

Ska man skynda på irländarna? Det är nu viktigt att Bertie Ahern och hans regering får möjlighet att ta vid på ett rimligt sätt. Låt mig återigen säga: Ingen skugga faller över det italienska ordförandeskapets sätt att sköta slutförhandlingen. Den sköttes professionellt. De gjorde vad de kunde, men tidtabellen var för ambitiös och pådriven av alltför många som ville göra det fort.

Jag tvivlar på att det går så mycket lättare för irländarna om vi från alla håll och kanter börjar pusha på och komma med glada tillrop om att de nu ska se till att komma i gång och förhandla och få det gjort före Europaparlamentsvalet. Paradoxen kan mycket väl bli att det kanske går att göra det före EU-parlamentsvalet, men om det växer fram ett tryck att det *måste* göras då tror jag att det låser sig igen.

Prot. 2003/04:50

16 december

*Information från
regeringen*

Vi kommer att ha livliga underhandskontakter med våra irländska kolleger, som vi har en mycket nära relation till, och vara behjälpliga så gott vi kan för att de någon gång i mars ska kunna värdera läget, kanske med en ny förhandlingsstart. Om de värderar läget på ett annat sätt skjuts frågan framåt en bit. Vi ska inte en gång till göra misstaget från Romtoppmötet i höstas då man skapade en stämning av att detta går att fullfölja på några månader. Det var det misstag man gjorde, och det delas av alla vid bordet närvarande länder. Det var inte ordförandeskapets eget misstag.

Anf. 8 MAUD OLOFSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det som jag kan känna är att det finns rätt många länder som är beredda att öka trycket. Jag kan respektera att det irländska ordförandeskapet behöver känna in vad som pågår, men från de ledarkontakter som vi har vet vi att det finns ett stort intresse från många länder. Därför måste man utöva påtryckningar på de länder som bromsar. Det är viktigt att Sverige spelar en aktiv roll i det arbetet så att man kommer framåt och visar att man är beredd att ha den hastigheten.

Jag fick inget svar på frågan om man kan korta i den andra ändan, alltså när det gäller övergångsperioderna. Jag tror att också det är en viktig del av detta. Det hela känns oöverstigligt långt borta, även om jag vet att det går fort när man väl kommer i gång. För många, speciellt för de nya medlemsländerna, känns genomförandefasen mycket långt borta. Det handlar om 2014 och så vidare. Frågan är om det inte går att hitta en lösning även i den ändan.

Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är möjligt att det går. Jag utesluter det inte, men jag tror inte att det i de nya medlemsländerna blir särskilt mycket opposition mot Nicefördragets sätt att fördela röster. Jag tror att de kan leva med det mycket länge. De har ett problem med Nicefördragets hantering av kommissionen, som ju bara reglerar högst 26 kommissionärer. Så småningom, när Bulgarien och Rumänien blir medlemmar, kommer vi att vara 27 länder i unionen. Där finns ett problem. Röstviktningen kan de nya medlemsländerna dock säkert inte bara leva med utan också gilla, skulle jag tro.

Det är naturligtvis, som jag ser det, behandlingen av Tyskland i de röstfördelningar som har skett historiskt i unionen som det nu handlar om. Egentligen skulle jag vilja påstå att det som vi pratar om är en kompromiss som en gång i tiden träffades mellan Helmut Kohl och Felipe Gonzalez. Den har sedan levt vidare i Amsterdamfördraget; där löste vi inte ut det. Det sköts över till Nice; där löste vi inte ut det. Det sköts över till Laeken. Där tog vi ny sats. Nu har vi förhandlat en gång till, och inte löst ut det. Det är där det ligger: Tyskland i relation till Frankrike–England–Italien och dessa tre länders relation till Polen och Spanien. Där finns knuten.

Anf. 10 FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Låt mig likt Göran Persson gjorde i sin inledning konstatera att man inte bör överbetona det som hände i Rom i helgen. Det är bättre att det blir rätt än att det går fort. Samtidigt är vi många som kän-

ner en oro för att det är väl mycket av nationalstaternas perspektiv allena som kommer fram under sena nätter – och naturligtvis även dagtid – i förhandlingar lik denna.

I brist på något färdigt resultat kan det finnas anledning att mer diskutera vår egen, inhemska process som har ägt rum denna höst. I sedvanlig ödmjuk stil har Göran Persson pekat finger runtom i Europa för att fördela bördor, men sagt väldigt lite om hur den svenska processen har varit.

Vår slutsats är nog att EU-samarbetet lämpar sig illa för minoritetsregeringar att agera inom. Det är också sällsynt att det är minoritetsregeringar som gör det, och det är säkert inte särskilt spritt att Sverige är en av de få som har den positionen när förhandlingar tar fart. Detta gäller allra helst som det underlag som regeringen har här i riksdagen är motståndare mot stora delar av EU:s utveckling och önskar ett utträde. Det förstärker den känslan.

Vi tycker oss ha sett denna höst hur regeringen väljer positioner som passar socialdemokrater före det som det ibland har markerats stöd för här i riksdagen. Det har varit synligast när det gäller positionen om vald ordförande. Vi tycker inte att det är en tillfredsställande ordning – vi som är vänner till EU och som ju indirekt är ett underlag för regeringen när det gäller att fortsätta utvecklandet av EU-samarbetet. Det borde komma fram bättre än vad det gör i dag.

Detta har inte direkt med saken att göra, men låt mig i sammanhanget också poängtera att det finns en diskussion om svensk representation i kommande EU-kommission som följer samma tendenser. Vi har ju i nio år haft en socialdemokratisk EU-kommissionär. Det motsvarar 40 % av väljarstödet här inne. 60 % har i noll år haft en kommissionär.

Min fråga till Göran Persson blir: Vad tänker statsministern göra för att rätta till de förhållanden som har återspeglats i relationen mellan regering och riksdag denna höst?

Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag är här för att svara på frågor om det just passerade toppmötet. Jag gör det gärna om det finns frågor med substans som är förberedda. Men en allmänpolitisk debatt om vår parlamentariska situation i Sverige kanske vi kan spara till ett annat tillfälle, särskilt som tiden är knapp.

Anf. 12 FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Herr statsminister! Det är väl ändå så att denna höst har handlat om relationer mellan riksdagens markerade ställning bland annat i synen på vald ordförande och det som regeringen har fört fram.

Låt oss konstatera att det är ett EU-toppmöte som faller därför att man inte kan nå enighet. Vissa länder uppfattar att vissa frågor är så kära att de inte är beredda att gå till ett slut. Göran Persson har också markerat i vissa frågor, dock inte den där riksdagen hade en annan majoritet.

Jag hörde statsministern på den öppna EU-nämndsförhandlingen i två timmar ha en lång plädering för, som det hette: Jag tror att de tycker ... Och sedan fick vi höra allting som Göran Persson ansåg i frågan om vald ordförande. Det var väl alldeles tydligt för alla att här valde Socialdemokraterna att tycka att somt var viktigt och somt mindre viktigt. Det var

Prot. 2003/04:50
16 december

*Information från
regeringen*

alldeles tydligt att Sverige inte tänkte falla med någon sorts flagga i frågan om vald ordförande vad än riksdagen hade tyckt. Har den typen av relationer mellan riksdag och regering ingen relevans för statsministern?

Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! De har i allra högsta grad relevans. Det fanns ingen som helst tvekan om vad riksdagen tycker på den punkten. Det uttrycktes tidigt mycket klart av Carl B Hamilton och några andra; om det handlade i slutänden om att anta eller förkasta det förslag som var framtaget så skulle vi anta det. Frågan om vald ordförande var inte av sådan dignitet att vi på den grunden skulle "vetera". Det var alldeles klart uttryckt av flera i den här kammaren. På den punkten råder det inte någon som helst tvekan.

Vi kan tycka olika i sak, och jag har faktiskt redogjort för vad andra har sagt i frågan och argumenten för detta, som jag i och för sig tycker är kloka därför att de stärker mellanstatligheten. Vi kanske får komma tillbaka till den debatten. Men låtsas inte som om den svenska regeringen hade ett dåligt underbyggt mandat när vi gick till slutförhandlingen! Det hade vi inte. Vi har breda enigheter i Sveriges riksdag om hur vi har sett på det här. På de områden där Sveriges regering inte har fått riksdagen med sig har vi naturligtvis följt riksdagens råd. Det är självklart!

Men det var ingen som uttryckte att det här med vald ordförande skulle hanteras på ett sådant sätt att vi skulle falla med flaggan i topp och "vetera" i slutförhandlingen. Om det har varit Moderaternas uppfattning – nu uttryckt av dess partiledare – så tycker jag att det är konstigt att det inte har sagts tidigare, bland annat i EU-nämnden.

Anf. 14 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Det är ingen hemlighet att jag och mina partikamrater som inte önskar ett EU med ökad överstatlighet inte är speciellt ledsna för att vi inte blev färdiga med den konstitution som leder just till mer överstatlighet. Det var det som det förhandlades om i helgen.

Ändå förstår jag Göran Perssons och andras oro och ledsamhet över att förhandlingarna inte nådde ända fram. Jag läste på vägen hit i dag en liten bok om klokheter. Där stod det att inte ens i det djupaste mörker saknas något ljus. Det finns alltid ett ljus i mörkret. Jag vill lämna en liten uppmaning till Göran Persson om att det alltid finns något positivt i allting dåligt som händer. Det positiva i det som Göran Persson kan se som dåligt i de avbrutna toppförhandlingarna skulle då vara att vi nu har just den tid som han bad om vid det första mötet i Rom. Nu har vi möjlighet att föra en bred folklig debatt om konstitutionen och om EU:s framtidsfrågor. Nu har vi möjlighet att diskutera vart vi egentligen vill gå. Nu har vi möjlighet att låta svenskarna sätta sig in i konstitutionen så att Sverige inte längre är det land där befolkningen vet minst om vad som håller på att hända.

Därför vill jag fråga Göran Persson hur han avser att agera för att få i gång den folkliga debatten och diskussionen om de så viktiga frågorna om EU:s och EU:s medborgares framtid och om huruvida vi ska ha en EU-konstitution och hur den i så fall ska se ut.

Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag skriver inte under uttalandet om att den svenska befolkningen vet minst om vad som händer i EU. Det är ett illa underbyggt påstående, vill jag påstå.

I vilken grad, i vilken utsträckning och på vilket sätt vi ska föra en folklig debatt är bland annat upp till riksdagens partier att hantera. Det är inget som hindrar Gustav Fridolin och Miljöpartiet att med all den kraft Miljöpartiet förmår gå ut på gator och torg, starta studiecirklar, hålla kurser och konferenser, argumentera och debattera. Det gör vi hos oss. Det är ett normalt inslag i ett partipolitiskt arbete. Vi känner trygghet i den processen. Vi tror att den också bäst leder fram till att vi så småningom sammanfattar en ståndpunkt i denna kammare och tar ställning till det fördrag som så småningom kommer att förhandlas fram.

Jag tycker att det är alldeles utmärkt om Gustav Fridolin har ambitionen att föra en bred folklig debatt. Välkommen! Vi väntar på initiativen.

Anf. 16 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Jag noterar att statsministern överprövar EU:s statistikbyrå Eurostat och dess mätningar som *tyvärr* visar att svenskarna har minst kunskap om den konstitution som förhandlas fram. Just därför behövs den folkliga debatt som jag pratar om.

Jag kan berätta för statsministern att jag på tunnelbanan hit i morse samlade in namn för en folkomröstning om konstitutionen och diskuterade konstitutionen med alla dem jag mötte. Jag förstår att statsministern inte kan göra samma sak eftersom han inte önskar en folkomröstning, möjligen av rädsla för vad resultatet av en sådan skulle kunna bli. Men det finns ju andra saker som statsministern kan göra för att få i gång debatten.

Vi har kommit med initiativ, vi har lanserat en kampanj för en folkomröstning om konstitutionen, vi är ute på gator och torg, vi finns i tunnelbanevagnarna och samlar namn för en folkomröstning och vi diskuterar de här frågorna. Vad gör statsministern för att få i gång en bred folklig debatt om EU:s framtidsfrågor?

Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har alldeles nyss redogjort för hur vi arbetar inom socialdemokratin med detta. Om nu Gustav Fridolin har den här breda folkliga kampanjen på gator och torg på initiativ av Miljöpartiet så ska han väl vara tillfreds med situationen och inte önska sig att den ska starta en gång till.

Vi har vårt sätt att arbeta, och andra partier har sitt sätt att arbeta. Det finns en bred majoritet i denna kammare för att frågan om fördraget så småningom ska avgöras i en riksdagsdebatt och i en riksdagsvotering med det mandat som dessa valda ombud har från Sveriges folk. Där avgör vi svåra frågor där målkonflikter kan finnas. Jag tycker att det är en bra ordning. Jag känner mig trygg med den diskussion som nu förs i vårt land.

Anf. 18 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern som kanske är lite mer avgränsad, men som ändå är så pass viktig för mig och för många kvinnor att jag vill lyfta fram den här. Den gäller artikel 51 § 3. Inför helgen och under konventsarbetet diskuterades om EU skulle vila på kristen grund eller inte. Man kan säga att det är samma krafter som drivit den frågan som också har drivit fram att kyrkor ska ha en specialställning i förhållande till EU.

Jag vet att det är regeringens uppfattning att kyrkor, och inte minst katolska kyrkan, inte ska ha en särställning och vara en del av beslutsprocessen. Men samtidigt vet jag väldigt väl att de som har drivit fram den här skrivningen i artikel 51 § 3 har en annan uppfattning. De vill att stora kyrkor, till exempel katolska kyrkan, ska ha ett inflytande över beslutsprocessen.

Nu finns det en mellanperiod att arbeta med och analysera den här frågan mer än vad vi har hunnit göra inför den här helgen. Jag känner mig inte riktigt trygg med att irländarna kanske ska få ansvar för att utforma den här frågan.

Min fråga till statsministern är: Finns det anledning och möjlighet att fundera ytterligare över vad som finns bakom och vad syftet är med § 3 i artikel 51?

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är två saker vi diskuterar. Den ena är den stora portalparagrafen om vad den europeiska unionen vilar på för typ av fundament. I konstitutionen skulle man skriva in den kristna läran eller åtminstone referenser till den. Det var många som motsatte sig detta. Vi vill skilja på konstitution och tro. I det här sammanhanget är det viktigt att vi hävdar den principen, särskilt som Europa i dag inte bara är mångkulturellt i allra högsta grad utan också präglad av flera olika religioner. Den saken tror jag är avklarad. Det italienska ordförandeskapet avsåg inte att resa den skrivningen.

Den andra diskussionen om vilket inflytande olika typer av representanter för det civila samhället ska ha på olika typer av processer handlar om samråd. Det kan finnas motiv för att lyssna på kyrkorna i det sammanhanget. I stora delar av Europa är de mycket stora aktörer, inte minst inom sjukvård och utbildning. Vi har det inte så i Sverige. Exakt hur det ska uttryckas i fördraget får man naturligtvis se upp med så att man inte knäsatser någon princip som för det för långt. Å andra sidan får man inte heller blunda för det faktum att i stora delar av Europa är kyrkorna mycket tunga aktörer inom dessa sektorer.

Anf. 20 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! För mig är det också väldigt naturligt att ha en öppen, bra och kontinuerlig dialog med olika kyrkor och samfund i Sverige. Men att gå därifrån till att lyfta in dem i beslutsprocessen är att ta ytterligare steg. Jag tror att det är viktigt att man skiljer de här två delarna av samhället åt. Jag vet att de som driver detta har ett annat syfte – och det har också Romano Prodis medarbetare uttryckt – nämligen att kyrkor och samfund måste bli en del av EU:s beslutsprocess. Det kommer från så tunga instanser men utan, vad jag förstår, stöd från kyrkor och samfund i

Sverige. Det kommer alltså från det som statsministern nämnde, nämligen andra kyrkor och församlingar i bland annat södra Europa.

Samtidigt vet jag att det är samma krafter som skiljer på kvinnliga rättigheter och mänskliga rättigheter. Det är krafter som gör helt andra tolkningar av det kristna evangeliet än vad jag personligen gör. Det gör mig orolig för kvinnors situation i framtiden, inte minst när det gäller deras reproduktiva rättigheter.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Information från
regeringen*

Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag kan förstå Carina Häggs oro. Det finns mycket runtomkring det här som reser frågor och som också signalerar varningar. Om man med inflytande i beslutsprocessen menar att man efterhör synpunkter innan man går till beslut, tycker jag att man kan leva med det. Vi har ju också remissförfaranden och olika typer av rundfrågor innan vi sätter ned foten. Men om man menar att de ska in direkt i beslutsfattande är det oegentligt. Det är någonting som vi inte tycker om.

Vi får som sagt var lite tid att fundera extra på detta. Det viktigaste är att vi i portalparagrafen har fått bort referenser till religioner. Det är klokt. Det är uppenbart att kyrkorna är stora aktörer. De borde ha någon möjlighet att ge sin röst till känna, men som jag ser det kan det inte bli frågan om att påverka det formella beslutsfattandet.

Anf. 22 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Herr talman! Det blev en bättre värld i helgen i och med att tyrannen Saddam Hussein störtades och greps. Men samtidigt fick vi en dålig utveckling i Europa. Jag delar statsministerns besvikelse över att man inte kunde bli kvar i Bryssel. Å andra sidan har EU kunnat hantera sådant här förut. Regeringskonferensen fortsätter ju precis enligt de tidsplaner som statsministern tidigare har aviserat.

Jag skulle vilja ta upp ett område där det synes råda mycket stor grund för enighet, och det är frågan om utrikes- och säkerhetspolitiken. Vi moderater har hela tiden bejakat en utveckling på detta område där EU:s breda förmåga till kris- och konfliktlösning bättre tas till vara. Det som nu har präntats ned i fördragstexter är som jag ser det bara en bekräftelse av det samarbete som Sverige sedan länge redan är djupt involverat i, i alla dess delar.

Jag tycker att det är bra att detta blir mer tydligt: Delaktigheten i unionen, att det är en solidaritet som råder och också hur EU ska kunna bli en bättre fredskraft.

Däremot är debatten i Sverige dålig. Jag är rädd att regeringen själv har bidragit till en viss förvirring genom att inte visa en större öppenhet och vilja till debatt. De senaste veckorna fick vi en rätt förvirrad diskussion om Sveriges militära alliansfrihet i stället för en diskussion om det bra som nu sker. Jag tror att en av anledningarna till detta var att statsministern så tydligt redan i oktober sade att den här frågan är helt avförd från dagordningen. Därmed kände sig kanske många tagna på sängen.

Därför undrar jag hur statsministern kunde göra denna missbedömning vid toppmötet i oktober och säga att det inte skulle bli någonting på utrikes- och säkerhetspolitikens område.

Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är säkert precis den typen av fråga som resulterar i att det finns en förvirrad situation. Och därmed avslöjar Gunilla Carlsson att hon inte riktigt har förstått vad det handlar om.

I början av det italienska ordförandeskapet fördes frågan om säkerhetsgarantierna bort. Det är den stora förändringen från konventet jämfört med dagens situation. Det handlade om att vi skulle ge varandra militära säkerhetsgarantier. I det ögonblicket vi gör det är vi inte längre alliansfria. Då är vi inne i en ny försvarsallians med varandra, ömsesidigt. Det var det som avfördes i början av det italienska ordförandeskapet.

Därmed återstod två frågor. Den ena var det så kallade strukturerade samarbetet, att vi tillsammans i Europa ska kunna göra insatser för att hävda fred, till exempel på Balkan, utan att nödvändigtvis för den sakens skull koppla in USA. Det var detta det handlade om. För det behövs en civilmilitär planeringsenhet inom unionen som kompletterar de faciliteter, den typ av organisation, som finns inom Nato. Det är detta vi diskuterat under hösten. Det upplever jag som helt okontroversiellt och i linje med tidigare praxis.

Den tredje frågan som diskuterades – och där tycker jag att vi har anledning att vara lite bekymrade – är själva formuleringen i portalparagrafen om vart unionen syftar. Vi ställer oss inte bakom den formuleringen. Men eftersom unionen talar om att man ska utvecklas till en försvarsallians och samtidigt gör klart att detta sker enbart efter enhälliga beslut, har vi ju fortsatt vår möjlighet att icke delta i detta.

Försvarsgarantierna var det stora som konventet föreslog. De försvann tidigt under hösten. Därmed var vi tillbaka i det traditionella samarbetet som vi har kunnat utveckla och förbättra under regeringskonferensen.

Anf. 24 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Herr talman! Det är statsministerns tolkning. Det får stå för honom om han tycker att jag är förvirrad, men jag tror att det var väldigt många som ansåg att statsministern här gjorde en viss undanmanöver som visade att man inte ville ha en diskussion. För hur det än är så är de här frågorna relativt kontroversiella i Sverige. Det handlar om ganska känsliga frågeställningar. Det finns ett regeringsunderlag som inte är helt klockrent i den här frågan.

Därför tycker jag att vi har haft en tråkig diskussion som kom att handla om fel fråga, det vill säga den militära alliansfriheten, som inte var aktuell. I stället borde man börja diskutera vad de här besluten får för konsekvenser för Sverige. Vad betyder de för vår beredskap och vår förmåga att delta? Hur ska vi kunna leva upp till de ambitioner som vi också ger uttryck för.

Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det var faktiskt så, Gunilla Carlsson, att den militära alliansfriheten kunde anses vara ifrågasatt fram tills vi hade mötet i Rom eller i Bryssel senare på hösten, i oktober, då man förde det här åt sidan. Därmed fick vi en öppning att gå vidare med regeringskonferensen som bygger på ett försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete som är av tradit-

ionellt snitt. Om det känns förvirrat någonstans här i kammaren just nu så tror jag inte att det är i den här talarstolen.

Sedan, herr talman, vill jag också säga att vi har ett spänningsfält i Sveriges riksdag som inte enbart gör att det i det regeringsunderlag som nu gäller finns olika uppfattningar om en del av de frågor som vi nu diskuterar i EU. Vi har samsyn om alliansfriheten, men i det alternativa regeringsunderlaget finns ju hela regnbågen representerad, alltifrån Nato-medlemskapet till det fasta försvaret av alliansfriheten, som Centerpartiet alltid har varit ett uttryck för.

Anf. 26 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Herr talman! Den 14 september sade svenska folket ett rungande nej till euro. Strax efter havererade stabilitetspakten, samma pakt som statsministern tidigare har konstaterat är nödvändig för att EMU ska kunna fungera. Sedan kom från EU:s egen statistikbyrå en statistik som sade att över hälften av EU:s befolkning numera har lågt förtroende för unionen. Ovanpå det kom fiaskot i Bryssel i lördags, och som lök på laxen överväger nu Frankrike och Tyskland att bryta upp EU i ett A-lag och ett B-lag och kanske ett C-lag.

Statsministerns kommentar efter allt det här var: Framtiden för Europa är fortsatt god.

Min fråga gäller statsministerns optimism om EU:s framtid. Den verkar vara huggen i sten. Eller finns det någonting nu efter det senaste fiaskot i Bryssel som skulle kunna rubba statsministerns EU-optimism, till exempel stabilitetspaktens kaos eller hotet om att EU splittras upp i två eller tre block?

Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag är i grunden en positiv person. Jag är optimist. Det är mycket lättare att leva livet med den utgångspunkten. Sedan ska jag naturligtvis inte dölja, Björn von der Esch, att jag av och till när det gäller EU har förtvivlat lite. Jag vill nämligen också att saker och ting ska gå fort. Det är ett annat av mina personlighetsdrag.

Man får nog ändå inse att det tar sin tid när det handlar om så många länder som ska komma samman i något slags sammanlänkat kompromissbeslutande. Tänk bort unionen, Björn von der Esch! Hur skulle Europa se ut? Vilken typ av handelshinder skulle vi ha länderna emellan? Vilka konflikter skulle rasa? Jag kan inte se någonting annat än att denna tanke, om att kunna komma samman på detta sätt, i grunden är riktig och bra för oss, och då är man optimist.

Sedan får vi bakslag ibland, och det har vi fått nu, men det innebär inte att man för den sakens skull ger upp. Man går vidare framåt.

Björn von der Esch beskrivning av min uppfattning om stabilitetspakten är korrekt. Den är en grundbult i EMU-systemet, och det är en väldig motgång det som har skett i höst. Men, som jag sade förut, hade vi varit med så hade vår röst tippat utvecklingen åt andra hållet. Det är också värt att tänka på. Ibland sägs det att vi inte skulle ha inflytande på den europeiska utvecklingen. Det finns få saker som demonstrerar tydligare det inflytande vi skulle ha kunnat haft än just denna situation i stabilitetspakten. Vi duger vi också.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Information från
regeringen*

Anf. 28 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Även om en uppgörelse inte nåddes behandlades många frågor på toppmötet. Det blev klart var många EU-myndigheters placering ska vara, och Sverige har fått smittskyddsmyndigheten. Det är säkert en myndighet som passar vårt land väldigt bra, och jag vill gratulera statsministern till att vi har fått den här myndigheten.

Statsministern nämnde också att några utrikespolitiska frågor togs upp, bland annat säkerhetsstrategin, koreanska halvön och Ryssland.

Via ett TT-meddelande blev vi informerade om att EU ser över vapenembargot mot Kina. EU ska överväga att lyfta vapenembargot mot Kina, enligt ett beslut på toppmötet i Bryssel. Nu undrar jag om statsministern kan nämna lite mer om det här beslutet. Jag tror att det är viktigt, och det har kanske kommit lite i skymundan.

Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är ett beslut som gäller Kina som egentligen härstammar från händelserna på Himmelska fridens torg för 14 år sedan och ett beslut som är baserat på Europas bedömning av hur de mänskliga rättigheterna hanterades i Kina vid det tillfället.

Vad Frankrike nu ville var att vi skulle pröva frågan på nytt. Jag tillstyrkte Frankrikes önskan om att frågan ska prövas på nytt men understök att det bara gällde proceduren. Substansen, vilket beslut vi ska ta, får vi komma tillbaka till och samråda omkring.

Nu går frågan till utrikesministrarna. De får börja en diskussion om substansfrågan. Sedan kommer den så småningom tillbaka till Europeiska rådet. Det var alltså ett förslag om vilken process som skulle gälla, inte ett förslag om vilket beslut som ska tas.

Anf. 30 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Tack, statsministern, för den redogörelsen. Jag tror inte att det riktigt har kommit fram i medierna vad som gäller. Nu förstår jag att ni väntar med substansfrågan och att ni kanske tittar över Kinafrågan rent övergripande. Och det kan ju vara bra.

Jag tror att vi alla är bekymrade över de mänskliga rättigheterna i Kina. Det är ett land där man till exempel har ett väldigt stort antal dödsstraff, och de mänskliga rättigheterna kränks fortfarande. Så det skulle kännas konstigt om vi kanske skulle ta bort vapenembargot mot Kina. Därför är jag tacksam för statsministerns svar.

Anf. 31 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! När många av oss nu känner besvikelse över att inte toppmötet gick i lås vill jag ändå ge regeringen ett erkännande för förhandlingsframgången med att lyckas få en av EU:s permanenta nya myndigheter till Sverige. Låt mig säga att den inte nödvändigtvis behöver lokaliseras till Stockholm, inte till Malmö heller för delen, så att statsministern förstår var den egentligen borde lokaliseras.

Sedan har jag en fråga om toppmötet. Varför lockades egentligen alla med på den orimliga strategin att driva fram en uppgörelse på så här kort tid? Alla frågor var ju inte förhandlade i botten. Det svaret är kanske inte fullt så intressant som hur strategin nu ska se ut för att man ska kunna gå vidare så snabbt som möjligt. Jag delar uppfattningen att det vore olyck-

ligt om vi finge ett A-lag och ett B-lag, och jag tror därför att det är nödvändigt att förhandlingarna kommer i gång så fort som möjligt igen.

Statsministerns uppräknings av Irland, Holland och Luxemburg som ordförandeländer visar att horisonten ligger rätt långt fram. Men jag tror att det för att undvika A- och B-lag är viktigt att man startar tidigt. Min fråga är: Har statsministern hunnit fundera på en strategi för hur man ska ta sig fram snabbt med starten? Är regeringen beredd att vidta åtgärder för att underlätta att man kommer i gång, och hur gör man med de nya medlemsländerna som kommer in nu? Får de kommissionärer från början, eller hur ska man lösa den problematiken? Det är viktigt.

Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Den frågan tar Nicefördraget hand om tills vi är 27 stycken, alltså när Bulgarien och Rumänien också kommer in som medlemmar. Då har vi ett problem, för Nicefördraget reglerar de 26 kommissionärerna, inte de 27. Det borde gå att hitta en lösning på det också temporärt – det är ingen större fråga egentligen.

Jag tackar för synpunkterna på var myndigheten ska placeras. Klokt nog formulerade EU-toppmötet sig som så att det är Sveriges regering som ska besluta i vilken stad i Sverige som myndigheten ska ligga. Flera har redan hört av sig, och vad jag förstår är Sverige fullt av lämpliga platser för att etablera en myndighet av detta slag, med hög vetenskaplig kapacitet dessutom. Det gläder mig!

Hur kunde det bli på det här viset? Det kan man nog reflektera över. Jag har inget bra svar annat än att det alltid finns inbyggt i den här typen av processer en vilja att sätta ett märke. Vi vet ju själva hur vi agerade när vi var ordförande: Vi ville nå ett resultat. Det är klart att italienarna också hade ambitioner för sitt ordförandeskap. När sedan försvarsfrågorna löstes ut ganska snabbt och relativt enkelt trots allt – den stora konflikten var ju där mellan Natoländerna – öppnade sig den klassiska förhandlingen igen om röstviktningen, den som vi har misslyckats med så många gånger förut. Då gjorde man ett försök. Jag klandrar inte italienarna för detta. Möjligen hade den andra strategin med facit i hand, nämligen att köra som vi tyckte också under det irländska ordförandeskapet, varit mer framgångsrik, men man kan ju inte utesluta att vi någon gång en vårmorgon under irländskt ordförandeskap hade vacklat ut från sammanträdesrummen i Bryssel och förhandlingarna också då hade havereerat, kanske veckorna före ett EU-parlamentsval. Man vet inte.

Men nästa gång det här kommer upp menar jag att frågan måste lösas ut. Orkar vi inte det då går vi in i en djupare kris.

Jag tror inte på ett A- och ett B-lag. Det är fel tänkt, av det enkla skälet att de som tycker sig tillhöra A-laget ju inte riktigt agerar som om de tillhörde A-laget. Vi kan ju bara se på problemen med det A-lag som eurogruppen utgör. Det är ju faktiskt så att de största problemen i det sammanhanget har ju de länder som av och till skickar signaler att man ska gå vidare på egen hand. Vore det inte bättre att försöka klara det samarbete man redan har på ett sådant sätt att man följer fördragets bokstav?

Prot. 2003/04:50

16 december

*Information från
regeringen*

Anf. 33 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Först vill jag säga tack till statsministern för möjligheten att ställa frågor och lämna synpunkter.

Det europeiska folkets representanter samlades i konventet under ett helt år för att ge uttryck för vad man ville ha i den nya konstitutionen. Detta var ett viktigt demokratiskt inslag i det europeiska samarbetet.

Den tid som nu går menar jag innebär att fokus förskjuts från konventets och folkets vilja mot regeringarnas prestige-kamp och maktrelationer. Jag menar att detta är ett så stort bekymmer i en situation då vi behöver ett stort demokratiskt fokus i Europa att man så snart som möjligt behöver ta upp den här processen igen. För varje månad som går minskar fokus på konventet och ökar kanske på stridigheten mellan regeringarna.

Min fråga är: Delar statsministern uppfattningen att detta är ett starkt skäl för att vi ska få i gång processen igen så snart som möjligt?

Anf. 34 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att processen kommer i gång vid rätt tidpunkt och med bra förutsättningar så att det går att komma framåt.

Sedan är jag inte så där överdrivet entusiastisk över konventets fulländning vad gäller demokratisk förankring. Det fanns representanter, ja, för Sveriges riksdag. Det fanns representanter – en personlig representant – för Sveriges statsminister. Det fanns några representanter för Europaparlamentet. Men det var trots allt en ganska smal bas.

Europasamarbetet är mellanstatligt. Det enda tillfälle då vi ordentligt i Sveriges riksdag har en diskussion om vilka positioner som vi ska inta är ju när statsråden går till EU-nämnden och hämtar sitt mandat innan de reser ned och företräder Sverige i Europasammanhangen.

Jag vet inte hur många gånger jag har stått i den här talarstolen eller hur många inlägg jag har gjort under det här året. Jag tror att jag totalt kommer att ha ungefär 300 inlägg från talarstolen i år. Veldig, veldig många av dem har rört Europadebatt och att jag har hämtat ett mandat för att åka och företräda Sverige. Det finns en demokratisk legitimitet i det också.

Anf. 35 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Statsministern säger att ingen skugga ska falla över de nya medlemsländerna, och jag tror att vi alla delar den uppfattningen. Men jag tror ändå att vi som medborgare och många andra medborgare en sådan här dag, när vi har haft misslyckandet i Bryssel, får en bild av att vi nu inte har någon förmåga att fatta beslut. De nya länderna har kommit till. Det är en ny era. Det uppstår problem. Unionen kan inte fatta beslut.

Jag menar att även detta talar för att vi måste visa att vi så snart som möjligt återgår till en situation där vi kan fatta beslut och att detta kan göras i den nya gemenskapen och med de nya medlemsländerna.

Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Den uppfattningen delar jag: Det måste ske så snabbt som möjligt med beaktande av att EU-länderna också ska ha en rimlig chans att hantera situationen.

Jag delar Holger Gustafssons uppfattning: Just att inte kunna ta beslut, eller att utstråla att man inte kan ta beslut, är det farligaste som kan hända en demokratisk institution. Där har vi samma uppfattning.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Information från
regeringen*

Anf. 37 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag vill också be att få tacka statsministern för rapporten från toppmötet.

Jag vill först hålla med om en sak: Man ska se misslyckandet med konstitutionen också mot bakgrund av allt annat som händer och utvecklas inom Europeiska unionen.

Jag säger detta, därför att vi måste kunna föra en debatt om tillkortakommanden och misslyckanden inom EU utan att ständigt ifrågasätta om vi ska vara med eller ej. Vi brukar i denna riksdag rätt ofta diskutera regeringens tillkortakommanden. Det är inget argument mot Sverige. Det är en del av den öppna politiska debatten.

Jag skulle vilja ta upp en fråga som tidigare har berörts och ställa frågan till statsministern: Är det ändå inte så att utvecklingen inom EU inte bara har tagit sig uttryck i att vi får nya medlemmar och en gemensam säkerhetsstrategi utan också i att det finns en större insikt om att man i en union av EU:s slag också har ansvar för varandra och dessutom möter hot som är gemensamma, oavsett hur man definierar dem i sitt nationella parlament?

Det är denna insikt som faktiskt kommer att präglade toppmötets diskussioner och de krav som solidariteten länderna emellan ställer. Jag förstår att statsministern undvek den viktiga frågan här, nämligen: Vad är det de facto som händer i en union när man kommer närmare och närmare varandra?

Det är i grunden en omöjlig tanke att tänka att om Sverige blev angripen av terror, ett annat land eller på något annat allvarligt sätt så skulle vi då inte få hjälp av andra. Och på det omvända sättet gäller det för Sverige gentemot andra länder. Då gäller det att man inte bara ser på det som är mycket strikt formella förpliktelser utan också reella och moraliska förpliktelser. Anser inte statsministern att utvecklingen inom EU när det gäller diskussionen om solidaritet och förpliktelser leder fram till en diskussion om svensk säkerhetspolitik i detta perspektiv?

Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag ska först säga till Gunnar Hökmark att jag gillar det första han sade om att vi måste kunna förhålla oss till det som händer i EU utan att för den skull ifrågasätta hela den grundläggande konstruktionen. Det är självklart så. Det behöver sägas, tyvärr.

Vad gäller säkerhets- och försvarspolitiken återigen: Den debatten har vi alltid fört i Sverige.

Jag gjorde själv en genomgång av den här frågan för min egen skull, eftersom jag tillhörde dem som hade sett alliansfriheten som ett hinder för svenskt medlemskap i EU. Det var min uppfattning under 80-talet. Jag gjorde en genomgång av Sveriges alliansfrihet och neutralitetspolitik, alltifrån Karl XIV Johan och framåt. Det är en historia som är verkligt krokig, där vi från tid till annan har anpassat oss efter det läge som har gällt och till och med tummat på principer men hållit oss utanför krig. Så har det varit.

Det beskrevs länge som en neutralitetspolitik. Neutralitet är någonting som man intar i händelse av krig. När ett krig bryter ut förklarar man sig neutral. Men vi gjorde inte ens det i slutet av andra världskriget, därför att vi inte tyckte att det var rätt. När jag säger vi så var det Sveriges riksdag. Det var Sveriges riksdag som hade beslutet, då som nu. Därför vill vi inte ha en ordning där vi på förhand har bundit oss för försvarsgarantier gentemot andra eller från andra.

Solidaritet – ja, naturligtvis! Om det händer en naturkatastrof i Polen är det klart att vi kommer att vara där och hjälpa till. Om det blir ett terrorangrepp någonstans är det klart att vi kommer att hjälpa till, efter vår förmåga och på det sätt som riksdagen säger. Men försvarsgarantierna är borta ur EU:s arsenal, om jag uttrycker mig så, och det var välgörande.

Därmed är vi tillbaka till det klassiska läge vi har haft: Vi anpassar vår säkerhetspolitik, vår försvarspolitik efter det läge som gäller. Vi är alliansfria. Syftet är att bevara fred och bidra till stabilitet i vårt närområde. Det är inget nytt. Det är en klassisk linje, och den klassiska linjen har överlevt därför att den har haft förmåga att anpassa sig till den verklighet som gäller. Det är inte alltid storståtligt men väldigt framgångsrikt.

Anf. 39 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Skillnaden gentemot förr är att vi i dag är med i en union med öppna gränser och ett politiskt samarbete. Det är klart att vi ska hjälpa Polen vid en naturkatastrof. Statsministern säger att det är självklart att vi ska hjälpa Polen vid en naturkatastrof. Men är det bara när Polen drabbas av extremt dåligt väder som solidariteten ska finnas där?

Det var så uppenbart att Sverige, inför de diskussioner som nu fördes, kom att vara mer passivt och bromsande än aktivt och påverkande när det gäller utformningen av hur EU ska fungera även inom detta område. I slutändan ledde det till det som har hänt så många gånger när det gäller europeisk politik i Sverige, att ledarskapet hittar på något nytt som plötsligt kommer som en överraskning. Exakt det statsministern sade här, att vi lever i en ny tid och måste anpassa oss, är det som ställer krav på att vi också ska föra en diskussion om säkerhetspolitik där vi anpassar oss till att vi är medlemmar i en union med moraliska och ömsesidiga förpliktelser.

Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är förvånande att Gunnar Hökmark biter sig fast vid det sättet att argumentera. Han har haft möjlighet att följa både konventet och regeringskonferensen. Alla som har sett dem har sett att konflikten har handlat om motsättningar inom Nato, mellan å ena sidan en grupp Natoländer som ville gå vidare och etablera någonting annat, än med säkerhetsgarantier i Europa, och å andra sidan en grupp Natoländer som säger att detta är orimligt, att vi redan har dessa garantier inom Nato. Sedan finns det en tredje grupp alliansfria länder som säger: Vi har vår tradition och vi förbehåller oss rätten att ha den också i fortsättningen. Det var inte kontroversiellt.

Den stora motsättningen har varit inom Nato. För första gången i den organisationens historia har det varit en djup konflikt som inte minst tog sig uttryck i att Turkiet, när krigsaktionen mot Irak sattes i gång, vägrade

amerikanska trupper att passera över Turkiets territorium. Det har hänt den senaste tiden.

Det är i skuggan av detta som regeringskonferensen har genomförts. Det är med utgångspunkt i detta som man har sagt att länderna i Europa inte ska ge försvarsgarantier till varandra. Det görs för dem som så vill, inom Nato. Vi andra som står utanför alliansen har att från fall till fall ta ställning till vilken politik vi kommer att driva, beslutad i denna riksdag baserad på uppfattningen att vi ska bidra till stabilitet och fred i vårt närområde.

Anf. 41 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill också, som många andra har gjort här, uttrycka min besvikelse över att vi inte har fått någon ny grundlag för EU. Vi i Göteborg och i Västsverige är också väldigt besvikna över att vi inte fick en sjösäkerhetsbyrå till Sverige. Det hade varit naturligt att placera den i Göteborg, med vår sjöfartstradition och det säkerhetstänkande som finns på Chalmers och Volvo.

Att vi har fått en smittskyddsmyndighet i stället är inte bara en förlust för Göteborg utan också för hela landet. Den smittskyddsmyndighet som vi nu har fått har bara hälften så stor budget som en sjöfartsmyndighet skulle ha haft. Det innebär hälften så många arbetstillfällen i Sverige och hälften så mycket skatteintäkter till vårt land.

Eftersom Sverige var ett av två länder som inte hade någon myndighet hade vi fått välja först. Jag vet inte varför vi hamnade med den här mindre myndigheten. Jag tror att det kan bero på att regeringen inte ville prioritera. Man hade alla dörrar öppna för alla myndigheter, och så blev det som det blev.

Jag vill nu slå an en lite mer försonlig ton, herr statsminister: Vi göteborgare har många strängar på vår lyra och en smittskyddsmyndighet skulle även platsa i Göteborg. Vi har Sahlgrenska universitetssjukhuset. Vi har forskningen vid Göteborgs universitet och Chalmers. Vi har också många forskningsföretag, internationellt kända sådana som Astra Zeneca i vår grannkommun.

Jag vill fråga herr statsministern om han är villig att placera denna smittskyddsmyndighet i Göteborg.

Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Om myndigheten inte är för liten för Göteborg är vi naturligtvis beredda att pröva också Göteborg i sammanhanget.

Anf. 43 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Herr talman! Tack så mycket för det svaret, herr statsminister. Jag tolkar det som en positiv vinkning om att vi i Göteborg kan vara mycket förhoppningsfulla.

Anf. 44 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Om det är några som bevakar sina intressen effektivt i sådana här sammanhang så är det göteborgarna. Det finns ett mycket känt kommunalråd som alltid är på tråden när någonting ska placeras. Jag kan försäkra att han har en hel del gott att säga om Göteborg.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Information från
regeringen*

För oss var det viktigt att inte hamna i något slags ovärdigt kattrakande när dessa myndigheter diskuterades. Det är trots allt för unionens bästa de inrättas. Vi är nettobetalare till denna union. Det ska inte finnas en byråkrat för mycket, inte en myndighet för mycket. Därför ska var och en kunna motiveras utifrån sina utgångspunkter.

Den här myndigheten kan motiveras, och den passar bra i Sverige. Det hade också en sjöfartsmyndighet gjort, den uppfattningen kan jag dela. Men vi fick till stånd ett beslut för unionen som gjorde att vi kom ur en förnedrande situation där vi under flera år har varit handlingsförlamade på denna punkt. Det tror jag var bra.

Anf. 45 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Först skulle jag vilja säga att jag blev positivt överraskad av att statsministern faktiskt antydde att konventets arbetsmetoder kanske inte var de allra bästa. Du kanske syftar på att bara 17 % var kvinnor och att snittåldern var nära 65 år. Jag delar den åsikten. Arbetskonventet var inte det bästa för en framtida EU-grundlag för kommande generationer.

Däremot är jag jätteglad, herr statsminister, att toppmötet slutade i fiasko. Jag står för det! Det ger en underbar tid för att dels diskutera konventet ännu mer, dels analysera de förslag som finns i konventet och som man har jobbat fram hittills. Bland annat tycker jag att man borde analysera konsekvenserna av militärsamarbetet mer. En särskild debatt i riksdagen i vår hade varit utmärkt. En skrivelse hade varit jättebra. En diskussion både i riksdagen och utanför riksdagen hade varit utmärkt. Jag hoppas att regeringen kan ta initiativ till detta tillsammans med riksdagen för att få en öppen och bra debatt. Det var just det vi ville ha.

Sverige ville, riksdagen ville ha en lång betänketid, en lång diskussionstid för konventets förslag som kom i Thessaloniki innan vi fattade något sorts beslut. Därför är jag glad att man inte snabbade på med toppmötet utan faktiskt kunde avsluta det.

Jag vill dock säga en sak. I slutförklaringen från toppmötet står att det nu finns ett förhandlingsregelverk kring de framförhandlade texter som man lyckades med. Jag skulle vilja fråga om en sak som togs upp på EU-nämnden. Vad hände med miljögarantin? Vad hände med diskussionen om ett protokoll för en hållbar utveckling i konventets texter? Kom ni fram till någonting? Kunde du slå näven i bordet, Göran Persson, och få ett bättre miljöavsnitt i den text som nu finns i underlaget till konventet?

Anf. 46 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi kom aldrig in i den typen av förhandlingssituation under denna helg. Med tanke på att de stora frågorna inte löstes ut sköts allt på framtiden.

Sedan delar jag uppfattningen om konventet. Vi ska vara försiktiga med att heroisera denna skapelse. Den har en hel del svagheter.

Anf. 47 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Det är en sak vi är överens om. Det är bra.

Men jag hoppas fortfarande på något besked från statsministern. Hur kan vi utveckla diskussionerna om konstitutionen och det framtida EU? Jag vet att vi har olika åsikter om det. Jag tycker att Sverige ska lämna

EU för att bygga ett annat sorts arbete. Jag vet att statsministern har en lite annan åsikt i den frågan. Men jag tror nog att det är viktigt att man diskuterar frågan och inte är rädd för att resonera om för- och nackdelar fram och tillbaka.

Dock kan jag inte uttolka slutförklaringen från toppmötet på annat sätt än att man faktiskt har arbetat fram en text som kallas förhandlingsregelverk. Det är i denna text jag undrar om det har skett några framsteg med miljöfrågorna i konstitutionsförslaget. Det tycker jag att man borde ha lyckats med.

Anf. 48 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har en helt annan uppfattning än Ulf Holm om vikten av en Europaunion. Den har jag därför att jag tror att vi inte klarar att lösa vissa frågor ensamma. En tydlig sådan fråga är miljöfrågan. Var skulle vi stå någonstans om varje land vart för sig skulle hantera sådant som är gränsöverskridande? Det behövs inte särskilt mycket eftertanke för att inse att miljöfrågan mer än något annat motiverar en Europaunion.

Det blir obegripligt hur man i nästa andetag kan hävda att de skrivningar som finns inte är tillräckligt radikala, att man inte har kämpat tillräckligt hårt. Jag har kämpat för att unionen ska vara effektiv och beslutskraftig, för att vi ska kunna hantera de problem och de diskussioner som måste föras i miljöfrågan. Jag vill ha ett forum för detta. Det är där vi skiljer oss åt.

Hur långt vi sedan driver dessa skrivningar vid varje förhandlingstillfälle kan jag nu inte redogöra för i detalj. Jag kommer tillbaka till det.

Anf. 49 INGER SEGELSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tacka alla partier i EU-nämnden, EU-nämndens kansli, regeringen, statsministerns och utrikesministerns medarbetare därför att vi gemensamt under den här helgen har lyckats genomföra det samråd som riksdagen har gett oss i uppdrag att göra. Det kunde vi göra genom att EU-nämnden var uppkopplad till Bryssel både fredag kväll och lördag och på så sätt kunde delta i hela slutprocessen tillsammans med regeringen. Jag tycker att det vi har genomfört gemensamt under den här helgen är som ett samråd ska vara när det är som allra bäst. Jag vill tacka för det.

Naturligtvis vill jag också gratulera till framgången med smittskyddsmyndigheten.

Sedan kommer jag till min fråga. Jag har också läst slutförslaget och slutförklaringen liksom om det odiskutabla förhandlingsregelverket. Jag hoppas att vi kan känna oss lugna vad gäller alliansfriheten och jämställdheten. Men jag skulle vilja utveckla Ulf Holms fråga till statsministern lite mer och säga: Vad gör vi fortsättningsvis vad gäller miljöfrågorna så att det inte bara är den socialdemokratiska regeringen som driver de här frågorna? Det är så läget har varit hitintills. Det är Sverige och regeringen som driver detta. Vi har inte fått så mycket stöd från de andra länderna. Det skulle jag vara orolig över om jag tillhörde Miljöpartiet.

Dessutom har jag naturligtvis också en fråga om arbetsrätten. Är det också en fråga som vi kan känna kommer att vara en stor och viktig del fortsättningsvis?

Prot. 2003/04:50

16 december

*Information från
regeringen*

Anf. 50 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Inger Segelström har rätt. Det var ett nära samråd, och det var konstruktivt hela tiden. Låt mig också från regeringens sida tacka EU-nämnden och dess ordförande för ett bra samarbete.

När det gäller de frågor vi diskuterar döljer jag inte att det faktiskt inte är många regeringar, om ens någon, vid sidan av den svenska som nu aktivt driver miljöfrågan. Det har skett en politisk vindkantring i Europa. Europa har gått mot höger. Då sitter de här frågorna inte i högsätet. Så är det ju – för att inte tala om arbetsrätt och fackliga rättigheter. Vi är ensamma om att driva detta. Vi kunde kanske hoppas på att man åtminstone i de regeringar där gröna sitter med skulle ha kunnat lyfta fram de här frågorna lite mer kraftfullt. Men inte ens från detta håll skådar vi någon frisk grönska, tyvärr. Vi kämpar på, Inger.

Anf. 51 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Jag tycker också att det var bra att vi fick en EU-myndighet till Sverige. Men jag undrar också varför det blev just smittskyddet.

Det här är ingen stor profilfråga för oss. Det är däremot EMSA, den europeiska sjöfartsbyrån. Vi är alltså en stor sjöfartsnation. Och det största färjerederiet i Sverige ligger faktiskt i Göteborg. Vi är också duktiga, om inte duktigast i världen, just när det gäller sjösäkerhet och sjömiljö.

För några veckor sedan i EU-nämnden var just EMSA uppe till diskussion med kommunikationsminister Ulrica Messing. Jag upplevde vid den diskussionen att det fanns en entydighet. Det var EMSA vi skulle ha. Därför skulle jag vilja veta hur diskussionen fördes som ledde till att vi inte fick just EMSA till Sverige.

Anf. 52 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi har speciellt goda förutsättningar att ta emot smittskyddsverksamheten. Vi har en laboratoriekapacitet på området som få länder i Europa har. Vi har ett av fyra laboratorier av detta slag som behövs. Vi har dessutom en stor, tung läkemedelsindustri i Sverige. Vi har en framgångsrik forskningsverksamhet där vi ligger i världsfronten på detta område. Vi har kluster av vetenskaplig excellens som gör att vi naturligtvis kan vara en värdig nation för den typen av verksamhet.

Vi skulle också ha kunnat ta emot sjöfartsmyndigheten, naturligtvis. Det hade också passat oss bra. Men det här var någonting som vi kan göra också för unionen. Det tycker jag är viktigt. Vi ska inte överdriva om det är 100 eller 200 tjänster. Det blir lite märkligt att vi ska strida i Europas ledande politiska organ om en regionalpolitik som handlar om hundra tillkommande jobb i ett land. Det är fel skala på debatten, så att säga. Vi får inte utgå från att detta skulle vara till nytta för Sverige – 100 eller 200 Europabyråkrater i Göteborg eller någon annanstans. Vi måste utgå från vad Europa behöver för kapacitet och kompetens för att utveckla det gemensamma liv vi lever. Vad kan vi bidra med i det sammanhanget? Vi kan bidra på flera olika områden. Här har vi en kompetens som passar väl in, smittskyddet. Låt oss då samarbeta om detta.

Så ser resonemanget ut. Det blir fel om vi i det här sammanhanget tycker att vi ska slå vakt om de sista tillkommande hundra jobben. Det kommer bara att skapa en spiral i Europa som driver på byråkratins ut-

byggnad. Vi är nettobetalare till denna byråkrati. Vi ska hålla emot det här. Vi ska ha utgångspunkten: Vad kan vi göra för Europa? Jag tyckte att vi kunde göra något på det här området.

Anf. 53 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Statsministern säger: Vad kan vi göra för Europa? När det gäller kapacitet och kompetens vill jag hävda att vi är bäst i Europa just när det gäller sjösäkerheten. Nu var det Portugal som fick just denna institution.

Jag vill ställa en direkt fråga till statsministern: Fick vi välja mellan dessa två myndigheter och valde smittskyddsmyndigheten och inte EMSA?

Anf. 54 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Så går det inte till. Det är ordförandeskapet som presenterar ett paket som syftar till att skapa en enighet. Vi försökte med det här under vår ordförandetid. Det gick inte. Sedan körde belgarna ett väldigt fräckt försök i Laeken. Det gick inte heller. De diskussioner som fördes då var rent ut sagt pinsamma. Sedan har finnarna kämpat med italienarna väldigt länge om var livsmedelsmyndigheten ska ligga. Den finske statsministern ser jag nu får kritik därför att han accepterade kemikalie-myndigheten i stället för livsmedelsmyndigheten.

Hela den här diskussionen blir smått förnedrande för Europa och för EU. Vem som blir värd för den ena eller andra myndigheten är inte ett nationellt intresse. Det är ett Europaintresse. Vi ska se till att vi enas om ett sådant beslut att varje myndighet får maximalt goda förutsättningar. Smittskyddsmyndigheten kommer att fungera väl i Sverige, och det är jag glad för.

Anf. 55 LARS OHLY (v):

Herr talman! Statsministerns uttalande om försvarsgarantier i förslaget till konstitution stämmer inte med den information som regeringen har gett riksdagens EU-nämnd tidigare. Enligt statsministern finns det inte försvarsgarantier i unionens arsenal. Men enligt den information som vi har fått tidigare finns det försvarsgarantier som dock Sverige har möjlighet att stå utanför. Vilket är det som stämmer? Är det den information som EU-nämnden har tagit ställning till, eller är det den information som statsministern ger här i dag?

Tidigare i debatten hyllade statsministern fastheten. Men problemet är att medan statsministern talar om fasthet agerar Sverige helt enligt anpassningens princip, anpassningen som strategi. Det som har varit svenska ståndpunkter tidigare förkastas alltid om enigheten så kräver.

När konventet tillsattes sade den svenska regeringen att konventet borde ta fram fler förslag som skulle ses som inlägg till en regeringskonferens. Så blev det ju inte. Konventet tog sedan ställning som åtminstone inte den svenska regeringen hade avsett. Därefter sade regeringen att det borde förflyta en lång tid mellan konventet och regeringskonferensen, så att debatten bland medborgarna i medlemsstaterna skulle kunna ta fart. Så blev det inte. Regeringskonferensen satte till och med i gång innan riksdagen hann fatta beslut om svenska ställningstaganden.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Information från
regeringen*

Nu har vi genom sammanbrottet i helgen skapat oss utrymme för en grundläggande diskussion om innehållet i EU:s grundlag. Hittills har den diskussionen varit helt otillräcklig. På vilket sätt avser statsministern att initiera en sådan bred debatt om EU:s ökande makt, om det kommande avskedet till alliansfriheten och om skärpningen av asylpolitiken med flera frågor inför regeringskonferensens fortsättning?

Anf. 56 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har redan svarat på dessa frågor om hur vi ser på diskussionen och nödvändigheten av att ha en bred folklig debatt när Gustav Fridolin ställde dem. Sedan är det naturligtvis upp till varje parti i riksdagen att ta ett initiativ till detta. Det sker normalt inom partiernas ram. Jag upplever också att vi har haft en intensiv debatt under den gångna tiden, inte minst under det senaste halvåret. Och vi har dessutom haft en ordentlig remissomgång av det konventsförslag som har lagts fram. Det har skett en noggrann behandling. Nu får vi ytterligare tid, och den kan vi använda på olika sätt. Och då är det upp till partierna att bestämma sig för hur det ska ske. Då är det fritt fram också för Vänsterpartiet och en blivande partiledare att inom sin partiorganisation föra diskussionen om hur man ska utveckla Europaunionen eller om man ska kliva ur den helt som åtminstone hittills har varit en av de positioner som Vänsterpartiet har haft.

Försvarsgarantier ges inom en försvarsallians. EU är inte en försvarsallians. Vi har en försvarsallians i Europa. Den heter Nato. Nu har man enats om att där ges försvarsgarantier om man så vill. Vi ger inte försvarsgarantier till någon annan och tar inte emot försvarsgarantier från någon annan. Vi står utanför den militäralliansen.

Anf. 57 LARS OHLY (v):

Herr talman! Jag kan inte tolka det svaret på något annat sätt än att regeringen inte har varit helt sanningsenlig i sin information till EU-nämnden. Där har man tydligt sagt att det som unionen gör är att skaffa sig försvarsgarantier inom unionens ram men att Sverige ges rätten att inte omfattas av dem. Det är den information som vi har fått, och det är den information som vi har haft att ta ställning till. Det som statsministern säger nu är att det inte finns några sådana försvarsgarantier. Det måste vara en förändring av den artikel i konstitutionsförslaget som vi tidigare har diskuterat, framför allt förra veckan.

När det gäller den diskussion som behöver ta fart nu kan jag ge ett tips: Sätt ned foten och utlys en folkomröstning. Det finns få medborgare i Europa som är mer medvetna till exempel om vad EMU innebär. Och det har vi naturligtvis den svenska folkomröstningen att tacka för.

Tidigare har såväl statsministern som utrikesministern talat om att EU-parlamentsvalet borde användas för att diskutera EU:s konstitution. Gäller det fortfarande, eller menar statsministern att det är riksdagen, som knappast är representativ i den här frågan, som ska fatta beslutet själv?

Anf. 58 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har väldigt svårt att förstå att inte riksdagen skulle vara representativ. Vilket annat organ ser en vänsterpartiledare i var-

dande som är mer representativt än riksdagen? Vilken uppfattning är det uttryckt för? Om det är något organ i Sverige som ska ta ställning till ett svårt och komplicerat material och göra det med demokratisk legitimitet är det väl riksdagen? Jag varnar för en utveckling där allting reduceras till enfrågorörelser, där var sak bryts ut för sig och spetsas till, och där man aldrig får möjlighet att väga av målkonflikten mellan olika inslag i ett helt paket. Det kommer på sikt att minska förtroendet för riksdagen, och det kommer på sikt att försvåra möjligheterna, Lars Ohly, för dem som vill använda den politiska makten för att omfördela i samhället. Om det inte finns någon riksdag med trovärdighet, och om det inte finns någon riksdag med kraft, kommer också valdeltagandet att sjunka, och då försvinner förutsättningarna för den samhällsmodell som jag trodde att vi var överens om.

Säkerhets- och försvarsgarantierna kan naturligtvis inte ges av EU. De ges antingen i den tradition som Nato representerar, eller också löser vi det på det sätt som den andra traditionen inom unionen representerar, i alliansfrihetens namn. Så ligger det till, och så kommer det uppenbarligen också att förbli.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 2003/04:171 om politik för tillväxt i hela landet

Anf. 59 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Maud Olofsson har frågat mig dels vilka åtgärder som jag avser att vidta för att föra en politik för tillväxt och utveckling i hela landet, dels vilka åtgärder som jag avser att vidta för att stärka kommunernas skattebaser.

Sverige befinner sig just nu i en lågkonjunktur. En svag internationell konjunktur har lett till att också vårt land drabbats av sämre tider. Arbetslösheten växer. Många kommuner och landsting har ekonomiska problem. Också storstadsregionernas utveckling påverkas negativt av den internationella avmattningen.

Vårt land behöver både starka tillväxtmotorer och en levande landsbygd. Alla människor ska ha rätt till en bra skola, vård och omsorg oavsett var vi bor. Därför ska vi fortsätta satsa på en aktiv regional utvecklingspolitik för tillväxt i hela landet. Vi ska också solidariskt dela på våra gemensamma resurser.

Sverige kommer att möta den framtida konjunkturuppgången utifrån en styrkeposition. Till skillnad från många andra länder, och trots lågkonjunkturen, har vi fortsatta överskott i de offentliga finanserna. Sunda offentliga finanser är grunden för en god och uthållig ekonomisk tillväxt.

Men det är viktigt att ha klart för sig att det inte finns några enkla vägar till framgång. I stället handlar det om ett målmedvetet arbete inom en mängd områden som till exempel forskning, teknisk utveckling, miljöomställning, exportsatsningar och småföretagande.

Därtill krävs samarbete mellan, och gemensamt ansvarstagande av, politiken, företagen samt löntagarnas organisationer. Inom ramen för de av regeringen initierade tillväxtsamtalen förs nu diskussioner bland annat

Prot. 2003/04:50

16 december

*Information från
regeringen*

Svar på interpellation

om hur enskilda skatter kan förändras, vilka insatser som kan göras för att hejda ohälsan i arbetslivet, hur integrationen av de invandrade svenskarna kan bli bättre samt hur etik och moral i näringslivet kan förbättras.

Jag vill utöver detta lyfta fram några insatser som är viktiga för att öka tillväxten i landets olika delar.

Den kommunala skatteutjämningen är helt avgörande för tillväxt och utveckling i hela landet. Ett levande kommunalt självstyre förutsätter utjämning av de ekonomiska förutsättningarna mellan olika kommuner och landsting. Utjämningen är helt nödvändig för att alla kommuner och landsting – oavsett skattekraft – ska kunna erbjuda sina invånare bra skola, vård och omsorg. Systemets konstruktion behöver justeras, men den solidariska grundprincipen ska bestå och kommer att försvaras.

En trygg välfärd är en stark drivkraft för tillväxt. Därför är det centralt att staten gör fortsatta insatser för att förbättra kommunernas och landstingens ekonomi. Nästa år ökar sysselsättningsstödet till kommuner och landsting med 400 miljoner kronor. Det fasta belopp om 200 kr som alla inkomsttagare betalar i statlig inkomstskatt tillfaller även år 2004 kommuner och landsting. Stöden permanentas från år 2005. De fortsatta satsningarna på vården och skolan är också betydande. Fler människor i arbete ger kommuner och landsting ett växande skatteunderlag.

För att sprida kunskap och kompetens krävs det fortsatta satsningar på utbildning och forskning. Under perioden 1997–2004 tillför regeringen 8,7 miljarder kronor för utbyggnad av högskolan. Därmed skapas minst en stark högskola i varje län som kan fungera som kraftcentrum för utvecklingen. Dessutom har regeringen inrättat ett nätuniversitet för att utveckla distansutbildningen.

Under perioden 2000–2005 höjs de statliga anslagen till forskning och forskarutbildning med 1,7 miljarder kronor. Fortsatta satsningar görs för att främja kommersialiseringen av forskningsresultat till nytta för näringsliv, samhälle, universitet och högstskolor.

Genom Kunskapslyftet gavs flera hundra tusen människor möjlighet att höja sin utbildningsnivå. Den riktade satsningen till kommunernas vuxenutbildning och till folkbildningen fortsätter med 2,1 miljarder per år fram till år 2006 då pengarna förs in i statsbidragen.

Aldrig tidigare har så mycket pengar avsatts för att utveckla infrastrukturen i vårt land. I januari räknar regeringen med att slå fast infrastrukturplanerna för åren 2004–2015. Sammanlagt är det 364 miljarder kronor som ska fördelas. Bättre kommunikationer innebär bättre förutsättningar för företagen att utvecklas. Möjligheten till dagpendling över längre avstånd ökar.

Jag vill till sist framhålla den nya regionala utvecklingspolitik som antogs här i riksdagen för två år sedan. Politiken bygger på att de som verkar lokalt och regionalt tar fram långsiktiga strategier för hur länet bäst kan utvecklas för att bidra till Sveriges tillväxt.

Totalt finns under åren 2000–2006 närmare 60 miljarder kronor i olika regionala utvecklingsprojekt. Ungefär en tredjedel kommer från EU-budgeten och en tredjedel från svenska staten. Resten är olika former av kommunal eller privat medfinansiering.

Resurserna används till exempel för uppbyggnad av lokala lärcentra för kompetensutveckling, insatser för näringslivet bland annat i form av

samverkan mellan företag, universitet och högskolor samt utbyggnad av IT-infrastruktur.

Sverige är *ett* land och *en* helhet. Tillväxt och utveckling i en del gynnar också andra delar. Vi måste hela tiden vara beredda att se över hur vi kan använda våra resurser bättre för att stötta den regionala utvecklingen. I det samtalet är alla goda och konstruktiva krafter välkomna.

Anf. 60 MAUD OLOFSSON (c):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret. Jag vill också passa på att tacka för att statsministern tar den här debatten. Det är första gången som statsministern tar en interpellationsdebatt med en kvinna här i riksdagen. Det tycker jag är intressant och spännande. Det är också första gången som statsministern är beredd att ta en debatt i den här viktiga frågan. Jag hoppas faktiskt att denna debatt kan utgöra en inledning till en bredare debatt i vårt samhälle om de regionala klyftor som finns i vårt samhälle. Jag känner mig mycket hedrad av att få ta den här debatten.

När jag läser svaret kan jag se att vi ser lite olika saker när vi betraktar Sverige. Statsministern säger att Sverige är *ett* land. Ja, det är *ett* land men det ser verkligen olika ut i det här landet.

Vi kan titta på några siffror som också bör beskrivas i en debatt som denna. I november var mer än 300 000 människor arbetslösa eller deltog i arbetsmarknadspolitiska program. Antalet varsel ökar. Långtidsarbetslösheten ökar, och snabbast ökar den bland ungdomar under 25 år. Arbetslösheten bland människor med utländsk härkomst är i dag tre gånger högre än bland svenskar i allmänhet.

Vidare kan vi se att nyföretagandet ökade i en mycket blygsam takt. Vi kan se att sedan år 1996 har var tionde dagligvarubutik försvunnit. Vi kan se hur Postens service försämras och hur den försvinner både från förorter och från tätorter runtom i Sverige. Vi kan se hur försäkringskass kontor, arbetsförmedlingskontor, tullkontor, lokala skattekontor och tingsrätter läggs ned och så att säga plockas från den totala service som så väl behövs runtom i landet.

Vi kan se kommuner och landsting som i dag brottas med ekonomiska problem, och vi kan se att 103 kommuner får skatteökningar under det kommande året. Vi kan se människor som demonstrerar därför att man inte har BB och därför att man inte får akutsjukvård. Vi kan se människor som protesterar mot att byskolor läggs ned och så vidare. Så här ser verkligheten ut.

I mitt hemlän kan vi se att vi under sommarmånaderna har en polisverksamhet där två poliser ska bevaka ett område stort som Belgien. Vi kan se att närpolisstationerna i genomsnitt har öppet fem timmar per dag. Vi kan se att åldersstrukturen bland de poliser som vi har i dag ser mycket skrämmande ut.

Också det här är verkligheten, Göran Persson! Och det är det här som Göran Persson och regeringen bär ansvar för. Det som är det mest skrämmande i sammanhanget är att det är precis de här delarna som regeringen skulle kunna påverka.

Statsministern nämner regionalpolitiken som en viktig del i att skapa tillväxt i hela landet. Ja, men regionalpolitiken är till sin konstruktion en korrigerande politik. För att det ska bli tillväxt i hela landet krävs grund-

Prot. 2003/04:50
16 december

Svar på interpellation

synen att tillväxt i hela landet är bra för Sverige. Då måste den stora politiken ha det förhållningssättet.

Att med regionalpolitiken justera när det gäller alla de fel som vi ser i Sverige i dag är som att stoppa en flodvåg med en tesked. Detta kommer alltid att vara omöjligt.

Det är också så att många av landets kommuner har fått ta över en del av de uppdrag som regeringen faktiskt har. Jag skulle vilja avsluta den här första omgången med att fråga statsministern just om infrastrukturen: Vad är det som gör att till exempel bredbandsutbyggnaden är den infrastruktursatsning som staten inte ska ta ansvar för utan som man lägger över på kommunerna och som ska konkurrera med vård, skola och omsorg? Varför ska man göra på det sättet?

En annan fråga som jag skulle vilja ställa till statsministern är följande: Vilket besked har statsministern att ge till dem som jobbar i statlig verksamhet – tullen, Posten och så vidare – när den här servicen dras in? Är inte medborgarna lika mycket värda runtom i hela vårt land? Varför ska vi inte ha samma service, oavsett var i landet vi bor?

Anf. 61 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag är glad över att få delta i den här debatten, som handlar om en politik för tillväxt i hela landet.

Situationen är paradoxal för Norrlandslänen, inte minst i mitt Norrbotten. Där finns det rika naturresurser: vattenkraften, skogen, malmen och järnet – näringar som tillsammans utgör grunden för, och har bidragit till, välfärden i Sverige. På något sätt borde dessa län mer få del av den här möjligheten att utvecklas och växa.

Norrbotten har landets högsta arbetslöshet. Det är stor avfolkning och dåliga kommunikationer. Arbetslösheten, inklusive personer i arbetsmarknadsåtgärder, ligger på nästan 10 % enligt novemberrapporten. Unga välutbildade väljer att flytta söderut. Befolkningstillväxten är negativ. Företag flyttar eller avvecklar på grund av dålig lönsamhet.

Så här skulle det egentligen inte behöva vara i denna naturresursrika region – inte om en framsynt regionalpolitik fördes i Sverige. Stora delar av vinsterna från Norrland överförs till övriga delar av landet. Självklart ska Norrland och Norrbotten solidariskt bidra med sin del till välfärden i landet, men det får inte ske på ett sådant sätt att våra egna kommuner måste leva på lånade pengar. Det är faktiskt så det är i dag. Pajala kommun är ett exempel.

Förvisso sker en överföring av ekonomiska resurser genom det så kallade skatteutjämningssystemet. Men det är en alltför blygsam del som tillfaller regionen. I det nya skatteutjämningsförslaget är Norrbotten den stora förloraren. Man förlorar 500 miljoner kronor per år på det nya skatteutjämningsssystemet.

Sedan rycker statsrådet Lövdén ut med allmoseportföljen och säger: Vi måste kompensera Norrbotten. Det nya skatteutjämningsssystemet är ett oerhört hårt slag mot kommuner som redan brottas med stora ekonomiska problem.

Regeringens politik är återigen ett lappande och lagande. En radikal förändring behövs i politiken om Norrlandslänen ska överleva och få del av tillväxten.

Ett sätt att skapa förutsättningar för tillväxt i regionen är att bromsa utflödet av resurser från Norrlandslänen. En möjlighet är – och detta är egentligen en liten detalj – att låta delar av vattenkraftsvinsterna eller av skattebelastningen på vattenkraften stanna kvar i och användas för att utveckla landsändan och på så sätt vända den avveckling som nu pågår.

Låt mig ta ett exempel på vad en återbäring på 1 öre per kilowattimme skulle innebära för Sollefteå kommun. Det skulle innebära 85 miljoner kronor årligen. En återbäring av en liten del av vattenkraftsvinsterna skulle skapa större möjligheter till ett långsiktigt utvecklingsarbete och en känsla av att Norrland med egna medel och krafter kan bygga sin framtid.

Min fråga till statsministern är: Varför motsätter sig Socialdemokraterna att tillsätta en utredning för att se om det är möjligt att återföra delar av vattenkraftsvinsterna till de producerande länen? Vad är ni rädda för?

Anf. 62 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! När jag läste statsministerns svar på interpellationen noterade jag att den första halvan bara innehöll en välvillig beskrivning av vad Sverige skulle behöva för att uppnå det som Maud Olofsson efterlyser, nämligen tillväxt i hela landet. I den delen är det inte så svårt att hålla med om det som statsministern skriver, till exempel att vårt land behöver både starka tillväxtmotorer och en levande landsbygd. Problemet är ju – och det berörs inte i svaret – att med dagens socialdemokratiska politik tycks vi inte uppnå någon del av detta.

I Stockholm och andra tillväxtregioner i landet hackar tillväxtmotorn. Det beror inte på att IT-industrin och telekomindustrin har haft det svårt, utan det beror i huvudsak på att politiska beslut i kanslihuset har knäckt tillväxten i regionen, dels genom omfördelning av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt, dels genom exempellösa kommunal- och landstingsskattehöjningar som berövar en normalfamilj i Stockholmsregionen bortåt en tusenlapp i månaden på två år. Det är denna neddragning av köpkraften och efterfrågan som har knäckt konjunkturen.

Men problemen är ännu större i andra delar av landet. Också där – som även Maud Olofsson konstaterade – minskar köpkraften i snabb takt. Det har skett en höjning av kommunal- och landstingsskatten med nästan 1 krona på två år.

Dessutom har vi en grön skatteväxling som mycket tydligt har udden riktad mot glesbygden, mot låginkomsttagarna, mot egnahemsägarna i de delar av landet där det är kallt och där det behövs el för uppvärmning. Vi har ett minskande nyföretagande. Kostnaderna för sjukskrivningar och förtidspensioner skenar för sjätte året i följd. Sanningen är ju att i hela Norrlands inland står en tredjedel av den vuxna befolkningen utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Mot den bakgrunden tycker jag att det finns fog för det som Maud Olofsson skriver i sin interpellation, nämligen att regeringens politik ställer storstad mot glesbygd och delar på landet. Statsministern har också i ett svagt ögonblick i någon tidningsintervju indikerat att även han inser att dessa klyftor är ett stort problem.

Problemet här är att interpellationssvaret inte ger så mycket upplysning om vad regeringen vill göra för att ändra på sakernas tillstånd. Göran Persson är med andra ord Maud Olofsson svaret fortfarande skyldig.

Anf. 63 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar Maud Olofsson för att hon har framställt den här intressanta interpellationen om tillväxt i hela landet, och jag tycker att det var ett väldigt intressant svar från statsministern. Det är viktigt att det inte skapas motsättningar mellan olika delar av landet.

Jag tror att statsministern borde ha funderat en gång till på vilket perspektiv man ska anlägga på ett sådant här svar. Ett av de största problemen vi har i hela landet är att företagen för närvarande har för låg efterfrågan på sina produkter. De fokuserar inte så mycket på statsfinanserna. Finns det inte fler företag runtom i landet som har god efterfrågan är det svårt att få tillväxt i den offentliga sektorn och öka skatteunderlaget. Det är det mest centrala problemet som vi har i landet. Många småföretag – inte bara av efterfrågeskäl utan också av andra skäl – avstår från att anställa personal.

Om man ska få flera företag i den region som jag senast har arbetat i, i Västernorrland som har Sveriges näst högsta bruttoregionalprodukt efter Stockholms län, måste de känna att det finns en framtid och att deras produkter efterfrågas.

Det förhållandet att det nu sker så mycket kommunalskattehöjningar och landstingsskattehöjningar är ett problem. Baksidan av detta är att alla som bor i dessa kommuner får mindre pengar att handla för. Det slår direkt mot konsumtionen i hela landet. Jag tycker inte att detta är bra.

Jag har med andra av ministären Perssons statsråd diskuterat den kommunala skatteutjämningen. Som numera boende i Stockholm är också jag bekymrad över – inte så mycket för Stockholms läns landsting eller de enskilda kommunerna – att varje familj drabbas av en sådan stark köpkraftssänkning. Denna sänkning uppgår nu till 700 kr i månaden för varje nyfödd i Nykvarn. Den är också 700 kr för varje pappersindustriarbetare i Hallstavik som går från deras börsar in i systemet, och det är väldigt mycket pengar om man räknar dem på tolv månader.

Det gör att köpkraften totalt sett för alla hushåll i denna region som omfattar 1,9 miljoner människor minskat med 16 miljarder kronor. Det är ett problem som man måste ta med i beräkningen när man ser på utvecklingen. Ingen region i det här landet har glädje av att det står stilla i Stockholm.

Men det finns mycket som har blivit bra. Jag sade till statsrådet Messing häromdagen att en sak som är väldigt bra är Mälarbanan som bidrar till att öka arbetsmarknaden så att den omfattar Eskilstuna, Strängnäs, Västerås och så vidare.

Jag efterlyser större infrastrukturinvesteringar i Stockholm, för det är bra för hela landet. Och det allra viktigaste, statsministern, är att vi måste göra någonting åt Citybanan – eller vad den heter för någonting – så att man kan köra flera tåg. Vi kan inte ha det så längre att alla tåg stannar i Stockholm och inte fortsätter söderut. Vi kan inte ha bara de två spår som byggdes 1871. Här måste vi göra någonting, och det är en fråga för hela landet.

Herr talman! Jag ska försöka att svara på frågor från fyra debattörer. Men jag gör det kanske bäst om jag först gör en principiell deklaration.

Regionalpolitik är naturligtvis ohyggligt mycket lättare att driva i en god konjunktur. Det handlar om att omfördela. Om kakan växer är det lättare att göra det.

Läget är att vi i hela Europa befinner oss i en långkonjunktur. Vi klarar oss lite bättre än andra länder. Likafullt har vi våra bekymmer.

Det är naturligt att man i en sådan här debatt diskuterar kommunernas situation, och det har gjorts med olika utgångspunkter från den andra talarstolen.

Situationen i Norrbotten har beskrivits. Situationen i Stockholm har beskrivits. Jag skulle kunna fylla på med beskrivningar från andra delar av Sverige. Det är trångt just nu i de kommunala budgetarna. En sak vet jag. Orkar vi inte fördela om kommunerna emellan genom ett kommunalt utjämningsystem så är den kommunala självstyrelsen slut.

Vi har nu lagt fram en revidering av det gällande förslaget. Jag vet att de fyra partier som sitter framför mig här har fyra olika uppfattningar om detta. Det är den viktigaste regionalpolitiska frågan just nu. Det skulle vara bra att i era nästa inlägg höra hur ni ser på den frågan principiellt. Det är den första saken.

Den andra saken som jag tycker att vi ska reflektera över finns i Maud Olofssons inlägg. Den finns i Wälivaaras inlägg. Den finns också i Andréns inlägg. Det är detta att det finns pengar att hämta någonstans. Andréns talar om behovet av ökad efterfrågan. Maud Olofsson hade en enorm katalog över alla statliga verksamheter som har minskat i omfattning – och som rimligen borde vara kvar, vad jag förstår. Det kostar också pengar. Wälivaara hade en tanke om att man skulle tillföra ytterligare resurser från vattenkraftspengarna till Norrlandskommunerna.

Allt ska ju hämtas någonstans. Då får det väl bli i den statliga budgeten. Men där finns det heller inga överskott. Är det någonting som vore dystert och riktigt farligt för konjunkturen, som är så avgörande för regionalpolitiken, så vore det om vi återigen – och där har jag en rakt motsatt uppfattning jämfört med Gunnar Andréns – började köra de offentliga finanserna med stora underskott. Det driver upp räntorna. Det driver ned investeringarna. Det driver på sysselsättningsfallet. Arbetslösheten växer, och skatteinkomsterna minskar. Regionala klyftor ökar. Det sambandet känner vi till historiskt. Det ska vi inte upprepa en gång till.

Sedan var det några specialfrågor, typ bredband, som Maud Olofsson tog upp. Man kan diskutera vem som ska ha det ansvaret. Där tror jag att det finns väldigt mycket sunt förnuft i att låta dem som är närmast ha ett inflytande över investeringen. Det tror jag är klokt. Därav följer en kommunal medverkan.

Wälivaara tar upp vattenkraften. Vad ska de kommuner och län hoppas på som inte har någon vattenkraft om vi börjar bryta sönder nationen? Vad ska vi säga till dem som har kärnkraftverken och upplever att det är en belastning för kommunen? Vad ska vi säga till dem som producerar de tunga, värdefulla resurser som finns i exempelvis våra basindustrier? Hur håller vi ihop ett land om vi börjar stycka upp och föra tillbaka ”styckevis och delat”?

Jag tror att det är en väldigt farlig utveckling. Det skulle vara det bästa argumentet för de tillväxtområden som vi har i Sverige att säga blankt nej till solidaritet via skatteutjämningen. Man kan ju föra tillbaka på annat sätt, exempelvis via vattenkraften, till de kommuner som nu råkar ha vattenkraft inom sina gränser.

Det är alltså många frågor som det här reser. Men varför inte, med tanke på regionalpolitiken och den centrala rollen, göra en deklaration från varje parti om hur ni ser på skatteutjämningsfrågan? Då får vi höra om det finns ett regeringsunderlag över huvud taget på den kanten i den viktigaste regionalpolitiska frågan.

Anf. 65 MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för det. Det jag undrar över i det här sammanhanget är den insikt som statsministern ändå verkar ha om att det behövs en tillväxt. I grunden är det ju så att inga bidragssystem av något slag kan kompensera bristen på tillväxt. Om man vill ha en ökad tillväxt måste man i grunden fundera över detta: Vad är det som gör att jag, statsministern eller någon annan skulle vilja driva ett företag? Jo, det är ju att jag kan se att det kan gå runt, att jag kan få en lönsamhet i den verksamhet som jag har.

I dag är det för få människor som tycker att det är lönsamt att starta och driva företag. Det borde leda till något slags aktivitet hos regeringen. Nu hänvisar man till tillväxtsamtalen. Det ska bli mycket spännande att se vad som kommer ut av dem. Viljan att göra något för att stärka småföretagen har varit väldigt liten från regeringens sida.

Vi kan titta på Tyskland. Statsministern brukar ju jämföra med Finland och bolagsskatten. Nu förbättrar Tyskland villkoren för småföretagen. Om man är lika lyhörd för vad som händer i omvärlden som man var när det gäller bolagsskatten i Finland så skulle väl någonting kunna hända när det gäller småföretagandet också här i Sverige med tanke på vad som händer i Tyskland?

Sedan är det ju så att om staten lägger ut ansvar på kommuner för sådant som kommuner inte egentligen skulle behöva ha ansvar för, då konkurrerar man med andra verksamheter. Bredbandsutbyggnaden är ett tydligt exempel. Vad är det för snurr att säga att det här ligger så nära människorna att man ska bygga det själv i varje kommun? Varför tänkte vi inte så när vi byggde elnät och telefonnät och när vi bygger vägar och järnvägar? Varför är det just bredband som lämpar sig så väl för att ha det här lokala inflytandet? Jo, det är ju för att statsministern vill slippa ifrån investeringen och kostnaden och skylla på kommunerna när det här inte fungerar.

Sedan har vi det här med skatteutjämningen. Inget skatteutjämningsystem i världen kan kompensera för en dålig tillväxtpolitik. Om inte staten tar ansvar för den grundläggande servicen, om inte staten tar ansvar för forskning och utbildning, om inte staten tar ansvar för infrastruktur i hela landet och om inte staten tar ansvar för en grundläggande tillväxtpolitik så kommer vi att ha en sådan belastning på detta skatteutjämningsystem att det inte är möjligt att klara det framöver. Det är precis därför jag är så angelägen om att få en förändring av politiken på det andra området.

Sedan tror jag att vi måste fundera över skatteutjämningsystemet också. Jag vill ha ett solidariskt skatteutjämningsystem, för vi måste omfördela både kostnader och inkomster i vårt land i dag. Men jag tycker att det finns anledning att fundera över det skatteutjämningsförslag som nu föreligger. Precis som Wälivaara säger kommer både norra Sverige och Stockholm att drabbas oerhört hårt framöver. Det är en väldig belastning på de här kommunerna. Vi har lagt fram ett förslag om de här införandereglerna, att man skulle stoppa dem och att staten skulle ta över det ansvaret så länge och se om man inte kunde hitta en lösning.

Lövdén har varit inne på att man skulle kompensera Stockholm och Norrbotten. Här tror jag till och med att vi kan hitta en blocköverskridande lösning där vi skulle kunna klara ut en del av de här kommunernas tydliga problem, som finns här just nu. Då skulle vi också få tid på oss att fundera på ett skatteutjämningsystem som fungerar bättre i längden. Mina bröder som sitter här framme vid talarpodiet har alla deklarerat, inte minst inför det senaste valet, 2002, att vi ska ha ett skatteutjämningsystem. Det tror jag inte att det råder någon tvekan om.

Till sist tycker jag att det skulle vara intressant att höra om statsministerns syn på service och på statens roll i det här sammanhanget. Han säger att det inte finns obegränsat med pengar. Nej, det gör det ju inte. Men staten måste åtminstone fundera över det ansvar som man har. Vad är statens roll i detta sammanhang annat än att ta ansvar för just de delar som är ålagda staten?

Anf. 66 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Statsministern säger att här sitter fyra olika partier, eller hur han uttryckte det, och varifrån ska vi ta pengarna? Statsministern, jag tror inte att det spränger något utgiftstak i statens budget att tillsätta en utredning. Det är en mycket liten kostnad att tillsätta den här utredningen för att se om det finns möjligheter och vilka konsekvenser det får. Jag tycker att det är oerhört fegt, egentligen, att inte våga tillsätta en utredning för att se om de här möjligheterna finns. Vi vet att de här kraven höjs, inte minst i Norrbotten.

Sedan tar statsministern upp det här med kärnkraften. Ska vi börja skicka pengar dit också? Det är faktiskt en viss skillnad mellan gjorda investeringar och naturresurser. Det är en viss skillnad mellan investeringar gjorda vid kraftens källa och sådana investeringar som görs där man först efteråt tillför kraftkällan, uranet. Det hämtas förresten också från glesbygden och Norrlandslänen.

Det vore en fin julkapp till hela Sveriges folk och till landet, inte minst till glesbygden, Norrbotten, om statsministern här kunde säga: Okej, vi tillsätter en utredning. Det kan i alla fall aldrig skada situationen. Det vore väl så bra som att få det här smittskyddsinstitutet placerat någonstans i Sverige.

I den senaste regionalpolitiska utredningen sade man att man inte kunde utreda det här med vattenkraftsvinsterna, för man hade inte tid. Det var tidsbristen som var orsaken. Var inte så rädd! Tillsätt en utredning så får vi se vart den leder! Jag säger inte att det är lösningen. Man det är i alla fall en möjlighet att hitta en lösning.

Anf. 67 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag fascinerades lite grann när statsministern oroade sig för det kommunala självstyret. I alla fall har jag svårt att erinra mig någon regeringschef i modern tid som i större utsträckning än Göran Persson har satt det kommunala självstyret på undantag. Vi har väl aldrig upplevt en situation där kommunalmän och landstingspolitiker runtom i landet har haft så liten rådighet över sin verksamhet som de har i dag. En serie stopplagar har hindrat landsting från att disponera över sjukvården, stopplagar som hindrar kommunernas rådighet över de kommunala bostadsföretagen. Vi har också haft maxtaxan, som låser in det kommunala beslutsfattandet.

Jag vill gärna deklarerat att vi för moderat vidkommande sannerligen inte ifrågasätter behovet av ett kommunalt skatteutjämningsssystem. Vi inser att det behövs tillskott till de regioner i vårt land som drabbas av utflyttning, där skatteunderlaget sviktar och där det blir allt svårare att upprätthålla en bra grundläggande kommunal service. Vi tycker att staten ska ta ett ansvar för detta.

Problemet är att dagens skatteutjämningsystem bara står för en omflyttning av kommunala pengar. Staten tar inte något eget ansvar för detta. Därför lyckas man heller inte i skatteutjämningsystemet att kombinera å ena sidan de nödvändiga tillskotten till kommuner och landsting med svag skattekraft med å andra sidan det som också är så oerhört viktigt, nämligen ett system som ger alla kommuner och landsting incitament att vidta åtgärder som främjar tillväxt, sysselsättning och skattekraft.

Utgjänningskommitténs förslag duger inte. Jag håller helt med Maud Olofsson på den punkten. Vi är beredda att föra en diskussion med andra partier och med regeringen om hur man utformar ett skatteutjämningsystem som ger rätt incitament till alla kommuner och landsting och som ger de erforderliga tillskotten till de delar som har ett sviktande skatteunderlag.

Men detta förutsätter en sjukdomsinsikt från regeringens sida och en öppenhet och beredvillighet att föra den diskussionen. Hittills har vi sett väldigt lite av det från Göran Persson.

Anf. 68 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Det är klart att det är svårt att diskutera företagens villkor i en sådan här debatt. Det inser också jag, så jag begär inte det av statsministern. Ändå tror jag att det vore klokt om regeringen funderade mera på att det är väldigt tungt att vara företagare och även att bli arbetslös i ett företag som inte kan fortsätta att ha kvar sina anställda.

Jag vet inte hur mycket man i Statsrådsberedningen studerar 1853 och 1854 års riksdagar vad avser investeringar i järnvägar, men det är så att säga vårt studiematerial. Då hade man ordentliga investeringsbudgetar som gav ett väldigt uppsving i den svenska transportekonomin under 40–50 år. Jag säger detta som ett tips. Jag har tidigare gett det till Bosse Ringholm, dock utan att ha fått något riktigt gensvar på den punkten.

När det gäller den kommunala skatteutjämnningen är Folkpartiet väldigt mycket att lita på, men i en sådan här församling försöker vi vara mera sofistikerade och inte bara säga att vi ska ha den kvar. Jag tror inte att det över huvud taget är några problem med kostnadsutjämnningen. När det däremot gäller inkomstutjämnningen har det dock skett en del saker

under de gångna åtta åren som har gjort att det blivit en del skevheter. Den har till exempel vuxit fyra gånger så mycket som kostnadsutjämnningen, och det har lett till en del saker som jag funderat på.

Jag ska, herr statsminister, avslutningsvis säga att detta diskuterades väldigt noga i den arbetsgrupp om de kommunala skatterna som Socialdemokraterna tillsatte inför 1994 eller 1998 års val. Utredningen hade ett grönt omslag. Statsministern ingick i den arbetsgruppen, och i dess resultat diskuteras vad som sker om det blir obalans mellan delarna i det här systemet. Jag tror att det där finns en del att göra.

Jag uppfattade också av statsministerns svar att också han inser att det behövs en och annan justering i det här systemet till exempel för att vi skulle kunna få lite mera bostadsbyggande i Stockholm.

Anf. 69 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Låt oss se om skatteutjämnningssystemet först. Det innebär ingen lösning på de bekymmer som vi har sett med det här systemet att lasta över inkomstutjämnningen på staten. Det kan man naturligtvis göra bara man tekniskt går till väga på ett sådant sätt att man därmed inte skapar en situation där Borgholm behöver ta ut tre gånger så hög skatt för att klara sin verksamhet som exempelvis Lidingö.

I den andra delen av den här diskussionen, när vi tillgodoser vård, skola och omsorg på ett kvalitativt gott sätt, ska medborgarna betala ungefär lika mycket för detta i form av skatt på sin disponibla inkomst. Det finns lokala variationer, och de ska naturligtvis avspegla sig i skattesatsen, men denna ska inte vara tre gånger så hög. Då måste man också ha en inkomstutjämnning.

Att bara frysa det här och lasta över det på staten kostar 3 ½ miljard, och då måste man också ta bort andra faktorer av det slag som har diskuterats, exempelvis från Centerpartiet, och det kostar 6 miljarder för staten. De pengarna har vi inte. Det är möjligt att någon annan har dem här, men det skulle resultera i en väldig förmögenhetsomflyttning från det kollektiv som har de största inkomsterna i vissa kommuner. Lättar man på deras tryck, för över pengarna på statsbudgeten och lägger trycket där, förs pengarna via statsbudgeten till de kommuner som har en lägre skattekraft. Det är en väldig omfördelning på bekostnad av dem som tillhör den fattigare delen av landet.

Jag tycker inte om det där. Vi kommer att motsätta oss detta, och det förvånar mig att Centerpartiet har lagt fram ett sådant förslag.

Flera talare säger här att man gärna vill diskutera detta. Vi har haft en stor parlamentarisk utredning. Vi har diskuterat de här sakerna. Flera av er har medverkat konstruktivt till detta och har inte ens reserverat er. Nu plötsligt efter den diskussion som förts under hösten med kampanjer mot skatteutjämnningen faller man undan. Kan man ute i glesbygd och i den fattigare delen av Sverige lita på de politiska partier som inte har orkat klara en mediedebatt under hösten utan börjar sväva på målet och säga att de nu backar undan? Det här den viktigaste regionalpolitiska frågan.

Prot. 2003/04:50
16 december

Svar på interpellation

Mikael Odenberg gjorde ett angrepp på mig som gick ut på att jag är emot det kommunala självstyret. Det är jag inte alls. Däremot är jag varm anhängare av att det ska vara likvärdiga förutsättningar för det kommunala självstyret. Är det någonting som har stört mig, Mikael Odenberg, är det det sätt som moderaterna har agerat på i Stockholms läns landsting. Det är ohyggligt ansvarslost, en medveten obstruktion av lagstiftning. Man har byggt upp jättelika skulder, med stora kostnader i form av räntor på den skuld som skapades som en demonstration emot staten och just utjämningsystemet, ett utjämningsystem som såg till att vi hade en god sjukvård också i andra delar av Sverige.

Mot detta ingrep vi, och det är jag glad för. Det kommer också varje ansvarskännande regering att göra som har ambitionen att utjämna mellan landets olika delar. Den moderata laglösheten i Stockholms läns landsting är faktiskt någonting som bör bekämpas.

Till Gunnar Andrén, som glömmer bort en sak, vill jag säga: Jag tror att vi skulle klara 1853 års ordning, om vi hade en ekonomi som såg ut som den gjorde 1853, nämligen en sluten ekonomi med en reglerad valuta, med en riksbank som i praktiken kunde sätta räntan efter politiska direktiv. Det skulle kanske gå, men vi lever inte i den världen i dag. Skulle vi i dagens system sätta i gång med den jättelika upplåning som 1853 års beslut representerar, skulle det resultera i kaos, stigande räntor och väldiga svårigheter, inte minst för glesbygden.

Jag sympatiserar med idén, och vi ska göra någonting som går åt det hållet men inom de ramar som dagens ekonomi sätter. Vänta ett tag, så får du snart se!

Anf. 70 MAUD OLOFSSON (c):

Fru talman! Jag är mycket bekymrad över det lilla intresse som statsministern i den här debatten visat för det uppdrag som statsministern själv har, nämligen den statliga servicen, hur vi ska klara infrastrukturen, hur vi ska förbättra villkoren så att vi får en bättre tillväxt för småföretagen och i hela landet. Det är ju det som är statsministerns uppdrag.

Naturligtvis kan vi diskutera skatteutjämningen och dess följder. Lars-Erik Lövdén har själv uttalat att vi måste hitta en lösning som kan ge en bättre ordning vad gäller både storstäderna och glesbygden. Om ni inte har pratat ihop er i regeringen kan inte jag svara för, men Lövdén har själv öppnat för en sådan här diskussion. Jag tycker att vi ska vara beredda att titta på det.

Men det gäller inte skatteutjämningen. Den kan bara kompensera. Det är grunden för tillväxt i hela landet som är statsministerns ansvar, och det är det som vi ska diskutera i den här kammaren.

Vad tänker statsministern göra för att förbättra villkoren? Vad tänker statsministern göra när det gäller servicen? Han sade alldeles nyss i ett inlägg att vi alla är lika mycket värda och att vi har rätt till samma service. Men varför gäller det inte för statlig service? Jag har inte rätt till samma service som andra därför att jag råkar bo i en glesbygd. Varför gäller inte de här reglerna för den statliga servicen?

Jo, sanningen är den att statsministern försöker komma undan och lägga ansvaret för det här på alla andra.

Under tiden ökar klyftorna mellan storstad och övriga Sverige, och det är ingen bra ordning. Vi har inte råd med ett tudelat Sverige. Statsministern är statsminister för hela landet. Ska vi se 2000-talet an med tillförsikt måste staten ge signaler om att man tror på tillväxt i hela landet, att vi alla är lika mycket värda och att man också ger förutsättningar för att alla får bidra till den här tillväxten. Allt annat är otillständigt.

Därför tycker jag att statsministern i sitt sista inlägg kan ägna lite tid åt att fundera över frågan: Vad är statsministerns bidrag för att ge den framtidstron för hela Sverige?

Anf. 71 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag har redovisat fundamenten i regionalpolitiken: bra kommunikationer, väl spridd regional utbildning och en kommunal inkomst- och skatteutjämnning. Det är fundamenten. Allt det andra, som vi kallar för den lilla regionalpolitiken, finns också i mitt svar, utförligt redovisat. Det finns också en lång lista på åtgärder som vi har vidtagit under de senaste åren för att stötta olika projekt. Allt sådant gör vi. Det känner Maud Olofsson till, och jag tror också att hon har tagit till sig det.

Maud Olofsson jämförde i sitt förra inlägg – jag hann inte med det i min förra replik – med Tyskland. Där gör man en massa saker för småföretagen, till exempel en skatteomläggning, säger hon. Ja, men titta vilket pris tyskarna får betala för den skatteomläggningen! Nu gör tyskarna det vi gjorde för tio år sedan. Vi behöver inte, om vi ska göra en sådan skatteomläggning i Sverige, göra den typen av insatser i attacker på vårt välfärdssystem, för det har vi gjort. Vi har fått ordning på vår ekonomi.

Lyssnar jag på Maud Olofsson, lägger jag till vad Erling Wälivaara säger, adderar det med Gunnar Andrén's tal och sedan ovanpå alltihop lägger det de från statsfinansiell synpunkt notoriskt opålitliga Moderaterna säger så är det ingenting annat som byggs upp här än den klassiska överbudspolitik. Ni har stått här och önskat än det ena, än det andra: Varför får inte jag som bor i glesbygden exakt samma statlig service som den som bor i Stockholm? Varför ska vi i Stockholm betala allt som de ska ha i glesbygden? Varför kan inte vi få våran vattenkraft? Och det fortsätter så.

Hör ni inte vart det här barkar? Förstår ni inte var det här slutar? Driver vi en sådan politik i vårt land en gång till så slutar det med ekonomiskt kaos, och då sticker räntorna i höjden, och då blir det ingen tillväxt i vårt land!

Nu har vi goda tillväxtförutsättningar, bättre än något annat land i EU. Vi kommer att se, när den internationella konjunkturen vänder, att vi ligger där i fronten. Men då krävs det också en fast politisk vilja som ser till att man fördelar den växande ekonomin på ett rättvist sätt över hela landet. Vi får sedan se, fru talman, vilka man kan lita på.

Det säger statsministern och önskar god jul till talmannen, till meddebattörer och till kammaren. Jag säger det i mitt 299:e inlägg i denna riksdag under år 2003. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Anmälan om inkomna faktagpromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktagpromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2003/04:FPM38 Revidering av riktlinjerna för de transeuropeiska transportnäten, TEN-T KOM(2003)564 till trafikutskottet

2003/04:FPM39 Bifångst av tumlare m.m. KOM(2003)451 till miljö- och jordbruksutskottet

5 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 21 november inkommit.

6 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2003/04:51 till miljö- och jordbruksutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till fredagen den 23 januari 2004.

Motion

2003/04:Sf15 till socialförsäkringsutskottet

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Utrikesutskottets betänkanden 2003/04:UU4 och UU1

Skatteutskottets betänkanden 2003/04:SkU7, SkU9–SkU12 och SkU18

Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU1

Sveriges politik för global utveckling

8 § Sveriges politik för global utveckling

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3

Sveriges politik för global utveckling (prop. 2002/03:122).

Anf. 72 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Det är över 40 år sedan Sverige började formulera en biståndspolitik. Det här är egentligen första gången på över fyra decennier

som ett mera samlat grepp tas över Sveriges relationer med utvecklingsländer. Det kan vara intressant att så här något fundera med det perspektiv som finns under de här 40 åren.

Vi har sett en mycket snabb utveckling, den snabbaste i mänsklighetens historia, både ekonomiskt och socialt. Många länder tar sig ur fattigdom snabbare än någonsin tidigare. Den sociala utvecklingen har varit imponerande på många håll. I dag är medellivslängden 70 år i stort sett i hela världen utom i Sydasien och Afrika. Barnadödligheten har minskat dramatiskt, och födelsetalen också. I dag är det faktiskt så att i u-världen är det färre än tre barn som är det normala i en familj. För några decennier sedan var det fem, sex, sju eller till och med åtta.

Det mest glädjande av de här åren är väl erfarenheten att det går att ta sig ur absolut fattigdom på en generation. Man kan gå från riktig fattigdom – man har hunger i magen och vet inte om man kan äta sig mätt i morgon – till ett relativt välstånd på en generation. Det kan man också göra utan att ha olja eller naturrikedomar. Det tycker jag är den alldeles centrala lärdomen av de gångna 40 åren.

Det finns också utvecklingens problem. Snabb utveckling ger ju problem: urbanisering, rotlöshet och allt som följer med detta. Men det är trots allt en helt annan sak att ha utvecklingens problem än att ha underutvecklingens problem.

Den här bilden stämmer i stort sett. Kanske 75–80 % av mänskligheten finns i snabbväxande u-länder eller i länder som redan har ett gott välstånd. Men det växer fram en klyfta inom u-världen mellan de länder som utvecklas snabbt och går i kapp i världen och de länder som stagnerar. Det är de länder som halkar efter i utvecklingen.

Man kan säga att i Latinamerika, som 1950 låg i nivå med Europa, är märkligt nog fortfarande alla länder u-länder. Det är en märkligt långsam utveckling. Arabvärlden och Mellanöstern med sina enorma oljetillgångar har också en häpnadsväckande långsam utveckling med tanke på de enorma resurstillskott som har skett. Det gäller naturligtvis också Afrika, där de stora problemen finns och där många länder i dag är fattigare än de var för 40 år sedan.

Vad det har handlat om är ju att frigöra skaparkraften. Det är det som är den centrala lärdomen. Människor vill utvecklas. Vad det handlar om är att frigöra skaparkraften. Det är inte människorna det är fel på när det råder underutveckling, utan det är systemen. Man har avvecklat socialismen i stora delar av Asien och på andra håll. Man har avvecklat merkantilismen, feodalismen och det som vi ibland kallar för kleptokrati, där man använder statsapparaten för att sko sig själv, sitt parti eller sin grupp.

Det här är ju inget nytt egentligen. Det är ju samma sak som hände en gång i Sverige, vid mitten av 1800-talet. Vi fick fri företagsamhet, fri handel och folkskolan inom ramen för en rättsstat. Det var ju så Sverige startade utvecklingen från det hårdreglerade merkantilistiska system som vi hade tidigare.

Det intressanta med den här propositionen och Globkom som föregick detta är att man breddar perspektivet och ser på vad omvärlden inklusive Sverige kan göra i bred mening. Det är det nya och det viktiga här. Det är fyra saker som är centrala för vad Sverige och de högutvecklade länderna kan göra för att bistå u-länderna i en snabb utveckling.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Det första och viktigaste är naturligtvis exportmöjligheterna. 80 % av u-världens externa intäkter utgörs av exportinkomster. Det gäller för oss, inte minst inom EU, att se till att vi avvecklar de tullar som fortfarande finns kvar och de subventioner, särskilt exportsubventionerna på livsmedel, som är de mest skadliga. Jag tror inte att jag behöver säga mer. Det finns en ganska bred enighet i Sverige om att göra detta.

Det andra är investeringarna, det vill säga att företagsamhet etablerar sig i u-länderna. Det är den näst viktigaste faktorn i detta och den effektivaste formen av kunskapsöverföring, därför att företag som investerar bär med sig så mycket i form av teknologi och kunskap och sådant som arbetsamhet och flit – saker som betyder så mycket för mänsklig utveckling.

Här är bekymret att det i u-länder ofta finns mycket regleringar, ofta av korruptionsskäl, som gör det svårt att etablera företag. Tyvärr etableras på många håll endast råvaruföretag, trots att det kunde bli så mycket mer. Små och medelstora företag borde kunna etablera sig. Man brukar säga att Taiwans ca 100 000 små och medelstora företag på fastlandet är den största externa utvecklingsansträngning som jorden hittills känner.

Det tredje gäller det privata biståndet. Tidigare bortsåg man nästan från det, men det har stor betydelse eftersom många som flyttat till i-länder sänder hem stora summor. Det mest slående exemplet är kanske Kuba. De får noll cent från USA i offentligt bistånd, men över 1 miljard dollar i privat bistånd framför allt från Kubaamerikaner. Här spelar det privata biståndet en betydligt större roll än vi tidigare varit vana vid.

Sedan har vi det offentliga biståndet, som ju varit marginellt om man ser på u-världen i dess helhet. Kina har aldrig tagit emot det, och Indien har nu bestämt sig för att inte ta emot det. Det är en intressant utveckling. Samtidigt sker en mycket snabb ökning av det offentliga biståndet. Jag noterar att USA nästa år kommer att ha fyra gånger större bistånd än för bara ett par tre år sedan. Detta, fru talman, sagt om det breda perspektivet.

Från moderat håll menar vi att det nu finns anledning att fokusera på Afrikas låginkomstländer. Här har vi 40 års erfarenhet av en politik som tyvärr inte varit särskilt framgångsrik. Somliga länder har fått massivt bistånd decennium efter decennium men är fortfarande mycket fattiga. Jag misstänker att om de som för över 40 år sedan i riksdagen bestämde om utvecklingspolitiken såg hur läget är i dag skulle de känna sig besvikna.

Då fanns erfarenheter av Marshallhjälpen och föreställningen om att det gällde att snabbt mobilisera för att få utvecklingen att ta fart, vilket kunde ske när länderna fick den hjälp de behövde för att av egen kraft komma i gång med utvecklingen. Detta har också skett på åtskilliga håll, men bekymret är att just i denna region har vi många länder som inte fått fart på sin utveckling utan den har till och med gått i negativ riktning.

Svagheten i både propositionen och i Globkom, som föregick den, är att man inte gjort någon djupare prövning av 40 års biståndserfarenhet. Det borde ha gjorts. Man borde ha frågat sig varför det gått som det gått. Om vi för de kommande 40 åren har en politik som ser likadan ut som under de gångna 40 åren riskerar vi att det går lika illa i framtiden som det gjort i det förgångna.

Jag tror att man här underskattat två saker. Det ena är att bistånd till en statsmakt i många fall handlar om att man stöder den mest utvecklingsfientliga delen i ett land. I många av länderna är nämligen statsmakten hindret för utvecklingen. Genom att då stödja den med bistånd har man hämmat utvecklingsansträngningarna. Det är det centrala och svåra dilemma när det gäller att ge bistånd till länder som är mycket fattiga och som gått i fel riktning.

Det andra är det som förknippas med mycket stort bistånd så att man därigenom fått ett biståndsberoende och kommit att skilja länderna från deras eget folk. Det brukade sägas om Nyerere i Tanzania, om ni minns honom, att det för honom var viktigare att resa runt och hålla sig väl med biståndsgivarna än att bry sig om sitt eget folk. Inkomsterna till statsmakten i Tanzania kom i allt väsentligt inte bara från Sverige och Norden utan från många skilda håll, och därmed fick man inte den koppling mellan folk och *good governance* som borde ha funnits.

Detta borde både Globkom och propositionen mycket tydligare ha fokuserat kring, vilket man alltså inte gjort. Det är den stora svagheten. Ifall styrkan i propositionen och Globkom är det bredare greppet så är svagheten att man inte gått tillbaka och tittat på erfarenheterna av över 40 års utvecklingssamarbete.

Slutligen, fru talman, menar vi att vi nu måste få en nystart vad gäller samarbetet med Afrikas låginkomstländer. Det handlar om ungefär 30 länder, och naturligtvis kan Sverige inte samarbeta med dem alla. Det första när det gäller nystarten är att försöka undanröja det gamla, och där hamnar vi i skuldavskrivningar.

Om man ska göra en nystart är det nästan obegripligt varför man inte börjar med att sortera ut arvet från det förgångna – de höga skulderna. Det handlar om skulder som länderna inte kan bära. Det vi normalt gör i en marknadsekonomi, när vi vill ha utveckling, är ju att rensa undan det gamla och titta framåt. Därför borde vi ha en betydligt större fokusering på skuldavskrivning. Sverige har lång erfarenhet av att gå i spetsen för detta – sedan slutet av 70-talet – och borde även nu kunna göra det.

Det handlar också om att ta med sig Europas erfarenheter till Afrika, nämligen vikten av samarbete över gränserna. Vi har ekonomier som är av storleksordningen en medelstor svensk stad som sitter bakom sina tullmurar och gränser och har mycket svårt för att samarbeta med grannländerna. Och om u-länderna ska lyckas måste de samarbeta med varandra. Den första man handlar med är ens granne.

Att bygga upp den erfarenhet vi har av den europeiska integrationen är ytterligare en viktig sak som utvecklingssamarbetet med Afrikas låginkomstländer borde inriktas på. Vi har i Europa byggt säkerhetssystem, system för mänskliga rättigheter och demokrati och framför allt system för ekonomi och utveckling. Det borde vi nu eftersträva också i Afrika.

Jag vill till den nytilträdde biståndsministern säga: Ompröva ställningstagandet vad gäller skuldavskrivningar. Jag tror nämligen att regeringen där är inne på fel linje. Se också till att det svenska samarbetet med Afrika byggs på erfarenheterna från de gångna 40 åren, och fokusera på att bygga det gemensamt afrikanska. Jag tror att det är alldeles centralt.

Fru talman! Det finns många synpunkter som Ewa Björling för moderat räkning senare kommer att föra fram. Det gäller mer specifika delar av själva biståndssamarbetet.

Anf. 73 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga Folkpartiets reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 3, reservation 3 under punkt 4, reservation 22 under punkt 24, reservation 28 under punkt 27 och reservation 37 under punkt 35.

Om åtta dagar är det julafton runtom i världen. På julen märks klyftorna mellan fattiga och rika allra tydligast. Tindrande ögon, julgransku-lor och pepparkakor står mot såriga ögon, svält och könsstympning, glitter, gåvor och glögg mot hiv, torka och inbördeskrig, västvärlden mot u-länderna, Sverige mot Somalia, Karolina mot Sefernesh.

Det handlar om julen i två världar för två flickor som jag träffade för några år sedan, båda födda under 1900-talets sista år. Karolina och Sefernesh är lika gamla, men deras möjligheter att förverkliga sina livsdrömmar är totalt olika.

Sefernesh fick inleda detta årtusende med att bli könsstympad. För henne kommer aldrig sexualitet att vara en njutning, utan en evig plåga. Det är vardagen för 130 miljoner kvinnor enbart i Afrika.

Om Sefernesh får uppleva sin 13-årsdag, vilket är tveksamt då hälften av alla barn i hennes hembygd dör före fem års ålder, kommer hon att bli mamma som ung tonåring och föda sex till åtta barn. Hon kommer aldrig att få gå i skolan och tillhör därmed de 960 miljoner människor som är analfabeter.

30 000 barn dör av svält och undernäring varje dag. Var fjärde sekund dör någon av svält i världen. Ett barn som föds i väst kommer att konsumera 50 gånger mer än ett barn som föds i tredje världen.

Men huvudproblemen i dagens värld handlar inte om att några människor är rika. Det är inte rikedom vi ska bekämpa, utan det är fattigdomen. Hoten mot utvecklingen ligger inte heller i globaliseringen. Tvärtom behövs det mer globalisering. Framför allt måste globaliseringen solidariseras mycket mer.

Om vi ska lyckas med det övergripande millenniemålet att till 2015 halvera andelen fattiga måste vi göra fler insatser än i dag. Det handlar om att avskaffa västvärldens nationalstatsegoism gentemot fattiga länder, främja handeln, satsa på vettiga skuldavskrivningar, ge stöd till fria fackföreningar, ha en mer öppen invandringspolitik, avveckla EU:s jordbrukspolitik – som vi i Folkpartiet brukar beskriva som ett planekonomiskt missfoster – och ta bort handelshindren för jordbruks- och teko-produkter.

En ko i dagens EU subventioneras dagligen med 20 kr samtidigt som 20 % av världens befolkning lever på mindre än 10 kr varje dag. En rapport från Världsbanken nu i höstas visar att sänkta jordbrukssubventioner och tullar skulle kunna lyfta 140 miljoner människor ur fattigdomen. Det motsvarar hela Nordafrikas befolkning. EU betalar sex gånger mer i jordbrukssubventioner än man ger i bistånd.

Även om orättvisorna fortfarande är skriande så var det inte bättre förr. De senaste 30 åren har andelen u-länder i världen halverats. De senaste tre decennierna har barnadödligheten också minskat med 50 %.

Medelinkomsten bland människorna i u-länderna fördubblades mellan 1975 och 1998. Vi ska också vara medvetna om att majoriteten av det antal människor som lever i världens rikaste länder i dag levde i djupaste fattigdom för bara 100 år sedan. Sverige har gått samma väg. På 1890-talet fick Sverige ta emot bistånd av det rika frihandelslandet Storbritannien. Först på 1920-talet kunde man avskriva begreppet kronisk fattigdom i vårt land. Min mormor föddes 1912. Hon fick gå i skolan i tre terminer, och började jobba heltid vid tio års ålder. I dag kan i praktiken alla ungdomar i Sverige som vill läsa på universitetet göra det.

Som liberal vill jag understryka att dessa framgångar aldrig hade blivit verklighet om inte Sverige och andra länder hade satsat på handel och utvecklad demokrati och på att bli en rättsstat. Detta arv måste vi fullfölja genom att se till att enprocentsmålet också uppfylls och att biståndet och frivilligorganisationerna nyttjas så att också dessa gåvor ska komma den fattiga delen av världen till del i dag.

Vi i Folkpartiet vill att demokrati och mänskliga rättigheter ska stå mer i fokus i svensk biståndspolitik. Vi lever i dag alla invaggade i ett ganska rosenfärgat skimmer och tror att demokratin har segrat världen över. Så är inte fallet. Vi tror att det kanske finns några få diktaturstater som Kina, Nordkorea och Kuba.

Men sanningen är dunkel. I dagens värld lever bara 40 % av befolkningen i fullgoda demokratier där man får hålla helt fria val och där mänskliga rättigheter respekteras. Bara 85 av världens 191 stater kan betraktas som tillfredsställande demokratier. Situationen är värst i Asien och Afrika.

Sverige bör därför hårdare driva rätten till demokrati, fria val och yttrandefrihet tillsammans med de grundläggande mänskliga rättigheterna.

I dag ser vi världen över hur diktaturstater konsekvent viftar bort de medborgerliga rättigheterna med hänvisning till att man har gratis utbildning eller gratis sjukvård.

Vi har sett hur afrikanska diktatorer har hävdat att det är först när människorna får en viss levnadsnivå som man kan införa demokrati. Det synsättet kan vi aldrig acceptera från Folkpartiet liberalernas sida. Det finns bara ett styrelsesätt som är värdigt fria medborgare, och det heter demokrati.

Det är viktigt att komma ihåg att människorna i tredje världen inte heller vill ha smulorna från vårt bord, utan de vill ha hela menyn av rättigheter – varken mer eller mindre.

Även om partnerskapstanken i biståndet är väldigt viktig så får det inte leda till att Sverige behandlar diktaturstater som jämbördiga parter. Det skänker legitimitet till makthavare som vi inte bör stödja över huvud taget.

Sverige ger i dag omfattande bistånd till kommunistiska enpartistater som Laos och Vietnam, där mänskliga rättigheter stympas grovt. Åtskilliga miljoner rullar varje år rakt in i dessa regeringars fickor. Manliga diktatorer i gröna uniformer får inte stödjas finansiellt av Sverige. Det biståndet måste stoppas eller åtminstone fasas ut på sikt. Jag tycker att det är ganska osmakligt att även frivilligorganisationer som exempelvis Svensk-kubanska föreningen får svenskt bistånd via Forum Syd. Organisationen hyllar öppet Fidel Castros Kuba, där man kan få 40 år i fängelse om man kritiserar Castro.

Prot. 2003/04:50

16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Man kan också ta andra länder som exempel. För två år sedan hölls det val i Tanzania. Det är ett av Sveriges största biståndsländer. Valet var mycket korrupt. 30 människor i oppositionen mördades brutalt. Ändå fortsätter svenskt bistånd som vanligt till Tanzania – *business as usual*.

Det räcker inte att fördöma regeringar. Sverige måste också ha en aktiv politik för att stötta oppositionen exempelvis i Kuba, Burma och Eritrea på samma sätt som vi lojalt stöttade ANC under apartheidtiden. Det handlar om att bygga upp fackföreningar, demokratiska institutioner, fria medier, parlament och rättsväsende. Budskapet ska vara tydligt. Även när det handlar om länder som Kina, där Sverige har starka exportintressen, måste de mänskliga rättigheterna alltid väga tyngst.

Om bistånd ska bedrivas över huvud taget i diktaturstater så tycker vi att det ska kanaliseras via frivilligorganisationer. Om inte regeringar är intresserade av att demokratisera sitt land eller att respektera grundläggande mänskliga rättigheter ska man inte få svenska skattepengar.

Sverige måste också lyfta fram kontroversiella frågor. Få länder kan prata om de frågorna med en tydlig röst, och då måste Sverige våga ta den utmaningen. Vi behöver en tydlig feministisk agenda i den globala politiken för utveckling. Kvinnor är andra klassens medborgare i alla länder på hela jorden. Våra kroppar kommersialiseras och säljs öppet på marknaden. Totalt i världen är det bara 14 % av parlamentarikerna som är kvinnor. I tre länder har kvinnor inte ens rösträtt. I åldrarna 15–44 år dör fler kvinnor i världen av kvinnomisshandel än av svåra sjukdomar. Därför är det så viktigt att Sverige stöttar rätten till fri abort och konkreta satsningar på fattiga kvinnor. Även homo-, bi- och transsexuella personers rättigheter måste uppmärksammas mer i biståndet. De förföljs på ett brutalt sätt i många länder. Därför vill vi i Folkpartiet som enda parti att deras situation ska skrivas in i Sidas regleringsbrev.

Fru talman! I dessa kommersiella juletider vill jag avslutningsvis uppmärksamma de enskilda individernas ansvar för en bättre värld. Olof Palme sade en gång att politik är att vilja. På 2000-talet skulle man kanske kunna lägga till att politik ofta är att handla. Om 10 % av västvärldens befolkning skulle gå över till rättvisemärkta produkter skulle det förändra världen mer än vad allt bistånd gör tillsammans i dag. Tänk på det, kära ledamöter, när ni under eftermiddagen inhandlar era julklappar! (Applåder)

Anf. 74 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation nr 20, punkt 23 och till reservation 33, punkt 30. Vi står givetvis bakom också övriga reservationer.

Den kristdemokratiska ideologin har människovärdet och de etiska grundvärdena i centrum. Kristdemokraternas syn på varje människas unika värde och vårt ömsesidiga ansvar för varandra och solidaritet med människor i andra delar av världen är av grundläggande betydelse för oss och för vår politik. Speciellt tänker jag på detta i dag, när Alf Svensson har meddelat att han avgår som vår partiledare. Han har ju varit biståndsminister och även minister för mänskliga rättigheter.

Jag vill också härifrån talarstolen rikta ett tack till Berndt Ekholm för vårt arbete med betänkandet i utskottet. Jag har sett det som en stor ära att få företräda Kristdemokraterna när det gäller PGU. Jag har inte den

historien som många av ni andra har som har varit med i Globkomutredningen, men jag ser detta trots allt som en chans att få vara med och lägga framtiden för politiken för global utveckling. Jag är en liten del i det kugghjulet.

Vi instämmer därför med vad som står skrivet i regeringens proposition om att Sveriges utvecklingspolitik ska präglas av ett vidsynt förhållningssätt till en rättvis och hållbar global utveckling uppbyggd på insikten om att ekonomisk tillväxt är en grundförutsättning för en rättvisare värld och för en effektiv kamp mot fattigdomen.

Men vi vet att bara bistånd aldrig kan åstadkomma ekonomisk tillväxt, utan det måste vara en av många komponenter i en sammanhållen utrikespolitik till stöd för mänskliga rättigheter, demokrati och ökad rättvisa. Därför är regeringens proposition för global utveckling ett mycket efterlängt steg, och ett steg i rätt riktning. Den innehåller en rad viktiga resonemang och förslag och innebär ett nytänkande på flera områden.

Visionen om en mer samstämmig utvecklingspolitik och ambitionen att låta ett ”syd- och rättviseperspektiv” genomsyra utvecklingstänkandet uppfattar vi i Kristdemokraterna som ett erkännande av den utvecklingspolitik som vi länge arbetat för. Vi vill också poängtera att vi helhjärtat ställer oss bakom de föreslagna breda insatserna för att stödja produktionen av globala nyttigheter, ökat samarbete på teknikområdet, framför allt miljöteknik, och det humanitära biståndet.

Vilka är då bristerna? Givetvis är avsaknaden av beskrivningar av konkreta mål och riktlinjer ett avgörande problem. Bristen på målhierarkier ökar avsevärt risken för allvarliga målkonflikter mellan till exempel biståndet och orimliga handelsregler.

För oss kristdemokrater är mänskliga rättigheter, fattigdomsbekämpning, demokrati och rättssamhälle icke förhandlingsbara överordnade mål som ska vara styrande för den förda utvecklingspolitiken. Vi ser fram emot att regeringen tar upp det tillkännagivande som utskottet gör när det gäller den utredning som pågår om vapenexporten.

Det framgår inte heller tydligt vilka instrument som ska användas för utvecklingspolitikens genomförande. Hur har man tänkt när det gäller samordningen mellan budgetstöd, landets egna fattigdomsstrategier och de NGO:er som har baskunskap, nära till människorna och en väl utvecklad logistik?

När vi ser den nationella politikens misslyckande med superdepartement och revirtänkande manar det faktiskt till eftertanke. I en dagstidning i dag sade musikindustrin så här: Vi hamnar på något vis mittemellan Näringsdepartementet och Kulturdepartementet.

Det är min förhoppning att frågorna om global utveckling inte ska hamna mellan departementen utan att det kommer att ske en samordning.

Ett ytterligare principiellt problem är att den socialdemokratiska regeringen diskuterar ett enda motiv för en rättvis politik för global utveckling. Vi kristdemokrater anser att motivet för internationell solidaritet måste kompletteras med egenintresset, och då pratar inte jag om ett idylliserande utan om hjärta och hjärna.

Vi delar alla samma värld och har ett gemensamt intresse av att bekämpa fattigdomen och minska hälso- och miljörisker. Det ligger alltså även i vårt egenintresse att fattiga länder utvecklas. Genom att tydliggöra

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

egenintresset i den globala utvecklingen blir det lättare att engagera fler politikområden och verksamheter i kampen mot fattigdom. Det kanske låter lite cyniskt men är ändå en viktig ingrediens i en framgångsrik utvecklingspolitik. Det här handlar inte om vi och de, utan om vi tillsammans.

Sammanfattningsvis uppfattar vi propositionen som en utgångspunkt, en förlaga, till något som inte tydligt definieras, vare sig när det gäller innehåll eller tidsperspektiv. Den socialdemokratiska regeringen förklarar otydligheter med att man arbetar utifrån ett långsiktigt perspektiv. Det må så vara. Nu väntar vi kristdemokrater nyfiket på fortsättningen i form av konkreta åtgärder. Det gäller att som ordstävet säger: Gå från ord till handling. Vi väntar nyfiket på den skrivelse som ska komma oss till handa. Då, Carin Jämtin, kommer vi att granska den under lupp.

Fru talman! Kristdemokraterna vill poängtera vikten av rimlighets- och effektivitetstänkande i den svenska politiken för global utveckling som en förutsättning för att politiken ska kunna förverkligas och vara så effektiv som möjligt.

Regeringen har signalerat att den svenska utvecklingspolitiken ska finnas med överallt där det finns behov. Det är en hedervärd tanke, men vi menar att det inte är rimligt. För att inte förlora effektiviteten i utvecklingssamarbetet och i biståndet anser vi att Sverige inom ramen för det breddade synsättet i utvecklingspolitiken ändå måste fortsätta att prioritera ett begränsat antal samarbetsländer. Vi har sagt att en lämplig begränsning är ca 20 länder. Detta bör ske inom en femårsperiod. Det är en uppenbar fördel med prioriterade länder. Det ökar möjligheterna till kontrollerade samarbetsformer, effektivare samarbete, bättre revision och uppföljning.

Ett fortsatt system med programländer gör det också lättare att arbeta fram tydliga strategier för när biståndet till ett land ska avslutas och när samarbetet ska övergå i mer normala former av ekonomiskt och politiskt samarbete.

Den bedömning som man gör i betänkandet om att man till år 2010 ska uppnå att minst 0,25 % av biståndet ska gå till de minst utvecklade länderna rimmar dåligt med det övergripande målet om fattigdomsbekämpning. Här har jag en fråga till Socialdemokraterna. Hur ställer ni er till UNDP:s förslag om att införa så kallade basnivåer inom flera nyckelområden för utvecklingsländerna?

Jag vill också nämna något om skuldavskrivningar. Vi har ett eget yrkande när det gäller avskrivningar av skulder. Vi tycker att de måste återbetalas på annat sätt än med pengar. Betalningen ska bestå av reformerade ekonomiska strukturer – en process som vissa länder behöver vår hjälp med – och reformerade politiska strukturer. I vår motion har vi föreslagit en modell för skuldavskrivning som innebär att den skuldsatta statens små steg mot ökad respekt för mänskliga rättigheter, om så behövs, demokratisk utveckling, om så behövs, och ekonomisk utveckling ska ge betydligt större steg i skuldavskrivning. Vi anser därför att Sverige bör vara ett föregångsland och leda den globala opinionen för en sådan modell för skuldavskrivning.

Jag vill också nämna att riktat bistånd till kvinnor ger ett bättre samhällsekonomiskt resultat än övrigt bistånd. Kvinnors deltagande och inflytande bidrar till att skapa djupare, bredare och stabilare samhällen.

Det är nödvändigt med riktade åtgärder till kvinnor och barn, och här brister också betänkandet och propositionen genom att man inte vågar peka med hela handen när det gäller bistånd till kvinnor. Deras fattigdom är till stor del strukturell.

Fru talman! Slutligen har jag en reservation som gäller hiv/aids. Det är ett av de mest akuta problemen i många utvecklingsländer. Jag kommer att lyssna till vad ministern har att säga i den här frågan och återkomma sedan. Hiv/aids är en fråga som regeringen bör uttala sig om på ett mycket klart sätt. Vi har en ambassadör nu. Kristdemokraterna tycker att regeringen bör ta i med krafttag och visa vad man kan göra både ekonomiskt och politiskt.

Anf. 75 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa statsrådet Carin Jämtin välkommen. Det är trevligt att se dig här. Jag hoppas att vi kommer att kunna ha ett bra samarbete kring utvecklingsfrågorna i fortsättningen. Jag tror att det finns goda förutsättningar för det. Det här betänkandet är nämligen i många stycken väldigt bra. Det är ett klart steg framåt. Det bygger på den utredning som kallades Globkom som lade fram ganska långtgående förslag till förändringar av svensk utvecklingspolitik. Därför vill jag också i huvudsak ställa mig bakom betänkandet och de tillkännagivanden som utrikesutskottet föreslår.

Däremot tycker jag inte att det är tillräckligt långtgående. Jag tycker att det borde vara möjligt att gå lite längre i den riktning som Globkom pekade ut. Det är ett ramverk. Vi ska vara medvetna om det. Det är ett förhållningssätt för svensk utvecklingspolitik som sedan också ska fyllas med ett konkret innehåll. Där återstår naturligtvis, framför allt för statsrådet Jämtin och regeringen, att visa att man menar allvar med detta nya förhållningssätt.

När det gäller samstämmighet mellan olika politikområdet har utskottet skärpt propositionens förslag och talar om att det är viktigt att den utredning som har tillsatts om en översyn av riktlinjerna för krigsmaterielexporten också ska beakta de aspekter som ryms inom en samstämd politik för global utveckling.

Man säger inom handels- och jordbrukspolitiken att frihandels betydelse är viktig, men också de särskilda förutsättningar som utvecklingsländerna har att ta hänsyn till när de formar sin politik måste påverka vår egen politik. Inom näringspolitiken pekar utskottet på frågorna om företagens ansvar och anser också att konsumentpolitiken måste spela en viktig roll. Det är bra skärpningar. Samtidigt är jag lite misstänksam därför att vi vet att politiken på flera områden inte går i takt med den utvecklingspolitik som här beskrivs. Det gäller främst på krigsmateriel-exportområdet.

Sverige exporterar vapen. Det borde vara rimligt att dagens riksdagsbeslut om en politik för global utveckling – där alla politikområden ska vara samstämmiga och leda till samma resultat, nämligen bekämpande av fattigdomen och framhävande av rättighetsperspektivet – också får konsekvenser för svensk vapenexport. Vi skulle behöva en ny modern vapenexportpolitik som utgår från de centrala värdena, nämligen fred, demokrati, mänskliga rättigheter och utveckling.

Prot. 2003/04:50

16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Nu skriver utskottet att det är angeläget att svensk vapenexport inte motverkar arbetet med att nå målet om en rättvis och hållbar global utveckling. Samtidigt måste, enligt utrikesutskottet, nationens eget intresse, det vill säga Sveriges egna intressen, ha förtur i vapenexportfrågor. Det står i direkt strid med grundprincipen om en sammanhållen utvecklingspolitik. Global utveckling kan ju inte handla om att gynna svenska intressen.

Bernard Shaw skrev en gång en pjäs, ett drama, som heter *Major Barbara*. Den handlar om hur en ung soldat i frälsningsarmén blir hänförd över det välstånd som de dånande maskinerna skapar i den framväxande engelska vapenindustrin. Det var den industri vars produkter spred död och förintelse i de brittiska kolonierna och sedermera också användes i det första världskriget.

I Bernard Shaws drama är svaret mycket tydligt. Död och förintelse på *en* plats kan inte rättfärdigas med fred, sysselsättning och välstånd på en annan. Krig och ofärd på ett håll kan inte rättfärdigas med välstånd på ett annat. Följaktligen kan knappast krigsmaterielproduktion och krigsmaterielexport till avlägsna delar av världen rättfärdigas med en nationell säkerhet, fred och välstånd här hemma.

Fattigdomsbekämpningen och kampen för ökad rättssäkerhet kan inte vara annat än oförenliga med krigsmaterielproduktion och krigsmaterielexport. Den som menar att de här två motsatta målsättningarna skulle vara förenliga kan bara bli luddig i sina formuleringar och i sin argumentering.

Man säger att det ytterst handlar om Sveriges långsiktiga säkerhet, men jag tror inte att vår värld blir säkrare av krigsmaterielproduktion och krigsmaterielexport. Jag är tvärtom övertygad om att den blir osäkrare. Därmed blir även Sveriges säkerhet på lång sikt mindre. Sveriges nationella säkerhet minskar i stället för att öka.

Vi talar också i betänkandet om mänskliga rättigheter i mottagarlandet som ett grundläggande kriterium för svensk krigsmaterielexport. I över 30 år har Sverige exporterat krigsmateriel till Indonesien, trots att de vidrigaste kränkningar av mänskliga rättigheter, inklusive massmord på oppositionella, har pågått. Nu ska man inom den europeiska unionen diskutera och förtydliga hur utvecklingskriteriet i riktlinjerna för krigsmaterielexport ska användas praktiskt och kunna utvecklas. Då undrar man: Hur ska krigsmaterielproduktion och vapenexport kunna bidra till utveckling? Det är bra om någon som försvarar de här skrivningarna kan tala om på vilket sätt svensk krigsmaterielproduktion och krigsmaterielexport kan bidra till global utveckling. Är det ens tänkbart att krigsmaterielexport kan bidra till ekonomisk och social utveckling?

Det här leder till att vi i Vänsterpartiet lyfter fram vår reservation nr 8 och yrkar bifall till den reservation som ifrågasätter samstämmigheten när det gäller politikområdet krigsmaterielexport.

I övrigt finns det en stor uppställning i riksdagen bakom en ny utvecklingspolitik. Det gäller inte minst de millenniemål som formulerades i Förenta nationernas deklaration om att utplåna extrem fattigdom och hunger, om att alla pojkar och flickor ska få grundskoleutbildning, om att främja jämställdhet och ökade möjligheter för kvinnor, om att minska barnadödlighet, om att förbättra mödrars hälsa, om att bekämpa hiv/aids och andra sjukdomar, om att säkra en miljömässigt hållbar utveckling

och om att utveckla ett öppet, rättvist och icke diskriminerande handels- och finanssystem.

Men även där kan man ifrågasätta samstämmigheten i den svenska politiken. I handelspolitiken driver Sverige inte alltid den politik som har som främsta syfte att utveckla rättvisa och icke diskriminerande handels- och finanssystem. Sverige är en del av en europeisk union som många gånger tar större hänsyn till sina egna intressen. Inte minst på jordbruksområdet ser vi hur det konsekvent missgynnar fattiga länder och försvårar för fattiga länder att nå utveckling.

Också Sveriges egen politik när det gäller olika avtal inom den internationella handelsorganisationen WTO har lämnat en hel del övrigt att önska när det gäller samstämmighet kring politikens olika områden.

Samtidigt finns det i utskottet flera förbättringar än den som jag har pekat på hittills. Det finns också en tydlig skrivning om att regeringen måste se till att det finns en koordineringsfunktion, det vill säga att det finns någon i Regeringskansliet som ser till att man faktiskt diskuterar hur olika politikområden kan kroka med varandra. Vi beskriver mycket tydligt att det kan uppstå målkonflikter. Jag tror inte att någon ifrågasätter att så kan ske, men då måste också regeringen ha en beredskap för att hantera de konflikterna. Där är utskottet tydligt och ger ett tillkännagivande som måste innebära att regeringen faktiskt följer ett sådant riksdagsbeslut. Hur det här exakt ska organiseras är naturligtvis upp till regeringen, men att det ska finnas en sådan här funktion kan det inte råda någon tvekan om. Det innebär också att förutsättningarna för att nå den samstämmighet som utskottet talar om blir bättre.

Fru talman! Sermin Özurküt kommer att tala om Vänsterpartiets syn på vikten av ett jämställdhetsperspektiv i utvecklingspolitiken. Jag avslutar med att ifrågasätta något som Birgitta Ohlsson sade. Det gäller inte många punkter därför att mycket av det hon sade var bra, men det gäller en punkt. Birgitta Ohlsson sade nämligen att det inte är rikedomen som är problemet utan fattigdomen. Ja, självklart är det fattigdomen som är det stora problemet. Men det är att ljuga för människor att låtsas som att man kan utrota fattigdomen och bekämpa underordning, förtryck och bristande välbefinnande hos mängder av människor utan att samtidigt ifrågasätta den livsstil som har utvecklats i stora delar av den rika världen. Det är att blunda för realiteter. Vi måste ompröva den rika världens sätt att leva för att också kunna bidra till utveckling för den fattiga delen av världen.

Anf. 76 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag vill också börja med att hälsa Carin Jämtin välkommen till det nya jobbet som biståndsminister. Jag ser fram emot många intressanta meningsutbyten på ett viktigt område. Vad passar bättre än att ha en ny biståndsminister när vi ska fatta beslut om en ny politik för global utveckling.

När förslaget i det här betänkandet har godkänts av riksdagen har vi fått en politik för global utveckling. Biståndspolitik har ersatts av en utvecklingspolitik. Utvecklingspolitiken ska genomsyra varje politikområde på samma sätt som miljöfrågorna och jämställdhetsfrågorna gör, eller i varje fall borde göra. Och det behövs.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

När jag lyssnade till Göran Lennmarker trodde jag att vi inte skulle behöva något utvecklingssamarbete, men så är det tyvärr inte. Mer än 1,2 miljarder människor lever på mindre än 10 kr om dagen. Det är var femte människa på jorden. Varje år dör mer än 10 miljoner barn av sjukdomar som kan förhindras. Det är 30 000 om dagen som dör i onödan. 42 miljoner människor lever med hiv/aids, 39 miljoner av dem i utvecklingsländerna. Mer än 1 miljard, en av fem, saknar tillgång till rent vatten.

De här siffrorna visar att det finns mycket att göra för att minska fattigdomen i världen och för att höja levnadsstandarden för de fattiga. Det finns verkligen behov av en utvecklingspolitik. Det är viktigt att ta dessa breda grepp som nu tas.

Trots de här siffrorna som kan verka nedslående har det skett positiva saker. De senaste 30 åren har utvecklingsländerna upplevt förbättringar som i ett perspektiv kan betecknas som dramatiska förbättringar. Den förväntade livslängden har ökat med åtta år. Analfabetismen har halverats till 25 %. Men trots detta går det väldigt långsamt, alltför långsamt. 54 länder är fattigare nu jämfört med 1990. I 21 av de länderna har andelen hungrande ökat. I 14 av dem dör flertalet barn före fem års ålder. Trots framstegen ser det alltså ut att gå åt fel håll.

Fru talman! Vi har diskuterat i utskottet och lagt ned ett omfattande arbete för att forma politiken för global utveckling. Jag vill gärna säga att det har funnits en stor beredvillighet från majoritetens sida att tillgodose de motionsförslag och förbättringar som har funnits i förhållande till det ursprungsförslag i propositionen som har varit utgångspunkten för arbetet och förslagen i utskottet. Telefonsamtal och mejl natt och dag, mest natt, med Berndt Ekholm och överläggningar i utskottet har lett fram till en bra produkt, tycker jag. Jag vill gärna ge Berndt Ekholm en eloge för ett tålmodigt arbete i strävan att nå breda lösningar och en bra produkt. Jag hoppas att det här arbetet, som han kan känna sig nöjd med, ska ge effekt i form av en bättre utvecklingspolitik och en bättre tillvaro för många människor i världen. Med de tre tillkännagivandena och en rad ändringar i skrivningar som utskottet gör kommer det mesta av det som propositionen utelämnade från Globkom att vara med. I vissa fall, på några punkter, går utskottsbetänkandet längre.

Fru talman! Låt mig kommentera de viktigaste förslagen från Centerpartiet som vi har fått tillgodosedda i betänkandet.

Det första är bifallet till Centerpartiets motion om inrättande av en koordineringsfunktion mellan de olika politikområdena så att målkonflikter kan avdömas på politisk väg. Globkom hade föreslagit en sådan samordningsfunktion. Det är uppenbart att om alla politikområden ska fås att samverka för en bättre global utveckling för de fattiga länderna krävs det en samordning så att inte som tidigare de olika politikområdena motverkar varandra. Det är klart att det också finns en rad målkonflikter mellan till exempel den egna handelspolitiken, jordbrukspolitiken och utvecklingspolitiken.

För det andra hälsar jag med tillfredsställelse bifall till förslaget om att riksdagen ska få en årlig återkommande skrivelse om hur arbetet med milleniemålen fortskrider.

För det tredje får jordbrukspolitiken, landsbygdsutvecklingen och livsmedelssäkerheten en nyckelroll och ges en högre prioritet i utvecklingspolitiken för att nå fattigdomsmålet. Det är frågor som Centerpartiet

länge har kämpat för. Jag hoppas nu att det som utskottet skriver ska ge ett genombrott på det här området.

För det fjärde slutligen ges den inhemska jordbrukspolitiken i utvecklingsländerna en högre prioritet i utvecklingsansträngningarna. Utvecklingsländerna ges möjligheter att utveckla det inhemska jordbruket och de lokala och nationella marknaderna. De får möjligheter på sikt att själva exportera, kunna investera och satsa på en utveckling.

Jag har reserverat mig på några punkter. I vissa fall har utskottet i vissa delar tillgodosett våra förslag men inte fullt ut. Här rör det sig om nyanser. Jag medger gärna det.

Den första reservationen berör utvecklingssamarbetets utformning, samarbetsländer och planeringsinstrument. Utskottet menar att alltför insatser ska göras tillsammans med andra givare. Därmed kan de svenska insatserna koncentreras till färre områden och sektorer. Det instämmer jag i. Jag vill se en tydligare avgränsning till antalet länder. Jag menar att kriterier för vilka länder som ska ta emot svenskt bistånd bör ses över. Genom att begränsa huvudbiståndet till ett antal utvalda länder nås större fokusering på mottagarländernas behov. Det ger möjlighet till ökad dialog, bättre utvärdering och långsiktig närvaro, därmed ökad slagkraft i vårt utvecklingssamarbete. Det handlar om effektivitet i svenskt utvecklingssamarbete.

Den andra reservationen berör jämställdheten i utvecklingssamarbetet. Jag står bakom kravet att jämställdhet är en av de åtta huvuddragen som anger inriktningen av politiken för global utveckling. Min reservation berör mer utvecklingssamarbetet. Även om utskottet här skriver positivt om jämställdheten som ett viktigt huvuddrag vill jag att regeringen ska återkomma med förslag till riksdagen som innehåller en strategi och metoder för hur arbetet med att förhindra diskriminering av kvinnor i utvecklingspolitiken ska ske. Det är ofrånkomligt att en sådan diskriminering finns.

Min mest omfattande reservation berör samarbetet med FN, Världsbanken och andra internationella organisationer. I en särskild kommittémotion som behandlas i det här sammanhanget tar vi från Centerpartiet upp Världsbankens och IMF:s roll i utvecklingspolitiken. Vi menar att den har en viktig roll att spela och att det krävs förändringar av bankens inriktning så att banken även i praktiken och inte bara i policysammanhang kan bidra till en långsiktig ekologiskt och socialt hållbar utveckling. Det gäller krav på att de fattiga länderna borde ha större inflytande i institutionernas exekutivstyrelser. Det handlar om rösträttsreformen, styrelserepresentationer och landsgrupperingar. Det handlar om ökad demokratisk öppenhet i förvaltningen, inklusive offentliga beslutsprotokoll. Det handlar om att miljökonsekvensbeskrivningar ska vara ett centralt underlag i beslutsfattandet hos Världsbanken och en hel del andra saker.

De här kraven har jag inte fått tillgodosedda. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 38. Jag står, liksom Centerpartiet, naturligtvis bakom samtliga sex reservationer där mitt namn finns med, men jag yrkar för tids vinnande bifall enbart till reservation nr 38. I övriga punkter där reservationerna inte står emot yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Anf. 77 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! USA:s försvarsbudget fick i år en ökning på 48 miljarder dollar. Bara den ökningen är större än Rysslands, Frankrikes, Japans och Storbritanniens totala respektive budgetar för militära utgifter. Alla de fem toppar världsrankningen för vapen. Sverige har dock en per capita-budget för militära utgifter som kommer bland de allra högsta.

Koncentrationsprocessen för vapenindustrin i världen fortgår. De fem största säljer för vardera mellan 5 och 19 miljarder US-dollar per år. Sammanlagt såldes vapen från de 100 största producenterna för 157,6 miljarder dollar år 2000 – grymma och för världens utveckling kontra-produktiva siffror.

I EU ökar stadigt alla former av försvarssamarbete. Överlappningen mellan USA–Nato och EU är betydande med avseende på materiel, kommando, övningar och ansträngningar för kompatibilitet.

Fru talman! Varför nämner jag allt det här? Jo, i detta eminenta och välmatade betänkande i vars tillblivelse jag har nära medverkat under hela året står, på sidan 59, att vi i Sverige fortsatt ska prioritera svensk vapenexport därför att "nationens eget intresse" trots allt ska ha förtur.

Det är inte den vägledning svenska myndigheter behöver från oss folkvalda för att handskas med målkonflikter i en komplex värld. Det rimmar inte, menar vi gröna, med det övergripande målet för en samlad politik för en global utveckling som främst ska vara rättvis och hållbar och ha de fattigas perspektiv i sitt absoluta fokus. Det rimmar inte med FN:s millenniemålsättningar vilka betänkandet ska medverka till att förverkliga. Och det gör våld på det världsunika och nyskapande med den nya globalpolitiken, nämligen att all relevant svensk politik, hemma såväl som ute i världen, ska vara samstämmig och leda mot samma mål: rättvis och hållbar utveckling med avskaffande av fattigdomen.

Det pinsamma värnandet om svensk vapenexport är detta opus stora skamfläck. Jag yrkar därför bifall till vår reservation nr 9.

Den riktigt stora globala bataljen utkämpas emellertid inte med vapen utan med pengar i form av ekonomisk utpressning, alltifrån ren kriminalitet till fundamentalistisk och känslokall frihandel. WTO är det hittills kraftfullaste organet i världen för detta, med en konfliktlösningsmekanism mer verkningsfull än vapenmakt.

Starka stater och transnationella företag vill där få uniforma regler, slut på bilaterala överenskommelser och ett världshandelssystem som inte utgår från olika behov eller olika kapacitet utan utifrån vinst för dem som har kraft att sätta agendan.

Alltsedan tillblivelsen har takten och bredden i WTO-förhandlingarna, med alla de underavdelningar som har lagts till efter industrivarutullarna, skett på ett sådant sätt att stater med liten förhandlingskapacitet konstant har blivit förfördelade och därför protesterat.

Fru talman! Sverige har varken i sin praktik i WTO, det vill säga EU, eller i formuleringarna i det här betänkandet klart tagit ställning för en världshandelsordning som till form och innehåll står på de fattigas och de smås sida. God, fri och rättvis handel kan vara synnerligen utvecklingsbefrämjande. Framför allt har den mycket större påverkan i volym räknat än biståndet någonsin kan få. *Trade is better than aid*, som bekant. *Fair trade is better than WTO*, skulle jag vilja tillägga.

Sveriges import från fattiga länder minskar tyvärr. Tyvärr är det också så att *the world has enough for all men's need but not for one man's greed*, om jag ska tillåta engelskpasset att fortsätta. De största och giriga företagen i världen är som enskilda aktörer vida mäktigare och rikare än små stater kan vara. Av världens 100 största ekonomiska aktörer är 51 transnationella företag.

Jag yrkar bifall till våra reservationer 13 och 14 därför att Sverige bör ha en tydlig solidarisk WTO-linje och en stram policy mot världsföretagen. Sverige har tyvärr drivit på för att plocka in alltfler områden under WTO-paraplyet. Vi har inte kritiserat tjänstehandelsavtalet GATS eller patenträttigheterna i TRIPS. Vi har inte markerat mot orättvisa investeringsregler etcetera. Både läkemedelstillgång, utsädestillgång, småbönders rättigheter, livsmedelssuveränitet och biologisk mångfald hotas akut av WTO:s olika regimer.

Elimineringen av handelshinder som en allt överordnad princip leder helt enkelt fel. Människors behov, miljöns och naturens förnyelsekraft och demokratisk kontroll är viktigare. Därför delar jag inte utskottets uppfattning att det så kallade sammanbrottet i Cancún ”var till de fattiga ländernas nackdel”. Det var tvärtom deras signal om det skriande behovet av ett stopp för en ny start. Därför kan inte heller WTO:s avtal betraktas varken som överordnade eller som ”ömsesidigt stödjande”, som utskottstexten lyder, till internationella miljöavtal utan de ska vara underordnade.

Nature, fru talman, is better even than trade.

Skuldsituationen är ett annat skammens område i världen som i volym också vida överstiger allt biståndsvärde. Betänkandet innehåller flera reservationer för att komma till rätta med det. Många inser att det så kallade HIPC-initiativet varit otillräckligt. Bara sju länder har uppnått vad som paradoxalt och cyniskt nog kallas för hållbar skuldsättning, vad det nu är. Skulder är en fälla och alla villkorade avbetalningsmodeller är en styggelse. Den samlade strömmen av världens betalningar går fortfarande från det så kallade syd till oss i nord, så jag menar: Avskriv alla skulder till 100 %. Därför yrkar jag bifall till reservation 31.

Fru talman! Slutligen är hungerbekämpningen i världen det som bort stå i centrum för hela denna politik, precis som det står som nr 1 i FN:s millenniemålsdeklaration.

Enligt FAO, FN:s livsmedelsorganisation, minskar inte antalet svältande så snabbt att det kommer att kunna halveras till 2015, såsom målet anger. Alltför tafatta grepp, alltför ofokuserat, alltför stor beredskap att offra *food crops* till förmån för *cash crops*, alltså exportgrödor, i betänkandetexten gör att vi i Miljöpartiet kräver en starkare hållning av Sveriges riksdag inför just hungerbekämpningen.

Så länge EU står för 92 % av WTO:s samlade exportstöd för sitt jordbruk, så länge FAO:s antihungerallians inte är högprioriterad, så länge inte en världskommission för både livsmedelstillgång, livsmedels-säkerhet och livsmedelssuveränitet har etablerats, som ska ha en status jämförbar med säkerhetsrådets, måste vi reservera oss. Det gör jag nu, till förmån för skrivningarna i reservation 16.

De länder som har haft uppemot 15 % hunger har nämligen samtidigt också varit de som spenderat mer än hälften av sina exportintäkter på att importera mat. Det är ett viktigt samband.

Fru talman! Miljöpartiets linje är enkel och klar. Vi har ägnat mycket tid åt att få in skrivningar som vi är mycket nöjda med. Därför har jag begränsat mig till de reservationer jag har nämnt. De kan sammanfattas så här: Vi är emot svensk vapenexport. Vi är emot hopplöst höga skulder. Vi är emot passivitet inför världshungern. Vi är emot orättvis världshandel och okontrollerade storföretags ekonomiska makt. Men vi är för en verkligt sammanhållen rättvis och uthållig global utveckling enligt betänkandets alla övriga 181 sidor.

Anf. 78 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Det är två punkter som jag tycker att Lotta Nilsson Hedström och hennes parti har fel i. Den ena gäller frihandeln.

Det är viktigt att vi i Sverige, EU och den rika världen avskaffar våra tullar och tar bort våra subventioner, exportsubventionerna i första hand. Men den största skadan som protektionismen gör är nog trots allt de hinder som finns u-länderna sinsemellan. Det är viktigt att u-länderna tar bort sina tullar, för handel uppstår först och främst mellan grannländer. Man har relativt ofta också samma teknologiska nivå, så handel möjliggörs.

I dag är i stället fallet ofta att u-länder exporterar till i-världen men har mycket lite handel sinsemellan. Det borde ändras, och det kan man göra genom att ta bort tullarna mellan u-länderna. Där har WTO en mycket viktig uppgift.

Den andra punkten gäller investeringarna. Där är det väldigt krångliga regelverk. Det lär enligt WTO finnas någonstans mellan 2 500 och 3 000 olika investeringsavtal. Ingen människa kan hålla koll på detta. Det vore därför rimligt att skaffa ett globalt regelsystem. Det är ofta en åsikt man inte minst möter i u-världen, kanske inte från regeringar, däremot från oppositionspolitiker i u-världen. De säger att den typen av investeringsavtal som u-länder ofta har är mycket korruptionsbefrämjande. En betydande del av investeringen går inte dit den ska utan hamnar kanske i fickorna på regeringspartiet. Det är ett stort bekymmer. Därför är det väldigt viktigt att just jobba på ett globalt investeringsavtal som är öppet, transparent och har tydliga regler så att både företag och investeringsland vet vad som gäller. Inte minst viktigt är det att få till stånd den väldigt viktiga delen av investeringarna som görs av små och medelstora företag. Den lyser i dag med sin frånvaro.

Anf. 79 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Tack för möjligheten att få förlänga och förtydliga mitt anförande lite grann genom att svara på din replik.

Vi är inte emot frihandel. Vi är inte emot att man tar bort tullar. Vi är emot att det är en överordnad religion, att det får stå som den ensamma och den viktigaste åtgärden. Det är det som vi vill nyansera och precisera. Vi tycker att en bra världshandelsordning ska förhandlas fram. Men det måste ske i en takt som är möjlig.

Det måste också ske med beaktande av de förutsättningar och behov som små och fattiga stater i utveckling behöver. Det är det vi vill precisera. Det har även WTO insett genom att till exempel införa sina *special and different treatment* för de små staterna. Mitt anförande innehöll egentligen inte kritik mot frihandeln som sådan. Det vi har drivit och vill

fortsätta att driva är en rättvis och fri handel. Det betyder att man tar bort den ensidiga jakten på att bara ta ned tullar omedelbart. Det innebär inte att man inte ska titta närmare på vad som sker stater emellan och så vidare. Men det är uppenbart att många stater i ett uppbyggnadsskede kan behöva särskild omsorg om till exempel just mat- och livsmedelsproduktion.

Vad gäller investeringar är det uppenbarligen så att väldigt mycket av de stora investeringar som har skett i världen inte har skett på de mottagande ländernas genuina villkor utan på de stora företagens som kommer till ett land och vill investera därför att de små länderna har varit pressade, har haft ett behov av att få in *cash* och att få i gång sina hjul väldigt snabbt.

Ett bra investeringsavtal för framtiden ska vi självklart ha. Problemet med WTO akut är att förhandlingarna går för snabbt, innehåller för många komponenter för att små och fattiga stater ska orka med att förhandla dem. Ja till ett investeringsavtal så småningom.

Anf. 80 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Bekymret är ju att många u-länder har väldigt höga tullar sinsemellan. De är väsentligt mycket högre än de tullar i-världen har mot u-världen. Det är inte något försvar för i-världens tullar, jag vill understryka det än en gång. Men det gör det angeläget att få bort tullarna från u-länderna sinsemellan.

De har mycket små ekonomier, och det vore väl konstigt om de inte ska dra nytta av samma process som vi gjorde. I Sverige tog vi bort våra interna tullar på 1800-talet. Vi tog bort Europatullarna under 1900-talets andra hälft. Det vore väl rimligt att också hjälpa u-länderna att få till stånd samma process hemmavid, till exempel i Afrika, med sina mycket sköra ekonomier, som dessutom tyvärr inte går framåt alltid utan bakåt.

När det gäller investeringsavtalen är bekymret att de är så krångliga. I stort sett är det bara storföretag och i vissa fall är det bara olje- eller råvaruutvinning som direktinvesteringar handlar om därför att det är för krångligt, för dyrt och för besvärligt. Man måste ha hela juridiska avdelningar i ett företag för att klara av den här typen av investeringsavtal. Det vore mycket bättre att ha tydliga och klara spelregler för investeringar så att småföretag och medelstora företag verkligen på bred front kan komma i gång med att göra de här investeringarna.

Tyvärr är bekymret att många u-länders regeringar inte vill ha detta därför att man gör *kickbacks*, som det heter. Man får pengar till sin egen regim till följd av sådana här skumma avtal. Det är det stora bekymret. Den stora opinionen i u-världen är ju emot korrupta regimer. Man vill försöka få bort det här. Men det är de här regimernas inkomstkälla.

Anf. 81 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Borttagandet av ömsesidiga tullar mellan utvecklingsländer har vi goda skrivningar om i betänkandet som vi står bakom. Men jag kan väl tycka att det inte riktigt är vår *business* här i Sveriges riksdag att hjälpa dem med det. Det tycker jag lite grann är ett uttryck för ett patroniserande förhållningssätt. Möjlighet att skriva bilaterala avtal finns fortfarande. Det kan de sköta.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Det som nu är akut vad gäller världshandelsregimen är takten, processen, formen, möjligheter att på ett likvärdigt sätt orka med förhandlingar. Det är för stort. Det är för svällande.

Jag kan bara vad gäller investeringsavtal upprepa det jag nyss sade till dig. Ja, det kan man tänka sig och det är säkert väldigt bra att vi har globala överenskommelser för det, men inte nu. I god tid, så småningom, när de fattiga länderna hinner med och har kapacitet att förhandla på ett likvärdigt sätt.

Anf. 82 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! I dag ska vi gå till beslut om Sveriges politik för global utveckling, så som den redovisas i regeringens proposition 2002/03:122 och utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3. Det är inte vilket beslut som helst som det gäller utan det är ett historiskt beslut.

I morgon tar vi ställning till om vi ska godta förslaget till utvidgning av EU med tio nya medlemmar. Alla ser vi det som ett historiskt beslut. Men också dagens beslut om att Sveriges utvecklingspolitik ska få en ny utformning är historiskt. Det var 40 år sedan sist. Då fick vi en biståndspolitik. Den har sedan genom olika delbeslut justerats under årens lopp. Nu står vi beredda att ge en helt ny bredd åt den politik som omfattar utvecklingsfrågorna.

Bakom dagens debatt och kommande beslut finns ett omfattande arbete, dels i form av de delbeslut, och underlaget bakom dem, som tidigare antagits om till exempel fattigdomsinriktning, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Vidare finns den så kallade Globkomutredningen. Denna är i sin tur bearbetad i en omfattande remissomgång innan regeringen utformade sin proposition. Den har sedan följts av utrikesutskottets beredning innefattande en hearing med remissinstanserna.

Vi formar nu en politik för målgruppen fattiga människor och länder, närmare bestämt utvecklingsländerna och de så kallade transitionsländerna. Vi gör det mot bakgrund av att världen i dag präglas av globaliseringen, som har ett påtagligt uttryck i att olika saker hänger ihop och starkt påverkas av varandra. I det läget räcker inte längre bistånd, inte heller utvecklingssamarbete som betonar partnerskap, utan nu måste strängt taget alla politikområden medverka i en samstämd politik för global utveckling, en ny utvecklingspolitik.

Med solidariteten med andra människor och varje människas rätt till ett värdigt liv som grundläggande motiv för denna utvecklingspolitik ska olika politikområden – inklusive politiken för utvecklingssamarbete – samverka så att de drar åt samma håll och inte motverkar varandra i uppfyllandet av att ytterst avskaffa fattigdomen. På detta sätt kommer de att bidra till att uppfylla FN:s millenniemål, bland annat att halvera den extrema fattigdomen till år 2015.

Utvecklingssamarbetet blir nu ett av flera politikområden med uppgift att stödja de andra, att vara katalysator, att vara pådrivande och att vad gäller de så kallade MUL-länderna, de minst utvecklade länderna, även fortsatt spela en särskilt betydelsefull roll.

Som styrinstrument för den nya utvecklingspolitiken sätts två mål upp. För alla politikområden gäller att de ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Det målet fångar upp vad de senaste tio årens

världskonferenser handlat om, alltifrån Riokonferensen 1992 till konferensen i Johannesburg 2002.

För det internationella utvecklingssamarbetet sätts dessutom upp målet att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Det är det gamla biståndets fattigdomsmål, men nu formulerat i en medvetenhet om att det är den fattige själv som ska förändra sin situation med stöd av bättre förutsättningar än vad som hittills varit fallet. Den fattige blir subjekt och aktör och inte ett kanske passivt mottagande objekt. Det betonar också att fattigdom är så mycket mer än materiell fattigdom. Det handlar också om makt och möjlighet att påverka. Det nya målet för utvecklingssamarbetet ger fokus på fattigdomsbekämpningen och ersätter det tidigare övergripande målet samt de sex delmålen.

När dessa båda nya mål ska omsättas i praktisk politik ska två synsätt eller förhållningssätt vara jästen i degen. Det är dels ett rättighetsperspektiv, vilket innebär att människors rättigheter ska utgöra grund för de åtgärder som växer fram, dels ett vad vi kallar de fattigas perspektiv – i Globkomutredningen presenterat som ett sydperspektiv – som sätter fattiga människors behov, intressen och förutsättningar i centrum för utvecklingen. Vi påpekar i betänkandet att dessa perspektiv är inkluderande till sin karaktär, vilket bland annat innebär att jämställdhet blir en integrerad del av rättighetsperspektivet.

Så här långt sluter utskottet upp bakom regeringens proposition. När det gäller de huvuddrag eller riktlinjer som ska genomsyra alla relevanta politikområden har utskottet funnit det motiverat att gruppera dem så att demokrati och god samhällsstyrning, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män formar vad vi kallar de grundläggande värdena.

Hållbart nyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet bildar tre ben i det sammanhållande begreppet hållbar utveckling och markerar därmed att dessa tre har ett tydligt samspel för att en sådan utveckling ska få bärkraft. Till dessa sex huvuddrag, som i mångt och mycket ersätter de tidigare delmålen, fogar vi på regeringens förslag två ytterligare huvuddrag, nämligen konflikthantering och globala gemensamma nyttigheter.

Dessa riktlinjer har ett uttalat samspel med varandra. Demokrati och mänskliga rättigheter hör ihop, är varandras förutsättningar. Ekonomisk tillväxt är beroende av god miljö och social utveckling, men faktiskt också jämställdhet. Och jämställdhet är svårt att utveckla utan ekonomisk tillväxt. Mänskliga rättigheter har ett samband med social utveckling och konflikthantering. Ja, i verkligheten samverkar huvuddragen med varandra som i ett nätverk med inbördes relationer mellan alla ingående delar. Propositionen talar om huvuddragen som ömsesidigt förstärkande.

Mål, perspektiv och huvuddrag bildar den grund på vilken den samlade utvecklingspolitiken ska formas. I propositionen görs en genomgång av ett tiotal politikområden, bland annat säkerhets-, handels-, närings-, jordbruks-, miljö-, social-, utbildnings- och migrationspolitiken. Det finns fler. Utskottet har pekat på utrikes- och konsumentpolitiken som ett par exempel. Utskottet sluter upp omkring regeringens tankegångar avseende politikens utformning inom de olika politikområdena med några kompletteringar.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

När det gäller politiken för krigsmaterielexport inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik menar utskottet att den på ett tydligare sätt än vad propositionen anger bör innefattas också i den nya utvecklingspolitiken. Utskottet framhåller att regeringen bör tillse att den utredning som nu tillsatts för att se över riktlinjerna för krigsmaterielexporten också tar upp frågor med bäring på den nya utvecklingspolitiken, som fattigdoms- och utvecklingsaspekterna i mottagarlandet, samt i övrigt andra infallsvinklar som de nya målen, perspektiven och huvuddragen lyfter fram. Detta föranleder ett tillkännagivande från riksdagens sida, vilket också inkluderar att överväga om EU:s uppförandekod, vad gäller frågan om hållbar utveckling i mottagarlandet, bör införas i de svenska riktlinjerna.

I avsnittet om handels- och jordbrukspolitik stryker utskottet under frihandelns betydelse samtidigt som vi noterar de speciella förutsättningar som utvecklingsländerna har att verka under. Dessa motiverar bland annat att de kan upprätthålla ett visst tullskydd mot de utvecklade länderna under en förmodligen ganska lång övergångstid. Så länge som de så kallade i-länderna väljer att på olika sätt skydda ett antal sektorer från fullt marknadstillträde för u-länderna påtvingar de u-länderna ett behov av att skydda sig mot en snedvriden konkurrens utöver det skydd som de kan behöva för att trygga sin försörjning av till exempel baslivsmedel. Utskottet markerar angelägenheten av att i-länderna snarast möjligt upphör med dessa handelshinder samtidigt som vi stryker under vikten av att u-länderna sinsemellan fullt ut öppnar sina marknader för varandra.

När det gäller näringspolitiken framhåller utskottet dels denna politikens betydelse för utveckling, dels också det ansvar som företagen har att uppträda på ett sätt som just gynnar fattigdomsbekämpning, motverkar korruption och stöder en demokratisk utveckling inkluderande respekt för mänskliga rättigheter.

Utskottet betonar, liksom man gör i propositionen, betydelsen av att de olika politikområdena samverkar utifrån angivna mål, perspektiv och huvuddrag och formar en samstämmig politik för att skapa slagkraft för den nya utvecklingspolitiken. Det behöver egentligen inte sägas att detta också måste omfatta svensk EU-politik. De olika politikområdena är i dag så sammanflätade med EU:s politik att om inte den senare också kommer att präglas av den samstämmighet vi strävar efter för svensk politik lär resultatet bli ganska magert. Regeringen måste således med kraft driva den utvecklingspolitik vi kommer att besluta om också inom EU.

Mina socialdemokratiska kolleger i dagens debatt kommer mer ingående att utveckla det politikområde vi benämner utvecklingssamarbete. Låt mig ändå säga följande.

När det gäller frågan om samarbetsländer har utskottet kommit till uppfattningen att regeringens förslag är bra vad avser ett breddat länder-samarbete med större flexibilitet och med möjlighet att koncentrera insatserna till färre områden och sektorer bland annat genom samordning med andra aktörer. Däremot går utskottet Globkom och dess remissinstanser delvis till mötes genom att slå fast att det bilaterala samarbete som har stor bredd, det vill säga omfattar många olika insatsområden i ett och samma land, bör koncentreras till färre länder än vad som hittills varit fallet. På denna punkt har propositionen uppfattats som oklar.

Samarbetet med Central- och Östeuropa förs in i utvecklingssamarbetet och kommer således att omfattas av de mål och riktlinjer som gäller för detta. Även fortsättningsvis kommer det att redovisningsmässigt göras åtskillnad på bistånd som klassas enligt OECD:s DAC-definition och stöd som inte gör det.

Under avsnittet om de multilaterala insatserna har utskottet gjort ett tillkännagivande med innebörden att regeringen i en regelbundet återkommande skrivelse till riksdagen ska redovisa de svenska prioriteringarna avseende Världsbanken, Internationella valutafonden och de regionala utvecklingsbankerna. Debatten om dessa multilaterala organ och deras utveckling mår väl av ett ökat parlamentariskt deltagande. Utvecklingsavsnittet avslutas med att utskottet står fast vid sin uppfattning att enprocentsmålet bör uppfyllas under denna mandatperiod, om inte det statsfinansiella läget sätter käppar i hjulen för detta.

Betänkandet liksom propositionen avslutas med ett avsnitt om politikens aktörer och ett antal mer administrativa frågor samt uppföljningsfrågor. Vi stryker bland aktörerna särskilt under parlamentarikernas roll för politikens genomförande men pekar också på samverkan mellan näringsliv och fackföreningsrörelse liksom det civila samhällets betydelse. När det gäller uppföljningen föreslås kammaren precisera hur vi vill se utformningen av den årliga resultatskrivelsen, som regeringen föreslår. Utskottet föreslår att den ska avlämnas som en särskild skrivelse som kan behandlas av vårriksdagen samt att den till sitt innehåll redovisar hur politiken utfaller i förhållande till mer operativa mål, som behöver utformas inom ramen för de mer allmänt hållna övergripande målen.

Utskottet gör ett tillkännagivande med innebörden att koordineringsansvaret för den samlade utvecklingspolitiken måste klarläggas så att den kan drivas med samma målmedvetenhet som miljö- och jämställdhetspolitiken, som inom regeringen haft tydliga företrädare med ansvar för att tillse att politiken verkligen blir samstämd. Det behövs en sammanhållande, samordnande och pådrivande funktion, en form av motor som kan driva politiken framåt i enlighet med de intentioner som riksdagens beslut kommer att ge anvisningar för.

Utskottet ställer sig slutligen bakom bildandet av ett medborgarforum – ett förslag som ursprungligen kommer från Globkom – och en självständig utvärderingsfunktion.

Fru talman! Jag ska kort kommentera några reservationer. Resterande tar mina s-kolleger hand om. Men låt mig först yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Moderaterna vill att utvecklingssamarbetet inte ska ha det individinriktade fattigdomsmål som föreslagits utan att målet ska vara en snabb fattigdomsutrotning genom uthållig, snabb tillväxt. Jag har tidigare argumenterat för det nya målet, som erkänner den fattige som subjekt och kapabel att ta sig ur sin fattigdom med stöd för bättre givna förutsättningar. Det sätter den fattige mer i centrum än vad det mer uppifrån riktade moderata målet gör.

Folkpartiet vill sätta demokratin som mål för utvecklingssamarbetet. Det är ett märkligt betraktelsesätt, för att vara liberalt, att sätta en form för utformning av samhällsgemenskapen i centrum och inte individen, den fattiga människan. Demokratin kan visserligen ses som ett mål, men

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

i än högre grad som ett medel för att uppnå den vällevnad och det meningsfulla liv som vi önskar alla människor.

Vänsterpartiet vill göra jämställdhet till ett tredje perspektiv. Det har under den samlade processens lopp varit diskuterat, men de allra flesta har kommit till slutsatsen att inget mervärde finns med att bryta ut jämställdhet ur rättighetsperspektivet. Majoriteten har stannat för denna linje. Det betyder således att jämställdhet kan ses som ett delperspektiv av rättighetsperspektivet på samma sätt som barnperspektivet.

När det gäller huvuddraget ekonomisk tillväxt är det enda som skiljer att Moderaterna och Folkpartiet inte med ett ord nämner kravet på att tillväxten ska vara hållbar, vilket dock utskottsmajoriteten gör, i och för sig uppseendeväckande. I övrigt innehåller reservationen andra frågor än ekonomisk tillväxt. Inte heller Moderaternas reservation kring samspelet mellan huvuddragen tillför något som inte redan majoritetstexten i praktiken omfattar.

Under politikområden finns några reservationer. Den första har Vänsterpartiet som upphovsman och den andra Miljöpartiet. Och nu ska jag be att Lars Ohly lyssnar. Både Vänsterpartiet och Miljöpartiet är kritiska mot hanteringen av krigsmaterielexporten. Först får jag beklaga att reservanterna i båda fallen helt förbigår att utskottet gör ett tillkännagivande inför den utredning som ska påbörja sitt arbete. Tydligen upplever såväl Vänsterpartiet som Miljöpartiet detta uppdrag till regeringen som mindre väsentligt.

Sedan vill jag med anledning av krigsmaterielexporten ändå hävda att reservanterna har fel om de generellt hävdar att den står i motsättning till utvecklingspolitiken. Den kan göra det, men den behöver inte göra det. Ett försvar är också en garanti för att utveckling inte saboteras av andra. Det kan inte heller vara rimligt att frånsäga länder rätten till ett försvar. Det som frågan gäller är en rimlig avvägning mot andra behov, bland annat fattigdomsbekämpning.

Utskottets tidigare, och nu upprepade, uttalande om att nationens eget intresse har förtur är egentligen ganska självklart. Det är grundläggande för alla länders säkerhetspolitik. Men det betyder inte att det ska tolkas som ett fribrev för att uppträda hur som helst när det gäller krigsmaterielexport. Utskottet stryker under i den efterföljande meningen att det nu liggande förslaget, som främst avser utvecklingsländer, medför kompletterande ståndpunkter att ta hänsyn till. Dessa bottenar i att det lär tillhöra undantagen att nationens eget intresse skulle motivera en expansiv exportpolitik riktad till utvecklingsländer. Vi har i dagens läge en förbudslagstiftning. Den kan brytas om det svenska försvarets försörjning motiverar det, inte för att krigsmaterielexporten i sig skulle vara motivet. Den är medlet för att trygga det svenska försvarets kapacitet. För att detta ska uppfyllas är självfallet samarbete och handelsrelationer med länder som USA, Storbritannien med flera i-länder av stor betydelse. Samma sak kan dock knappast hävdas om våra relationer till utvecklingsländer. Passusen om nationens eget intresse har förtur, har alltså i allt väsentligt sin tillämpning när vi talar om relationer till industriländer. Det var också motivet till att den skrivningen kom till som en följd av vår vapenhandel med USA.

Det finns flera reservationer om handelspolitiken. Den moderata reservationen innehåller, så långt jag kan se, inget som inte redan är omhändertaget i majoritetstexten. Detsamma gäller Kristdemokraternas reservation. Vad vill ni egentligen? Vad är det som avviker från betänkandet?

Andra åsikter framförs däremot av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, där vi inte tolkar verkligheten på samma sätt när det gäller TRIPS, GATS, MAI och så vidare.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet har en reservation om näringspolitiken enligt vilken de vill ha ett internationellt bindande regelverk för transnationella företag. Skillnaden mot oss socialdemokrater är att vi inte har något emot det men att det blir ett slag i luften att driva bindande regler när man vet att det är omöjligt att nå framgång.

När det gäller samstämmighet i politiken vill Vänsterpartiet närma sig en prioriteringslista mellan olika värden eller mål. Vi avstår, väl medvetna om att det i den praktiska situationen är svårt att slaviskt följa akademiska listverk. Ett sådant exempel är Globkoms villkorslista för biståndsländer, som visade sig oanvändbar.

I avsnittet om utvecklingssamarbete vill Moderaterna inte se en samslagning av stödet till Central- och Östeuropa med biståndet. Förmodligen bortser de från att det efter EU-utvidgningen blir nästan bara DAC-klassade länder kvar i öst.

Slutligen har Moderaterna en reservation om volymmålet som dock inte alls handlar om det utan om andra saker. Men vi vet alla att vi hos Moderaterna inte kan söka stöd för ett generöst bistånd.

Fru talman! Jag finner avslutningsvis att reservationerna i få fall presenterar en mot utskottsmajoriteten avvikande uppfattning. Det stämmer med mitt intryck av utskottsarbetet att vi har stor enighet kring den nya utvecklingspolitiken. Den kan vara bra att ha i ryggen för regeringen när nu resan från ord till handling startar.

Anf. 83 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi har i stort sett en bred samsyn i de flesta av dessa frågor när det gäller politiken för global utveckling som Berndt Ekholm har talat mest om.

Jag skulle vilja ta upp skuldavskrivningarna. Där finns det en del olika uppfattningar. Skuldavskrivningarna spelar en viktig roll för att frigöra resurser i utvecklingsländerna som i sin tur kan riktas in på att uppnå en hållbar utveckling, ekonomiskt och miljömässigt.

Världsbanken och IMF spelar en viktig roll i dessa sammanhang. Men det är institutioner som har dragit på sig stora vinster sedan 50-talet, och vi tycker att deras fordringar till de fattiga länderna bör avskrivas. Det är det första, och det har vi inte fått gehör för. Varför?

Den andra delen av debatten om skuldavskrivningen berör de lån som har beviljats till diktaturer. Det är inte rimligt att befolkningen som lever under dessa diktaturregimer ska vara med och återbetala skulder som dessa diktatorer har tagit upp och som inte kommit landet och den breda folkmassan till del. Det är till exempel helt orimligt att kräva att Sydafrikas folk ska betala för apartheidregimens skulder. Det senaste exemplet är Irak. Inte heller kan det vara rimligt att irakierna i gemen ska betala Saddam Husseins skulder. Centerpartiet anser att dessa skulder inte kan

anses legitima. Vi menar att Sverige och regeringen bör ägna diskussionerna om illegala skulder betydligt större intresse inom IMF och inom Världsbanken än vad som har gjorts. Den som är satt i skuld är inte fri, är numera ett känt begrepp. Hur ser majoriteten på dessa frågor som jag ser som väsentliga?

Anf. 84 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag tänker inte gå djupare in på ett svar här eftersom Carina Hägg ska tala om det avsnitt i betänkandet som handlar om biståndspolitik och skuldavskrivning. Men jag vill säga så mycket som att när politiken utvecklas vidare om skuldavskrivning är det självklart relevanta frågeställningar som tas upp från Centerpartiet och som man naturligtvis bör ta med sig på den resan. Det som har varit särskilt viktigt för oss socialdemokrater och som jag nöjer mig med att understryka – Carina Hägg får utveckla det andra mer – är att vi menar att det är en felaktig politik att totalavskriva skulderna. Det är ett naturligt förhållande att ha skulder. Det är inget konstigt med det. Men frågan gäller att man inte ska hamna i det som vi talar om i betänkandet, nämligen ohållbara skulder.

Frågor om detaljerna i Centerpartiets reservation låter jag Carina Hägg svara på.

Anf. 85 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi får återkomma till det. Det kanske till och med är så att man borde styra politiken i dessa institutioner mer till verkligheten, att lyfta ut dem i verkligheten i utvecklingsländerna. Jag berör också det i min reservation som berör Sidas verksamhet där Berndt Ekholm är ledamot. Huvuddelen av våra biståndsarbetare är i Stockholm. Små personalresurser finns i mottagarmiljön på fältet och i de länder som är huvudmottagare. Vore det inte rimligt att till exempel lyfta ut ett kunskaps- och utvecklingscentrum som en del av Sidas verksamhet någonstans i Afrika, till exempel Nairobi i Kenya? Hur ser Sidaledamoten Berndt Ekholm på det?

Anf. 86 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Både vi från majoriteten i riksdagen och Sida är positiva till att flytta verksamhet ut på fältet. Det kallas Sidas fältvision. Man försöker förstärka ambassaderna och Sidakontoren, som i princip har blivit samma sak, med personal så att man får ett delegerat ansvar.

Jag tror att det i dag är i storleksordningen tio länder som har ett delegerat ansvar. De får en totalpott pengar och kan sedan, inom de ramar och villkor som gäller, själva handlägga dem. Resan med att få en utlokalisering till olika länder vad gäller Sveriges bilaterala samarbete är alltså redan beträdd.

När det sedan gäller knytningen till Världsbanken har denna, såvitt jag vet, också byggt upp sina resurser ute på fältet. För övrigt har en gammal vän till oss alla här, nämligen förre statssekreteraren Matts Karlsson, för tillfället just ett sådant uppdrag någonstans i Västafrika, om jag minns rätt.

Anf. 87 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Ursprungligen begärde jag replik för att säga en sak som mer är ett påpekande. Det gäller då vikten av samstämmighet. Det förslag till konstitutionellt fördrag i EU, som vi i helgen inte lyckades få till stånd, innehåller mycket av resonemanget om samstämmighet – att EU måste ha en samstämmig politik. Jag ville säga detta för att knyta an till debatten här på förmiddagen och för att påpeka att det också har återverkningar på EU:s biståndspolitik och EU:s politik gentemot utvecklingsländerna om man inte får till stånd det nya fördraget.

Här är det uppenbart att EU med ena handen bedriver en handelspolitik som går på tvärs med den politik som man i övriga hänseenden bedriver. Jag avser då biståndspolitiken.

Detta var inte så mycket en replik till Berndt Ekholm utan mer ett påpekande om koherensen, som det numera heter på modern svenska – samstämmighetens betydelse både i Sverige och på EU-nivå.

Sedan vill jag ta upp en sak till. Det gäller då detta med skuldavskrivningar. Berndt Ekholm, jag tror att Socialdemokraterna har fel i det resonemanget. Det är ju alldeles rätt att skulder är ett normalt inslag i utvecklingen. Det är till och med så att mer välutvecklade länder har en högre skuldsättningsgrad än mer lågutvecklade länder. Detta är naturligt. Man flyttar resurser från den som har resurser till den som kan använda resurserna för att skapa någonting produktivt. Det är ju hela idén med kreditsystem och allt sådant.

Men utfattiga u-länder ska inte ha den här typen av skulder. Det viktiga för dem är att bli av med denna kvarnsten och att fokusera på framtiden. Därför tror jag, Berndt Ekholm, att ni har fel i ert resonemang. Ta skuldavskrivningsfrågan på allvar!

Anf. 88 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det som du avslutningsvis sade instämmer jag helt i, nämligen att skuldavskrivningsfrågan är en mycket viktig fråga som måste tas på allvar. Dock har jag lite svårt att förstå den vändning som kom hos Moderaterna för säg tre år sedan och som några andra nu försöker hoppa på. Det här är lite oväntat för att komma från Moderaterna, tycker jag.

För fyra år sedan var jag i Nicaragua. Där mötte vi en företrädare som sade: Vi vill inte satsa några pengar på skuldavskrivningar, utan vi vill ha de här pengarna till att bekämpa fattigdomen i vårt land genom sociala insatser av olika slag.

Det var i och för sig lika fel som det som Göran Lennmarker här säger. Det är fråga om en balans här. Men exemplet visar att om man skriver av skulderna till sista kronan resulterar det de facto i att ett antal kronor tas på slutet och används till skuldavskrivningar i stället för att användas till viktig social utveckling. Om vi vet vilken kritik i fråga om sättet att hantera fattigdomsfrågorna som Världsbankens strukturanpassningsprogram har mött – det gäller också många andra frågeställningar beträffande de ekonomiska infallsvinklarna och detta med att städa upp i u-länderna – är, menar jag, slutsatsen ganska självklar: Det handlar om att vi ska göra skuldavskrivningar så långt som landet i fråga behöver – jag är inte ekonom nog att begripa vad det är men jag tror mig begripa att

man inte behöver gå ned till noll – och använda resterande medel till att utveckla den sociala välfärden.

Anf. 89 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Orsaken till att vi moderater har den linje vi har i skuldavskrivningsfrågan hänger väl egentligen samman med ett ganska noggrant jobb som vi gjorde vid besök i Världsbanken. Den slutsats vi drog var att HIPC-programmet, som det heter, inte är tillräckligt och inte riktigt seriöst.

Vad det egentligen handlar om är förmågan att just dra ett streck över det förflutna och se framåt. Det är en sak att man har lån och skulder för investeringsprojekt. De ska utfärdas med riskbedömningar och allt sådant. Går inte projektet i land ska lånebanken skriva av. Det är ju en del av det normala marknadsekonomiska synsättet.

Här handlar det dock om statsmakter som faktiskt tog lån som egentligen inte var avsedda som lån. I Sverige drog vi själva den slutsatsen. Jag tror att det var år 1978. Den borgerliga regeringen då, Fälldinregeringen, skrev för svenskt vidkommande av alla skulder därför att vi vid den tidpunkten drog just slutsatsen att det i grunden inte var äkta lån.

Äkta lån ges för att man ska satsa på någonting som ger avkastning och som kan bära hela räntekostnaden. Det är ju hela idén med lån. Det finns dock ett riskmoment i detta som kreditgivaren har att bedöma. Men här handlar det inte om den typen av skulder, utan egentligen var det fråga om en form av förtäckt bistånd – ja, egentligen inte bistånd heller – som ramlar ut ett, två, tre decennier senare som en tung börda.

Jag tror, Berndt Ekholm att det vore klokt – och du är en klok person – att faktiskt tänka om på den punkten.

Anf. 90 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det näst sista du sade tycker jag var väldigt bra. Nåväl, jag tror precis som du, Göran Lennmarker, att det finns olika typer av lån och att man kanske kan beskriva verkligheten på det sättet att det finns lån som egentligen skulle ses som gåvor.

Men jag vill nog hävda att jag när det gäller lån som inte kan beskrivas på det här sättet – om jag generaliserar – har lite svårt att förstå det kloka i det hela. På något sätt är det ett väldigt ekonomistiskt synsätt att inte se att pengar som kan användas för att motverka fattigdom – det kan gälla inom hälsosektorn, som jag vet att Moderaterna känner väldigt mycket för, eller inom andra sektorer – inte ska användas utan att man i stället ska använda sig av skuldavskrivningar. Det måste vara fråga om en balans mellan hur omfattande skuldavskrivningarna ska vara och de andra insatserna. Det finns ju inte obegränsat med medel. Det är den balansen som jag tycker att Moderaterna bortser från.

Anf. 91 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Berndt Ekholm raljerade lite över att Folkpartiet vill sätta demokratimålet främst i biståndspolitiken. Helt kort kan jag nämna att Folkpartiet är det parti som ger mest pengar till andra länder när det gäller bistånd. Vi avsätter över 1 miljard kronor mer än regeringen men det ska vi debattera mer här under eftermiddagen.

Det är kanske fullt förståeligt att du raljerar lite grann över demokratin här och tycker att det är konstigt att Folkpartiet så tydligt kan tala om det enda samhällssystemet att lyfta fram. För mig är det ganska enkelt. Det finns bara ett sätt som är värdigt fria medborgare. Det handlar då om demokrati, om att människor i fria val ska ha den självklara rätten att välja de ledare som de vill ha.

Dock måste man också problematisera det hela lite grann. Många av de länder som har stått väldigt nära Socialdemokraterna och som genom åren fått ett omfattande bistånd är länder som varit föga demokratiska. Det kan gälla ett land som Tanzania men på sistone också en del andra länder som mycket har diskuterats – såsom en del asiatiska länder som varit diktaturstater.

Jag tycker att det är viktigt att sätta ned foten och att vara tydlig. Det handlar inte om att vi i Folkpartiet säger att människorna i de här länderna inte ska få ta del av svenskt bistånd. Det ska de få, dock via frivilligorganisationer. Men så länge de här diktaturländerna inte väljer att reformera sitt system ska svenska skattebetalares pengar inte gå till dem. Det tycker jag är en ganska självklar slutsats.

Anf. 92 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det finns två delar här. Jag tar den senare delen först. Svenskt bistånd på det bilaterala planet går egentligen inte längre i någon högre grad till diktaturstater. Det är förvisso sant att det förekommer – Vietnam är ett exempel – men i betydligt mindre utsträckning än tidigare. Att vi inte har lyckats tillräckligt bra i våra försök att vrida perspektivet på dem i demokratisk riktning är naturligtvis en följd av att vi har lärt en del om hur diktaturer kan uppträda. Samtidigt är det att gå väldigt långt att, som Birgitta Ohlsson säger, helt avbryta all typ av bilateralt samarbete, till exempel med Vietnam.

Dessutom sade Birgitta Ohlsson att hon inte vill att svenska skattebetalares pengar ska gå till dessa länder – något som kanske inte var avsikten. Jag vill bara upplysa Birgitta Ohlsson om att de pengar som vi skickar till enskilda organisationer också är skattebetalarnas pengar.

Här är det även fråga om en förnuftig balans. Den grundläggande inriktning som Folkpartiet har instämmer jag i. Däremot är den extrema inställningen – att det ska vara svart eller vitt – en oklok politik. Verkligheten är inte sådan, utan man måste alltid ha en viss anpassbarhet.

När det gäller den första frågeställningen om demokratimålet är det väldigt svårt att förstå hur man kan komma fram till att det är demokratimålet som ska vara nummer ett om vi ska ha ett utvecklingssamarbete. Utvecklingssamarbete har vi med fattiga länder och fattiga människor. Jag begriper inte hur man då kan hävda att demokratin är det övergripande målet när dessa människor inte har mat för dagen. Jag kan inte se att demokrati är någonting annat än en metod för att lösa den fattiga människans situation och bota svält och hunger.

Anf. 93 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Till att börja med kan vi konstatera att inga demokratier har hittills påträffats som har haft några större svältkatastrofer under de senaste åren. Det är ett tydligt faktum.

Det handlar ändå om pengar. Jag tycker att vi ska vara generösa och lämna bistånd, men man måste också ställa en hel del krav. Det handlar inte bara om demokrati och fria val, utan det är också intimt kopplat till de mänskliga rättigheterna.

Vi har genom åren hört många afrikanska ledare hävda att så länge man har låg barnadödlighet kan man vänta med att införa yttrandefrihet, pressfrihet och annat. Är vi tydliga med demokratimålet kan vi hålla en rak linje i dessa diskussioner.

Folkpartiet tycker som en del andra partier i riksdagen att man ska koppla skuldavskrivning till krav på demokrati. I och med att Socialdemokraterna inte är beredda att föra en väldigt hård dialog i de här frågorna kommer systemen i dessa länder att fortsätta. Diktatorerna kommer inte att känna någon större press från Sverige.

Du och jag är ledamöter i Sidas styrelse, och för min egen del kan jag säga att det är väldigt lite diskussion om just mänskliga rättigheter, demokrati och frihet. Som exempel kan jag nämna Tanzania som får 120 miljoner i skuldavskrivning detta år och 140 miljoner nästa år. Där mördades 30 personer från oppositionen brutalt under valen för två år sedan. Det förs knappt någon diskussion om det över huvud taget. Det är där som vi måste göra någonting.

Människorna i dessa länder ska få ta del av pengar från Sverige för att skapa frihet och demokrati och också minska fattigdomen, men det gäller inte regimerna i de länderna.

Anf. 94 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer i den grundläggande infallsvinkeln i Birgitta Ohlssons anförande, och jag tror säkert att också regeringen instämmer i den. Demokrati och mänskliga rättigheter, som på ett sätt hänger ihop, har en avgörande betydelse för vårt agerande. Jag skulle kunna gå djupare in på detta, men det primära är ändå att Folkpartiet vill göra demokrati till det övergripande målet för utvecklingssamarbetet. Det är det som jag tycker är ologiskt.

Vad vi nu har gjort i betänkandet är att vi har bibehållit fattigdomsmålet, men det är mer individinriktat. Sedan har vi markerat demokratin genom att sätta den som första huvuddrag under rubriken *Grundläggande värden*. Det är en tydlig markering av hur angelägen vi i utskottet anser demokratin vara.

Efter den kampanj som Folkpartiet har drivit för demokratimålet – det kan ju vara så man får arbeta för att få igenom sina förslag – hade jag nästan förväntat mig att man från Folkpartiet hade sagt: Okej, jättebra, nu har vi nått vårt mål. Demokrati är det kanske viktigaste huvuddraget eftersom det står först i uppräkningsordningen under rubriken *Grundläggande värden*. Nu är vi nöjda.

Men icke så, Folkpartiet fortsätter att driva demokrati som ett mål i sig för utvecklingssamarbetet. Jag begriper inte det. Så länge det finns en, två eller tre miljarder – det beror på hur man räknar – fattiga människor kan det inte var rimligt att sätta demokratimålet som det överordnade målet i utvecklingssamarbetet. Det är fel tänkt.

Anf. 95 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Sermin Özurküt kommer att närmare redogöra för argumenten för att införa ett jämställdhetsperspektiv i svensk utvecklingspolitik. Jag tänkte i stället bemöta Berndt Ekholms argumentation om varför man inte tydligare tar ställning för en ny svensk vapenexportpolitik.

Det lät lite komiskt när Berndt Ekholm sade: Lyssna nu! Sedan gick han till angrepp mot mig för att jag inte hade lyft fram utskottets ställningstagande att föreslå ett tillkännagivande på det här området. Men det var just det jag gjorde. Läs protokollet i morgon, Berndt, så kommer du att se det!

Nåväl, vad är det då som vi är kritiska emot? Jo, när man talar om samstämmighet gör man det i ett sammanhang där agerandet i ett område måste stämma överens med agerandet i ett annat. Samtidigt skriver man att nationens eget intresse måste ha förtur.

Det betyder att man inte har en samstämmighet som också omfattar krigsmaterielfrågan. Sedan säger man att en sammanhållen utvecklingspolitik ska handla om att gynna svenska intressen. Men vad är svenska intressen? Det är okej att Berndt Ekholm vurmar för svensk krigsmaterielexport, men bidrar den till vår säkerhet? Blir vår värld bättre eller säkrare av att Sverige exporterar vapen?

Dessutom säger Berndt Ekholm att vissa länder ska ha någon sorts gräddfil, nämligen USA och kanske Storbritannien, därför att de är viktiga för svenska intressen av och behov av materielförsörjning. I klartext innebär det att vissa strategiska samarbetspartner, såsom USA och Storbritannien, placeras i en egen liten gräddfil och garanteras ett fritt flöde av vapen från Sverige även om de startar folkrättsvidriga krig. Vad är det för samstämmighet?

Det är en fullständigt oacceptabel politik. Krig och fattigdom när varandra. En sammanhållen politik för global utveckling kräver därför att vapenexport inte får godkännas till något land som är i eller riskerar att hamna i ett krig.

Anf. 96 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Lars Ohly är alldeles för kategorisk. Om han väljs till partiledare förväntar jag mig att han kommer att få ändra på den framställningskonsten. Verkligheten är mer komplex än vad Lars Ohly säger.

Jag sade att i Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservationer har ni över huvud taget inte noterat att vi föreslår dessa tillkännagivanden. Ni har valt att inte notera det, men ni gör det i den här debatten, och det är bra. Sedan kom jag in på det som kallas för krigsmaterielexport. Då bad jag Lars Ohly lyssna. Så jag var mycket logisk i min tankegång.

Lars Ohly måste lära sig att skilja på i-länder och u-länder. I-länderna kan ha relevans för det betänkande som vi nu behandlar, men formellt sett gäller detta betänkande inte vår relation till i-länderna, utan det gäller i-ländernas relation till u-länderna. Men i första hand gäller det vår relation till utvecklingsländerna. Det är den politiken vi debatterar.

Det finns inget förslag från regeringens sida – och det kan man möjligen beklaga om man befinner sig i Lars Ohlys kläder – om samstämmighet när det gäller Sveriges relationer till i-länderna. Men det är inte det vi diskuterar, utan det är relationerna till u-länderna.

Prot. 2003/04:50

16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Jag vill väldigt tydligt slå fast att när utskottet gjorde uttalandena om nationens eget intresse var det på förekommen anledning. Vi har speciella relationer till i-länderna; det är dumt att förtiga det. Det gäller till exempel USA och Storbritannien. Det är ju ett faktum.

Kanske skiljer sig Vänsterpartiets och Socialdemokraternas politik markant på det här området. Det är klart att man måste sätta nationens eget intresse före om man är parlamentariker. Men det får ju inte den praktiska konsekvensen när vi pratar om utvecklingsländer som Lars Ohly försöker att göra sken av.

Anf. 97 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Om jag ska lära mig att skilja på u-länder och i-länder innebär det att u-länder får inte starta krig för då får de inte tillgång till svenska vapen. Men USA kan göra det. Hur stämmer det överens med samstämmigheten i den svenska utvecklingspolitiken om USA startar folkrättsvidriga krig mot länder i tredje världen och Sverige fortsätter att exportera vapen till denna aggressiva militärmakt?

Dessutom har svensk praxis möjliggjort vapenexport till mängder av diktaturer. Förra året konstaterades att den svenska krigsmaterielexporten till diktaturer ökade för tredje året i rad. Under 2001 levererades krigsmateriel till Tunisien, Saudiarabien, Pakistan, Oman, Förenade Arabemiraten och Bahrain – för att bara nämna några exempel. Vapenexport som urholkar demokratin måste stoppas.

Sedan säger man att mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd ska beviljas. Trots detta har Sverige mellan 1998 och 2000 sålt krigsmateriel till tio länder där grova och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Vapenexport tillåts i dag till länder som inte har skrivit under centrala konventioner för mänskliga rättigheter, exempelvis till flera länder som ännu inte har ratificerat konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling – däribland Indien och Thailand.

Det finns alltså uppenbara risker för att vapenexport till utvecklingsländerna får negativa konsekvenser för landets möjligheter att bekämpa fattigdom. I de fall målkonflikter mellan vapenexport och utveckling uppstår måste fattigdomsbekämpningen väga tyngst.

Men det är det perspektivet som ni nu går emot. Det är det perspektivet som ni sviker och som är hela grundbulten i den nya utvecklingspolitiken. Men just i fråga om krigsmaterielexporten ska det inte gälla därför att då ska den svenska nationens egna intressen har förtur.

Nej, Berndt Ekholm, det här är ingenting annat än skandalös behandling av ett nytt bra perspektiv för svensk utvecklingspolitik som innebär att svensk krigsmaterielexport i värsta fall kommer att ha helt andra mål än den utvecklingspolitik som vi i övrigt varit överens om, både i utskottet och förhoppningsvis här i kammaren.

Anf. 98 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Nej, Lars Ohly, det är en medveten feltolkning från din sida av vad som står i betänkandet. Du läser betänkandet på ett sätt som passar ditt eget intresse. Det är faktiskt så att vi klart och tydligt säger att det är fråga om att tillföra de här perspektiven i den svenska politiken riktad mot främst utvecklingsländerna. Vi gör ett tillkännagivande till

regeringen om att man måste ta upp fattigdoms- och utvecklingsaspekter plus de övriga aspekter som kan rymmas inom mål, perspektiv och huvuddrag och titta närmare på dem. Vi gör också en markering när det gäller hållbar utveckling inom ramen för EU:s uppförandekod och huruvida det också skulle kunna ingå i detta med den svenska vapenexporten. Det här ska utredaren titta på och se om man kan integrera.

Dessutom, Lars Ohly, refererar du i en del av ditt anförande rent allmänt till problem med riktlinjerna för krigsmaterielexport. Oavsett vad man tycker om de problemen – jag behöver egentligen inte ge mig in i den debatten – kan vi ju konstatera att det nu har kommit en utredning. Den ska titta på demokratikriteriet. Den ska titta på mänskliga rättigheter. Den kommer naturligtvis också att väga in sådana perspektiv som Lars Ohly tar upp. Så får vi se vad utredaren kommer fram till.

Vad vi säger från vår sida är att vi vill vara seriösa. Vi vill vara allvarliga när det gäller fattigdoms- och utvecklingsaspekterna. När man nu ser över riktlinjerna vill vi att man verkligen lägger in det här och tar det på fullaste allvar.

Det här är ett sätt att agitera som skapar en felaktig bild av det som står i betänkandet om nationens eget intresse. Det rör i allt väsentligt vår relation till i-länderna. Hur många utvecklingsländer kommer vi att behöva sälja krigsmateriel till för att säkra vårt eget nationella intresse? Jag bara ställer frågan.

Anf. 99 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar dig, Berndt, som lite oförtjänt nu får stå här i skottgluggen. Vi vet alla hur mycket du känner för det här.

Jag ska börja med att säga att jag tycker att de tillkännagivanden som vi har gjort är väldigt bra, även de som gäller vapenexport. Nu gjorde Ohly och jag en liten uppdelning av arbetet, för du apostroferade oss bägge två. Det som gäller vapenexporten har han klarat av på ett sätt som jag står bakom. Vi förenas inte i det synsättet.

När det gäller handelspolitik och bindande regler tycker jag däremot fortfarande att det är lite märkligt att inte regeringen till exempel tar större hänsyn till det här mycket tunga inlägget från UNDP, *Making global trade work for people*. Det är en mycket omfattande genomgång av hur världshandelssystemet, inklusive TRIPS, GATS och dem som jag nämnde som du undrade över varför vi inte var eniga om, faktiskt inte hittills har gynnat utvecklingen av fattiga länder. Man tar också upp behovet av bindande regler för företag.

Du säger att vi slår in öppna dörrar i våra reservationer. Nej, det gör vi inte. Frivilliga överenskommelser är en bra början. Men vi måste ha klart för oss, precis som den stora magnaten George Soros säger, att i dag på den globala arenan finns det ingen kraft, ekonomiskt och styrkemässigt, som på ett demokratiskt sätt kan möta de stora transnationella företagens behov och drift att etablera sig och, naturligtvis, skapa vinster världen över. Därför behöver vi bindande regler som säger att mänskliga rättigheter, de konventioner som FN har och internationella avtal om miljön, till exempel Johannesburgsöverenskommelsen, ska vara överordnade.

Vi har till exempel sett hur konflikten har stått i flera år mellan å ena sidan konventionen om biologisk mångfald och å andra sidan TRIPS-

avtalet. Vi hävdar att det behövs bindande regler. Du får förtydliga dig om varför det inte skulle göra det.

Anf. 100 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det där citatet var nog felaktigt, att jag sade något om att v:s och mp:s motioner var onödiga på något sätt. Det stämmer nog inte riktigt. Däremot sade jag detta generellt. Det syftar framför allt på en serie borgerliga motioner, som egentligen inte säger något nytt. Däremot är det nog så på de punkter som v och mp tar upp i sina reservationer att vi har olika synsätt. Vi har det inte på hela området, men på delar av det.

Sedan gäller det bindande regler. Jag tror i och för sig säkert att regeringen kan tycka att det vore något eftersträvarsvårt att komma till bindande regler. Men vi vet att exempelvis USA och andra länder inom den tid vi nu kan överblicka inte kommer att ställa upp på det. Det är klart att det är dumt att spilla sitt krut och anlita en massa tjänstemän på UD och Näringsdepartementet för att finna former för hur man skulle kunna övertyga USA om bindande regler när man ändå kommer att köra huvudet i väggen. Det är bättre att använda tiden på ett mer konstruktivt sätt. Det är det vi landar i. Vi är inte där än att vi kan tala om bindande regler. Vi får börja någonstans med frivilligheten för att sedan komma vidare. Vi är egentligen inte emot färdvägen när det gäller företagets ansvar och uppträdande. Det är mer en fråga om hur man arbetar för att komma vidare.

När det gäller frågorna om GATS och MAI skiljer vi oss åt en del. Vi tror att både MAI och GATS representerar former som kan föra utvecklingen framåt för utvecklingsländerna. Vi tror inte att den bilaterala vägen är bra för u-länderna. Vi tror att de här kollektiva, gemensamma avtalen är nödvändiga för att svaga länder ska kunna hävda sig i en global värld där armbågarna tyvärr fortfarande gäller i allt väsentligt.

Anf. 101 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Då har vi ett klart belägg för att anpassning är den strategi som Socialdemokraterna står för i förhållningssättet till de stora, globala ekonomiska aktörerna. Det är inte visionärt, som resten av det här betänkandet och propositionen är och som, före den, utredningen Globkom var. Här kryper man. Här lägger man sig platt för de stora aktörerna. Man intar någon sorts pragmatiskt, realistiskt förhållningssätt och vill återkomma. Det är tråkigt.

Vad gäller bilateraliteten, att skriva ömsesidiga tvåpartsavtal i stället för att ha en världshandelsordning, kan jag bara upprepa till dig vad jag sade till Göran Lennmarker. Jag tror att det är bra med en god och reglerad världshandel. Problemet med WTO under de åtta år då förhandlingarna rullat har ju varit att det här har skett på ett sådant sätt att det hittills inte i sitt resultat har gynnat de fattiga. I sin form, hur man har arbetat, har de inte lämnat utrymme för de fattiga länderna att kunna hävda alla sina intressen på alla de områden som man vill plocka in. Därför är till exempel investeringsavtalet, som från början kallades för MAI, något som inte ryms just nu. Praktiken har visat att investeringarna inte har skett på de mottagande ländernas villkor. Det är det vi vill komma till rätta med. Vi menar att det behövs tydligare och stramare regler för det här, så vi står fast vid våra reservationer.

Anf. 102 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Nej, jag väntade mig inte annat än att ni skulle stå fast vid reservationerna. Det är ganska rimligt. Men att tala om att vi kryper för amerikaner och andra! Jag vet inte vem du talar om. Jag känner mig inte särskilt berörd själv i alla fall. Jag tillhör nog inte dem som kryper för amerikanerna.

Det skulle också finnas en motsättning mellan ett visionärt drag i vårt betänkande och detta. Det är självklart så att det visionära måste samverka med en praktisk inställning till att nå resultat. Socialdemokraterna är väl just kända för att vi både är visionära, och talar om våra utopier, och samtidigt också ganska duktiga på att se till att genomföra saker och ting så att det händer något i verkligheten. Det är bra att vi får stöd av er på en del punkter.

Jag kan inte allt om de här stora avtalen, GATS, MAI och så vidare. Men GATS satte jag mig in i lite mer. Formen, själva idén att vi ska ha gemensamma avtal, tror jag är helt riktig för utvecklingsländerna. Jag tyckte också att Lotta Nilsson Hedström medgav det i debatten med Göran Lennmarker om MAI, att det är någonting som även Miljöpartiet kan tänka sig längre fram.

Det gäller att Sverige verkar i de internationella sammanhangen för att stärka u-ländernas möjligheter att utnyttja de här instrumenten. Jag är ganska säker, som *jag* känner bland annat näringsminister Leif Pagrotsky, på att han, på de områden där han spelar en roll, gör allt han kan för att göra detta inom de ramar som EU ger och som det globala samspelet ger. Det är en form som är användbar, men vi måste se till att den i allt större utsträckning gynnar utvecklingsländerna. Det är ju tveklöst så att MAI-avtalet från början inte kom till för att gynna utvecklingsländerna utan för att stärka i-ländernas situation. Men den debatt som har följt bör rimligen kunna leda till att man utvecklar tanken på investeringsavtal i sådan riktning att de också gynnar utvecklingsländerna.

Anf. 103 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! ”Detta är vår värld. Av den är vi beroende. Mot den har vi ett ansvar.”

Så sade Olof Palme i sitt tal på SSU-kongressen 1964, strax efter det att proposition 100 hade antagits. Jag tror att hans ord är än mer giltiga i dag än de var då. Vi lever i en tid av ömsesidigt beroende, där betydelsen av geografiska avstånd minskar, i en verklighet där människor kommer allt närmare varandra.

Det är en fantastisk utveckling, men klyftorna mellan dem som har och dem som inte har är enorma. Många har en vardag där orimliga livsvillkor, hunger och oro för sjukdom går hand i hand: ett liv vars förändring förlamas av brist på inflytande och avsaknad av möjlighet att göra sin röst hörd.

Fattigdom har många ansikten. Den uppvisar inte någon enhet och kan därför inte bekämpas med *ett* vapen.

Mot denna vår värld har vi ett ansvar, och det är därför som vi står här och debatterar i dag. Vi vet det, och det är som sagt bakgrunden till dagens debatt.

Prot. 2003/04:50

16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Fru talman! Jag är stolt över att Sverige – som första land i världen – presenterar en sammanhållen politik för global utveckling, över att vi nu tillsammans formulerar *ett* mål för samtliga politikområden: målet om en rättvis och hållbar global utveckling.

Jag är stolt över att propositionen tydligt tar ställning för vår tro på politikens möjligheter och kraft och tilltron till att vi kan styra utvecklingen så att den är i människans tjänst – och inte något som enbart drabbar oss.

Jag tänker inte ägna min tid i talarstolen åt att beskriva regeringens proposition. Ni kan den säkert åtminstone lika väl som jag. Utskottets betänkande, som så väl har beskrivits tidigare här i dag, visar på både engagemang och djup kunskap om frågorna. Några saker vill jag dock lyfta fram.

För att vi ska kunna nå målet om en rättvis och hållbar global utveckling måste alla delar av vår politik sträva åt samma håll. Det ställer stora krav på samverkan och samordning dels mellan mig och mina kamrater i regeringen, dels mellan utrikesutskottet och andra utskott i riksdagen liksom också på andra håll.

Genomförandet av detta mål kommer också att innebära målkonflikter. Vi vet att sådana finns: mellan behovet av mat för dagen och miljöhänsyn, mellan frihandel och skyddstullar, mellan europeiska jordbruks-subventioner och livsmedelssäkerhet – och inte minst konflikter mellan långsiktigt och kortsiktigt.

Vad gäller många av de här konflikterna vet vi inte exakt hur de kommer att lösas. Vissa konflikter kommer att vara nya, andra känner vi till sedan länge. Många kommer att vara svårlösta, och ännu fler kommer att leda till kompromisser som kanske ingen av de inblandade kommer att vara nöjd med.

Men arbetet kommer att leda framåt, för resultatet av den nya politiken är medvetna och tydliga val. Jag är stolt över att den socialdemokratiska regeringen på detta sätt vågar lyfta fram de målkonflikter som finns. Det första steget mot konstruktiva lösningar är just att erkänna och analysera problemen.

I detta arbete kommer regeringen att ha gott stöd i riksdagens tillkännagivande om koordineringsansvaret. Men jag vill stryka under att det inte räcker med regeringens och riksdagens engagemang. Fackföreningar, folkrörelser, näringslivet och kommuner och landsting – alla goda krafter behövs om målet om en rättvis och hållbar utveckling ska förverkligas.

Men som flera tidigare har sagt: Inte ens det räcker. Tillsammans står EU:s medlemsländer för mer än hälften av världens utvecklingssamarbete.

Det finns brister i samstämmigheten såväl inom EU:s utvecklingssamarbete som mellan utvecklingssamarbetet och andra politikområden. Ofta kan man nog säga att det är direkt spretigt. Här har Sverige ett ansvar för att driva på EU mot en ökad samstämmighet och samordning.

Jag vill lyfta fram några frågor lite speciellt.

Den första är EU:s jordbrukspolitik, där dagens situation är absurd.

Den andra är handelspolitiken. Här måste EU ta det ansvar som en ledande global aktör har.

Den tredje är miljöpolitiken. Konsumtions- och produktionsmönster måste förändras och brytas, och därvidlag har vi i den rika delen av världen ett speciellt ansvar.

Till sist vill jag lite speciellt understryka betydelsen av ett område, nämligen jämställdhetsområdet. Den systematiska diskrimineringen av kvinnor är en av huvudorsakerna till fattigdom. Samtidigt som kvinnor ofta har försörjningsansvaret för familjen är de underrepresenterade i politik och i samhällsbyggande. Kvinnor har fortfarande inte rätt att bestämma över sin egen kropp och därmed över sitt eget liv och sin egen hälsa. EU:s prioriteringar och val av insatser på utvecklingsområdet måste styras av kunskapen om de ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män.

Sverige ska fortsätta att driva på EU i de här frågorna. Tillsammans med EU kan vi driva på andra länder i den rika världen, som i dag inte förmår se bortom egenintresset till förmån för en rättvis och hållbar global utveckling.

På samma sätt ska vi arbeta i de multilaterala sammanhangen. Också FN, WTO, IMF och Världsbanken lider av bristande samstämmighet. Sverige ska fortsätta att driva på för ökat inflytande för utvecklingsländerna och ökad insyn i de finansiella institutionerna. Regeringen ser fram emot att få riksdagen som samtalspartner även i de här frågorna.

”Fattigdomens krafter är så starka idag. Vi känner oss rätt hjälplösa. Det är känslan av hopplöshet som är så smärtsam; mer smärtsam än själva fattigdomen.”

Det här citatet kommer från en man i Uganda. Jag lånar hans ord för att tydliggöra fattigdomens moment 22. Fattigdom handlar om orimliga livsvillkor och om hunger, men det handlar också om brist på inflytande och om maktlöshet. De sakerna går hand i hand. Maktlöshet är i sig är en del av fattigdomen men också ett hinder mot varje försök att häva orättvisor.

Därför ska svensk politik präglas av ett fattigdoms- och ett rättighetsperspektiv. De två perspektiven går som sagt hand i hand, och vårt fokus flyttas genom de här perspektiven från stater till den enskilde individens rätt att styra sitt eget liv.

Detta delvis nya synsätt handlar om att svensk utvecklingspolitik ska se till individen som subjekt och bärare av rättigheter, vilket i sin tur sätter människans möjlighet att själv skapa sin utveckling i centrum.

I och med propositionen tar vi tydligt avstånd från synen på fattiga människor som objekt och mottagare av åtgärder, eller som det ibland har varit i de värsta fallen – som mottagare av vår välvilja och vår välgörenhet.

Regeringens syn på solidaritet och respekt för våra medmänniskor gör detta självklart. En bra utvecklingspolitik vilar på solidaritetens grund. Det är ett erkännande av vårt ömsesidiga beroende och vårt gemensamma ansvar. Det handlar om att orka se sig själv i andra och att erkänna deras rättmätiga krav på att få skapa sin egen framtid.

I regeringens proposition föreslås därför också ett nytt mål för svenskt utvecklingssamarbete: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Men som sagts tidigare i dag: Propositionen handlar inte i första hand om utvecklingssamarbete. Det är bara ett av medlen för att nå de övergri-

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

pande målen. Orsaken är att vi vet att i arbetet för en hållbar och rättvis global utveckling är utvecklingssamarbetet inte lösningen. Det är en viktig del men inte lösningen. Vi ska inte undervärdera biståndets roll som stöd och katalysator i den utveckling som människorna och länderna själva driver, men vi ska inte heller glömma att det krävs mycket mer för att vi ska kunna bidra till en rättvisare värld.

Fru talman! Världen har uppmärksammat Sveriges politik för global utveckling. Vi har fått mycket uppmärksamhet för den. Vi har nu ett gemensamt ansvar för att den ska bli verklighet. Som sagt: jag och mina kamrater i regeringen och ni och era ledamotskompisar här i riksdagen, men också många fler. Att genomföra målsättningen i propositionen kommer att ta lång tid. Det kommer att vara svårt, men det kommer att vara lärorikt, spännande och roligt.

Som avslutning vill jag tacka för engagemanget från utskottets sida. Jag riktar ett speciellt tack till Berndt, som jag vet har lagt ned mycket tid, men jag vill också tacka alla er övriga i utrikesutskottet. Det har varit ett bra samtal och en bra debatt så här långt, och jag ser fram emot genomförandet av propositionen.

Nu ser jag fram emot diskussion och flera frågor.

Anf. 104 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Först, biståndsministern, är det ju mycket vi är överens om. Den här propositionen och det här betänkandet representerar ett nytt steg. Nu tänkte jag dock fokusera på saker som vi inte är överens om. Det brukar ju vara det som vi använder riksdagsdebatten för, det vill säga att fokusera debatten.

Det är två frågor där jag tycker att det är angeläget för regeringen att i det ena fallet byta politik och i det andra fallet skärpa politiken.

Det ena gäller skuldavskrivningar. Jag menar att det vore rimligt att den här regeringen hade samma synsätt som den tidigare borgerliga regeringen, nämligen att skriva av skulder som i grunden inte är kommersiellt motiverade skulder, det vill säga sådant som handlar om investering i projekt som ska ge avkastning. Det växer ju nu fram en bred enighet, om jag har uppfattat det rätt, inom riksdagen för att ta just det steget. Det återknyter som sagt till en politik som vi har haft tidigare från svensk sida.

Det andra är det som statsrådet inledde med i citatet från 1964. Vi kan tänka tillbaka på dem som då var – inte i denna kammare, för den fanns inte på den tiden – i riksdagens kammare. De hade, tror jag, ett mycket optimistiskt perspektiv. Jag tror att det var mycket format av erfarenheterna från Marshallplanen och idéerna om att man med ett generöst och brett stöd skulle få till stånd en snabb utveckling. Och det har ju skett i stor utsträckning. Jag tycker att det är väldigt viktigt att hålla det optimistiska perspektivet att det är möjligt att på kort tid gå från fattigdom till välstånd.

Men – här kommer jag då till frågan – vi har ju samtidigt erfarenhet från vår egen historia i utvecklingssamarbetet som säger att det inte alltid går så. Det finns också negativa erfarenheter, det vill säga länder som blir fattigare. Där borde vi mycket tydligare gå in på de erfarenheter vi bär med oss och se vad det är som har gått snett. Jag menar att där har både Globkom, som jag själv satt med i, och propositionen sin svaga punkt.

Anf. 105 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Göran Lennmarker och jag har delvis olika syn på skuldavskrivningsproblematiken. Jag delar Berndt Ekholms och mitt partis syn: Lån är någonting som är en del av ett lands verklighet. Det är inte lånen som sådana som är problemet, utan vi måste uppnå en balanserad politik där vi jobbar med skuldavskrivningar till en viss gräns till det som kallas hållbara skulder, ett begrepp som man kan diskutera på många håll vad det egentligen innebär. Jag tror inte heller att vi, med de begränsade resurser som vi trots allt har, ska prioritera skuldavskrivningar på det sättet. Resurserna behövs på andra områden än enbart direkta skuldavskrivningar. Vi ska jobba med utbildningar, förvaltningsstöd och olika typer av stärkande av marknadsekonomiska mekanismer i alla våra samarbetsländer som en del av en sammansatt politik för att stötta ekonomisk utveckling.

Den andra frågan som Göran Lennmarker tar upp handlar om erfarenheterna från 40 års biståndspolitik. Väldigt intressant skulle det vara att titta på erfarenheterna av 40 års biståndspolitik, det håller jag helt med om, men jag vill stryka under att det här inte är en biståndsproposition. Det är en sak som vi har lärt oss under de här åren. Vi, ni och jag tror samtliga partier i Sveriges riksdag har en tydlig syn på att det behövs flera medel i utvecklingspolitiken för att jobba med fattigdomsbekämpning. Bistånd är ett av medlen i en global utvecklingspolitik. Det har hänt både positiva och negativa saker i länder där svensk biståndspolitik och svenska biståndsmedel har funnits, och det skulle vara intressant att titta på erfarenheterna av det.

Anf. 106 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Det är ju bra att vi är överens på den punkten. Jag delar just den uppfattningen att det finns mycket att hämta hem. Vi bär med oss erfarenheter, positiva och negativa. Det vore bra om ett sådant arbete kom till stånd. Vi ska ju ändå gå tillbaka i vår egen historia och se på de erfarenheter vi bär med oss för att av dem dra slutsatser, inte för att stirra sig blind på det förgångna – det ska man inte göra – utan för att se framåt. Men man ska dra lärdomar av det förgångna.

Det är också därför vi menar att skuldavskrivningen är viktig inte bara i sig. Den är viktig i sig därför att det handlar om lån som aldrig skulle ha givits som lån utan de facto givits som bistånd. Utfattiga länder ska inte ha lån på det sättet, om man inte ger lån till specifika projekt som ska ge avkastning.

Det handlar också om att kunna få en nystart och att kunna skriva bort det förgångna. Det har begåtts mycket fel och misstag. Man kan trampa runt i det förgångna för att lära sig för framtiden – det kan vara viktigt – men man ska inte fastna i det. Ska man få en nystart i Afrika så tror jag man behöver just att kunna starta med att få bort det gamla.

Slutligen vill jag säga något om samordningen inom EU. Det var en central del i konventet, också i det förslag till konstitutionellt fördrag som tyvärr nu i helgen inte blev av. Det är ett exempel på saker som vi missar om vi inte kommer överens om ett konstitutionellt fördrag. Det är precis det som det handlar om. EU måste ha samma politik tvärs över hela linjen. Vi kan ju inte ha en jordbrukspolitik som direkt går emot u-ländernas intressen när vi på andra håll säger oss vilja främja dem. Vi

Prot. 2003/04:50

16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

blir inte trovärdiga i EU:s utrikespolitik på det sättet. Det är inte så mycket riktat mot ministern, utan jag vill framhålla vikten av att vi faktiskt får ett nytt konstitutionellt fördrag så att vi också på EU-nivå kan ta upp de här aspekterna.

Anf. 107 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Jag delar inte riktigt Göran Lennmarkers syn på att skuldavskrivningen är den viktigaste lösningen, som det ibland låter som när Moderaterna diskuterar skuldavskrivningar. Jag tror att man måste hitta en nivå med ett slags hållbar skuldhantering kombinerad med rättvisa och rättmätiga handelsförhållanden, biståndsinsatser och så vidare, det vill säga olika typer av insatser i en övergripande global utvecklingspolitik. Där har vi helt enkelt olika åsikter.

Jag skulle också vilja kommentera det du sade sist om EU. Det är oerhört viktigt att vi jobbar med samstämmig politik på EU-nivå. Jag är också en varm vän av EU och EU-samarbetet. Det här är en fråga som vi har drivit på många sätt. Alla mina kamrater i regeringen jobbar med de här frågorna. Det som är tråkigt när man kommer ut på EU-området är det motstånd som man möter från andra regeringar. Det skulle vara en viktig insats från Göran Lennmarker om du diskuterar den här frågan i din partigrupp och med dina partikamrater på EU-nivå för att öka samstämmigheten på EU-nivå.

Anf. 108 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman och biståndsministern! Av diskussionen som jag och Berndt Ekholm hade tidigare framgår det ju att Folkpartiet och Socialdemokraterna har lite olika syn på vilket som ska vara huvudmålet. Men jag är ändå lite nyfiken på att höra hur du vill jobba med just demokrati-biståndet.

Nu är det ju ett faktum att många av de största biståndstagarländerna är föga demokratiska. Många är rentav enpartistater, kommunistiska sådana, där människor inte har speciellt många mänskliga fri- och rättigheter alls. Jag undrar vad du har för visioner, just vad gäller det bilaterala biståndet, för att skärpa dialogen med dessa diktaturstater.

Jag undrar också hur du ser på det bistånd som går till frivilligorganisationerna, där bistånd också kan hamna i fickorna på personer som inte är speciellt demokratiska. Jag läste en intervju med dig i Dagens Nyheter när du var nytillträdd för ett tag sedan där du nämnde Kuba specifikt. Där har vi ju ett fall där Svensk-Kubanska Föreningen får svenska skattebetalares pengar via Forum Syd. Svensk-Kubanska Föreningen är ju en organisation som stöder Fidel Castros diktatur, där man kan få 40 års fängelse om man utmanar regimen. Vad tycker du där? Din företrädare, Jan O Karlsson, nämnde ju flera gånger att han kunde tänka sig att stoppa den här formen av bistånd. Är du också beredd att göra det?

Anf. 109 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! I propositionen föreslås ett fattigdoms- och ett rättighetsperspektiv. Helt centralt i rättighetsperspektivet är de mänskliga rättigheterna och demokrati. Demokrati och mänskliga rättigheter går hand i hand med varandra som delar av rättighetsperspektivet.

Mycket har hänt på just biståndsområdet, om vi nu pratar om biståndet som en del av utvecklingspolitiken, och det har blivit tydligare i landstrategiarbetet att länderna ska vara aktiva i en demokratiseringsprocess. Många av de länder som vi jobbar med i utvecklingssamarbete är, precis som Birgitta Ohlsson säger, inte demokratier, utan biståndet ska bidra till en demokratiseringsprocess. I landstrategierna står också att vi ska utvärdera dem med jämna mellanrum, och om processerna vänder i negativ riktning ska vi överväga att avsluta, minska eller förändra biståndet beroende på nivåer i samarbetet. I något fall har det också skett.

Regeringen har valt att just nu fortsätta att hålla inne budgetstöd till Vietnam. Det beror på att de saknar transparens – genomskinlighet – i sin budget, och därmed kan vi inte följa upp vad pengarna används till. Då kan vi inte heller återrapportera det till svenska skattebetalare.

Sedan gällde det hur man generellt ska arbeta med demokratibistånd. Demokratibistånd är en sak, och att med bistånd stödja demokratisk utveckling är kanske en annan. Man brukar prata om demokratibistånd när det handlar om stöd till att bygga upp förvaltningar, organisationer, politiska partier och liknande. Att på det sättet stödja kompetens- och kunskapsuppbyggande och bygga en demokratisk kultur i ett land är en helt central del i svenskt bistånd. Utan en demokratisk kultur blir inte demokratin långsiktigt hållbar. Det är alltså mycket viktigt.

Det andra gäller att just stärka landsstrategiprocesser och ha tydligare målsättningar kring det i biståndsarbetet.

Anf. 110 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vill återkomma till den andra frågan jag ställde, nämligen hur statsrådet ser på det bidrag som exempelvis Svensk-Kubanska Föreningen får. Det är svenska skattepengar som går via Forum Syd. Jag vet att Sida fört en dialog med Forum Syd om detta, och Carin Jämtins företrädare Jan O Karlsson har, som jag nämnde, också tagit upp frågan. Jag skulle vilja ha en kommentar till det.

Nu kommer väl statsrådet inte att vara med i den budgetdebatt som vi har under eftermiddagen, men senast i morse fick jag indikationer från biståndsvärlden om att många större organ som jobbar med bistandsfrågor förbereder sig på att regeringen inte heller 2006 kommer att uppnå enprocentsmålet, som aviserats. Jag skulle vilja ha en kommentar till det. Om Socialdemokraterna lyckades uppnå enprocentsmålet vore det i så fall en historisk händelse med tanke på att de aldrig tidigare gjort det. Hur ser prognoserna ut? Kan vi få en kommentar?

Anf. 111 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Svenska enskilda organisationer jobbar genom Forum Syd eller på annat sätt med så kallat 80–20-bistånd. De har stor frihet att jobba inom de områden som de är ansvariga för, och det tycker jag är oerhört viktigt. Däremot ska de jobba på ett demokratiskt sätt. Man får absolut inte vara rasistisk, främlingsfientlig eller något sådant. Enskilda organisationer ska i sitt biståndsarbete alltså verka för alla grundläggande värderingar kring mänskliga rättigheter och demokrati. Det betyder att det här är en fråga som vi helt enkelt får titta på tillsammans med Forum Syd och alla andra ramorganisationer för att se hur den hanteras.

Enprocentsmålet ligger fast i 121-punktsprogrammet med samarbetspartierna. Det ligger också fast enligt beslut på vår senaste partikongress. Det finns heller inga andra indikationer. Vårt förslag för nästa år är att vi går upp till 0,86 % i budgeten.

Anf. 112 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Först vill jag ta upp samordningsfunktionen och hanteringen av målkonflikterna. Biståndsministern sade att socialdemokraterna är stolta över att man lyfter fram konflikter, och det må väl vara. Det är viktigt att göra det för annars kommer man inte åt dem. Trots det fanns på den punkten inget förslag i propositionen. Carin Jämtin var för all del inte biståndsminister då. Ett av konfliktmålen är hållbar utveckling och miljö. Kan jag vara lugn för att man lyfter upp målkonflikterna och verkligen ser till att få en samordningsfunktion?

Det andra jag vill ta upp gäller de två perspektiven. Det är inte svårt att som centerpartist ställa upp på fattigdomsperspektivet och rättighetsperspektivet med individen i centrum. I början av 70-talet hade vi just devisen individen i centrum, vilket är oerhört viktigt och genomsyrar allt. Det är helt fantastiskt att vi nu fått Socialdemokraterna att acceptera detta med individen i centrum i motsats till kollektivismen. Kan jag även vara lugn för att vi verkligen fått ett genombrott för det tänkesättet?

Det tredje jag vill ta upp gäller jämställdheten. I de flesta samhällen arbetar kvinnor mer än män, de tjänar mindre, får mindre utbildning och stöter på fler hinder när det gäller att få tillgång till välstånd, lån, information och kunskap. Det är också svårare för kvinnor att driva företag i utvecklingsländerna. Jag har krävt att vi ska få en strategi från regeringen som omfattar metoder för hur man arbetar för att förhindra diskriminering av kvinnor. Är biståndsministern beredd att jobba för det?

Anf. 113 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att tacka Agne Hansson för att ni i utskottet förstärker och stryker under vikten av koordineringsfunktionen. Det är otydligt skrivet i propositionen. Det har nog delvis gjorts med flit, eftersom regeringen vill diskutera hur man ska organisera det hela. Det är bra med det förtydligande och det tillkännagivande som utskottet gjort. Något slags samordningsfunktion kommer det att bli. Hur den ska se ut ber jag att få återkomma till.

Agne Hansson tog speciellt upp hållbar utveckling. Det är ju ett av de åtta huvuddragen. För mig personligen, liksom för regeringen, är det ett viktigt perspektiv. Våra konsumtionsmönster, vår energiförbrukning och så vidare är helt centrala delar i en politik för rättvis och hållbar utveckling. Också den frågan återkommer vi till på olika sätt.

Beträffande individen i centrum har vi nog delvis lite olika syn på historien. Jag tycker att socialdemokratin alltid kämpat för individens frihet. Vi har kanske uttryckt det på olika sätt genom historien, men nu sägs det definitivt. Jag ser fram emot ett samarbete även på detta område.

När det gäller jämställdheten är det, precis som Agne Hansson säger, kvinnor som är de fattigaste i världen. Men det är också kvinnor som på lokal nivå ofta driver den ekonomiska utvecklingen, och – om man får säga så – den reella ekonomiska utvecklingen, för familjen. Att det måste

få genomslag i vår bistånds- och utvecklingspolitik är helt riktigt. Det har också länge varit en central del i svensk politik.

Det finns jämställdhetsprogram som antagits både på regeringsnivå och av Sida, och vi ska fortsätta att verka i enlighet med dem. Om detta sedan behöver förändras och genom tydligare strategier följas upp kan jag inte svara på i dag.

Anf. 114 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tror också att det behövs ett stöd, och jag kan från min sida, från riksdagens sida, utlova ett stöd för att lösa frågan om samordning och hantering av målkonflikter. De är naturligtvis inte enkla alla gånger.

När det gäller strategin mot diskriminering håller jag med om att det är en svår fråga. Därför är det också viktigt att ha strategier, och jag menar att det även är viktigt att få veta hur man löser det hela. Jag noterar att jag inte fått svar på det, och jag inser att det kanske inte är så enkelt att svara på. Jag vill emellertid gärna skicka med det.

En tredje fråga, som tidigare inte berörts i debatten, gäller avbindning av biståndet. Från Centerpartiets sida avvisar vi en ensidig avbindning av svenskt bistånd. Vi menar att det är orimligt såsom världen nu ser ut. Avbindningen måste ske i samma takt här som i omvärlden. Jag har i utskottet fått gehör för många av de förslag jag lagt fram – och det är positivt – men så icke på den här punkten. Jag vill gärna höra hur biståndsministern ser på avbindningsproblematiken i biståndet.

Anf. 115 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att säga att det beror på hur man kommer att bedöma propositionen som vi vet ifall vi når jämställdhetsmålen. Jag håller helt med om att de är viktiga. Däremot kan jag nu inte säga om det behövs förstärkningar på strategisidan.

Både propositionen och betänkandet skiljer på policy och genomförande av avbindning, vilket är oerhört viktigt. Vi ska fortsätta att driva på policyarbetet på OECD/DAC- och EU-nivå, och även på andra ställen, för att få en ökad del av avbundet bistånd. På så sätt kan vi helt enkelt få ett effektivare bistånd, ett effektivare användande av våra svenska skattemedel.

Sverige har redan i dag en relativt hög nivå av avbundet bistånd, vilket jag tycker är helt riktigt. Det blir ett effektivare och bättre bistånd om den som är bäst skickad genomför insatsen. Därför ska vi vara stolta över att vi har det. Vi kan dock inte gå alltför långt före de andra länderna eftersom det skulle missgynna svenskt näringsliv, men lite grann i framtiden tycker jag nog att vi ska fortsätta att ligga.

Anf. 116 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Man kan inte låta bli att ta tillfället i akt att få debattera lite med vår nya minister. Jag vill också ge henne tillfället att lyfta fram en del av politik för global utveckling som ingen har talat om hittills, men som är mycket brännbar. Det är migrationen och dess ställning och betydelse. Frivillig migration är någonting som i stort sett är bra. Det brukar vara berikande både för individen, för det land som man kommer

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

till och förhoppningsvis kanske också för det land som man återvänder till. Ofrivillig migration, flykt, är däremot ett svårt och infekterat ämne.

Både i propositionen och i betänkandet står det att vi ska arbeta för att ta fram ett globalt regelverk för att reglera migrationen. Jag undrar om Carin Jämtin har hunnit fundera lite över hur, var och vem och lite riktlinjer för hur Sverige ska arbeta och driva den frågan framöver.

Anf. 117 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Migration är en oerhört viktig fråga. Jag var i Moldavien för några veckor sedan. Det blir tydligt i ett land med kanske 4,4–4,5 miljoner invånare och där 700 000 personer bor utanför landet och har migrerat någon annanstans hur viktig den här frågan är. Några av dem har migrerat legalt, men de flesta illegalt. Som nämndes här tidigare i debatten så är återskickade pengar från personer som på olika sätt har flyttat i många länder en mycket viktigare del av landets intäkter än biståndspengar och andra intäkter.

Jag måste erkänna att jag inte har hunnit fundera så hemskt mycket på det här. Jag tror att Jan O Karlssons arbete i den globala kommissionen för migration och utveckling kommer att bli jätteviktigt i det här perspektivet. Den sattes i sjön i förra veckan och kommer att arbeta i ett och ett halvt år. Den ska titta just på kopplingen mellan migration och utveckling i migrantens perspektiv och i ett människorättsperspektiv men också i perspektivet för det land som man flyttar till. Jan O Karlsson och kommissionen ska alltså titta på frågan från båda håll. Jag kommer att följa det med intresse.

Anf. 118 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag accepterar det svaret, men jag vill också skicka med en förhoppning om att det sätt som Sverige kommer och håller på att agera på i det sammanhanget blir med starkare, tydligare och bättre förtecken än vad det som vi hittills har gjort inom EU:s ram har haft.

Nu när vi snart har fattat beslut om att genomföra betänkandet och därmed propositionen och de intentioner som finns där för en sammanhållen och global utveckling så undrar jag: Kommer regeringen att vara tydligare i EU med att öppna gränserna för flyktingmottagning där? Och kommer den svenska regeringen här hemma att vara tydligare med att välkomna en god arbetskraftsinvandring med bibehållna sociala regler?

Anf. 119 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! På EU-nivån tror jag att Sverige är en av få röster i dag för en generös flyktingpolitik. Barbro Holmberg jobbar hårt, och möter ett hårt motstånd från många länder i övriga EU. Vi kommer att fortsätta att vara en sådan röst. Vi kommer också att verka för att ta in fler personer som flyr enligt flyktingkvoten och att också se över vad en flykting är. Detta kommer vi att arbeta med; det finns som en del av regeringens politik. Vi kommer att återkomma till frågan om migration och flyktingar på många ställen även på det här politikområdet.

Anf. 120 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Jag hann inte med detta när jag höll mitt anförande, så jag tar tillfället i akt nu; jag vill lyfta fram frågan om hiv/aids. Om man ser det i fattigdomsperspektiv så är det en fullkomlig katastrof på så sätt att sjuka och döende människor inte kan utveckla ett land. Aids berövar de fattiga länderna människor i sina mest produktiva år. Alla i samhället drabbas. I den senaste rapporten från UNAIDS och WHO konstateras att förvånansvärt lite görs i Afrika söder om Sahara.

Nu sade biståndsministern att man kommer att intensifiera det riktade biståndet till kvinnor och att man ser det som en jämställdhetsfråga när det gäller genusperspektivet.

Min fråga är: Vad kommer regeringen att göra ytterligare när det gäller just katastrofen som vi står inför med hiv/aids?

Anf. 121 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Precis som Rosita Runegrund lyfter fram så är detta en katastrof i många länder, speciellt i södra Afrika. Men vi ska också komma ihåg att det ökar kraftigt öster om oss, på andra sidan Östersjön, och i en del asiatiska länder. Där måste vi också orka med att sätta in insatser.

I budgetpropositionen för nästa år föreslår vi att vi ska göra satsningar på hiv/aids genom att satsa på UNAIDS och FN:s befolkningsorganisation men också på kvinnohälsa och på sexuell och reproduktiv hälsa. Det gör vi genom att jobba inför tioårsarbetet av uppföljningen av Kairo-konferensen som hölls 1994. FN:s generalförsamling kommer till hösten att diskutera uppföljningen av just sexuell och reproduktiv hälsa och kvinnors rättigheter i det sammanhanget.

Vad gäller just hiv/aids är det både en fråga om att förebygga och att medicinera. Båda delarna måste gå hand i hand. Vi måste stoppa ökningen av hiv/aids, men vi måste också ta hand om dem som har blivit sjuka och undvika att folk helt enkelt lever för korta liv. Det går i dag att få människor att leva värdiga liv länge trots att de är hivsmittade om de får tillgång till medicinering, god vård och så vidare på olika sätt.

Vi kommer att göra olika insatser, dels genom att stödja forskning på olika sätt, dels genom att arbeta med ländernas egna processer. Delvis ser man en liten förändring. Det var glädjande att den sydafrikanska regeringen för några veckor sedan fattade ett mer radikalt beslut om ekonomiskt stöd till folk som är smittade av hiv.

Anf. 122 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Det låter ju hoppfullt. Men vi har diskuterat hiv/aids i utskottet, och både Ewa Björling och Kristdemokraterna har motioner om detta. Det finns en möjlighet. Möjligheten finns fortfarande att Sverige som ett enat land i en enig kamp helt enkelt ska förklara krig mot hiv/aids. Det finns möjligheter att bekämpa hiv/aids.

Regeringen säger att man kan göra det ena och det andra, och sprider ut det hela. Men jag talar just om detta att kunna gå in systematiskt och strategiskt i några länder och visa att möjligheten finns för länderna i sin fattigdomsbekämpning just när det gäller kvinnors kamp att få stöd från ett land som Sverige. Det skulle vara oerhört rikt för världen.

Min fråga till biståndsministern blir: Kan hon tänka sig att ställa upp på det? Jag hoppas att ministern är kvar också när Ewa Björling kommer att hålla sitt anförande.

Anf. 123 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik:

Fru talman! Den 22 september satte en hiv/aids-ambassadör, Lennart Hjelmåker, i gång sitt arbete. Ett av syftena med det är just att fokusera, att följa processer, att poängtera, att stryka under och att ge råd och dåd – om man säger så – när det gäller hur man kommer vidare generellt på en policynivå i hiv/aids-arbetet. Det är det ena som vi har gjort.

Det andra är att vi har valt att arbeta med att stärka Sveriges bidrag till UNAIDS eftersom vi tror att den multilaterala kanalen är nog så viktig som den bilaterala i sammanhanget.

Ett tredje område är att man i alla bilaterala sammanhang i dag arbetar med hiv/aids-arbete. Sidas avtal med samarbetsländerna tar upp hiv/aids i ett demokratiperspektiv, ett rättighetsperspektiv, ett rättighetsperspektiv, ett hälsoperspektiv och ett makt- och jämställdhetsperspektiv. Det är ju ofta en fråga om att kvinnor har en underordnad ställning i samhället.

Ett annat område som jag från mitt tidigare liv på Palmecentret vet att Sida arbetar med är att alla enskilda organisationer numera är skyldiga att följa upp hur det 80–20-samarbete som man har också verkar kring hiv/aids-arbetet. Ett projekt som kanske inte syftar till att arbeta med hiv/aids i länder som är hårt drabbade av det ska alltså också ta upp de frågorna i sitt arbete. Jag tror att det är viktigt att man ser det som en del av alla projekt i de länder som är hårt drabbade.

Anf. 124 EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! I dag debatterar vi global utveckling. En del i detta är att se utvecklingssamarbetet på ett nytt sätt. Detta är något som vi moderater har drivit under lång tid. Vi vill mer tänka i termerna hjälp och stöd för att kunna utveckla sig själv. Målet är att skapa ett samhälle av egen kraft. Det är ett synsätt där den enskilda människan är i centrum – i det här fallet den fattiga människan.

I det övergripande målet angående global utveckling är vi överens. Däremot är vi det inte alla gånger när det gäller synsättet på hur vi utformar vårt utvecklingssamarbete.

Vi behöver mycket mer nytänkande när det gäller utformningen av biståndet. Vi behöver också ett gemensamt agerande med andra länder för att få en bättre effekt där ett plus ett inte bara blir två utan leder till högre grad av synergi.

Vi anser att målet med det svenska biståndet ska vara en snabb fattigdomsutrotning genom en uthållig, snabb tillväxt. Berndt Ekholm och flera andra kommenterade att vi inte använder ordet ”hållbar”, vi säger uthållig i stället. Jag tycker att det ordet räcker bra också.

Biståndet ska vara resultatinkänt och bör främst inriktas på kunskapsöverföring och stöd till rättsstaten, demokratin, grundläggande utbildning och hälsovård. Vad som krävs är då en kortvarig, intensiv och bred igångsättning av egna utvecklingsansträngningar genom ett kraftfullt initialt bistånd som kan ge en god start och som sedan kan trappas ned inom en bestämd tid.

I dag är Sida verksamt i över 100 länder, och man försöker göra allting överallt. En sådan diversifierad verksamhet är omöjlig att leda och kontrollera på ett tillfredsställande sätt i alla länder. Lika uppenbart är det omöjligt att upprätthålla lokalkännedom eller fackkunskaper på alla områden. Ännu svårare blir detta om vi ska följa före detta biståndsministerns motto att Sverige ska verka överallt där så behövs. Så stod det också i proposition.

Vi anser att vi tvärtom bör fokusera på bestämda områden och arbeta med det som vi specifikt är mest kompetenta inom, och dessutom göra det i mycket större grad på plats och inte här i Sverige.

Kunskapsöverföring måste få en mycket större roll i biståndets utformning, som jag sade. Det är väldigt viktigt att skapa framgångsrika exempel som inspirerar övriga länder. Vi moderater anser att man framför allt ska inrikta sig på följande akuta huvudproblem:

Krigen och konflikterna som plågar stora delar av Afrika. Där vill vi fokusera vårt bistånd.

Hiv/aids och andra allvarliga och utbredda sjukdomar som mässling, tbc och malaria som förlamar de här utvecklingsansträngningarna.

Den stora skuldbördan, som många har diskuterat här i dag, som ligger som ett ok över många länders ekonomier. Det gäller att snabbt skapa incitament för en god standardökning i Afrika där vi ska främja en snabb utrotning av fattigdomen.

Förutsättningen för att Afrika ska lyckas i sin utveckling är densamma som gäller i resten av världen. Det finns inga hemliga recept eller något slags egna afrikanska vägar. Vi vet att en bra dynamisk marknads ekonomi där företagsamhet och arbetsvilja står i centrum kan ge välbefinnande till en bred befolkning. Det bygger på en fri företagsamhet och en fri handel i kombination med utbildning för alla inom ramen för ett rättssamhälle grundat på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Fundamentalt handlar det om att öppna möjligheterna för den enskilda individen att skapa välbefinnande för sig och de sina.

Att framhäva de mänskliga rättigheternas universalitet måste vara hörnstenen i den svenska utrikespolitiken. Därmed ska det svenska biståndet inte utgå till statsmakter som grovt och systematiskt kränker mänskliga rättigheter och förtrycker sina medborgare. Sverige bör inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik betona kravet på mänskliga rättigheter och demokrati. Europarådet med sin parlamentariska sammansättning borde kunna vara en bra förebild. Det nybildade African Union kan vara en naturlig utgångspunkt för detta.

De länder som har lyckats bryta fattigdomen har några saker gemensamt, och det är inte alltid, som man kanske tror, stor tillgång till naturrikedomar. I stället är det en stegvis utveckling mot marknadsekonomi, äganderätt, rättsstat och demokrati som har gett resultat. Utvecklingen har kommit stegvis, och den ena faktorn har drivit på den andra. Framsteg har skett genom utvecklingen av ekonomin.

Däremot har inget land som har valt den motsatta vägen lyckats. Socialism, kommunism, planekonomi, diktatur, förtryck och politiserande rättsväsende har ofelbart visat sig att leda till fördjupad fattigdom.

Fru talman! Hälsovårdsinsatserna måste komma i fokus. Den utveckling som särskilt gäller hiv/aids måste brytas. Sjuka och döende männi-

skor kan inte utveckla ett land. En basal hälsovård måste komma alla till del.

När det gäller utvecklingen av effektiva läkemedel och vacciner mot tropiska sjukdomar som inte drabbar den rika världen i första hand bör en marknad garanteras. Vi måste också få ut information om hivprevention till alla. Endast en mindre del av bistandsflödet hade krävts för att bygga upp en grundläggande hälsovård som hade kunnat främja både social och ekonomisk utveckling. Men det är fortfarande ett stort problem att få fram effektiva och billiga mediciner mot tropiska sjukdomar.

Som det ser ut i dag förekommer det flera framgångsrika försök med olika typer av antivirala medel mot hiv där många afrikaner ingår i försöksgrupperna eftersom det är som värst i Afrika. Men tyvärr är den bistra sanningen att när man väl har utvecklat medicinen är den alldeles för dyr för att kunna användas i Afrika.

Därför måste man fortfarande sänka behandlingskostnaden för hälso- och sjukvård och kostnaden för medicin. Om tillgången till rådgivning och information ökar så blir även andra tjänster mer lättåtkomliga, bland annat möjligheten att behandla alla de infektioner som uppkommer i samband med immunosuppression orsakad av hiv.

Fru talman! Hiv/aids-epidemin har fått förödande konsekvenser i stora delar av världen, och ännu har inte epidemin kulminerat. Varje minut smittas tio människor med hiv, och nio av dessa tio lever i Afrika. Sammanlagt är det ungefär 15 000 nya hivinfekterade varje dag, året runt, världen över. Av uppskattningsvis mer än 42 miljoner hivsmittade människor finns över två tredjedelar i Afrika söder om Sahara. En stor del är barn under 15 år. Medellivslängden i de värst drabbade länderna har redan sjunkit med nästan tio år.

I millenniedeklarationen är ett av delmålen, delmål nr 6, fokuserat på hiv/aids. Det handlar om att stoppa spridningen av hiv/aids före år 2015. Jag skulle vilja säga att det är fundamentalt att nå framsteg i detta. Utan det når vi inte det övergripande målet om att halvera fattigdomen, åtminstone inte på rätt sätt. Man kan till och med vara så drastisk att man säger att om vi inte uppnår målet att stoppa spridningen av hiv halverar fattigdomen sig själv genom att människorna dör i aids, men det är helt fel sätt. FN:s organ har prognostiserat att 68 miljoner människor kommer att dö i aids i de värst drabbade länderna under de närmaste 15 åren.

Vi vet i dag inte om det är möjligt att skydda människor mot hivinfektion med hjälp av vaccin, men det pågår hela tiden ett intensivt arbete för att utveckla nya vaccin för att kunna stoppa det i framtiden. Man har också kunnat se några goda exempel, exempelvis Uganda och delar av Thailand, där man med effektiva informationskampanjer och stort stöd när det gäller öppenhet att diskutera har sett att den negativa utvecklingen går att vända. Epidemin har åtminstone planat ut och spridningstakten minskat.

Ett annat viktigt steg är att hiv nu har kommit fram i ljuset, och medvetenheten ökar bland världens ledare och politiker.

Fru talman! Jag måste också säga att i diskussionen i utskottet om det här betänkandet har vi verkligen fokuserat på hiv. Vi har verkligen försökt att gå igenom alla motioner och ta till oss alla delar, men det räcker inte. Vi behöver ännu mer. Vi moderater tycker att vi ska delta ännu mer i det internationella arbetet med ännu fler aktiva insatser. Vi tycker att vi

ska anta ett speciellt program där Sverige tillsammans med andra länder gör ytterligare större ansträngningar för att bekämpa hiv i Afrika.

Problemet i dag är att stora resurser är utlovade angående bekämpningen av hiv, men få av dem har nått fram i verkligheten. Prevention, behandling och forskning rörande hiv måste gå hand i hand för att bli riktigt effektivt.

Därför vill vi att riksdagen antar ett specifikt program för hivbekämpning som vi sedan kan implementera vidare i andra givarländers biståndsverksamhet för att få en bred samsyn. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi har en stor samsyn i detta så att inte varje land jobbar på sitt eget håll. Men det ska inte heller bara ske genom UNAIDS och andra organ, utan alla regeringar måste ha en bred samsyn och alla världens ledare och politiker måste diskutera detta. Det är oerhört viktigt för att vi ska nå större öppenhet och inse allvaret i frågan.

Jag vill också nämna något väldigt kort om skuldavskrivningar. Göran Lennmarker har debatterat dem mycket här i dag. Jag tänkte egentligen bara ta upp en viktig sak, och det är att skuldavskrivningarna måste ske på ett ansvarsfullt sätt och uppfylla fyra viktiga kriterier.

För det första ska de komma de fattiga människorna till del. Det ska satsas på skolor, så att alla flickor och pojkar får en utbildning, information och hälso- och sjukvård.

För det andra får inte skuldavskrivningar gynna korruption och vanstyre.

För det tredje får de inte finansiera krig och konflikter.

För det fjärde får de inte medföra ny upplåning på fel sätt, eftersom det vore orimligt om fattiga länder gick från en skuldbörda till en ny.

Slutligen vill jag yrka bifall till reservation 1 som gäller målen för det svenska utvecklingssamarbetet. Rosita Runegrund har redan yrkat bifall till reservation 33 under punkt 30 som gäller antagandet av ett hivprogram, så det behöver inte jag göra. Våra övriga reservationer står jag naturligtvis bakom, men jag tänkte inte yrka på dem här i kammaren.

Anf. 125 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tror att det har blivit tydligt i debatten under dagen att det för Folkpartiet är oerhört viktigt med demokratisering. Det är det demokratiska styrelseskicket som ger de bästa förutsättningarna för ekonomisk och social utveckling som kommer alla medborgare till del. Det har nobelpristagaren Amartya Sen visat i sin forskning.

Jag vill ta upp en viktig del av demokratin. Demokratin kräver många olika institutioner, men jag vill just prata lite om fria medier.

Oberoende journalister är en omistlig del av demokratin. De har tillgång till information och kan på så sätt granska politiker och andra makthavare i samhället. På så sätt kan oberoende medier, fria journalister, stävja korruption och svågerpolitik, och den information som de för ut till väljarna kan användas av alla medborgare så att de sedan kan byta sina makthavare. Medierna har alltså en väldigt viktig roll att spela i en demokrati.

Tyvärr finns det många länder världen över som inte respekterar journalisternas yrkesroll. Vi har länder som Eritrea och Zimbabwe där man trakasserar journalister. När det inte funkar, när journalisterna fortsätter att skriva kritiska artiklar, fängslar man dem, sätter dem i fängelse

Prot. 2003/04:50

16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

år ut och år in. Det finns faktiskt även demokratiska länder – det ska också nämnas – där regeringar använder tidningarna för egna syften.

Det är väldigt viktigt att vi i Sverige driver på i internationella sammanhang till stöd för demokrati och den fria pressen. Från Folkpartiets sida vill vi särskilt understryka att det här bör vara en viktig del av svenskt demokratibistånd.

Folkpartiets biståndsorganisation, SILC, genomför en del sådana projekt. Vi har skickat journalistdelegationer till Kuba för att de ska träffa journalister där, utbyta erfarenheter och berätta hur det är att jobba i ett demokratiskt land. Vi håller på att bygga upp en organisation för undersökande journalister i Indonesien. Det finns ett särskilt institut, Institutet för fortbildning av journalister, i Kalmar. Där ordnar de kurser för journalister från en mängd olika länder, allt från Vitryssland till Vietnam.

Ett land som jag besökte nyss var Ryssland. Jag var där för att övervaka valen för OSSE:s räkning. Valen gick väldigt bra tekniskt sett, men avsaknaden av mediefriheten var ett problem. Medierna styrdes av presidenten och gynnade presidentens parti. På det sättet kunde inte de här valen anses vara rättvisa och fria.

Ryssland är ett viktigt stort land i öster. Ryssland och de forna sovjetstaterna har en speciell historia av kommunism, men ändå har de liknande problem som de som många utvecklingsländer i Afrika och Asien har. De behöver en bättre marknadsekonomi, ekonomisk tillväxt och demokrati. Här har svenskt bistånd en roll att spela, och vi ser positivt på att man nu slår samman Central- och Östeuropasamarbetet med det internationella utvecklingssamarbetet. Dock är det viktigt att det i budgeten, som regeringen presenterar varje år för riksdagen, finns väl utmejslat och tydligt markerat vad som går till de olika områdena, så att vi i riksdagen fortfarande kan ta detta beslut.

Ett annat land som jag nyligen har besökt är Vitryssland, som tyvärr också går i fel riktning. Folkpartiet har en reservation när det gäller Vitrysslandsprogrammet och dess fortsatta spridning till andra länder. Vi har fått positiva skrivningar i utskottet, och det är positivt att utskottet i viss mån har gått oss till mötes, men vi tycker inte att det är tillräckligt starkt här.

Vitrysslandsprogrammet startade 1998 och har varit en radikal föregångare för svenskt demokratibistånd. Föreningar i Sverige har fått hundraprocentigt bistånd för att utveckla kontakter med det civila samhället i Vitryssland, och det civila samhället är ytterligare ett viktigt fundament som behövs för att demokratin ska fungera. Då är det viktigt att den här stödformen finns och att stödet är hundraprocentigt.

Vi vill se Vitrysslandsprogrammet förlängas efter januari nästa år, då det är tänkt att det ska avslutas, och vi vill gärna se mer fokusering på jämställdhet och demokratifrågor. Vi vill också att Vitrysslandsprogrammet ska vara en modell för ett mer omfattande folkrörelseinriktat demokratibistånd, ett bistånd folkrörelser emellan.

I andra diktaturer, i andra totalitära stater, är det här en väldigt viktig väg. Och vi har sett i Vitryssland att det har varit en framgångsrik väg att jobba med fria och oberoende föreningar och organisationer som inte är knutna till statsmakten.

Ett land som är en totalitär stat som skulle behöva den här formen av demokratibestånd är Kuba. I våras inledde Castro en väldigt repressiv

arresteringsvåg. 75 människorättskämpar och demokratiförespråkare dömdes i rättegångarna till fängelse i totalt över 1 456 år. 75 personer ska alltså sitta i fängelse i 1 456 år.

Vi är glada över att utskottet i princip uttalar sig positivt om att använda Vitrysslandsprogrammet som en föregångare när det gäller samarbete med Kuba och andra totalitära stater. Den förra bistandsministern, Jan O Karlsson, uttalade väldigt skarpt i samband med den här arresteringsvågen att samarbetet med Kuba måste förändras och att det nog vore dags att faktiskt stödja demokratirörelsen, precis som den socialdemokratiska regeringen tidigare stödde ANC. Vi väntar nu på att de här orden ska förverkligas och att en strategi för detta ska tas fram.

Utskottet var nu i princip enigt om detta positiva. Därför är det lite märkligt att Vänsterpartiet har gjort ett särskilt yttrande, där man säger att erfarenheterna från Vitrysslandsprogrammet inte kan användas på Kuba därför att det är för stora skillnader mellan de här länderna. Kubas demokratisering, hävdar Vänsterpartiet, förhindras av USA:s blockad.

Självklart finns det olikheter mellan länderna, men likheterna är tydliga. Båda länderna styrs av en härskare som vill stoppa demokratiseringen. Kommunismen har de gemensam; det är en gemensam historia. Och – det är viktigt – båda länderna har ett civilt samhälle som behöver stöd utifrån för att kunna växa och verka för demokrati. Varför vill inte Vänsterpartiet att vi ska samarbeta med demokratirörelsen på Kuba, såsom vi har gjort i Vitryssland? Jag tycker att det är väldigt märkligt.

Sist, fru talman, vill jag bara nämna att ett särskilt yttrande har fallit bort i betänkandet. Från Folkpartiets sida har vi i utskottet lagt fram ett yttrande som handlar om samarbetsländer och planeringsinstrument. Vi vill alltså se en prioritering när det gäller antalet länder som Sverige ska samarbeta med i fråga om biståndet. Globkomutredningen föreslog runt 20 stycken. Vi hade gärna sett att den linjen hade valts tydligt också av utskottet. För att nå framgång med biståndet när det gäller demokratisk utveckling och fattigdomsbekämpning måste vi koncentrera oss på färre länder för att öka vår kunskap och också vara långsiktiga. Jag vill att det ska noteras att vi har ett särskilt yttrande om detta.

Anf. 126 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag vill också passa på att hälsa bistandsministern välkommen till debatten här. Det är trevligt för oss som är lite längre ned på listan att ministern är kvar.

Fru talman! Jag vill ställa en fråga som jag tycker är oerhört relevant. Jag vill utmana lite grann med den. Står vi verkligen inför en ny internationell utvecklingspolitik? Är den rika delen av världen nu verkligen beredd att med alla medel satsa på ekonomisk utveckling för den fattiga delen av världen? Är det så?

Riksdagen ska nu fatta beslut genom att anta förslaget i betänkandet *Sveriges politik för global utveckling*. Betänkandet är en vision, en målsättning. Den verkligt stora frågan är om den svenska regeringen nu vill och förmår skapa ett genomförandekoncept, en modell för hur man ska genomföra målen ute på fälten där människor både hungrar och kränks av fattigdom varje dag. Förmår regeringen att skapa konceptet för genomförande? Är regeringen beredd att ta de politiska och ekonomiska konsekvenserna för Sveriges del? Vill och förmår regeringen sälja hem

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

denna nya utvecklingsmodell bland den övriga rika delen av världen för att den ska bli genomförd?

Fru talman! Kristdemokraterna har haft stor möjlighet att påverka betänkandets målskrivningar, mål som vi därmed tycker är mycket bra. Det som nu bekymrar mig, för den fattiga världens skull, är om vi har en regering som har starkt fokus på målsättningar men som är mycket svag i genomförandeskedet. Är det möjligen så?

Det finns ett allvarligt problem med regeringens politik, och många andras politik också. Uppsatta mål är viktigare än det resultat man når. Vi är väldigt duktiga på att sätta upp mål och visioner som visar stora ambitioner eftersom de sällan avslöjar misslyckanden i ett informations-samhälle med mediebrus varje dag. Då är det mer intressant och visa ambitioner med mål. Men hur går det med uppföljningen?

Låt mig ta några exempel. Är FN:s millenniemål ett rimligt mål? Vi har levt med halvering av arbetslösheten ett antal år nu. Den är inte halverad. Halvering av sjukskrivningar är ett nytt mål, en ny ambition, för att inte tala om nollvisionen för trafikskador. Det förändrar inte trafiken särskilt mycket. Allt detta finns medan människor väntar på reella resultat.

Det är mycket lättare att anta nya mål än att ta ansvar för resultatet. Risken är stor att det blir samma politik som är klädd i nya ord i avvaktan på nya mål, kanske om ytterligare tio år.

Fru talman! Kristdemokraterna vill snarast se hur regeringen kommer att organisera för att verkligen genomföra en sammanhållen politik. Den organisation som vi vill se på plats är en organisation som är riggad för att skapa det svenska konceptet för en sammanhållen politik. Men det är inte nog med det. Den ska också påverka EU:s politik på samma område. Det räcker inte att vi själva gör det. Inte minst övriga utvecklingsaktörer utöver världen, andra rika länder, måste påverkas.

Den verkliga utmaningen och nyheten är att all politik som riktas till mottagarlandet nu ska utformas så att högsta effektivitet i fattigdomsbekämpningen uppnås och att inga politiska åtgärder ska motverka en sådan utveckling. Just därför är det viktigt att inte bara Sverige klarar konceptet utan att alla aktörer för resultatet åt samma håll. Det gäller andra länder, institutioner som Världsbanken, IMF med flera. Också internationella företag måste arbeta enligt det här konceptet om det ska bli någonting.

Fru talman! Det nya konceptet ska innebära att det successivt ska bli slut på att ge med ena handen och ta med den andra i relationen mellan givarlandet och mottagarlandet. Det som särskilt måste bevakas för att undvika en destruktiv marknad för mottagarländernas försörjning är handelspolitiken. Den ligger långt från biståndet. Jordbrukspolitiken, vapenexporten och miljöfrågorna måste involveras om det här konceptet ska fungera och bli något nytt som skapar något.

Fru talman! Om inte regeringen förmår skapa ett nytt genomförandekoncept förblir allt vid det vanliga. Det traditionella biståndet rullar på, och fattigdomsklyftan ökar ytterligare. Ännu har jag inte hört någon mer minister än biståndsministern ge uttryck för sitt engagemang för en sammanhållen internationell utvecklingspolitik. Det är dags nu för ett nytt koncept. Då ska alla medverka.

Fru talman! Sida är svenska statens biståndsorganisation. Det är en omfattande organisation som ska lotsa ca 20 miljarder svenska kronor till internationell humanitär hjälp och utveckling enligt den nya modellen. Sidas roll måste mycket snabbt komma på plats. Vägen är i dag lång mellan anslag och den reella hjälpen på plats ute på marken. Sida arbetar med landstrategier för utvecklingsbistånd. Var ska kompetensen för landstrategierna ligga i framtiden? Då är det inte bara Sida som är aktör.

Jag kan föreställa mig att regeringssammanträdenas luncher på lite europeiskt manér skulle kunna bli den bästa institutionen i framtiden för att diskutera biståndsfrågor. När man har jordbruksministern där, handelsministern, näringsministern och kanske några ledare från näringslivet passar det bra att diskutera sådana här frågor. Det gäller allihop nu om det ska bli ett nytt koncept. Annars är det kvar vid det gamla vanliga.

Fru talman! Kristdemokraterna har ett mycket stort engagemang i svensk biståndspolitik, ända ut i våra politiska gräsrotter. Som parlamentariker och företrädare för svenska folket kommer vi här i riksdagen att följa upp att regeringen verkligen genomför en politik för global utveckling. Nu har vi målet, men det är bara början.

Det kommer också att bli en viktig uppgift för de nyvalda kristdemokratiska Europaparlamentarikerna att se till att biståndsgivaren EU ökar sin effektivitet och genomför en sammanhållen politik för att verkligen reducera fattigdomen i världen.

Anf. 127 SERMIN ÖZÜRKÜT (v):

Fru talman! Jag skulle först vilja säga att Vänsterpartiet i grunden instämmer i betänkandets två perspektiv. Mänskliga rättigheter och fattigdom är två perspektiv, det vill säga mål, för den globala utvecklingen. Men vi tycker samtidigt att ett tredje perspektiv, jämställdhetsperspektivet, också skulle prägla politiken.

Fattigdom är orsakad av en rad ekonomiska, politiska och sociala faktorer som ofta tenderar att förstärka varandra i en nedgående spiral. Några exempel är avsaknad av makt, otillräcklig infrastruktur, brist på naturresurser, hög befolkningstillväxt och krig. Fattigdom är ett tydligt uttryck för klasskillnader.

Men mänskligheten är inte bara uppdelad i klasser. Mänskligheten är även uppdelad i kön där kvinnor som grupp är underordnade män som grupp. Denna ojämlika struktur flätas på ett konkret plan i en rad olika kombinationer. Mer än halva jordens befolkning är kvinnor. Kvinnor äger endast 1 % av all egendom i världen. Av världens 1,3 miljarder fattiga består majoriteten av kvinnor, trots att kvinnor i de flesta länder är mycket ekonomiskt aktiva.

Fakta som belyser kvinnors situation i världen talar för sig själva.

Sammanfattningsvis tycker vi att jämställdhet är både ett mål i sig och ett oundgängligt instrument i arbetet mot fattigdom och mänskliga rättigheter. Då handlar det inte bara om att bekämpa fattigdomen och försvara mänskliga rättigheter för att kvinnorna i världen ska få det bättre. Ska något ske måste könsstrukturen liksom klasstrukturen överallt i världen bekämpas.

Världens fattiga och förtryckta kvinnor befinner sig i ett strukturellt problem av samma dignitet som klassförhållandena i vars spår fattigdomen och bristen på respekt för mänskliga rättigheter följer. Vi vill därför

också lyfta fram jämställdhetsperspektivet och därmed vikten av en förstärkning av kapacitets- och kunskapsbyggande inom den globala jämställdheten.

Ett jämställdhetsperspektiv av samma dignitet som fattigdomsbekämpningen och kampen för mänskliga rättigheter borde ingå som ett tredje perspektiv i Sveriges politik för global utveckling. Med anledning av detta yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 4 under punkt 4.

Anf. 128 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag välkomnar bistandsminister Carin Jämtin till debatten. Jag har uppskattat att få ta del av hennes synpunkter och tycker att det är särskilt viktigt att hon lyfter fram målkonflikterna. Därmed har väl också Holger Gustafsson till viss del fått svar på det han tog upp i sitt anförande.

Vidare vill jag ha framfört att jag instämmer helt i Berndt Ekholms anförande och vill också peka på att socialdemokrater kommer att ta upp fler angelägna delar i kommande anföranden. Birgitta Ahlqvist kommer till exempel att beröra Vitryssland, som också har varit uppe i debatten.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna. Samtidigt vill även jag konstatera att det råder en bred enighet kring detta betänkande.

Inledningsvis vill jag också informera om att utrikesutskottet har inrättat en arbetsgrupp, projektgruppen Jämställdhet inom utvecklingssamarbetet. Det är ett arbete som kan beskrivas som en utvärdering av jämställdhetsmålet i biståndet – det sista biståndsmålet som infördes och som också genom dagens beslut upphör tillsammans med övriga mål.

Medan andra mål helt har tjänat ut är det tvärtom med jämställdhetsmålet. Det formuleras om i betänkandets anda men lyfts tydligt fram som ett huvuddrag. Det jag vill informera om är att de erfarenheter som gruppen hittills gjort har tagits till vara i arbetet med att ta fram det här betänkandet.

Ökad uppmärksamhet bör ägnas åt att betrakta alla människors lika värde och rättigheter oavsett kön, ålder, etnisk bakgrund, trosuppfattning, ursprung, sexuell läggning och eventuella funktionshinder. Diskriminering är en av orsakerna till fattigdom.

Fru talman! I propositionen kan vi läsa om att politiken ska präglas av ett rättighetsperspektiv. Det innebär att människors rättigheter ska utgöra grunden för de åtgärder som vidtas för en rättvis och hållbar utveckling och att politiken utgår från varje människas rätt till ett värdigt liv utan fattigdom.

Demokrati, jämställdhet mellan män och kvinnor och barnrättsperspektivet lyfts särskilt fram. Politiken ska präglas av de fattigas perspektiv på utvecklingen. Jag instämmer men vill understryka att av de fattigaste är det kvinnor som grupp som är de allra fattigaste.

Fru talman! Varje minut dör en kvinna. Hon dör i sviterna av graviditet, förlossning eller av en osäker abort. Efter aids är graviditet den vanligaste orsaken till att kvinnor i fertil ålder avlider. Världens kvinnor har inte rätt att bestämma över sin egen kropp och därmed inte heller över sitt eget liv. Detta sker i världens fattigaste länder, men det sker också i Europa.

När mänskliga rättigheter ges en tyngre roll i olika internationella forum undantar man alltför ofta kvinnliga rättigheter. Osäkra aborter står för mellan en fjärdedel och upp till hälften av mödradödligheten i många utvecklingsländer. Kvinnors rätt till legala och säkra aborter motarbetas. Den rätten ska, enligt utskottet, även prägla utvecklingssamarbetet. Det är oerhört viktigt att vi skriver det för första gången: Legala och säkra aborter ska också prägla utvecklingssamarbetet.

Fru talman! USA, Heliga stolen och islamistiska stater har bildat en ohelig allians mot världens kvinnor. Den kristna högerns sexualmoral som representerar 5 % av väljarna i USA har av president Bush omsatts till en internationell politik med förödande konsekvenser som följd. USA har även satt munkavle på enskilda organisationer som arbetar med kvinnor och familjeplanering – *the gag rule*. De har drabbats även om de inte har varit i närheten av de här frågorna utan bara därför att någon har trott det. Om de talar om eller utför abort stryps deras ekonomi. Avhållsamhet är alliansens lösning.

Europarådets parlamentariska församling har i höst antagit en rapport som beskriver effekterna av USA:s så kallade Mexico City-policy. Jag rekommenderar den för läsning. Enbart avhållsamhet fungerar inte som preventivmedel så länge som sexualitet är mannens rättighet men kvinnans ansvar.

Trycket ökar på och inifrån EU att gå i samma riktning som USA. I december 2002 fastställdes USA:s biståndsbudget. 160 parlamentariker röstade emot förslaget om insatser mot mödradödlighet och reproduktiv hälsa, trots millenniemålen. Budgeten kunde därmed inte höjas.

Polen får undantag för abort. Malta tillåts följa katolska påbud framför att respektera kvinnors rättigheter liksom tidigare andra länder fått undantag. I Portugal fängslades så sent som i somras återigen barnmorskor, och verksamheter har stängts. Har ni hört några protester? Till mina öron har de i alla fall inte nått, så här långt.

Är vi inte tydligare inom EU, hur ska vi då kunna ha en trovärdig och samlad linje utåt kring frågor om mänskliga rättigheter?

EU har avsatt medel till områden som jag välkomnar. Samtidigt är det fortfarande obelyst hur EU:s biståndsmiddel sammantaget används i ett helhetsperspektiv. Där har jag förväntningar på att EU-parlamentarikerna anser att en genomlysning är så angelägen att de hjälper till att driva på frågan, så vi får klarhet.

Nästa år kommer vi att uppmärksamma Kairo + 10. Men den uppföljning och uppmärksamhet som rekommendationerna i sig kräver kommer inte att ske. Tillräckligt många tassar i rädsla för USA för att ansvariga skulle våga ta initiativ till mer än en lågmäld uppmärksamhet. Vi andra får därmed ett extra ansvar för att tydligt stå upp för Kairokonferensens rekommendationer liksom resultaten från uppföljningskonferensen 1999 samt ta initiativ som ytterligare pekar framåt. Sverige ska fortsätta att vara en stark röst i dessa frågor. Jag är glad att Carin Jämtin som biståndsminister också tydligt har gett uttryck för detta.

Fru talman! Det är viktigt att vi här i kammaren inom EU och i den internationella atmosfären klargör otydligheter och också det motstånd som Sveriges politik för global utveckling har att förhålla sig till, som präglar den miljö vi ska verka i. Det ställer extra krav på vårt politiska

budskap och att vi förmår föra konkreta förslag framåt när vi vet att motståndet tornar upp sig.

Vi måste ställa extra krav på att riksdagen ska vara tydlig så att regeringen har största möjliga stöd. Andra som företräder Sverige måste ta sin del av ansvaret och ha kunskap nog att göra det. Därför gläder det mig att det här betänkandet blir det stödet i detta viktiga arbete samt att riksdagen uttrycker sig så samlat och konsekvent om kvinnors rättigheter.

Utvecklingen är dock djupt oroande. Det gör att jag ser det som angeläget att här i mitt anförande belysa attackerna på kvinnors rättigheter. Att jag lägger tonvikten vid just de frågorna har sin bakgrund i hur det ser ut i vår omvärld. De attackerna hämmar möjligheten att arbeta och uppnå mål som att utrota fattigdomen och främja demokratin. Hiv/aids har en omfattning som motiverar att det i dag betraktas som en säkerhetsfråga. Det är utvecklingsfråga, en hälsofråga.

Avhållsamhet är inte heller lösningen på den utmaning som hiv/aids ställer oss alla inför. Därför måste vi återigen vara jättetydliga med att det krävs många andra delar. Betänkandet har väl utvecklat vår hållning och syn på behovet av kompletterande åtgärder för att bryta den nuvarande utvecklingen angående hiv/aids. Det finns goda exempel. Men visst, vi behöver snabbt fler.

Sverige står bakom kravet att 2015 ha halverat antalet fattiga människor i världen. För att uppnå detta mål krävs samverkan och samarbete med andra länder så att fattiga människor får stöd att förbättra sin egen situation.

Därmed kommer vi in på rubriken Samstämmighet i svensk politik och i EU:s politik.

Fru talman! Utvecklingsansträngningen och dess mål behöver genomsyra alla politikområden och alla nivåer. Kvinnors rättigheter får inte hamna i ett sidospår utan ingår som en viktig del i en samstämmig politik. Även av detta skäl krävs en handlingsplan som stöd för millenniemålen.

Utskottet konstaterar att främjandet av en trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa i befolkningen har utgjort en hörnsten såväl i svenskt nationellt som i internationellt folkhälsoarbete. Frågor om sexuell och reproduktiv hälsa saknas dock i de internationellt erkända målen från FN:s millennietoppmöte i september år 2000. Utskottet menar att denna brist gör det nödvändigt att upprätta en handlingsplan som ska innehålla en strategi för hur dessa frågor ska kunna kopplas och vara stödjande för existerande millenniemål, till exempel minskad mödradödlighet, minskad barnadödlighet.

Fru talman! Utskottet välkomnar ett breddat ländersamarbete. Vi har valt att inte slå fast exakt hur många länder eller vilka länder utan fokuserar på att det ska vara meningsfullt samt att formerna för samarbetet kan variera. Det sista innebär också att vi vill gå vidare på den väg där vi har goda exempel på samarbete med andra givare. Vi kanske kan låta Norge företräda oss i ett land. Vi behöver inte ha svensk flagg på varje projekt eller i varje land där svenska medel verkar. Men vi gör inget undantag för att pengarna som verkar genom andra kanaler än rent bilaterala ska kunna följas upp såväl när det gäller kronor och ören som resultatmäss-

igt. Det är också våra prioriteringar som ska slå igenom i de här projekten.

Fru talman! I dag går 4 % av vårt bistånd till SRHR, men flera enskilda motionärer uttrycker en önskan om en höjning till 10 %. Jag har stor förståelse för deras krav, inte minst mot den bakgrund som jag tidigare har beskrivit i mitt anförande. Samtidigt har det under arbetets gång framförts att det fortfarande finns oklarheter kring definition och hur beräkningar kan göras. Beräkningsmodeller behöver utvecklas.

När jag säger detta ser jag framför mig att man skulle kunna få mer utarbetade kriterier som grund för bedömningen av hur man ska beräkna andelar av bistånd till SRHR. I det instämmer säkert flera av motionärerna. Jämförelsevis bidrar Sverige ändå med en ökande andel av biståndet till SRHR. Men behovet i sig ökar som en konsekvens av att andra drar in sina biståndsandelar.

Fru talman! Skuldavskrivning är ett annat ämne som har varit uppe flera gånger under debatten. Därför ska jag inte gå in på det. Jag anser att den debatt som har varit ger svar på de frågor som har dykt upp under debatten och som partierna har framfört på olika sätt i sina motioner och yrkanden. Jag nöjer mig med att säga att god samhällsstyrning och god förvaltning ger en grund för utveckling och är en viktig del för demokratin.

Fru talman! Något vill jag också säga om bundet och obundet bistånd. OECD:s utvecklingskommitté beslutade 2001 att rekommendera att biståndet till de minst utvecklade länderna ska vara obundet. Sverige har anslutit sig till den rekommendationen, och Europeiska rådet har fattat ett principbeslut om att avbinda gemenskapsbiståndet samt att utreda effekterna av detta. Sverige har en mycket låg andel bundet bistånd och en internationell linje om att avbindning skulle ge svenskt näringsliv stora möjligheter till affärer genom ökat marknadsinträde.

Vi tycker att principen om obundet bistånd också är riktigast. Samtidigt är vi medvetna om att unilaterala avbindningar av enskilda länder riskera att mot det uttalade syftet leda till en snedvriden konkurrens. Därför måste vi naturligtvis följa det här området.

Jag ser att tiden skenar, därför väljer jag att stanna här.

Anf. 129 EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att citera en finsk biologiprofessor jag känner som lite grann symboliserar det jag är ute efter i dag. Han säger så här: "I Sverige har ni bara möten och möten. I Finland jobbar vi."

Därför skulle jag vilja fråga Carina Hägg: Varför är det så svårt att vara ännu tydligare i kampen mot hiv? Det måste vara ännu viktigare att prata om varje dag än alla andra perspektiv därför att det är så akut. Carina Hägg säger själv att efter aids dör flest kvinnor i graviditet och tar upp kvinnofrågan som är otroligt viktig och dessutom sammankopplad med hiv/aids. Det håller jag med om. Men i FN:s millenniemål står det att vi ska försöka att stoppa spridningen av hiv/aids innan år 2015. Som jag sade tidigare, gör vi inte det uppfyller målet sig självt på fel sätt.

Jag skulle vilja ställa frågan: Varför satsas inte ännu mer, varför talar ni inte ännu mer om hiv?

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Anf. 130 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Ewa Björling tar upp en oerhört viktig fråga, som jag har lyft fram i andra anföranden här i kammaren under senare år. Jag har även på andra sätt försökt plocka fram delar av den här problematiken för att vi bättre ska kunna se helheten och att det inte heller är *en* lösning som kommer att vara den som leder oss ur den krisartade situation som vi ser runtom i vår omvärld. Det är en komplexitet i bilden som tornar upp sig. Vi måste också se det.

Jag var tillsammans med en kollega från utskottet i Moçambique nyligen och såg med vilken tydlighet man lyfte fram frågan på världsaidsdagen. Det var inte så att man inte talade om detta utan det var på radio och man var även ute innan själva uppmärksamheten den här dagen och talade om frågan.

Men det är klart att det återstår en del för moçambikierna när det gäller att undanröja stigmatiseringen. Man kan inte bara tala om att det finns en möjlighet att skydda sig med kondom. Så långt har man kommit. Det finns kondomer att få tag på, dessutom till rimliga priser. Men man måste också informera om vad det är som gör att man blir smittad. Man måste få full information för att kunna fatta beslutet för sig själv, att så här kan jag göra, så här kan jag hantera mitt liv och min framtid. Samtidigt vet vi att det oftast är kvinnan som har väldigt liten möjlighet att påverka sin egen situation.

Vi såg också något som jag gärna vill framhålla, ett oerhört bra projekt när det gäller livsmedelsbistånd som fick stöd från World Food Program. Men det var ett projekt där, som någon sade, ett plus ett skulle kunna bli tre. Det var Ewa som talade om det. Här blev det kanske två. Men eftersom man vägrade tala om hur smittvägarna går, av politiska och religiösa skäl vägrade att tala om hur man ska kunna skydda sig mot hiv/aids så fick man naturligtvis inte ut mesta möjliga effekt. Så det finns oerhört mycket att göra på många olika områden kring den här viktiga frågan.

Anf. 131 EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Till att börja med finns det väldigt många afrikanska män som över huvud taget inte vet hur man använder en kondom, därför att de inte har fått den informationen. Även om kondomerna finns vet de inte hur man gör.

Jag skulle vilja höra både från Socialdemokraterna i riksdagen och från biståndsministern i regeringen att Sverige verkligen går i framkant vad gäller hivprevention, vad gäller mediciner, vad gäller forskning. Därför att jag vet att vi är ett av de bästa länderna i världen på hivprevention. Och vi kan bättre. Vi kan ännu mer.

Därför skulle jag vilja att ni verkligen, som jag sade, går i framkant och helt enkelt följer den motion som vi har väckt. Jag förstår inte varför inte den går att anta i sin helhet. Jag vet att ni har svarat på nästan alla frågorna, men jag skulle vilja se ytterligare ett steg, att man antar ett specifikt program som man följer upp varje år och, som jag började min replik med, att man går till handling.

Anf. 132 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis så, Ewa Björling, att i respekt för katastrofens omfattning kan man aldrig säga att vi gör tillräckligt, att vi redan gör allt. Jag vill fokusera på att det krävs att man gör flera olika saker. Jag möts ofta av att man plockar ut en liten bit och tror att om vi satsar på detta löser vi problemen. Men så är det inte. Jag tror att Ewa Björling och jag är överens om att det krävs många olika åtgärder som kompletterar varandra.

Jag tycker att Sverige har intagit en ledande roll, även om jag inser att vi måste göra ytterligare. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi har tillsatt en ambassadör på området. Jag har stor tilltro till Lennart Hjelmåker, som innehar den tjänsten. Jag mötte honom tidigare i Zimbabwe, i ett helt annat sammanhang, där han just talade om vardagserfarenheterna, hur hiv/aids slog mot enskilda människor och deras förutsättningar att skapa sig vettiga levnadsförhållanden och hur det urgröpte sjukvårdssurser och så vidare. Jag tror att han har goda förutsättningar att leda det här arbetet.

Det är bra att man samlar ihop erfarenheter någonstans och att man kan driva på. Det finns också så starka motkrafter runtom i vår värld som vill driva en annan linje och som ofta har avhållsamhet som en universal-lösning på de flesta problem som det tenderar att handla om på det här området. Jag tror att det är ett viktigt sätt.

Jag tror också att vi från denna kammare kan göra mer, genom att var och en av oss när vi är ute och träffar politikerkolleger tar upp de här frågorna. Jag är inte säker på att alla våra kolleger, varken från mitt parti eller från Ewa Björlings parti, gör det när de möter företrädare för länder som har detta som ett mycket stort problem – inte ens att man gör det inom EU-samarbetet.

Anf. 133 BIRGITTA ÖHLSSON (fp) replik:

Herr talman! Tack, Carina Hägg, för en väldigt bra genomgång av SRHR-frågorna, just om kvinnors och mäns sexuella och reproduktiva hälsa.

Det är ett faktum, som du redogjorde för, att väldigt många kvinnor far illa på grund av den konservativa politik vi har världen över, där kvinnor förvägras rätten till sin egen kropp, sexualitet och njutning. Varje dag dör 400 kvinnor i världen på grund av skador orsakade av illegala aborter. Det är ungefär som om en jumbojet skulle störta varje dag. Tänk vilket liv det skulle bli då! Men att kvinnor dör i det tysta går ofta obemärkt förbi.

Vi är från Folkpartiets sida väldigt glada för att vi detta år äntligen har fått in en konkret skrivning om att just fri abort ska vara en rättighet som alla kvinnor på hela jorden ska ha och att det ska vara centralt i utvecklingssamarbetet. Vi tycker att det är en stor seger för oss.

Vi tycker också att det är viktigt att lyfta fram att abortfrågan ska ses inte som en välfärdsfråga utan som en rättighetsfråga – att ta makten och rätten över sin egen kropp, sexualitet och njutning.

Det är också rätt intressant, när det står att alla kvinnor ska ha rätt till fri och säker abort, att det inte gäller riktigt alla kvinnor i dagens värld. Det gäller inte kvinnor som är utländska medborgare och bor i Sverige. Exempelvis flyktingkvinnor har i dag inte rätten till fri abort i Sverige.

Det är ganska märkligt att man skriver in en sådan här rad när man inte kan tillåta det i Sverige. Till och med i George Bushs knökkonservativa USA kan kvinnor köpa sig en fri abort, men inte i det demokratiska, jämställda Sverige. Jag undrar vad du har för synpunkter på det.

Anf. 134 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Birgitta Ohlsson tar upp en fråga som handlar om hur vi utformar den inhemska politiken och hur den harmoniserar med den politik vi bedriver när det gäller att främja en bättre utveckling i vår omvärld.

När man ställs inför frågor i andra länder är det klart att det blir en spegling av hur man förhåller sig i svensk politik. Jag tror att det också är en liten del av bakgrunden till varför just frågan om utländska kvinnors rätt till abort i Sverige har kommit upp. Vi har sett hur det ser ut i vår omvärld, och då har vi börjat granska oss själva. Vi har sett att vi inte kan tolerera det här, utan vi måste förbättra oss på den punkten. Vi måste undanröja den här sista resten för att kvinnor ska ha rätt till fri abort i Sverige.

Därför är jag väldigt glad över att det har beslutats om en utredning. Direktiven är skrivna och finns på regeringens hemsida. Däremot har jag inte sett att någon utredare är tillsatt. Jag hoppas att den utredningen ska kunna arbeta så pass snabbt att vi har ett bra resultat att ta ställning till, inte minst inför nästa års allmänna motionstid.

Anf. 135 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Carina Hägg engagerar sig i de här frågorna. Jag vet att hon har samma åsikt som jag, just att kvinnor ska få rätten till fri abort även om de inte är svenska medborgare och bor i landet.

Jag tycker också att det är dags att Socialdemokraterna agerar. Redan för över ett år sedan fick vi höra att det fanns en utredning, men man har inte kunnat koppla frågan konkret till någon sådan utredning. Jag tycker att vi skulle kunna ta ett sådant beslut i Sveriges riksdag ganska rent och tydligt, som så många andra av våra europeiska grannländer har gjort, och att det inte behöver vara så mycket krångel.

Det är oanständigt att just Sverige, som ofta uttalar sig om att vara världens mest jämställda land, inte tillåter utländska kvinnor att ha den här grundläggande mänskliga fri- och rättigheten att ha makten över sin kropp, sexualitet och njutning. Jag hoppas att Socialdemokraterna kommer att ändra ståndpunkt och driva på frågan, så att det inte är bara s och kd som motsätter sig det hela i riksdagen.

Anf. 136 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Birgitta Ohlsson fortsätter att diskutera frågan om utländska kvinnors rätt till abort i Sverige. Jag kan bara understryka att det också är min mening. Jag har motionerat i frågan och har på olika sätt försökt lyfta upp den.

Det är ett rimligt förfarande att man har ett utredningsförfarande inför en förändring. Vi kan säga att det är ett sätt som man kan acceptera. Däremot får det inte dra ut på tiden, utan det bör kunna ske ganska

skyndsamt. Det är min förhoppning. Om det inte sker kommer jag att hjälpa till att skynda på den frågan.

Prot. 2003/04:50
16 december

Anf. 137 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag har plockat upp några frågor som har tagits upp här i debatten. Den första frågan är bristen på historiskt perspektiv i denna proposition och detta betänkande.

Vi har ägnat oss åt biståndsverksamhet i 40 år, och då är repliken: Vi sysslar inte med bistånd nu, utan vi sysslar med någonting som är mycket bredare. De av oss som har varit med i åtminstone 30 år vet att den här tanken ingalunda är ny, utan den har funnits tidigare.

Jag ber nu att få hälsa biståndsminister Carin Jämtin välkommen. Det är trevligt att biståndsministern är kvar.

Vi har under årens lopp gjort en hel del misstag, och vi ska lära av dem. Jag ska peka på några, som är ett evigt problem, nämligen att ge bistånd. När vi interagerar eller träffar uppgörelser med ett annat land gör vi det med ett annat lands regering. Eftersom vi på 60- och 70-talet naivt antog att regeringar i andra länder är ungefär som vi, att de har befolkningens bästa för sina ögon, gjorde vi en lång rad misstag till dess vi upptäckte att de i många fall inte hade sin egen befolknings bästa för ögonen, utan de utplundrade, mördade och rensade etniskt.

Vi har Ujamaarörelsen i Tanzania, som många i Sverige tyckte var föredömlig. I själva verket var det tvångsförflyttningar och övergrepp. De fick Sveriges stöd. Vi hade en gång i tiden under den här perioden ett mål om *self-reliance*. Det var egentligen att man tog avstånd från internationell integration. I dag har vi ungefär rakt motsatt linje. Det är ganska viktigt att göra upp med historien på många sätt.

Biståndsministern och några andra har här tagit upp målkonflikter, framför allt på handelspolitikens område. Biståndsministern talade om jordbrukspolitik å ena sidan och handelspolitik å andra sidan. I själva verket är det två sidor av samma mynt. Jag tror alltså att det finns en stor risk för hyckleri från många av oss här i kammaren på denna punkt.

Jag börjar med WTO. De är för icke-diskriminering. De är för nationellt lika behandling av allas produkter, vare sig de är gjorda i Sverige eller i andra länder. Det är strikta regler, som ska följas, och det finns ett domstolsliknande förfarande.

Lars Ohly var till min stora glädje för icke-diskriminering tidigare. Han kritiserade Sverige för att inte utveckla icke-diskriminerande handel. Jag tycker att det var bra. Jag blev positivt överraskad av hans uttalanden.

Lotta Nilsson Hedström var däremot emot uniforma regler på handelspolitikens område och ville att WTO ska ha diskriminerande regler.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man har icke-diskriminerande regler, att man inte ständigt eftersträvar att ha förmåner för u-länderna. I slutändan blir det att man öppnar dörren för de starka och de rika länderna att breda ut sig och få ett större inflytande. Uniforma regler är bra. Strikt tillämpning är ännu bättre.

Det är det som de fattiga länderna tjänar på. Det är de som tjänar på ett starkt regelsystem. Det är de rika och de starka länderna som tjänar på luddiga regler.

*Sveriges politik för
global utveckling*

Hyckleriet, som jag talade om, är när man säger – det sade Göran Lennmarker, som tyvärr inte är här nu – att det råder en bred enighet i Sveriges riksdag om att vi ska reformera EU:s jordbrukspolitik. Ja, det gör det ju. Men jag tror inte alls att det finns en bred enighet om att dra konsekvensen av denna slutsats. Det innebär att vi ska producera mindre i Västeuropa, och kanske också i Östeuropa. Det ska vara färre bönder och mindre produktion.

Hur många är det som sitter till exempel i EU-nämnden som har hört argumentation i den riktningen? Ingen enda, skulle jag vilja säga.

Det finns alltså ett hyckleri på denna punkt från kristdemokrater, från centerpartister, från moderater, kanske från alla partier, även från en del folkpartister skulle jag vilja tillstå så här dags.

Om vi ska ta detta på allvar måste vi också, samtidigt som vi säger att vi ska reformera EU:s jordbrukspolitik och därmed lägga ned vårt eget jordbruk, börja diskutera vilka åtgärder som man ska vidta på Sveriges landsbygd för att möjliggöra nedläggning av jordbruk. Man kan inte bara säga: Nu ska vi minska vår jordbruksproduktion. Man måste också tala om hur dessa människor ska försörja sig på landsbygden. Det måste gå hand i hand, annars blir denna inställning inte trovärdig.

Herr talman! Låt mig avsluta med en fråga som Berndt Ekholm tog upp. Han sade att han inte förstår Folkpartiets inställning att man kan ha demokratin som ett mål för biståndspolitik. Demokratin är både ett mål och ett medel. Det är väldigt tydligt att den är ett medel i fattigdomsbekämpningen. Vi vet att hungersnöd inte uppträder i demokratier. Vi vet också att demokratier inte startar krig med varandra. Det finns inbördeskrig i demokratier, och en demokrati kan angripa en icke-demokrati och vice versa, men demokratier är så att säga fredsskapande internationellt. Därför är det ett mål i sig med demokrati. Men jag tror också att man ska vara klar över att demokratiska stater är effektivare i fråga om fattigdomsbekämpning därför att de styrande där har den egna befolkningens väl och ve framför ögonen.

Sedan blev jag lite förvånad över Lars Ohlys pacifistiska anslag. Är Lars Ohly och Vänsterpartiet pacifister? Det var ju helt och hållet en fokusering på vapenexport. Annars är ju frånvaro av våld och pacifism inte det som man i första hand sammankopplar med till exempel en kommunist.

Anf. 138 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill bara lyfta fram en fråga. Det är inte så att hela EU-nämnden består av hycklare, utom Folkpartiet.

När det gäller svensk jordbrukspolitik har Kristdemokraterna sagt att exportstöden ska bort ur EU:s jordbrukspolitik. De är förödande för biståndsländerna därför att man lyfter in livsmedel i dessa länder till så låga priser att de inte själva kan producera för sin egen marknad. Man förstör marknaden för dem.

Men att gå därifrån till att vi skulle lägga ned svensk jordbrukspolitik tror jag inte är av något intresse vare sig för u-länderna eller för oss själva och att vi så till den milda grad skulle krypa ned till bottenivån. Det är exportstöden som gäller, och vi har sagt att de ska bort. Faktum är att även LRF har den uppfattningen i dag.

Anf. 139 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! LRF måste naturligtvis ta till vara sina medlemmars, de svenska böndernas, intressen. Det är väl ingenting att säga någonting om.

Men detta handlar inte bara om exportstöden utan om det faktum att vi utestänger import av jordbruksprodukter från u-länder från Västeuropas starka stora marknader. De får inte exportera hit. Därmed kan de inte heller förtjäna pengar på det som de är jämförelsevis bra på, nämligen produktion av olika typer av jordbruksprodukter. Det är det som är det grundläggande problemet. Det är inte bara exportsubventionerna som dumpar världsmarknadspriserna, utan det är också att vi stänger våra egna marknader och därmed berövar dem inkomster.

Anf. 140 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Problemet är att dessa fattiga länder inte har något att exportera. Vi har nämligen redan från början förstört deras marknad med exportstöden.

Jag vill till LRF:s fromma säga att man här inte är ute efter medlemmarnas intressen. Det kostar nämligen medlemmarna enorma pengar om man tar bort dessa exportstöd. Då är bönderna inte längre garanterade att få fullt pris för sina produkter. Det kostar jättemycket. Det är därför ett stort steg för LRF. Kristdemokraterna går i spetsen för detta. Då får man i gång produktionen. Det viktigaste tycker vi är att dessa länder faktiskt får i gång en produktion inte för Europas marknader utan i första hand – det är ett bra första steg – för sin egen produktion och för sin egen försörjning. Det är ändå det som vi är ute efter när vi diskuterar utvecklingsverksamhet och bistånd.

Anf. 141 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vi nödvändigtvis ska sikta på att varje u-land ska vara självförsörjande av livsmedel lika lite som de ska vara självförsörjande av tekoprodukter, bildäck eller något sådant. Precis som Sverige på 1870-talet ska dessa länder få specialisera sig på det som de är bra på. Många u-länder är bra på jordbruksproduktion. Jag kan som exempel ta en stor del av Latinamerika, delar av södra Afrika och delar av Asien. De kommer att vara utmärkta exportörer av kött, fläsk, mejeriprodukter, spannmål och så vidare. Det tror katten att de inte är stora exportörer i dag eftersom de inte har möjlighet att exportera. Det är precis som när man för 20–30 år sedan sade att u-länder inte kan exportera annat än enkla T-shirtar på tekoområdet. I dag producerar de sofistikerade konfektionsvaror, skor och alltmer sofistikerade livsmedel till Hong Kong, Nya Zeeland och till några få länder som de får exportera till. Man måste öppna gränserna.

Vårt förslag är att Sverige till år 2015, då FN:s millenniemål ska vara uppfyllda, ska ha tagit bort alla stöd till jordbruksproduktion både vid gränsen och inom landet. För att kunna uppfylla detta måste vi också ha en strategi för hur man ska stödja människor som bor på landsbygden och som i dag är knutna till jordbrukssektorn. Jag är inte så naiv att jag tror att man kan få igenom detta om man inte gör något på den punkten.

Anf. 142 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Nej, jag tycker inte att vi ska ge upp om Folkpartiets diskussion om demokrati. Jag tycker att ni är inne på rätt väg när det gäller inriktningen av politiken men att ni är inne på fel väg när ni talar om det som ett mål i sig.

Vi kan konstatera – även om det handlar om länder som inte längre är vad man kallar utvecklingsländer – att människor i Argentina svälter, och Argentina får väl betecknas som en demokrati. Det har inte ett skvatt med demokratin att göra. Det har att göra med en dålig makroekonomisk politik, dåliga internationella relationer och därmed en dålig ekonomisk tillväxt och kanske också en bristande föreningspolitik. Chile har i alla fall varit ett u-land och har stora grupper människor som kanske lever på gränsen till svält. De är i alla fall fattiga. Demokratin är alltså ingen som helst garant i detta sammanhang. Men demokratin är naturligtvis ett medel för att hjälpa oss att hantera en sådan situation.

Målet för livet måste vara att ha någon mening med livet, att det finns ett sammanhang och att man finns till för att det är någon mening med det och att man mår väl. Det måste, såvitt jag förstår, på något sätt vara det yttersta målet med det mänskliga livet. Om vi då talar om dessa utvecklingsländer kan man säga att fattigdomsinriktningen blir någon form av operationalisering av känslan med livet, att man måste ta sig ur sin fattigdom, inte bara den materiella fattigdomen utan också känslan av att man inte har någon mening och så vidare. Då blir demokratin ett sätt att organisera samhället, en samhällsform som gör det enklare och som ger större varaktighet när man ska ta sig ur fattigdomen. Där blir demokratin en oerhört viktig drivkraft. Och det är bra att Folkpartiet har tjatat om detta i årtal och också har fått utdelning för det successivt. Men jag har väldigt svårt att se demokratin som ett mål.

Anf. 143 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Berndt Ekholm kan hålla med om det som jag har sagt om akut hungersnöd och att man kommer undan den. Är vi överens om det? Då är det ett mål i sig.

Det som Berndt Ekholm säger om Argentina är riktigt. Det är en demokrati, och det har gått åt skogen där. Det beror på dålig makroekonomi, på en lång rad händelser och på en dålig politik.

Men då kan man vända på det och säga: Om man nu befinner sig i en djup kris, vilket land har störst möjlighet att ta sig ur denna kris, är det ett land som har någorlunda väl fungerande demokratiska institutioner, eller är det ett land som saknar detta? Jag tror att man också ska se det på ett sådant sätt att bland länder som mer eller mindre är i permanent kris, vilket många fattiga länder är, har de länder som är demokratiskt styrda lättare att ta sig tillbaka och förbättra sin situation. Sedan finns det många skugglägen i demokratin i dessa sammanhang, det är jag den förste att erkänna. Men jag tror att mediefrihet är väldigt centralt.

Jag tror att det är det som är en viktig förklaring till att en del länder ändå relativt snabbt kom tillbaka till exempel efter Asienkrisen. Det var ju de länder som hade starka demokratiska inslag som snabbare än andra länder, till exempel Indonesien, kom ur den krisen.

Anf. 144 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Jag håller med dig, Carl B Hamilton, när du vrider angreppssättet på det viset och mer så att säga gör demokratin till en metod som man bör använda sig av för att skapa det goda samhället. Det råder ingen tvekan här. Det är inte bara vi i västvärlden som har erfarenhet av att det är ett sätt att lösa konflikter och att komma sams om uppfattningar som borde vara applicerbart om än inte med läskapper men i princip i andra delar av världen, särskilt i arabvärlden, där vi vet att det inte fungerar på det sättet.

Jag tycker alltså att det finns all anledning att slåss för demokratin som ett mycket grundläggande villkor för att man ska komma någon vart och också för att bibehålla det man har uppnått – kanske ännu mer det senare. Där kan vi tala om Kina. För att de ska bibehålla vad de har uppnått måste de förr eller senare hamna i demokratin. Det kan annars inte fungera med marknadsekonomin.

För att komma vidare och ta sig ur låsningar skulle det, tycker jag, vara väldigt skönt om Folkpartiet efter det att vi nu kommit så långt som vi gjort här kunde säga okej, och alltså ”gilla läget” och konstatera: Det här blir bra. Demokratin har fått en framskjuten placering. Nu kommer vi inte igen nästa år och kräver att demokratin ska vara målet.

Vad ska det tjäna till att stånga sig blodig? Ni får ju liksom inget stöd för det. Det är bättre att vara lite pragmatisk, vilket jag tror att Carl B Hamilton är – detta sagt som en rekommendation i all välvilja.

Anf. 145 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Med den inställningen, Berndt Ekholm, skulle oppositionen lägga av om man inte fick igenom sina förslag nästa år. Vi siktar dock in oss på valet år 2006. Vi hoppas då få igenom en borgerlig regeringspolitik. Jag hoppas att Berndt Ekholm då fungerar som opposition och inte överger sina ståndpunkter.

Anf. 146 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Herr talman! Denna timme är det mesta sagt om global utveckling. Jag vill dock lyfta fram fyra områden i betänkandet *Sveriges politik för global utveckling*. Det handlar då om FN-resolution 1325, om Världsbanken, om samarbetet med Central- och Östeuropa och, till sist, lite grann om barnrättsperspektivet – om barnens rätt i utvecklingsarbetet.

Herr talman! Kvinnliga riksdagsledamöter och medlemmar i Särk, Sällskapet riksdagens kvinnor mot krig, har i motioner bland annat krävt att Sverige i EU och i bilateralt och multilateralt samarbete ska arbeta för att FN:s resolution 1325 implementeras i allt FN-arbete och i enskilda länder, liksom att Sverige i utvecklingssamarbetet och i arbetet med millenniemålen talar klarspråk om mäns våld mot och diskriminering av kvinnor och, slutligen, att Sverige ska arbeta för att en uppföljningsmekanism inrättas angående FN-resolution 1325. I det här sammanhanget vill jag påpeka att representanter för alla sju riksdagspartierna finns med som motionärer, så här kan man verkligen tala om enighet i Sveriges riksdag.

FN-resolution 1325 antogs av säkerhetsrådet den 31 oktober 2000. Den handlar om nödvändigheten för alla berörda att i både ord och handling säkra kvinnors och flickors speciella behov. FN ska genom resolutionen bland annat driva medlemsstaterna att säkra en ökad representation

av kvinnor på alla beslutsnivåer i nationella, regionala och internationella institutioner och även inom arbete som handlar om utveckling, konfliktlösning och fredsarbete.

Herr talman! Sverige är en stark kraft i fredsfrämjande, i konfliktförebyggande och i utvecklingsarbete i världen. Det är bra. Men när det gäller att lyfta fram kvinnorna i det här arbetet kunde vi vara bättre. Det finns stora skillnader mellan kvinnor och män och mellan flickor och pojkar.

Kampen för fred är en del av kvinnors självförsvar mot förtryckande förhållanden och maktstrukturer i världen. Kvinnor måste ges större möjligheter att spela en roll i samhället. Vi behöver metoder som är sådana att kvinnors perspektiv och kvinnors behov tillvaratas. Vi måste också skapa bättre förutsättningar för att fullt ut integrera könsperspektivet i utvecklingsarbetet, i fredsarbetet och i det konfliktförebyggande arbetet.

Vi i utskottet skriver att vi menar att Sverige internationellt är pådrivare i genderfrågor. Alla vet vi att Sverige är oerhört duktigt. Men det finns områden som bättre måste uppmärksammas. Ett sådant område är just detta med representationen i fredsarbete och konfliktförebyggande och även i utvecklingssamarbete.

Dessutom anser vi i utskottet att detta med en uppföljningsmekanism verkligen behövs för resolution 1325. Det skulle öppna upp för en bättre bevakning och rapportering liksom för möjligheten att utse speciella rapportörer och att ta hänsyn till klagomål. I det här fallet kommer vi i utskottet att noga följa regeringens arbete just när det gäller resolution 1325.

Sedan ska jag säga några ord om Världsbanken.

Enligt regeringens proposition ska Sverige fortsatt verka för att de multilaterala organens verksamhet blir effektivare och förstärks och för att ett ökat samarbete sker mellan de olika organen samt, slutligen, för att utvecklingsländernas inflytande ska öka i de internationella finansiella institutionerna. Detta är mycket bra. Men för att Sveriges riksdag ska kunna vara med i det arbetet och påverka utvecklingen krävs det bättre förutsättningar för oss parlamentariker. I dag är insynen i arbetet minimal. Därmed är också vårt inflytande litet.

Världsbanken har initierat ett flertal möten för oss parlamentariker både för att öka intresset för Världsbanken och för att öka möjligheten till inflytande. Men det räcker inte, utan vi i den svenska riksdagen måste få bättre information från regeringen för att på rätt sätt kunna påverka bankernas arbete. Detta gäller naturligtvis också IMF och de regionala bankerna.

Regeringen måste regelbundet i en särskild skrivelse redovisa arbetet i de här institutionerna och vilka ståndpunkter man haft. På det sättet kan vi parlamentariker delge våra synpunkter när det gäller regeringens arbete. Därför är jag glad över att vi i utskottet har kunnat enas om att tillkännage regeringen den här ståndpunkten.

Central- och Östeuropa ingår nu, som vi har hört, i det internationella utvecklingssamarbetet – detta därför att många av de östeuropeiska länderna nu står på egna ben genom det stundande EU-medlemskapet. Den övriga delen av öst kan man likna vid övriga världens utvecklingsländer, så målet för det internationella utvecklingsarbetet – att skapa större förut-

sättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor – blir också målet för samarbetet med Central- och Östeuropa.

Naturligtvis kommer demokrati, säkerhet, social trygghet, hälsa, miljö, utbildning och så vidare att finnas med i samarbetet. Självfallet ska både jämställdheten och barnperspektivet prägla samarbetet.

Som sista punkt tänkte jag ta upp barnen. Rädda Barnen har varit väldigt aktiva för att påverka oss parlamentariker i alla partigrupper för att få in barnrättsperspektivet i det här betänkandet. Man kan säga att de har lyckats väl. Barnen intar en central roll i svenskt utvecklingsarbete. Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingsarbete har vunnits tack vare de ansträngningar som Sverige har gjort i sitt tidigare arbete.

Sverige har verkligen försökt att skapa förutsättningar för att förverkliga de rättigheter som varje barn har enligt FN:s konvention om barnens rättigheter. De som har läst detta betänkande från pärm till pärm har kunnat se att barnen särskilt har uppmärksamats när det gäller utbildning, hälsa, demokrati och social trygghet.

Min talartid är ute. Jag vill avslutningsvis säga några korta ord om Vitryssland eftersom det har varit uppe i diskussionen.

Det program som vi har haft när det gäller Vitryssland och som har handlat mycket om demokratiutveckling kommer att fortsätta. Jag har inte på något sätt kunnat få fram något annat. Vi tycker att det är jätteviktigt att det här programmet får fortsätta. Och – som också Folkpartiet var inne på – det är naturligtvis viktigt att erfarenheterna från Vitryssland tas till vara när det gäller andra områden. Det finns ingen oenighet om det. Därför förvånar det mig lite grann att det finns två reservationer kring detta. Men arbetet kommer att fortsätta.

Anf. 147 KAJ NORDQUIST (s):

Herr talman! Riksdagskamrater! Riksmötesdeltagare! Jag ska göra vad jag kan för att hålla mig ganska kort.

Holger Gustafsson sade för en liten stund sedan att det vore bra om olika ministrar gick upp i talarstolen och vittnade om att de ställer upp på den här politiken. Det kan vi kanske inte åstadkomma i dag, men olika socialdemokrater kan i alla fall träda fram och vittna om sitt engagemang inom olika områden, och det ska jag försöka att göra nu.

Det här betänkandet handlar om en politik för global utveckling. Som flera här har påpekat är detta någonting historiskt och någonting nytt. Vi har följt en linje i dessa frågor i 40 år, och vi kommer nu förhoppningsvis att förändra den linjen. Vi ska sätta fokus på fattiga människor, på fattiga länder och på att ha en sammanhållen och samstämmig politik i dessa frågor.

Det här är strukturerat i olika mål, olika perspektiv, olika huvuddrag och riktlinjer. Innan jag går in på detaljer tycker jag att det är viktigt att räkna upp målen. Även om vi har hållit på länge kan i alla fall något av dem ha fallit i glömska.

Det övergripande målet är en global utveckling. Den ska vara både rättvis och hållbar. Det har inte sagts så mycket om det hållbara i dag, men om rättvisa har det sagts en hel del. Det mål som gäller är de fattiga människornas mänskliga rättigheter. Det är det som det hela egentligen går ut på.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Sveriges politik för
global utveckling*

Det perspektiv som ska vara prioriterande för all politik är rättvisa och de fattigas situation. Med rättvisa menar vi mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet och barnens rätt. Det här är logiken.

Vi ska försöka att skapa förutsättningar för att fattiga människor ska kunna förbättra sina villkor. Då kommer jag in på de olika områden som jag kort tänkte beröra.

Till att börja med tänkte jag konkurrera lite med Carina Hägg, eftersom jag ska tala om de funktionshindrade. Ett uttryck som man brukar använda i det sammanhanget är att de funktionshindrade är de fattigaste av de fattiga. Om nu någon vill protestera mot det kan jag säga att jag tror att det håller. Men lägger man till genderperspektivet blir det samma sak. Det är de funktionshindrade kvinnorna som är de fattigaste av de fattigaste. Så det håller väl bägge delarna.

Vad är det viktigaste inom det här området? Ja, det är mänskliga rättigheter. Eftersom det ska vara en samstämmig politik och finnas en logisk linje i vår egen inrikespolitik vill jag bara erinra mina ärade kollegor om ett program som styr den här politiken i Sverige och som har rubriken *Från patient till medborgare*.

Som jag ser det anknyter detta till en modern definition av fattigdomsbegreppet som pekar ut problemen för den grupp som jag talar om. Det handlar om brist på makt, brist på kontroll, brist på inflytande över den egna situationen, brist på möjligheter och brist på styrka för att utnyttja de förutsättningar som finns.

Den här gruppen, funktionshindrade i den fattiga världen, är ofta utsatt för en ganska hård diskriminering. Man respekterar inte alltid ens de grundläggande mänskliga rättigheterna. Dessa människor utsätts för en hel del våldsövergrepp. De behandlas på ett oerhört nedlåtande sätt. Det är inte ens säkert att de kan vara övertygade om att de ska få leva på ett normalt sätt som andra människor.

Dessa grupper påverkas väldigt starkt av krig och konflikter. Krig skapar handikappade, och de människor som hade ett handikapp innan påverkas också väldigt negativt. Det är på samma sätt med katastrofer. Det är inte de här grupperna som först får den hjälp som finns att tillgå. Jag tycker att detta är viktigt för oss att peka på.

Att attackera den fattigdomsdefinition som jag tidigare nämnde – bristen på makt, kontroll och inflytande – måste ju vara målsättningen. Den svenska politiken i det sammanhanget heter, som sagt, *Från patient till medborgare*.

Samma sak borde gälla i de fattiga länderna när det är fråga om utveckling. Det handlar om att förstärka de enskilda människornas möjligheter till inflytande över den egna situationen, om att stärka deras organisationer, om att skapa demokratiska rättigheter för dessa människor och om att vi från svensk sida inte bara ska lämna en begränsad hjälp till dessa grupper. Detta ska inkluderas i alla biståndsinsatser.

Bygger man en skola ska den skolan fungera. Bygger man ett hus ska det huset fungera. Bygger man en väg ska den fungera. Bygger man ett torg ska det fungera. Att det ska fungera är inte alltid en självklarhet. Men inför vi den principen i Sverige bör vi se till att den gäller i EU och även i andra länder.

Jag tänkte också snabbt nämna några ytterligare områden. Grundperspektivet är detsamma. Man måste stärka individen. Så tänkte jag kort säga några meningar om migrationsfrågor.

Vi är naturligtvis för den fria migrationen som är en del av utvecklingen. Människor som flyttar på sig för att skaffa sig arbete, för att studera, för att forska och för att hjälpa människor hemmavid är någonting som bidrar till en faktisk utveckling.

Väsentligt i de sammanhangen är att skapa regler så att människors rättigheter respekteras och att vi har former för migration som faktiskt är legala, där man kan lita på givna besked. Vi satsar ju på den här verksamheten inom FN, där Jan O Karlsson är aktiv. Jag tänker inte veckla ut mig mycket mer kring det. Det har varit uppe både hos biståndsministern och hos Carina Hägg.

På samma sätt finns det ett annat område som har betydelse i de här sammanhangen. Det är konsumentfrågor. Det har nämnts flera gånger. Vi måste arbeta för en hållbar produktion och konsumtion. Man ska inte bara göra saker till lägsta möjliga pris utan några som helst andra hänsyn. Det fungerar inte, och det är ett stort problem vad gäller utvecklingen framåt. Inom det området tycker vi också att det är viktigt att människor i fattiga länder som står för produktion som skickas hit för att konsumeras också ska kunna konkurrera med rättvisemärkningar och annat. Det påpekas i betänkandet, och det är något som jag livligt vill understödja.

Ett annat område som jag tänkte säga några ord om är social trygghet. Vår uppfattning är att det absolut krävs en tydligt deklarerad politisk vilja för att man ska använda de resurser som den ekonomiska utvecklingen skapar till social utveckling. Det är inget som sker bara av sig självt utan det är något som man definitivt måste sträva aktivt efter.

På samma sätt bör vårt arbete sträva mot att man utvecklar ett socialt kapital, att människor ser det som naturligt att man utvecklas tillsammans och skapar gemensamma värderingar. Flera har varit inne på de hot som finns inom det här området, till exempel smittsamma sjukdomar.

Eftersom vi har ont om tid ska jag vara väldigt kortfattad.

Jag ska bara säga att inom det här området är det väldigt viktigt med en jämlik hälsovård. Det är inte bara rättviseskäl. Det finns också krassa, rationella, ekonomiska motiv för det.

Så ska jag bara säga något kort om kultur och utbildning. För oss är kulturen, en demokratisk kultur, en viktig del av det som vi försöker överföra. I en demokratisk kultur finns åsiktsfrihet och fria medier. Respekt, tolerans, jämställdhet och sådana värderingar är viktiga. På samma sätt vill vi också stödja utbildning. Det gäller inte bara grundläggande basutbildning utan också vuxenutbildning, lärarutbildning och didaktisk verksamhet inom stödorganisationerna.

Avslutningsvis skulle jag vilja säga att kriteriet för om det här blir en framgångsrik politik egentligen är den implementering som sker. Vi får se hur det blir i de skrivelser som kommer hit. Jag hoppas att vi ska kunna gå framåt och förstärka fattiga människors möjlighet att kontrollera sin egen situation. Jag hoppas att en politik för global utveckling också blir en politik för alla på globen.

Anf. 148 JOE FRANS (s):

Herr talman! Jag börjar med att instämma i Kaj Nordquists anförande.

Mycket bra har sagts under debatten här. Det är saker som inte ska upprepas. Men det finns saker som förtjänar att understrykas. För det första gäller det nödvändigheten av att intensifiera kriget mot hiv/aids, malaria och tuberkulos. Människor dör och barn blir föräldralösa. Samtidigt vet vi att vi kan vinna kriget mot hiv om vi hjälps åt. Samtidigt vet vi att vi kan vinna kriget mot malaria om vi samarbetar. Samtidigt vet vi att vi kan vinna kriget mot tuberkulos om vi samordnar våra insatser.

För det andra: I 70 av världens länder är homosexualitet förbjudet. Flera av dessa länder har till och med dödsstraff för homosexuella förbindelser. Andra fängslar homosexuella, bisexuella och transsexuella personer. De personer som är homosexuella lever i dessa länder under ständig fruktan för sin egen och anhörigas liv. Vi måste höja kompetensen inom de frågor som rör homosexuella, bisexuella och transpersoner. Det är därför jag tillsammans med Börje Vestlund har föreslagit en rad åtgärder. Jag är glad att regeringen som svar på vår motion har aviserat att en studie av HBT-personers situation i utvecklingsländerna planeras under 2004 och att denna syftar till att förbättra kunskaperna inom UD och Sida. Jag ser det som ett steg i rätt riktning.

För det tredje, herr talman, måste svenska företag respektera mänskliga rättigheter och ta miljöhänsyn varhelst de verkar. Exportkreditnämnden kan göra mer för att främja detta, och arbetet med Global Compact måste utvecklas. Därför ser jag fram emot översynen av Exportkreditnämndens verksamhet.

Herr talman! Riksdagens beslut senare i dag, hoppas jag, om Sveriges politik för global utveckling är egentligen av historisk betydelse. Det har många sagt. Sverige kan, om intentionerna i den föreslagna utvecklingspolitiken blir verklighet, komma att bli det land i världen som skapar den mest moderna och ambitiösa politiken för global utveckling. Sprängkraften i förslagen har tyvärr inte uppmärksamats särskilt mycket i medierna, men i ett internationellt perspektiv är propositionen unik i sitt slag.

Det finns naturligtvis ingenting som är så bra att det inte kan göras bättre. Utskottets behandling om min motion om kvinnors rättigheter som ett krav för det bilaterala biståndet är jag mindre nöjd med. Här instämmer jag med Birgitta Ahlqvists anförande och ber i övrigt att få återkomma senare.

Den egentliga anledningen till att jag begärde ordet är att jag vill gratulera regeringen inte bara till att den formulerat en visionär utvecklingsproposition som förhoppningsvis kommer att ha lika lång livslängd som biståndspropositionen nr 100 från 1962, utan även för det sätt på vilket propositionen har tagits fram. Det har varit seminarier över hela landet och breda konsultationer med olika aktörer. Regeringen har också lyckats få till stånd en bred politisk samsyn kring huvudtankarna i propositionen, och det borgar för att propositionen kommer att kunna leva länge oavsett riksdagens sammansättning.

Arbetet mot en samstämmig utvecklingspolitik för en rättvis och hållbar utveckling kommer att stärkas när målet beaktas inom varje politikområde. Vad som nu krävs är främst politisk vilja.

Herr talman! De punkter som Pär Axel Sahlberg, jag och några andra broderskapare förde fram i en gemensam motion har beaktats och inkorporerats i utskottsbetänkandet. Vi vill att politiken ska utformas och utföras utifrån de fattigas perspektiv och utifrån ett rättviseperspektiv, där frågor som mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet utgör viktiga grundvärden och hållbar utveckling är ett centralt förhållnings-sätt.

Det finns, herr talman, några områden där vi kan gå längre än de skrivningar som regeringen har angivit i propositionen. Våra förslag angående handelspolitiken och försvars- och säkerhetspolitiken samt lärande och förvaltning har inkorporerats i utrikesutskottets svar. Därför väljer jag att inte utveckla dessa frågor just nu.

En fråga har utskottet inte behandlat. Det gäller effektivt bistånd. Utvecklingspropositionen är ingen biståndsproposition. Det vet jag. Men biståndet är ett av de mest relevanta politikområden som berörs av den nya utvecklingspolitiken.

Av det svenska biståndet är ca 10 % så kallat bundet bistånd, det vill säga biståndet villkoras till att fattiga länder köper svenska varor eller tjänster. Internationellt sett är det lågt, men det är fortfarande lika ineffektivt för att få till stånd utvecklingsprocesser i samarbetsländer.

Därför är det bra att Sverige, i enlighet med OECD:s och DAC:s rekommendationer, verkar för avbindning av allt internationellt utvecklingssamarbete. Men i stället för att endast avbinda biståndet till de 49 minst utvecklade länderna har vi i vår motion föreslagit att regeringen ska gå före och unilateralt helt avbinda allt bistånd snarast möjligt.

Herr talman! Det är positivt att utskottet föreslår att regeringen ska se till att den tillsatta utredningen om svensk krigsmaterielexport ska omfattas av utvecklingspropositionens intentioner. Det är också bra att Sverige arbetar för icke-spridning och nedrustning i världen. Det finns dock målkonflikter – det har vi hört i dag – mellan målet om en hållbar utveckling och svensk vapenexport. Det måste erkännas.

Den utvecklingseffekt och den positiva bild som genomförandet av propositionen kan ge riskerar att naggas i kanten om inte principerna som tas upp i vår motion följs.

Sverige exporterade förra året vapen till 55 länder. Det är ett nytt rekord, men naturligtvis är det inte det som är det intressanta. Det intressanta är att vi, i summor räknat, ligger på elfte plats i världen. Av de 20 största vapenexportörerna är Sverige den största räknat per capita.

Det är endast när det gäller vapenexporten som utskottet talar om det svenska egenintresset, och det förstår jag. Jag förstår att vi måste ha ett egenintresse. Den uppfattningen delar jag, men det får inte innebära att det egna intresset ska gå ut över eller ställas mot utveckling. Jag utgår från att det svenska egenintresset inte står i vägen för de fattiga ländernas utveckling. Det är därför det är viktigt med verifiering, så att vi tydligare kan visa att svensk vapenexport inte motverkar mänskliga rättigheter eller rättvis och hållbar utveckling.

Herr talman! Den största utmaningen med propositionen kommer att bli att genomföra dess intentioner i praktiken. Därför är den årliga skriven, som regeringen har utlovat, om genomförandet av den globala politiken oerhört viktig.

Skrivelsen måste vara utformad som en särskild skrivelse och på ett sådant sätt att utvecklingen mot en ökad samstämmighet i regeringens politik kan jämföras över tid. Först då kan skrivelsen bli ett kraftfullt redskap för alla aktörer som vill få till stånd en mer samstämmig utvecklingspolitik, och först då kommer riskdagen att kunna bedöma regeringens implementering av den nya utvecklingspolitiken.

Herr talman! Med detta vill jag gratulera utrikesutskottet som har gjort ett gediget och seriöst arbete med betänkandet.

Anf. 149 LARS JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att understryka det som Joe Frans sade, nämligen att många har talat väldigt väl om den proposition som regeringen har lagt fram. Självklart står jag bakom de övriga talare som stöder denna proposition.

Jag har ändå begärt ordet därför att jag tycker att det finns anledning att ge ytterligare ett perspektiv på frågan. Det gäller alla de människor som har flytt från olika länder, från terror och krig och elände, för att finna sin hemstad eller sitt hemland i Sverige. De utgör en väldigt stor resurs i vårt arbete med global utveckling.

Jag fick häromdagen ett mejl från Ali Noori, som just har anlänt till Bagdad i Irak. Han var en av dem som hörde av sig i våras när Saddam Hussein hade störtats och berättade att han hade haft samtal med sin far – det hade han inte haft på väldigt lång tid dessförinnan, eftersom det var omöjligt att ringa ut. Då hade hans pappa sagt till Ali: Du har väl nu i exil skaffat dig en utbildning, så att du kan vara med och delta i återuppbyggnadsarbetet av det nya Irak!

Det var också ett startskott till att flera deltog i ett aktivt arbete i Göteborg för att inventera hur många irakier som fanns där och hur många irakier som var intresserade av att delta i återuppbyggnadsarbetet. Det visade sig att 10 % av dem som bor i Sverige, eller 6 600, bodde där.

Även om det är farligt för väldigt många människor att vistas i Irak är det många som tar vara på möjligheten att göra en egen insats genom att delta i återuppbyggnadsarbetet. Bara nu över julhelgen är det ett tjugotal som återvänder för att bilda sig en uppfattning om hur läget är och också delta i återuppbyggnadsarbetet. En läkare på Biskopsgårdens vårdcentral tar med sig tre läkare ned till Basra, för att ta ett konkret exempel.

Carin Jämtin talar om att det är viktigt att vi har en sammanhållen politik inom alla delar av vår politik och att alla goda krafter behövs, kommuner, företag, fackföreningar och övriga organisationer, i en gemensam politik för att utveckla u-länder som har varit utsatta för krig och terror. Det är mot den bakgrunden som jag tycker att en av de motioner som jag har lämnat in tidigare i år inte har fått en tillräckligt bra behandling i utskottet.

I den talas det om att man ska ge stöd till irakier boende i Sverige för att de ska kunna återvända på kortare eller längre tid samt att ideella organisationer som arbetar med frivillig återvandring ska få möjlighet att delta i olika projekt och medverka i denna satsning.

Jag tycker att propositionen är väldigt bra, men jag tycker att betänkandet på den här punkten inte är tillräckligt tydligt. Därför vill jag göra denna lilla markering, så här på slutet av denna långa och mycket intres-

santa debatt kring hur vår utrikespolitik på det här området ska utvecklas framöver.

Prot. 2003/04:50
16 december

Anf. 150 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Herr talman! Det finns flera motioner. Vi har inte kunnat ta upp allting i betänkandet; det skulle vara omöjligt. Det är 526 yrkanden när det gäller politik för global utveckling. Men jag sitter också i Sidas styrelse, och där tog vi alldeles nyligen fram någon form av program för hur vi ska arbeta med Irak. Det programmet ska lämnas till regeringen, och i det sammanhanget nämndes särskilt det innehåll som finns i den här motionen. Jag försäkrar Lars Johansson om att det här kommer att tas väl om hand.

*Sveriges politik för
global utveckling*

Anf. 151 LARS JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Tack! Det är också anledningen till att jag inte lägger fram ett särskilt yttrande avseende denna motion. Jag litar på att Berndt Ekholm och hans kamrater vidtar de åtgärder som är nödvändiga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 december

MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Finansiering av långsiktig forskning)

1. utskottet

2. res. (kd)

Votering:

256 för utskottet

31 för res.

29 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 49 m, 13 fp, 24 v, 21 c, 14 mp

För res.: 1 fp, 30 kd

Avstod: 29 fp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 1 c, 3 mp

Ulf Nilsson (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

MJU2 Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, m.m.

Punkt 2 (Förändring av ersättningen för produktionsbortfall vid epizootiutbrott)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

295 för utskottet

21 för res. 1

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 133 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 25 v, 15 mp

För res. 1: 21 c

Frånvarande: 11 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 3 (Principerna för utbetalning av vissa stöd)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, kd, c)

Votering:

175 för utskottet

143 för res. 2

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 25 v, 15 mp

För res. 2: 49 m, 43 fp, 30 kd, 21 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 17 (Miljöåtgärder kring Östersjön)

1. utskottet

2. res. 16 (mp)

Votering:

303 för utskottet

14 för res. 16

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 24 v, 21 c, 1 mp

För res. 16: 14 mp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Barbro Feltzing (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 30 (Småskalig livsmedelsproduktion m.m.)

1. utskottet

2. res. 25 (v, mp)

Votering:

277 för utskottet

40 för res. 25

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 21 c

För res. 25: 25 v, 15 mp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 31 (Företagarperspektivet i landsbygdspolitiken m.m.)

1. utskottet

2. res. 26 (fp)

Votering:

225 för utskottet

43 för res. 26

50 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 49 m, 25 v, 1 c, 15 mp

För res. 26: 43 fp

Avstod: 30 kd, 20 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 41 (Jordbrukets konkurrensvillkor)

1. utskottet

2. res. 36 (m, kd, c)

Votering:

218 för utskottet

100 för res. 36

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

För utskottet: 135 s, 43 fp, 25 v, 15 mp

För res. 36: 49 m, 30 kd, 21 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Punkt 1 (Målen för rättsväsendet)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, c)

Votering:

267 för utskottet

51 för res. 1

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 49 m, 43 fp, 25 v, 15 mp

För res. 1: 30 kd, 21 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 5 (En effektiv polis)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

Votering:

275 för utskottet

43 för res. 3

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 49 m, 30 kd, 25 v, 21 c, 15 mp

För res. 3: 43 fp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 7 (Samverkan mellan Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen)

1. utskottet

2. res. 4 (m, c)

Votering:

248 för utskottet

70 för res. 4

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 43 fp, 30 kd, 25 v, 15 mp

För res. 4: 49 m, 21 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 10 (Ökad antagning till polisutbildningarna)

1. utskottet

2. res. 7 (m, fp, kd, c)

Votering:

182 för utskottet

136 för res. 7

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 7 m, 25 v, 15 mp

För res. 7: 42 m, 43 fp, 30 kd, 21 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Henrik S Järrel och Carl-Axel Roslund (båda m) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2003/04:50

16 december

Punkt 20 (Sjöpolisen)

1. utskottet

2. res. 16 (m, fp, kd, c)

Votering:

175 för utskottet

143 för res. 16

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 25 v, 15 mp

För res. 16: 49 m, 43 fp, 30 kd, 21 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 38 (Självrisk vid utbetalning av brottsskadeersättning)

1. utskottet

2. res. 36 (fp)

Votering:

272 för utskottet

44 för res. 36

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 48 m, 29 kd, 25 v, 20 c, 15 mp

För res. 36: 1 m, 43 fp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 4 kd, 5 v, 2 c, 2 mp

Henrik von Sydow (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU8 En europeisk arresteringsorder

Punkt 1 (Handläggningen av rambeslut)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

283 för utskottet

14 för res. 1

19 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 135 s, 45 m, 43 fp, 30 kd, 9 v, 21 c
För res. 1: 14 mp
Avstod: 4 m, 15 v
Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 6 v, 1 c, 3 mp

Punkt 2 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)

Votering:

277 för utskottet

40 för res. 2

1 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 20 c

För res. 2: 25 v, 15 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 5 (Den eftersöktes rättigheter efter överlämnandet)

1. utskottet

2. res. 3 (c)

Votering:

273 för utskottet

21 för res. 3

23 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 4 v, 13 mp

För res. 3: 21 c

Avstod: 21 v, 2 mp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU9 Rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Följdlagstiftning i propositioner om rambeslut)

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

267 för utskottet

51 för res.

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 43 fp, 30 kd, 25 v, 21 c, 13 mp

För res.: 49 m, 2 mp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

JuU7 Allmän inpasseringskontroll i kriminalvården

Punkt 1 (Inpasseringskontroll på alla anstalter)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

Votering:

226 för utskottet

92 för res. 1

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 30 kd, 25 v, 21 c, 15 mp

För res. 1: 49 m, 43 fp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 4 (Tidsbegränsning)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp)

Votering:

226 för utskottet

92 för res. 2

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 30 kd, 25 v, 21 c, 15 mp

För res. 2: 49 m, 43 fp

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 6 (Andra åtgärder mot droger i anstalter och häkten)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, kd, c)

Votering:

173 för utskottet

143 för res. 3

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 34 s, 25 v, 14 mp
För res. 3: 49 m, 42 fp, 30 kd, 21 c, 1 mp
Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 7 (Besöksrum med glasruta)

1. utskottet
2. res. 4 (m, fp, kd)

Votering:

196 för utskottet

121 för res. 4

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 25 v, 21 c, 15 mp

För res. 4: 49 m, 42 fp, 30 kd

Frånvarande: 9 s, 6 m, 6 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU10 Gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU11 Antalet justitieråd

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU3 Sveriges politik för global utveckling

Punkt 3 (Mål för svenskt utvecklingssamarbete)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

54 för res. 1

43 för res. 2

222 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

227 för utskottet

49 för res. 1

42 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 30 kd, 25 v, 21 c, 15 mp

För res. 1: 49 m

Avstod: 42 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 6 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Prot. 2003/04:50

16 december

Punkt 4 (Perspektiven i politiken)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

3. res. 4 (v)

Förberedande votering:

44 för res. 3

25 för res. 4

249 avstod

31 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

250 för utskottet

43 för res. 3

25 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 49 m, 30 kd, 21 c, 15 mp

För res. 3: 43 fp

Avstod: 25 v

Frånvarande: 9 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 14 (Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken)

1. utskottet

2. res. 8 (v)

3. res. 9 (mp)

Förberedande votering:

25 för res. 8

16 för res. 9

278 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

280 för utskottet

36 för res. 8

3 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 21 c, 1 mp

För res. 8: 25 v, 11 mp

Avstod: 3 mp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 15 (Ekonomisk politik och handelspolitik)

1. utskottet

2. res. 13 (mp)

Votering:

201 för utskottet

15 för res. 13

102 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 2 m, 42 fp, 1 kd, 20 c

För res. 13: 15 mp

Avstod: 47 m, 1 fp, 29 kd, 25 v

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 2 c, 2 mp

Punkt 16 (Näringspolitiken)

1. utskottet

2. res. 14 (v, mp)

Votering:

279 för utskottet

40 för res. 14

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 21 c

För res. 14: 25 v, 15 mp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 18 (Jordbruks- och fiskeripolitiken)

1. utskottet

2. res. 16 (mp)

Votering:

212 för utskottet

15 för res. 16

92 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 30 kd, 25 v, 21 c

För res. 16: 15 mp

Avstod: 49 m, 43 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 23 (Samarbetsländer och planeringsinstrument)

1. utskottet

2. res. 20 (kd)

Votering:

219 för utskottet

30 för res. 20

70 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 43 fp, 25 v, 15 mp

För res. 20: 30 kd

Avstod: 49 m, 21 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 24 (Demokrati och god samhällsstyrning)

1. utskottet

2. res. 22 (fp)

Votering:

245 för utskottet

43 för res. 22

31 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 48 m, 25 v, 21 c, 15 mp

För res. 22: 43 fp

Avstod: 1 m, 30 kd

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 27 (Skuldavskrivningar)

1. utskottet

2. res. 28 (fp)

3. res. 31 (mp)

Förberedande votering:

46 för res. 28

15 för res. 31

257 avstod

31 frånvarande

Kammaren biträdde res. 28.

Huvudvotering:

163 för utskottet

43 för res. 28

113 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 2 c

För res. 28: 43 fp

Avstod: 49 m, 30 kd, 19 c, 15 mp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 30 (Bistånd till insatser mot hiv/aids)

1. utskottet

2. res. 33 (m, kd)

Votering:

239 för utskottet

79 för res. 33

1 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 43 fp, 25 v, 21 c, 14 mp

För res. 33: 49 m, 30 kd

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 35 (Samarbetet med övriga länder)

1. utskottet

2. res. 37 (fp)

Votering:

276 för utskottet

43 för res. 37

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 30 kd, 25 v, 21 c, 15 mp

För res. 37: 43 fp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 38 (Samarbetet med FN, Världsbanken och andra internationella organisationer)

1. utskottet

2. res. 38 (c)

Votering:

298 för utskottet

21 för res. 38

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 43 fp, 30 kd, 25 v, 15 mp

För res. 38: 21 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 3 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 152 TALMANNEN:

Jag får meddela att det inte blir någon votering i morgon kl. 9.00. Beslut om återstående ärende på dagens föredragningslista kommer att fattas vid voteringen i morgon kl. 16.00.

12 § Internationellt bistånd

Internationellt bistånd

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU2

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2003/04:1 delvis).

Anf. 153 EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Bistånd har under väldigt lång tid utgjort en stor och betydande del av Afrikas resurser. I många länder har det varit i storleksordningen 20–30 % av landets BNP. Rimligen borde biståndet ha haft en betydande påverkan på utvecklingen i många länder i Afrika. Men den generella bilden är inte särskilt upplyftande.

Fattigdomen ökar, medellivslängden blir kortare och situationen gällande hälsa, utbildning och livsmedelsförsörjning blir allt sämre. Ovilligheten att erkänna de brister och misstag som gjorts och dra lärdomar av tidigare erfarenheter är bekymmersam. Det offentliga biståndet kan aldrig bli bra om sanningen inte kommer fram. Där bär Sverige ett betydande medansvar för att vissa afrikanska länder inte utvecklas.

Vi menar att det svenska statliga biståndet, förutom stödet till de globala och europeiska utvecklingsansträngningarna, i betydligt större utsträckning ska fokusera på de länder i Afrika där huvudproblemen finns. Där är situationen mest allvarlig och behovet av offentligt bistånd viktigt, eftersom handel och investeringar inte är särskilt omfattande.

Herr talman! Det är fel att sätta ett utbetalningsmål som enbart är kvantitativt. Sverige bör i stället fokusera på kvalitet och resultat. Vi menar att utvecklingspolitiken behöver en nystart för att man snabbt ska kunna bryta den onda cirkeln, så att fattigdomsutrotningen kan påbörjas på allvar.

För att nå millenniemålet att halvera världens fattigdom måste man ta vara på kunskaper, framgångsexempel, den egna förmågan och motivationen som många fattiga själva har. Vi behöver en tro på den egna individens kraft att själv vilja kunna även här. Det här kräver också att vi finns där och bidrar aktivt med hjälp till självhjälp på plats i Afrika.

Samtidigt gäller det också att inse att alla människor är unika och att kunna anpassa vårt budskap så att det träffar så rätt som möjligt, oavsett kulturell skillnad. Det är ingen lätt uppgift. Man måste också komma ihåg att visa stor respekt för att afrikanskt synsätt ibland kan vara annorlunda utan att vara fel i våra ögon.

Vi moderater menar nu att vi avsevärt måste öka fokus på och koncentration till dem som mest behöver hjälp, främst människor i Afrika. Men det här synsättet verkar vi vara ensamma om.

I stället vill man sprida gracerna överallt i världen och främst ägna sig åt procentmålet, som jag inte kan hålla med om ska vara ett mål. I stället måste målet vara likalydande med FN:s millenniemål, att utrota fattigdom. Då gäller det att diskutera kvalitet i biståndet och hur vi gör, inte bara summan för detta.

Till sist måste jag kommentera att regeringen valt att i allt väsentligt reducera årets budgetförslag för biståndet till ett allmänt anslag. Det här ökar inte heller direkt insynen i och förståelsen för regeringens biståndspolitik. Inte ens fördelningen mellan det svenska bilaterala biståndet och det bistånd som Sverige ger multilateralt genom EU och FN anges. Jag kan inte annat än dra slutsatsen att riksdagens ledamöter förväntas avstå från att ha synpunkter på hur biståndet ska fördelas på olika ändamål, länder och regioner, vilket är mycket allvarligt.

Kanske är det här även regeringens sätt att inte behöva blotta det faktum att de brister såväl i fokus som i prioriteringar ibland.

Det måste finnas större transparens i regeringens förslag för att vi alla ska kunna vara med och diskutera och engagera oss – det vill vi alla – för de mest utsatta i världen och deras huvudproblem.

Därför avslutar jag med att yrka bifall till reservationen under punkt 3 i enlighet med den gemensamma motionen.

Anf. 154 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 3, som vi i Folkpartiet har tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna, om att regeringen tydligare borde ha redovisat sin fördelning av biståndspengar.

Då denna debatt primärt rör den finansiella nivån på Sveriges bistånd har jag inget yrkande, utan jag kommer att tala mer principiellt om varför Folkpartiet tycker att enprocentsmålet är väldigt viktigt. Det har vi ett särskilt yttrande om tillsammans med Kristdemokraterna och Centerpartiet.

Vi har under förmiddagen och eftermiddagen debatterat innehållet i den globala politiken i flera timmar. Men nu kommer vi kanske till själva kärnfrågan: Hur mycket är man som parti beredd att satsa på internationell solidaritet i praktiken? Vi har kommit till en punkt där man ska skilja agnarna från vetet och se om biståndet och debatten om globalisering mest är vackra ord, eller om man vågar prioritera också när det handlar om pengar.

Bistånd rör förstås inte bara pengasummor, men hur mycket vi satsar på världens allra fattigaste visar ganska tydligt våra ideologiska prioriteringar i praktiken.

Jag är övertygad om att de allra viktigaste reformerna för att minska den globala fattigdomen handlar om att avskaffa handelshinder, tullar och snedvridna subventioner. Men bistånd kan också vara en grund för att minska fattigdom, men framför allt för att kunna främja projekt som rör demokrati, jämställdhet, miljö och mänskliga rättigheter.

Trots förbättringar lever fortfarande en miljard människor i extrem fattigdom. Det är vår skyldighet, vi som råkar ha haft turen att födas eller få bo i ett rikt land, att dela med oss av vårt överflöd.

Men tyvärr fortsätter de rikare ländernas regeringar att sänka utvecklingsbiståndet, som i dag ligger på en skamligt låg nivå. Även Sverige har gång på gång nått denna skammens gräns.

Under 1990-talet och i början av 2000-talet har det svenska biståndet varit utsatt för kraftiga nedskärningar. Sedan 1995 har svenskt bistånd minskat med ca 30 % när det gäller faktiska biståndsutbetalningar.

Jag tycker att biståndet väldigt ofta används som ett slags budgetregulator av regeringen när den står inför akuta problem med att klara statens utgiftstak. Detta har i första hand drabbat det bilaterala biståndet. Det har blivit ett slags ryckig budgetsituation som har lett till att projekt har fått avbrytas eller ställas in. Jag tycker att det är en ganska stor skandal för en nation som säger sig sätta internationell solidaritet i fokus att inte kunna följa de löften som man har gett.

Förenta nationerna har en vision om att 0,7 % av de rika ländernas bruttonationalprodukt ska gå till bistånd. I dag är det en handfull västeuropeiska länder som lever upp till det. Och inte ens alla partier i den här riksdagen verkar sträva efter detta ideal.

Jag kommer att tänka på en affisch som Liberala ungdomsförbundet hade för några år sedan och som löd: Det är för mycket s och m i svensk politik. Det kan jag hålla med om på många fronter. Men i biståndsdebatten är det här extra tydligt. Moderaterna delar inte värdet av enprocentsmålet över huvud taget, samtidigt som Socialdemokraterna aldrig i svensk historia ens har lyckats att uppfylla målet trots åtskilliga decennier av regerande.

Med moderat biståndspolitik skulle Sverige knappt ens nå upp till Förenta nationernas rekommendation för rika länder.

Regeringen och dess samarbetspartier verkar inte heller under den kommande mandatperioden nå visionen om 1 %, trots att statsminister Göran Persson i många utspel har lovat att så ska vara fallet. Noterbart är att det är endast under borgerliga regeringar som Sverige vid två tillfällen har nått enprocentsmålet för biståndet.

Det räcker inte heller för Socialdemokraterna och deras samarbetspartier att tala om att vi kan höja biståndet och på sikt uppnå enprocentsmålet *när* det statsfinansiella läget tillåter. I år står det väl: *om* det statsfinansiella läget tillåter. Man kan krasst konstatera att Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte verkar ha förhandlat tillräckligt hårt och inte prioriterat denna fråga tillräckligt hårt, trots att de hade ett väldigt bra förhandlingsläge, annars kanske vi skulle ha fått ett snabbare resultat.

Folkpartiet liberalerna är det parti som vill ge allra mest bistånd till världens fattiga människor. Vi vill ge mer än 1 miljard kronor mer än regeringen.

Vi vill göra särskilt stora satsningar – en halv miljard mer än regeringen – på demokrati och mänskliga rättigheter. Vi vill också fokusera mer bistånd på enskilda organisationer samtidigt som vi vill öka det bilaterala biståndet.

Andra fält som vi vill prioritera är kvinnors och barns situation. Jag vill också nämna de cirka tre miljoner Palestinaflyktingar som lever inom och runt Palestina. Deras situation är väldigt allvarlig, och vi tycker att man ska lyfta fram den och ge mer pengar till UNRWA, som är det FN-organ som jobbar med dessa problem.

Vi tycker också att man ska prioritera arbetet att förebygga och undanröja orsaker till konflikter. Vi vill satsa 35 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår på detta.

Vi tycker att Sverige tydligare bör ta strid för FN:s befolkningsfond i en värld där kvinnors globala rätt till fri abort är hotad av konservativa ledare som George W Bush. Där måste Sverige stå på kvinnornas sida.

Nu är det ingen moderat representant kvar här. Men jag vill ändå betona att Sverige kan vara generöst i sitt stöd gentemot u-länderna. Kvalitet behöver inte stå mot kvantitet.

Anf. 155 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna har med anledning av detta betänkande lämnat ett särskilt yttrande och förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den som regeringen och dess stödpartier föreslår. Med anledning av att vi föreslår ett högre belopp för utgiftsområdet och en annan fördelning av anslaget inom detta utgiftsområde vill jag nämna följande.

Vi tycker att den utbredda fattigdomen är oacceptabel. Enligt Kristdemokraterna måste utvecklingsarbetet och den globala kampen mot fattigdomen även i fortsättningen inta en central och självklar roll i statsbudgeten.

Vi anser alltså att Sverige genom ett generöst bistånd kan och ska utgöra ett gott föredöme för andra länder och därigenom föranleda att ytterligare resurser skapas för en rättvisare värld. Vi föreslår en total satsning, utöver regeringens förslag, med 500 miljoner kronor. Vi har prioriterat ekonomiska reformer, där skuldavskrivning ingår med 200 miljoner kronor, och även det humanitära biståndet och biståndet till mänskliga rättigheter.

Jag vill också yrka bifall till reservation 1 som vi har tillsammans med Moderaterna, Folkpartiet och Centern. Med anledning av bristen på transparens i årets proposition har Kristdemokraterna förordat en omfördelning inom majoritetens förslag. Vi vill att 300 miljoner kronor mer ska gå till hiv/aids och 30 miljoner kronor mer till Unicef. Men det framkommer inte av förslaget, eftersom det var svårt att hitta siffrorna i årets budgetproposition. Men den omfördelningen har Kristdemokraterna gjort för att visa på det viktiga i att kampen mot hiv/aids är en prioriterad fråga.

Anf. 156 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Vi ska nu behandla regeringens budgetförslag för biståndspolitiken, eller utvecklingssamarbetet som det från och med nu ska heta. Det är nu som det ska upp till bevis om den nya politiken ska ha något verkligt innehåll och vad det ska få för följder och konsekvenser. Det är också nu som vi i siffror ska tala om vem som är bäst på utvecklingssamarbete. Av någon anledning är det ofta oppositionen som är bäst.

Jag kan hålla med dem som säger att det inte bara är mängden pengar som är viktigt i biståndspolitiken, eller i utvecklingssamarbetet, utan att det också är kvaliteten i det. Det handlar väl om en kombination av båda dessa. Men man får naturligtvis inte enbart fokusera så mycket på kvaliteten att man argumenterar för att drastiskt dra ned det offentliga stödet

till utvecklingssamarbete. Då tror jag att man också missar väldigt mycket.

Det är nog också så att många olika politikområden kan motverka utvecklingssamarbetet, och det är det som vi nu försöker att undvika genom de beslut som vi redan har fattat.

Riksdagen har redan tidigare fattat beslut om regeringens förslag till ramar, och därför finns det inte utrymme för vare sig mig eller någon annat från oppositionen att ändra på detta.

Centerpartiet har förordat en delvis annorlunda inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den som regeringen och de två samarbetspartierna föreslår. För utgiftsområde 7 har vi föreslagit en högre ram. Vi vill öka anslagen till internationellt utvecklingssamarbete med 101 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslår. Vi från Centerpartiet har vidare försökt oss på en innovation på biståndsområdet genom att föreslå ett kraftigt ökat miljöbistånd. Under utgiftsområde 20, Allmän natur- och miljövård, föreslår vi sammanlagt 1,9 miljarder kronor i miljöbistånd för budgetperioden, varav 200 miljoner kronor anvisas för budgetåret 2004, som vi nu behandlar.

Det innebär att hälften av de pengar som Centerpartiet vill anslå till bistånd under perioden går under utgiftsområde 7. Den andra hälften utgörs av miljöbistånd under utgiftsområde 20.

Miljöbistånd är viktigt. En hållbar utveckling förutsätter att de tre dimensionerna ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet ges utrymme och inte prioriteras bort av kortsiktiga ekonomiska intressen.

Ekonomisk och social utveckling förutsätter hänsyn till miljön. Rent dricksvatten och sunda och säkra livsmedel är en förutsättning för vår hälsa. Över en miljard av jordens befolkning saknar i dag rent vatten. Det är alltså nästan var femte människa som gör det. För dem betyder rent vatten mycket. Det är minst lika viktigt för biståndsländernas människor.

Bistånd eller utvecklingssamarbete är mer än matpaket till fattiga. Det var vi överens om när vi diskuterade den nya politiken för global utveckling. Vi ser miljöbistånd som en viktig del i en samlad utvecklingspolitik.

Centerpartiets samlade anslagsökning för biståndsinsatser blir drygt 300 miljoner kronor utöver vad regeringen föreslår – detta därför att vi tycker att det är viktigt att så fort som möjligt komma upp till enprocentmålet. Även regeringen säger sig vilja ta beslut om att nå enprocentmålet under perioden. Men då krävs det betydande anslagsökningar eller krafttag när det gäller att besluta denna period – något som kanske leder till målet först nästa mandatperiod. Vad vet jag vad regeringen tänker?

I det särskilda yttrandet nr 4 har jag närmare utvecklat Centerpartiets syn på budgetanslagen till utvecklingssamarbetet. Tyvärr går det inte att nu ställa detta under kammarens prövning. Däremot kan jag yrka bifall till reservationen i betänkandet, vilken innehåller krav på en bättre redovisning i regeringens förslag om det bilaterala biståndet – vilket berörts av talarna före mig. Jag kan göra det, även om jag tycker att utskottet har en ganska stark skrivning med anledning av motionens krav. Men den når inte, fru talman, fram till ett bifall. Därför yrkar jag, som sagt, bifall till reservationen.

Prot. 2003/04:50
16 december

Internationellt bistånd

Anf. 157 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Nu har vi alltså avverkat ett beslut om att, kan man säga, lägga om utvecklingspolitiken, varav det utvecklingssamarbete i fråga om vilket vi ska tala om pengar är en del. Vad vi har att just nu behandla är det som ibland kallas för bistånd och ibland för utvecklingssamarbete – det kanske är ett bättre ord. Detta är en del av den politik som vi tidigare har diskuterat och fattat beslut om.

Detta har fått påverka regeringens förslag så att regeringen har lagt fram ett budgetförslag i enlighet med den nya politiken för global utveckling, vilket bland annat betyder att mål är ändrade. Huvudperspektiven har tillkommit. Huvuddragen finns med, och delmålen är borta.

I enlighet med regeringens förslag innebär detta också att Central- och Östeuropastödet har stoppats in i biståndet. Dock innebär det ingen skillnad när det gäller just den definition som DAC – DAC är en del av OECD – har om vad som kan räknas som bistånd.

När det gäller enprocentsmålet står utskottet kvar vid tidigare fattade beslut. Det innebär alltså att vi står fast vid att ge 1 % av BNI till bistånd. Vi håller också fast vid de tidigare uttalanden som vi har gjort om att detta ska genomföras under mandatperioden.

Det generella villkor som gäller för alla politikområden, även för biståndet, är naturligtvis beroende av att det finns pengar, av att det statsfinansiella läget medger detta. Men det gäller inte bara biståndet, utan det gäller alla politikområden.

Det innebär också att utskottsmajoriteten står fast vid den uppgörelse som har träffats mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna om penningfördelningen till biståndet.

Det har, såvitt jag förstår, varit en del diskussioner om de 0,86 procenten. Men jag tror att det står 0,86 % i budgeten för 2005. För mig betyder de 0,86 procenten ingenting annat än, som det lika gärna hade kunnat stå, ett streck i budgeten. Jag uppfattar det nämligen som en rent teknisk redovisning eftersom man i förhandlingarna med Miljöpartiet och Vänsterpartiet valde att inte lägga ut en budget för åren 2005 och 2006. Detta är alltså en helt öppen fråga. Men målsättningen för utrikesutskottets majoritet – ja, strängt taget för hela utrikesutskottet – är att vi ska nå upp till enprocentsmålet under mandatperioden.

Inom ramen för beloppet nästa år – de 0,86 procenten plus 200 miljoner, alltså för hela biståndsverksamheten sammanlagt närmare 20 miljarder – gör vi särskilda satsningar på områdena hiv/aids, sexuell och reproduktiv hälsa, narkotikabekämpning och konflikthantering. De här områdena får sig tilldelade lite större medel än de annars skulle ha haft. Det har ju varit så att det i varje budget brukar finnas några områden som har fått lite större prioritet än vad andra områden fått.

I vårt betänkande görs det också markeringar om att det när det gäller skuldavskrivningar inte kan gälla enbart Sveriges ansvar, utan det gäller också det ansvar som de stora länderna har i fråga om att svara upp mot det HIPC-initiativ som finns och verkligen avsätta utlovade medel.

En lite speciell sak har inträffat i år, nämligen att Riksrevisionen har skapats. Man får ett särskilt anslag om 40 miljoner kronor för biståndsverksamhet direkt från riksdagen enligt den gamla ordningen med Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket. Tidigare delades de pengarna ut av Sida.

I betänkandet finns det en reservation där en fråga berörs som vi diskuterar i betänkandet, nämligen frågan om hur informationen ser ut om vart pengarna går.

Från början var det så att riksdagen, mig veterligen, beslutade om exakt vilket anslag som respektive land skulle få – vi behöver kanske inte gå mer än tio år tillbaka i tiden. Varje land fick ett fixt anslag. Därefter gjordes en reform som innebar att riksdagen bara beslutade hur varje region skulle få sitt anslag. Nu beslutar vi i stort sett bara om en klumpsumma. Vi har själva fattat beslut om att göra på det sättet. Jag kommer dock inte ihåg, och har inte heller haft tid att kontrollera, om alla partier var eniga eller inte. Det finns i alla fall ett sådant här beslut.

Detta ställer till en del problem därför att vi därmed så att säga har flyttat över beslutsrätten till regeringen, som i sin tur delvis har flyttat över den till Sida. Det är i och med det senare skedet som det blir svårt för regeringen att redovisa uppgifter i budgeten. Regeringen känner helt enkelt inte till uppgifterna. Sida beslutar nämligen ganska sent – kanske först efter att ha fått sitt regleringsbrev, som skrivs först efter denna debatt, åtminstone formellt. Det gör att det är svårt att redovisa de här siffrorna i budgeten så att de verkligen blir ”motionsbara”.

Naturligtvis finns dock alltid möjligheten att skissa på olika uppgifter. Det är också vad vi den här gången har fått i utskottet. Vi har nämligen fått en PM där det redovisas hur det är tänkt att anslagen ska kunna fördelas. Men det är, som sagt, en framräkning som Sida har gjort. Vi vet inte om det blir så i verkligheten eftersom vi av praktiska skäl har franhämt oss den beslutsmakten och flyttat över den till regeringen. Tidigare var det så att om vi inte gjorde det skapade vi problem, exempelvis för Sida, därför att det rör sig så mycket i fråga om biståndet. Plötsligt kan det vara så att pengar som ska gå till ett visst land inte kan gå dit. Då har inte Sida, och inte ens regeringen, kunnat flytta över de pengarna till ett annat land. Nu har vi en sådan ordning att till och med Sida kan flytta pengar till ett annat land. På det sättet har det blivit en större effektivitet.

Vi måste således framdeles hitta en form för hur denna tydliga information ska kunna återkomma i budgetpropositionen – detta trots att regeringen alltså inte känner till siffrorna. Det är en svår ekvation. Men, som vi nämner i betänkandet, förväntar vi oss att regeringen ändå försöker hitta en sådan form av redovisningsteknik att det blir möjligt att sköta den demokratiska processen, exempelvis via motioner, för att få veta vart regeringens politik är tänkt att bära hän och för att kunna följa upp de beslut som vi fattar här. Vi förväntar oss alltså en bättre redovisning från och med nästa år. Det är också vad som tas upp i reservationen. På ett sätt tycker jag att den är onödig.

Det brukar vara på det sättet att vi i vårt utskott först talar om för regeringen vad vi förväntar oss. Det är först om regeringen inte uppfyller det som det brukar komma reservationer. Men i år har reservationen väckts direkt.

Jag yrkar naturligtvis avslag på den reservationen eftersom jag tycker att den är överflödig. Jag tillstyrker utskottets förslag in dess helhet. Med det stannar jag där.

Prot. 2003/04:50
16 december

Internationellt bistånd

Anf. 158 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Först kan jag hålla med Berndt Ekholm om att reservationen kan vara onödig. Det fanns en stark skrivning, men eftersom vi är skilda partier väcktes den. Nu finns den där, och då får vi hantera den på sedvanligt sätt. Jag hoppas att informationen har gått fram till Regeringskansliet.

Sedan vill jag understryka vikten av att satsa på hiv/aids. Klarar vi inte målsättningen att hejda det till 2015 är vi illa ute. Det är kanske den viktigaste biståndsfrågan vi har att hantera just nu.

Skuldsaneringen har diskuterats, så jag går inte närmare in på den. Där har Världsbanken och IMF – som jag sade i den förra debatten – en viktig roll att spela.

Vad jag ville ta upp var detta exorciserande med enprocentsmålet som vi av och till håller på med.

Nu säger Berndt Ekholm att regeringen vill nå enprocentsmålet eller fatta beslut om det under perioden. Jag vill att Berndt Ekholm närmare klarar ut om det ska fattas ett beslut eller om enprocentsmålet bara ska verkställas. I så fall undrar jag om ni verkligen inser de enorma problem det innebär att satsa så mycket att det blir möjligt. Vad är det som gäller i den delen?

Det var väldigt många ”om”, men jag förstår naturligtvis att det är viktigt att det statsfinansiella läget medger en sådan satsning. Om man ska verkställa beslutet i realiteten under den här perioden innebär det ganska mycket pengar. Hur ser samarbetspartierna på det?

Anf. 159 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Samarbetspartierna får svara för sig själva.

Utskottsmajoriteten skriver följande: En höjning av biståndet till 1 % av BNI bör därför genomföras under mandatperioden om det statsfinansiella läget så medger.

Det är normal svenska som jag anser bara kan tolkas på ett sätt, att pengar ska finnas senast i budgeten 2006 så att det motsvarar 1 %. Annars är det ju bara ett tricksande med språket. Nu spelar det inte så stor roll eftersom problemet kvarstår. Det måste göras en bedömning för att se om vi verkligen har råd med enprocentsmålet. Läget är ju inte sådant att det inte är så alldeles lätt att uppnå det. Precis som Agne Hansson sade rör det sig om väldigt mycket pengar. Jag har inte haft tid att räkna på det, men det handlar i alla fall om flera miljarder.

Men intentionen och målsättningen är klar. Så långt jag vet är detta mer eller mindre ordagrant vad som står i den uppgörelse som vi har med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, och den står vi fast vid. Dessutom har Socialdemokraterna en kongress bakom sig som har uttolkat det hela på det här sättet. Det är mitt svar på den frågan.

När det gäller hiv/aids gör vi ju en större satsning.

Anf. 160 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! I och för sig tycker jag att det är en väldigt god ambition som regeringen har. Vi vill också att enprocentsmålet ska nås så snart som möjligt. Det är därför som vi under några har satsat lite mera än regeringen. Vi är medvetna om den tröskel som ligger framför oss. Precis som Berndt Ekholm säger är det fråga om väldigt mycket pengar.

Men har det skett en förändring i synen hos Socialdemokraterna? I regeringsdeklarationen och i propositionen står det att beslut om enprocentsmålet ska fattas under perioden. I betänkandet står det lite annorlunda, att vi ska uppnå målet under perioden. Har det skett en förskjutning? I så fall har åtagandet blivit ännu större, vilket jag i och för sig tycker är bra. Men jag vill bara veta vad som gäller.

Anf. 161 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det som gäller är det som utskottet säger och ingenting annat. Det är svaret på frågan.

Anf. 162 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vill inleda med att säga en positiv sak innan jag går in på det mer negativa.

Jag tycker att det är väldigt bra att majoriteten i utskottet tillstyrkte Folkpartiets yrkande om att bistånd inte ska kunna gå till militära aktiviteter. Linjen ska vara tydlig om att bistånd ska gå till bistånd och ingenting annat. Jag är väldigt glad över att ni accepterade den skrivningen.

Sedan vill jag kommentera lite grann det som Agne var inne på när det gäller vår reservation. Detta var första gången på 20 år som regeringen inte tydligt visade hur biståndspengarna ska fördelas. Det var oerhört svårt för oss i oppositionen när vi skulle utforma våra budgetar att vi inte visste hur mycket olika regioner, kontinenter eller organ skulle få. Där hoppas jag på en bättring till nästa år. Det handlar inte bara om politikernas insyn, utan det handlar också om allmänhetens insyn i biståndet.

Vidare vill jag återkomma till enprocentsmålet, och där har jag en konkret fråga. Vad är det som gör att vi den här gången ska kunna lita mer på Socialdemokratin än tidigare? Det är ju inte så att ni någonsin har uppnått enprocentsmålet under alla de decennier som ni har regerat Sverige. Vad är det som gör att ni är så mycket mer trovärdiga den här gången?

Ibland står det *när* de statsfinansiella läget tillåter och ibland står det *om* det statsfinansiella läget tillåter, men vad betyder det egentligen? Det är egentligen bara en prioriteringsfråga. Tycker man att det här är tillräckligt viktigt eller inte? I grunden handlar det om att prioritera. Men jag vill höra lite mera konkret: Vad är det som gör att vi ska kunna lita mera på er den här gången än tidigare?

Anf. 163 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är väl inte riktigt sant att säga att det var ett ras i informationen i budgeten just för det här året. Jag har jämfört med hur det var förra året, och det var inte så mycket mer information då. Men om vi ser det över en längre tidsperiod är naturligtvis informationen i årets budget i magraste laget för att det ska vara möjligt att i en demokratisk process att motionera om förändringar och så vidare.

Sedan kan man i och för sig ställa frågan: Om vi från riksdagen har avhänt oss beslutsrätten över detta, är det då rimligt att man motionerar om att ett land ska få mer eller mindre pengar? Eller ska dessa motioner behandlas som vägmotionerna, när vi föreslår att den och den vägen ska byggas där eller där? Det är i alla fall en relevant frågeställning eftersom vi har avhänt oss den beslutsrätten.

Nåväl, det som vi i utskottet har skrivit om att vi vill ha mer information är väl grundat. Regeringen har för avsikt att förverkliga detta, men det rymmer vissa svårigheter, det ska erkännas.

Beträffande budgeten säger vi ingenting annat än vad vi har sagt under tidigare år. Vi har i alla fall gjort en ganska kraftig ökning till nästa år. Även i år var det en ganska kraftig ökning. Det var några år med efterverkningar efter kriserna på 90-talet då det gick väldigt sakta. Men sedan har det varit större ökningar mot enprocentsmålet. Vi har aldrig rubbat målet. Vi står fast vid att det ska vara 1 %, och vi anstränger oss för att försöka att nå dit. Samtidigt måste vi inta ett ansvarsfullt förhållningssätt när det gäller vad ekonomin tål, och det är i väldigt hög grad beroende av omvärlden, hur mycket skatter vi får in och så vidare.

Anf. 164 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Kort bara om det här med penningfördelningen: För oss handlar det inte om att vi vill se specifikt hur mycket enskilda länder ska få, utan det handlar om regioner. Förra året hade vi i alla fall tillgång till information om hur fördelningen var mellan olika världsdelar. I och med att många av våra partier har ett starkt engagemang – Moderaterna vill till exempel satsa mycket på Afrika och Folkpartiet vill ta bort en hel del bistånd till Asien – är det väldigt viktigt för oss att kunna göra en tydlig kalkyl, men det kan man inte när det inte finns några siffror och inget underlag.

Kort bara om enprocentsmålet igen: Jag hoppas verkligen innerligt att det som du säger är sant och att det kommer att uppnås. Men jag kommer inte att tro Socialdemokraterna förrän jag ser det hela på papperet i och med att det aldrig har hänt tidigare i historien.

Anf. 165 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! När det gäller det här med regioner och länder ska vi försöka få regeringen att ge en så fyllig information som möjligt från och med nästa år. Men den måste ju vara behäftad med de brasklappar som krävs om vi har delegerat beslutsrätten härifrån. Det är ändå ganska rimligt att när oppositionen ska motionera, och även enskilda s-ledamöter för den delen, ska man ha ett bedömningsunderlag som gör detta möjligt. I den meningen slår alltså reservationen, såsom texten nu har blivit, in öppna dörrar.

När det gäller volymmålet torde det nog vara ganska känt var utrikesutskottet har stått oavsett partier. Det finns egentligen bara ett parti som avviker. Det är Moderaterna. De avviker ju markant. De vill ge en sjättedel mindre i bistånd. Sedan finns det ni som vill ge lite mer. Det skiljer ju inte så mycket. Folkpartiet, som vill ge mest, vill ge en tjugon-del mer. Det är inte så där otroligt mycket.

Vi står för att vi vill tillbaka till enprocentsmålet. Det är politiskt viktigt. Det är så politiskt viktigt för oss att vi har en uppgörelse med v och mp om att vi ska nå dit under mandatperioden.

Anf. 166 SERMIN ÖZÜRKÜT (v):

Fru talman! Jag skulle först och främst vilja säga att Vänsterpartiet instämmer i förslaget i betänkandet. Enligt betänkandet är en återgång till enprocentsnivån en viktig symbolfråga som bör prioriteras, och en höj-

ning av biståndet till 1 % av bruttonationalinkomsten ska genomföras under mandatperioden så snart det finansiella läget så tillåter. Vi delar den uppfattningen bestämt.

Enprocentsmålet är viktigt för att säkra medel till det internationella utvecklingssamarbetet. Poängen med enprocentsmålet är att det inte ska vara konjunkturkänsligt. Lika mycket av vår bruttonationalprodukt ska ges till fattiga länder oavsett tillväxten i Sverige.

I ett annat betänkande, *Politik för global utveckling*, behandlades Sveriges nya utvecklingspolitik. Denna kommer att ha ännu större effekt på fattigdomsbekämpningen när betänkandet omsätts i praktisk politik. För hur viktigt det än är med bistånd till utvecklingsländer kan fattigdomen aldrig bekämpas framgångsrikt utan att all internationell politik, framför allt handelspolitiken, strävar åt samma håll.

Det är därför Vänsterpartiets förhoppning att kombinationen av biståndsökningar och en ny utvecklingspolitik ska leda till en mer radikal och rättvis internationell politik från Sveriges sida. Med detta yrkar jag bifall till förslaget i detta betänkande.

Anf. 167 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag ska också fatta mig kort. Vi har varit med om att förhandla fram den här budgeten, så vi har inga reservationer. Vi hade också en bra och klargörande diskussion i utskottet just om det här med möjligheten att läsa underlaget med specificerade detaljer med avseende på länder och så vidare. Jag håller därför med Berndt Ekholm om att den reservation som finns helt enkelt är onödig och slår in öppna dörrar. I sak står vi dock bakom både det som utskottet säger och det som står i reservationen. Vi hoppas på bättre underlag framöver. Det påtalades också till regeringen i fjol.

Den stora och intressanta frågan är naturligtvis volymmålet. Jag håller inte med Berndt Ekholm när han säger att det lika gärna kan stå ett streck eller att detta med volymmålet skulle vara en öppen fråga. Det här har otroligt stor symbolbetydelse, och också planeringsbetydelse. Därför är det väldigt oroande när vi nu hör rykten där Sida är rädda för att vi inte, varken 2006 eller 2007, kommer att uppnå det enprocentsmål som vi faktiskt har kommit överens om.

Det skulle vara väldigt skönt om någon med auktoritet de närmaste dagarna kunde dementera det här. Jag tycker att Berndt Ekholm mumlar lite i skägget, och när Birgitta frågade minister Jämtin lät det inte som om hon var så väldigt insatt i just det här. Det är ett oroande rykte som jag verkligen förutsätter är falskt och ogrundat. Överenskommelsen oss emellan har varit väldigt tydligt.

Det är ju så att Sverige är något av ett biståndslokomotiv i världen. Vi är *trendsetters*. Enprocentsmålet ska ligga fast, och det ska uppnås. Där behöver inte Birgitta Ohlsson tveka om var hon har Miljöpartiet. Vi kommer att fortsätta kämpa mycket hårt för detta.

Anf. 168 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag hann inte bläddra färdigt i budgeten inför replikskiftet, men om jag minns rätt är det ju så att det här procentmålet, 0,86 %, inte har ändrats om vi talar om 2005. Nu kommer jag inte ihåg hur det var 2006. Men jag vet bestämt att detta är en rent teknisk fråga. Vad jag

Prot. 2003/04:50

16 december

Internationellt bistånd

vet har det inte inom den uppgörelse som finns mellan s, v och mp förts någon förhandling om åren 2005 och 2006. Man har ändå i budgeten skrivit 0,86 %. Om Sida planerar någonting har de ingenting annat att planera efter än det som står där. Men det kunde lika gärna ha stått ett streck, tycker jag, i budgeten. Det har helt enkelt inte diskuterats hur det ska se ut. Vi har ju för avsikt att fortsätta samarbetet med v och mp. Det här beror alltså helt och hållet på hur de förhandlingarna utfaller.

Men utskottsmajoritetens uppfattning är solklar. Det råder ingen tvekan på den punkten.

Anf. 169 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det är något mysco med det här slirandet och glidandet. Vi har visst kommit överens. Vi har ett 121-punktsprogram. Där står det att vi inom mandatperioden ska vi uppnå enprocentsmålet om det statsfinansiella läget så tillåter. Det är ju en brasklapp, men i alla sammanhang har man hävdat – utom nu, då jag tycker att det låter som om s börjat sväva på målet – att det här är en målsättning som ska uppnås. Jag har tagit del av planeringsunderlaget för Sida, som har att effektuera det här. Där finns inte den här uppskrivningen till 1 % med under den här mandatperioden. Det skulle vara väldigt skönt om det på ett auktoritativt sätt kunde dementeras. Det är inte en öppen fråga. Det är inget streck.

Anf. 170 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det kan klart dementeras. Det som gäller är 121-punktsprogrammet och ingenting annat. Problemet är alltså att 121-punktsprogrammet måste omsättas i ett konkret uttryck, och det har inte skett i förhandlingarna mellan v och mp. Man har inte förhandlat om åren 2005 och 2006. Det är det man rimligen ska göra nu under vintern, inför vårbudgeten. Om man ska uppnå 1 % under mandatperioden och det statsfinansiella läget medger detta begriper ju var och en att man inte kan ligga kvar på det belopp som man ligger på nu.

Anf. 171 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det statsfinansiella läget rymmer i alla fall nästan 900 miljarder att spela med, och vi kommer att slåss väldigt hårt för att enprocentsmålet ska uppnås eftersom det är så som vi och omvärlden har uppfattat överenskommelsen för mandatperioden.

Anf. 172 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! I mitt inlägg i debatten angående biståndspolitiken vill jag ta upp kvinnornas roll i fredsarbetet och vid konfliktlösningar.

Krig och väpnade konflikter är ett av de mest könssegregerade områden som finns, och de brutala krigen är mäns verk. Maktlystna män söndrar. De skapar kaos, krig och fattigdom. Detta ödelägger människors liv och skapar nya konflikter.

Samtidigt som samhällen slås i spillror är det kvinnorna som talar om försoning över etniska och religiösa gränser. Det handlar om kvinnor som utsatts för det ständigt närvarande våldet och för brutala våldtäkter, som ingår i krigets mönster. Trots dessa övergrepp har kvinnorna kraft att kämpa och ta hand om barn, gamla och sjuka i sin omgivning.

Vi vet också att det är kvinnorna som står för försörjningen av barn och gamla i de sönderslagna samhällena. Vår tids största utmaning måste därför bli att satsa på dessa kvinnor. Målet om att halvera den extrema fattigdomen i världen till år 2015 kan endast nås om bistånden riktas till kvinnorna i de fattiga länderna. Därför har Centerpartiet i betänkandet *Sveriges politik för global utveckling* föreslagit att det ska utarbetas strategier och metoder för hur vi kan gå till väga för att i utvecklingspolitiken förhindra diskriminering av kvinnor.

Den svenska biståndspolitikens mål ska vara att skapa utveckling som leder till självförsörjning. I det internationella biståndsarbetet är också de frivilliga organisationernas arbete av stor betydelse. I det arbetet deltar Centerpartiet genom olika projekt i de fattiga länderna dels för att demokratisera och lyfta fram kvinnorna, dels för att lära kvinnorna och informera dem om hur de förbättrar sin egen hälsa.

För mig som centerpartist är det viktigt att öka de fattiga människornas egenmakt, och framför allt kvinnorna behöver ett stort stöd. I kampen för att bekämpa fattigdom och orättvisor är biståndspolitikerna oerhört viktig för att skapa demokratiska, jämställda och livskraftiga samhällen. Möjligheter att ställa krav på mottagarländerna att också involvera kvinnorna i samhällsutvecklingen får väl anses vara goda om det sker i samband med att bistånd beviljas.

Vi vet att kvinnorna står för det mesta av livsmedelsproduktionen i länderna, men ytterst få äger den mark de brukar. Detta är en orsak till bristen på livsmedel i områden där människor saknar daglig föda.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om kvinnorepresentationen. År 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325, som handlar om att stärka kvinnornas roll i krishanteringen. Innehållet i resolutionen innebär att kvinnorna ska göras delaktiga i allt FN-arbete som rör problemlösningar. Här har Sverige som ett av världens mest jämställda länder ett särskilt ansvar för att agera kraftfullt för en implementering av resolution 1325 i allt FN-arbete.

Kvinnors underrepresentation på olika beslutsnivåer, såväl lokalt som globalt, måste undanröjas. Om situationen i världens ska förbättras krävs att kvinnorna blir delaktiga där konfliktlösningar diskuteras. Världen består av både män och kvinnor, och maktens män måste inse att kvinnorna inte bara är offer i områden med krig och fattigdom utan också en resurs i fredsarbetet.

Kvinnor har ett bredare perspektiv på begreppet säkerhet än många män. För kvinnor betyder inte fler vapen ökad säkerhet. Fattigdomen kommer inte att minska så länge det är lättare att få tag på vapen än en säck majs. I de delegationer som besöker krigsområden för att fastställa behoven borde det vara en självklarhet att även kvinnor deltar för att tillvarata kvinnors erfarenheter av krig. Detta är en stor brist i dag.

Det krävs att fler kvinnor tar plats där internationellt bistånd och internationella konflikter diskuteras. 40 års erfarenhet säger att vi ska satsa på kvinnorna. Det intygar också chefen för UNDP:s nordiska kontor. Det är hög tid att kvinnorna omfattas av de mänskliga rättigheterna och blir fullvärdiga världsmedborgare.

Anf. 173 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Låt mig trots allt förlänga denna långa dags färd mot natt med att konstatera att resonemanget i debatten om enprocentsmålet gett tydliga svar. Samtidigt måste jag konstatera att det är en stor bluff som regeringen och samarbetspartierna kör med när det gäller att kunna nå målet under mandatperioden. Jag förstår att Lotta Nilsson Hedström blir ledsen, men hon har blivit lurad. Det är inte så att Sida bara kan skriva upp procentsatsen. Berndt Ekholm inser också vad detta innebär. Det handlar om att satsa pengar i en statsbudget för att nå målen.

Trots att vi i Centerpartiet under flera år velat satsa mer varje år för att inte få en alltför hög tröskel för att nå målet når vi det inte förrän 2007. Om man ska nå enprocentsmålet och verkställa det under denna mandatperiod krävs enorma insatser i budgetarbetet. Jag önskar Miljöpartiet lycka till i det arbetet. Det är i och för sig viktigt, men det är inte realistiskt. Därför är detta – tyvärr – en informationsbluff från samarbetspartiernas och regeringens sida.

Anf. 174 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Min åsikt är inte att det är en informationsbluff, utan det är realismen som speglas. I den budget som har stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet sägs ordagrant: "För år 2005–2006 ligger ramen beräkningsmässigt på 0,86 procent av BNI plus 200 miljoner kronor." Det betyder alltså att den ligger kvar på samma belopp *beräkningsmässigt*.

Om man då vill roa sig med att fundera över vad detta innebär, med det BNI som var när budgeten skrevs, betyder det att man går från 21 752 miljoner kronor till 22 792 miljoner, alltså 1 miljard till, och 2005 går man upp till 23 833 miljoner, det vill säga ytterligare ungefär 1 miljard. Utan att göra någon som helst justering av procenttalet ökar biståndet varje år med 1 miljard i absoluta pengar.

Att det står som det står – och det finns också redovisat i tabeller – är naturligtvis ett resultat av att man såg framför sig de problem som fanns och därför inte i förhandlingarna ville låsa de fasta beloppen. Det innebär för den skull inte att man ger upp det mål som man kommit överens om. Men Agne Hansson har naturligtvis rätt i att om man ska uppnå 1 % 2006 kräver det ganska kraftiga satsningar, vilket ytterst kommer att avgöras av om statsfinanserna klarar detta. Det gäller vilket område vi än är inne på. Nu råkar det vara så viktigt när det gäller biståndet att tillägget alltid står där. Jag tycker att det är ett alldeles onödigt tillägg eftersom det är självklart. Det gäller ju alla områden.

Om det visar sig att vi inte får in de skatter vi tänkt oss, att vi inte har den tillväxt i ekonomin som vi tänkt oss, måste vi ta hänsyn till det. Det innebär dock inte att vi ger upp målet. Socialdemokraterna har naturligtvis för avsikt att fortsätta förhandlingsarbetet med Miljöpartiet och Vänsterpartiet mandatperioden ut.

Anf. 175 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! I och för sig ogillar jag exercisen med enprocentsmålet. Jag har haft den debatten i mitt eget parti. Det handlar inte bara om procentsatser och pengar, utan om mycket mer. Det är vi överens om.

Nu har vi det målet och har haft det länge. Berndt Ekholm har rätt i sitt resonemang. Jag har inte invänt mot det. Det krävs alltså betydligt

mycket mera för att nå upp till målet. Vi satsar 4 miljarder mer än regeringen och kommer ändå inte upp till det förrän 2007. Det som ni gör stämmer alltså ungefär. 1 miljard plus ytterligare 1 miljard ger en ökning som naturligtvis är märkbar men når inte upp till målsättningen under perioden.

Jag betvivlar inte i övrigt Socialdemokraternas ambition att nå målet så småningom. Men det var fråga om att just vederlägga skrivningen. Att nå målet och få det verkställt under perioden eller att fatta beslut om att nå målet under perioden är en väsentlig skillnad. Men jag har fått svar på det.

Anf. 176 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag har idkat lite huvudräkning. Jag kan konstatera att ökningen utöver förändringen av BNI som det innebär är i storleksordningen 3 miljarder kronor. Det är kraftiga belopp. Det är den inriktning vi haft för politiken, och det är dit vi syftar. Men blir inte expansionsutrymmet så stort i ekonomin som vi förväntar oss måste vi givetvis ta hänsyn till det, precis som Agne Hansson här försöker markera. Det får avgöras i de förhandlingar som vi har mellan de så kallade samarbetspartierna.

Anf. 177 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag kan bara önska regeringen och samarbetspartierna lycka till i de förhandlingarna och ge rådet att satsa mer på tillväxtfrämjande åtgärder så att vi har möjlighet att nå målen tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 december.)

13 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2003/04:161

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:161 av Åsa Torstensson (c) om etikkommission för statliga företag

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 december 2003.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresa.

Stockholm den 15 december 2003

Näringsdepartementet

Leif Pagrotsky

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Prot. 2003/04:50
16 december

Internationellt bistånd

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:168 av Peter Althin (kd) om rättssäkerheten

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 16 december 2003.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 15 december 2003

Utrikesdepartementet

Laila Freivalds

Interpellation 2003/04:183

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:183 av Nina Lundström om inomhusmiljö

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 20 januari 2004.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokat engagemang samt riksdagens juluppehåll.

Stockholm den 10 december 2003

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.42 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

*Svar på
interpellationer*

14 § Svar på interpellation 2003/04:128 om ett självständigt Somali-land

Anf. 178 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Birgitta Ohlsson har frågat mig på vilka sätt jag avser verka i det internationella samfundet för att Somaliland ska bli erkänt som en självständig stat.

I mitt svar vill jag redovisa de överväganden, såväl politiska som folkrättsliga, som vägleder regeringen i fråga om ett internationellt erkännande av Somaliland.

Somaliland utgör en del av Somalia som föll sönder under inbördes strider i början av 1990-talet. Sedan ett drygt år tillbaka pågår en freds- och försoningskonferens om Somalia inom ramen för den subregionala organisationen IGAD som samlar Djibouti, Eritrea, Etiopien, Kenya,

Somalia, Sudan och Uganda. Målet är att ena de olika somaliska ledarna kring det framtida styrelseskicket samt lösa frågor om avvapning av väpnade grupper och försoning mellan parterna. Det som inger förhoppning i förhållande till tidigare fredsprocesser är dock att de allra flesta somaliska parterna nu deltar i processen. Företrädare för Somalilands myndigheter har däremot valt att inte delta. Jag menar därför att trots att representanter för myndigheter i Somaliland för närvarande inte deltar i konferensen så kan förhandlingarna få stor betydelse för Somalias olika delar eftersom en central fråga är graden av självstyre för olika regionala administrationer. Det internationella samfundet och Sverige bör inte föregripa utgången av dessa förhandlingar.

Även Afrikanska unionen har engagerat sig. Det är positivt att Somalias grannländer, i den regionala organisationen IGAD, är engagerade i processen. Det breda afrikanska engagemanget är i sig betydelsefullt, och det är angeläget att det internationella samfundet på alla sätt stöder inriktningen på fredsprocessen som syftar till att inbegripa alla delar av Somalia.

I det här sammanhanget vill jag peka på att detta också är Säkerhetsrådets slutsats. Säkerhetsrådet poängterar vikten av respekt för Somalias suveränitet, territoriella integritet och politiska självständighet samt landets enighet i överensstämmelse med FN:s stadga och principer. Vidare stöder Säkerhetsrådet det allomfattande synsätt som IGAD har, det vill säga vikten av att nå en hållbar lösning med ett brett deltagande.

Sverige spelar en mycket aktiv roll i den internationella grupp av observatörer som följer fredsförhandlingarna på plats i Kenya. Sverige har också inom EU verkat för stöd till processen samtidigt som Sverige givit ekonomiskt stöd, dels till själva processen men även till fredsfrämjande arbete i Somalia.

Angående ekonomiskt stöd kan jag säga att Sverige ger bistånd, i huvudsak genom enskilda organisationer och FN-organ, till alla delar av Somalia vilket innefattar Somaliland.

Jag vill nu redovisa vår allmänna syn vad gäller att erkänna stater. Sverige tillämpar den så kallade universalitetsprincipen, som innebär att Sverige i princip erkänner de stater som uppfyller de folkrättsliga kriterierna för en statsbildning. De kriterier som uppställs är att det finns ett väl definierat territorium, att det på detta territorium finns en befolkning och att det finns någon form av regering som utövar effektiv kontroll över territoriet och befolkningen i fråga. Vad avser sistnämnda kriterium tillämpar Sverige den så kallade effektivitetsprincipen. Den innebär att det ska finnas en rimlig stabilitet inåt, med vilket menas någon form av statlig myndighet som upprätthåller kontroll över territoriet i fråga och utövar sin suveräna befogenhet. Därutöver ska den nya staten ha förmåga att agera självständigt på det internationella planet. Förutom dessa kriterier beaktas också vissa andra folkrättsliga aspekter såsom om den nya staten tillkommit på ett folkrättsenligt sätt samt om staten kan uppfylla kraven på respekt för mänskliga rättigheter. Med detta sagt bör man komma ihåg att det inte finns någon skyldighet att erkänna andra stater.

Vad gäller Somaliland utgörs territoriet i huvudsak av det som en gång var Brittiska Somaliland. När Somalia bildades slogs Brittiska Somaliland och den italienska kolonin Somaliland samman. Territoriet för nuvarande Somaliland är förhållandevis väl definierat om än inte oom-

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

tvistat. Likaså finns det en befolkning på detta territorium. De som gör anspråk på att vara styrande myndigheter bedöms ha förhållandevis god kontroll över territoriet och befolkningen inåt. Vad avser förmågan att agera självständigt på det internationella planet kan man i sammanhanget konstatera att ingen annan stat eller organisation än så länge har erkänt Somaliland, vare sig inom den afrikanska unionen eller FN. Somaliland har enligt min vetskap inte heller ansökt om att bli upptaget som en medlemsstat i FN. För svensk del är det ofta genom att rösta för ett upptagande som medlemsstat i FN som vi först erkänner nya stater.

Oavsett om Somaliland uppfyller de folkrättsliga grundkraven på en stat eller ej finns det som sagt ingen skyldighet att erkänna stater. Sverige tar också i beaktande om det finns särskilda skäl *mot* ett erkännande. Till exempel kom erkännande av Nordvietnam, Nordkorea och Östtyskland först 1969, 1973 respektive 1972, det vill säga flera år efter att de gjorde anspråk på att vara självständiga stater.

Det är vanligt att länder samordnar sina erkännanden av nya stater. Vad avser Somalia har den gemensamma EU-linjen formulerats genom rådets slutsatser antagna i juli 2002. EU:s mål härvidlag är att fred och stabilitet uppnås i hela landet, att man respekterar suveräniteten, den territoriella integriteten, den politiska självständigheten och landets enhet samt det somaliska folkets rätt att bestämma över sin egen framtid i enlighet med FN-stadgan. Sverige ställer sig bakom dessa slutsatser och uttalade mål för EU-politiken på grund av de skäl jag redovisar. Det vill säga att det internationella samfundet och Sverige bör inte föregripa utgången av nu pågående fredsförhandlingar.

Anf. 179 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka utrikesminister Laila Freivalds för hennes svar på min interpellation om den självutnämnda republiken Somalilands framtida öde. Jag ska gå in på de folkrättsliga aspekterna i mitt nästa inlägg men tänkte berätta lite kort varför jag har engagerat mig i den här frågan.

Mitt intresse för denna lilla nation har uppkommit genom resor i regionen, inte minst i april 2003 då jag under landets presidentval agerade valobservatör i en delegation bestående av parlamentariker, diplomater och akademiker från USA, Sydafrika och Kanada, ledd av sydafrikanska ANC.

År 1960 fick Brittiska och Italienska Somaliland självständighet och bildade, som utrikesministern sade, staten Somalia. Det var ganska många problem som tornade upp sig snart. Engelsmännen hade inte skapat ekonomisk utveckling i norra Somalia, medan italienarna i söder hade skapat förvaltning och gett somalierna rätt till utbildning. 1969 grep en general makten i landet genom en oblodig statskupp. Revolutionen var ett faktum, och Somalia anammade socialismen. Banker, skolor med mera blev nationaliserade, och staten började kontrollera priser, löner och export. Sovjetunionen stödde under den tiden Somalia, som sedermera blev USA:s gunstling genom militära avtal.

Interna oroligheter uppstod. I januari 1991 tvingades generalen på flykt. En interimregering splittrades. Sedan dess kan man säga att Somalia inte har haft någon fungerande centralregering alls. Statsmakten har i praktiken ersatts med anarki. Striderna har skapat åtskilliga flykting-

strömmar som också nått Sveriges gränser. Humanitärt är Somalia fortfarande en katastrof.

År 1991 utropades det tidigare Somaliland i norra delen som självständigt. Landet återoppar en gammal kolonial gräns från den brittiska kolonin Brittiska Somaliland. Somaliland är väldigt välordnat jämfört med Somalia. Huvudstaden Hargeysa benämns av amerikanska UD som en av Afrikas absolut tryggaste huvudstäder att vistas i. Sedan 1996 har det varit fred i regionen. Trots inget direkt finansiellt bistånd från omvärlden, då landet inte blivit erkänt som självständig stat, är Somaliland välutvecklat på grund av att många exilsomaliländare i diasporan skickar hem pengar kontinuerligt.

Flera demokratiska val har hållits, såväl kommunalval som presidentval – nästa år är parlamentsval planerade. De har övervakats av internationella valobservatörer. Samtliga har i internationella rapporter bedömts ha genomförts på ett tillfredsställande sätt.

Även en folkomröstning om självständighet har hållits, där en klar majoritet av befolkningen har visat att folket vill bli oberoende från resten av Somalia.

Vad avser utrikesministern att göra för att fortsätta att uppmuntra denna demokratiska utveckling i Somaliland? Nu talar jag inte primärt om ett erkännande, men just om att försöka fortsätta att stödja den process som ändå har börjat och som är ett unikum i denna del av Afrika.

Anf. 180 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Sverige är engagerat i den process som pågår i Somaliland. Vi stöder både ekonomiskt och genom att personer och organisationer är aktiva. Vi ser det som värdefullt att Sverige kan vara på plats och stödja den fredsprocess som pågår, för att på det viset säkerställa att inte bara Somaliland utan hela Somaliaområdet blir en fredlig del av Afrikanska unionen.

Anf. 181 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! Jag gläds, liksom utrikesministern, åt att Sverige och många andra länder jobbar för stabilitet i regionen. Det är oerhört positivt. Utrikesministern påpekar att det pågår en försoningskonferens i Somalia inom ramen för den sub-regionala organisationen IGAD.

Men det här är inte den första konferensen om stabilitet i regionen som hålls. Totalt har ett femtontal liknande arrangemang hållits de senaste åren. Ingenting har i praktiken hänt.

Somalilands styrande är trötta på att de som är folkvalda, till skillnad från många av de andra ländernas deltagare på dessa konferenser, representeras av icke-demokratiskt valda personer från Somalia. Somalilands regering har också sagt att om det kan bli stabilitet i Somalia och landet utvecklas i rätt riktning är man inte främmande för att på sikt ingå i en union, men som läget är nu ställer man sig mycket skeptisk.

Jag håller med utrikesministern om att dessa konferenser är viktiga. Vi vill alla få slut på anarkin i regionen och få en verklig fred. Men det behöver inte stå i något slags kontrast till att från svensk sida uppmuntra de fantastiska demokratiska framgångar som sker i Somaliland. Kommunalvalen 2002 och presidentvalet 2003 bevakades bland annat av parla-

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

mentariker från demokratiska stater. Även Europeiska unionen har finansierat det nationella valobservatörskontoret.

Utrikesministern angav i sitt svar att Sverige tillämpar den så kallade universalitetsprincipen, som innebär att Sverige i princip erkänner de stater som uppfyller de folkrättsliga kriterierna för en statsbildning. Vi ska inte irra oss in i folkrättsliga resonemang så här på kvällen, men folkrättsjurister brukar ofta lyfta fram Somaliland som ett exempel på ett land som borde ha blivit erkänt.

Ett exempel är en rapport från Brysselbaserade International Crisis Group, en *think tank* där ordförande är Finlands förre president Martti Ahtisaari. Man skriver i sin senaste rapport att frågan inte längre är om Somaliland bör erkännas som en självständig stat utan om det finns något bärkraftigt alternativ på sikt.

Även en juridisk utredning vid Sydafrikas utrikesdepartement instämmer i detta. Just nu ligger frågan på Sydafrikas utrikesministers bord. Länder som Senegal, ett demokratiskt land, har bjudit in Somalilands president på statsbesök.

I mina kontakter som jag har haft med representanter för både amerikanska UD och brittiska UD har diskussioner förts om att om något afrikanskt land inom det närmaste året erkänner Somaliland kommer en del större länder att eventuellt följa med.

Vad har utrikesministern för kommentarer om dessa händelsers betydelse för Somalilands framtida öde?

Anf. 182 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Det är riktigt som Birgitta Ohlsson säger att det här inte är den första fredsprocessen. Det har varit ett stort antal sådana som inte har lyckats. Men vi tror att den fredsprocess som nu pågår har möjlighet att lyckas. Det finns ett brett deltagande, och det finns ett engagemang kring frågan. Framför allt finns det ett engagemang från de afrikanska staterna själva. Vi ser det som oerhört betydelsefullt att de afrikanska staterna gemensamt tar ansvar för utvecklingen på sin egen kontinent.

Det är ett faktum att inget land har erkänt Somaliland. Det är oerhört intressant att följa vad som händer på den afrikanska kontinenten. Det skulle givetvis vara betydelsefullt om ett afrikanskt land erkände Somaliland. Men jag tror att alla för närvarande är eniga – FN, EU och Afrikanska unionen – om att stödja den fredsprocess som pågår och inte i detta känsliga läge vidta någon åtgärd vad gäller erkännande.

Anf. 183 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! Jag håller med utrikesministern om att Sverige inte ska dra några förhastade slutsatser av detta utan att vi ska jobba vidare för stabilitet i regionen.

Utrikesministern nämnde vidare att det ska finnas ett definierat territorium, att det på detta territorium ska finnas en befolkning och att det finns någon form av regering som utövar effektiv kontroll över territoriet och befolkningen i fråga för ett erkännande. Detta kan tyckas stämma väl överens med dagens Somalia, som de facto fungerat som ett självständigt land under de senaste tio åren, vilket utrikesministern också nämnde i sitt svar.

Under en dag, den 26 juni 1960, då Brittiska Somaliland blev en självständig stat, hann 35 stater erkänna landet, bland dessa USA, Storbritannien och Egypten. *US Secretary of State* Christian Herter gratulerade nationen, och Storbritannien hann under denna tid skriva under flera avtal med Somaliland. Även om Brittiska Somaliland senare på sommaren 1960 gick samman med den italienska delen för att bilda Somalia, talar även detta för att det finns en viss historisk grund för en eventuell framtida självständighet.

Jag vill tacka utrikesministern för denna intressanta diskussion. Det viktigaste just nu är att det blir fred och stabilitet i regionen. Jag tror att vi ofrånkomligen kommer att nå ett skede på sikt då Somaliland kommer att bli en självständig stat. Då den dagen kommer hoppas jag att Sverige blir ett av de länder som vågar stötta detta nyvunna demokratiska land. Ett erkännande på sikt skulle inte heller vara första gången i den afrikanska historien, det vill säga då en stat som ingår i en union med en annan stat upplöses. Egypten och Syrien, Senegal och Gambia samt Eritrea har gått samma öde till mötes. Jag tror att Somaliland också kommer att vandra den vägen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

15 § Svar på interpellationerna 2003/04:126 och 168 om rättssäkerheten

Anf. 184 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Cecilia Wigström har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta så att de svenska medborgarna Mehdi Muhammed Ghezali och Dawit Isaak, och svenska medborgare i allmänhet, får likvärdigt bistånd från Sverige för att skydda sina mänskliga rättigheter. Dessutom har Cecilia Wigström frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att den i Eritrea frihetsberövade journalisten Dawit Isaak ska släppas fri. Peter Althin har frågat mig vilken strategi jag har för att säkra elementära krav på rättssäkerhet för svenska medborgare som sitter fängslade utomlands samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att svenska medborgare ska känna rättstrygghet även utomlands. Jag har valt att besvara frågorna i ett sammanhang.

Utgångspunkten i Cecilia Wigströms fråga är om svenska medborgare vars mänskliga rättigheter kränks i utlandet har samma rätt till stöd från den svenska regeringen. Självklart är det så. Däremot är det omöjligt att jämföra enskilda fall. Våra allmänna förbindelser och relationer med ett land påverkar naturligtvis också hur vi kan agera och vilka metoder som kan bedömas ge bäst resultat. Det kan till exempel finnas skillnader mellan hur man bäst kan undsätta och stödja svenskar som har drabbats av problem vid besök i sitt andra hemland och svenskar som har drabbats av problem vid besök i ett främmande land.

Sverige har sedan journalisten Dawit Isaak fängslades på olika sätt verkat för att få tillstånd att besöka honom. Vi har också regelbundet och på olika nivåer framfört vår syn att en rättegång omedelbart bör inledas, alternativt att Isaak släpps fri. Jag hade nyligen själv ett samtal med den eritreanske utrikesministern. Jag framförde med kraft att vi anser situat-

ionen vad gäller Isaak är oacceptabel samt upprepade våra krav att få mer information om hans tillstånd och möjlighet att omedelbart få träffa honom. Min eritreanske kollega gjorde emellertid inga utfästelser. Den lista som Cecilia Wigström har ställt samman över åtgärder som regeringen har vidtagit är inte fullständig. Alla åtgärder kan inte heller rapporteras av hänsyn till de drabbade personerna. Jag kan bara försäkra Cecilia Wigström att jag helt och fullt delar synen att vi måste göra allt som står i vår makt för att nå resultat så att Dawit Isaak kan återförenas med sin familj.

Sverige har vid flera tillfällen tagit upp frågan om hela gruppen av fängslade journalister, och specifikt Dawit Isaaks situation, i EU-kretsen – både lokalt i Asmara och i Bryssel. EU-kretsen i Asmara har också ställt samman en lista över medborgare i olika EU-länder som har frihetsberövats i Eritrea. Denna lista har vid flera tillfällen diskuterats med eritreanska myndigheter. EU har också framfört démarcher till Eritrea om MR-läget och den politiska utvecklingen. Jag avser att fortsätta att ta upp frågan med mina kolleger i EU-kretsen, och därmed öka påtryckningarna på Eritrea.

När det gäller Ghezali har vi alltsedan vi informerades om att han förts till den amerikanska militärbasen Guantánamo på Kuba varit i kontinuerlig kontakt med de amerikanska myndigheterna i detta ärende. Frågan har tagits upp vid så gott som varje bilateralt möte, också på hög nivå. Mot bakgrund av att regeringen anser att Ghezali hålls frihetsberövad i strid med internationell rätt, har vi krävt hans omedelbara frigivande. Detta krav upprepades när jag diskuterade ärendet vid ett möte nyligen med min amerikanske kollega Colin Powell. Våra diskussioner med amerikanerna fortsätter och så sent som förra veckan togs ärendet upp i samband med att UD:s kabinetssekreterare besökte Washington.

Vad beträffar Peter Althins frågor konstaterar han att arbetet med att främja de mänskliga rättigheterna ska vara en prioriterad uppgift för svensk utrikespolitik och genomsyra alla delar av utrikespolitiken. Detta är helt riktigt. Mänskliga rättigheter är en central fråga i svensk utrikespolitik. Sverige bedriver ständigt och i olika sammanhang ett arbete för att påverka och flytta fram positionerna när det gäller mänskliga rättigheter. I detta arbete prioriterar vi frågor som är relaterade till rättssäkerhet. Det är framför allt FN-konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter som innehåller bindande åtaganden för stater på rättssäkerhetsområdet. Sverige följer noga staters efterlevnad av sina åtaganden och avstår inte från att påtala brister i den mån de förekommer. De stater som inte har ratificerat konventionen uppmanar vi att göra det, och vi erbjuder dessutom – genom framför allt FN – stöd med förberedelser inför en anslutning, liksom stöd med genomförandet av konventionens föreskrifter.

Som jag ser det är detta det viktigaste svaret på frågan. Det ständigt pågående arbetet för mänskliga rättigheter är av central betydelse för att förbättra rättssäkerheten för svenskar som blir gripna av polis, ställs inför rätta eller sätts i fängelse i andra länder.

Det är vidare mycket angeläget för Sverige att FN:s egna beslut, liksom genomförandet av dessa, vilar på en solid rättslig grund. I den mån besluten direkt påverkar individer, vilket till exempel är fallet vid vissa internationella sanktioner, har Sverige agerat kraftfullt för att tillse att

respekten för mänskliga rättigheter upprätthålls samt för att förstärka rättssäkerheten för den enskilde. Sverige har drivit och fortsätter att driva dessa frågor både i FN och i EU. Så anordnade vi den 24 november 2003, tillsammans med Tyskland, ett välbesökt seminarium i New York om hur man kan förbättra rättssäkerheten för individer och enheter som anklagas för samröre med terrorism. Regeringskansliet kan också bistå enskilda vid kontakter med internationella organisationer eller utländska myndigheter.

Att ge hjälp och stöd till enskilda som råkat i svårigheter i främmande land är något som våra ambassader och konsulat dagligen gör i sitt arbete. Ekonomiskt bistånd till försvarsadvokat kan lämnas enligt lagen om konsulärt ekonomiskt bistånd. Sådan hjälp kan vara av stor betydelse i många fall, och det är ett grannliga arbete som ambassaderna och konsulaten hjälper till med. Men det avgör inte grundförutsättningarna för att svenskar – eller andra – ska kunna få en rättvis rättegång och en rättssäker behandling i ett visst land. Den frågan hänger ihop med frågor om demokratisering, stöd till uppbyggnad av demokratiska samhällsstrukturer och kamp mot korruption. Det är något som vi i första hand kan påverka med det generella politiska arbete som vi bedriver internationellt.

Anf. 185 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för svaret. Jag vill också konstatera två saker. För det första är det givetvis Eritrea som är den stora boven i det här dramat, som har hållit Dawit Isaak fängslad utan rättegång i drygt två års tid. För det andra vill jag göra klart att jag inte tycker att regeringen borde ha gjort mindre för Ghezali utan tvärtom.

Det min interpellation handlar om är regeringens agerande för att bistå svenske Dawit Isaak samt hur andra svenska medborgare i framtiden ska säkras ett likvärdigt bistånd från Sverige, så att inte fler drabbas av den passivitet från regeringens sida som Dawit Isaak har drabbats av. Utrikesministern säger i sitt svar att det är en självklarhet att alla svenska medborgare vars mänskliga rättigheter kränks ska ha rätt till samma stöd från den svenska regeringen. Men i samma andetag säger hon också att Sveriges relationer med ett land i förlängningen påverkar vilken hjälp en person kan få. Om man resonerar så kan inte alla svenska medborgare få samma hjälp.

Om utrikesministern menar allvar med att alla ska få likvärdig hjälp borde Utrikesdepartementet utarbeta riktlinjer så att man har en beredskap att agera i sådana här fall och så att man inte agerar slumpmässigt och styrt av mediebevakning och uppmärksamhet. Min fråga till utrikesministern är om hon är beredd att verka för sådana riktlinjer.

Visst har vi olika relationer med Eritrea och USA. Men det hindrar inte Sverige från att lägga lika mycket tid och kraft på båda fallen. Sverige har inte agerat lika kraftfullt för Dawit Isaak som man har gjort för Ghezali. Jag har tittat på KU:s granskningsärenden från i våras och fem skriftliga frågor. Det framkommer tydligt att man för Ghezali har gjort ungefär 35 insatser under ett års tid. För Dawit Isaak har man gjort sex insatser under ett och ett halvt års tid.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

Utrikesministern säger i svaret att UD har gjort mer för Dawit men att man inte kan redogöra för detta offentligt. Om detta är fallet så är det märkligt att det inte har nämnts i de svar som riksdagen har fått. Att saker och ting har skett men inte kan offentliggöras har inte stått i något av de svar som har getts till riksdagen.

Det är inte bara i kvantitet som regeringen har agerat mindre kraftfullt när det gäller Isaak. Man har betydligt snabbare fört upp Ghezal's fall på politisk nivå. Redan efter fyra månader agerade utrikesministern för Ghezali. När det gäller Dawit Isaak tog det statssekreteraren ett och ett halvt år innan något gjordes, och utrikesministern agerade för första gången i november i år.

Jag kan konstatera att regeringen har intensifierat sitt arbete för Isaak. Men fortfarande återstår mycket för att säkerställa att han får likvärdig hjälp. Jag har i interpellationen frågat vad utrikesministern tänker göra för att hjälpa Dawit Isaak. Jag är ytterst besviken på svaret. Jag tycker att det är luftigt och inte handlingskraftigt.

Det är bra att utrikesministern vill göra allt möjligt. Men det enda som utrikesministern anger att hon tänker göra är att ta upp ärendet i EU-kretsen. Det här handlar om en svensk medborgare vars liv är i fara! Jag undrar: Vilka åtgärder tänker utrikesministern vidta inom EU?

Inte ett ord nämner utrikesministern om Sveriges bilaterala relationer med Eritrea. I september förra året kallade UD:s kabinetssekreterare upp den amerikanska ambassadören. Det är dags att kalla upp också den eritreanska ambassadören på motsvarande sätt, så att kristallkronorna kommer i gunning även på Eritreas ambassad.

En annan sak som utrikesministern också skulle kunna göra bilateralt är att åka till Eritrea och på plats ta upp hans fall och på det sättet markera hur otroligt viktig Dawit Isaak är, precis som utrikesministern har agerat för Ghezali i USA.

Anf. 186 PETER ALTHIN (kd):

Fru talman! Jag börjar med att tacka utrikesministern för svaret och vill inleda med att säga att jag är ganska nöjd. Det kan kanske vara ovanligt i sådana här sammanhang.

För mig och Kristdemokraterna är arbetet med att främja de mänskliga rättigheterna en prioriterad uppgift för svensk utrikespolitik. Den ska genomsyra hela utrikespolitiken. I det svar jag har fått av utrikesministern är det, som jag har uppfattat det, regeringens inställning också. Det tycker jag är en bra utgångspunkt.

Det är också viktigt att regeringen verkar för att alla svenska medborgare som är frihetsberövade inte bara får en rättvis rättegång utan också blir rättvist behandlade i lägen där de inte får någon rättegång. Det förutsätter att man genom ett hårt arbete för de mänskliga rättigheterna förbättrar rättssäkerheten. Rättssäkerhet är inte bara ett begrepp utan vilar ofta på internationell lagstiftning inom folkrätten. Det finns ett problem när en svensk medborgare blir frihetsberövad i en annan demokratisk stat. Om det landet gör en annan tolkning av folkrätten och den internationella rätten, hur går då regeringen till väga?

Det är min fråga: Vad har regeringen och utrikesministern för strategi i det läget, när det andra landet gör en annan tolkning av folkrätten? Jag ska återkomma med synpunkter. Jag ska bara säga det som utrikesmi-

nistern möjligen känner till, att jag i dag har träffat den amerikanska ambassadören. Jag återkommer till det.

Vad jag vill ha svar på är vad man har för strategi. Vad har man för redskap för att få en likartad tolkning av folkrätten? Annars blir rättssäkerhetsbegreppet rätt lösligt och inte användbart. Det skulle jag vilja ha ett svar på inledningsvis.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 187 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Cecilia Wigström säger att vi har visat passivitet i ärendet Dawit Isaak, och det måste jag faktiskt protestera mot. Passivitet har det verkligen inte varit fråga om. Och att vi skulle ha reagerat först långt efter att vi hade fått veta att han var i fångenskap är inte sant. Eftersom han har dubbelt medborgarskap fick vi inte information om att han var tillfångatagen förrän hans hustru upplyste oss om det, och då reagerade vi genast.

Problemet med honom i förhållande till andra ärenden – han är inte ensam om den här problematiken vill jag understryka – är det problem vi har med att vi i Sverige accepterar dubbelt medborgarskap. Det gör man inte i alla länder. Eritrea erkänner inte dubbelt medborgarskap. Eftersom man inte kan resa in i landet på annat sätt än genom att uppvisa sitt eritreanska pass och ansöka om att få verka där, i det här fallet som journalist, med hänvisning till att man är eritrean åberopas detta av de eritreanska myndigheterna som ett bevis för att han är eritreansk medborgare, och de accepterar inte att vi hävdar att han är svensk medborgare. Detta är grunden för de svårigheter vi har att komma längre i ärendet än vi har gjort. Och vi har inte kommit någonstans egentligen, det måste jag erkänna. Detta är ett stort problem. Det hänger samman med problematiken att inte alla länder erkänner dubbla medborgarskap.

Vi fortsätter att hävda att han är svensk medborgare, att vi har rättigheter och att vi vill få information och besöka honom. Vi vill sätta press på Eritrea. Det är därför vi samarbetar med EU-länderna. Det har naturligtvis betydelse om alla EU-länder agerar likartat i den här situationen.

Frågan ställdes om vi på plats har försökt att göra någonting. Självklart. Vi har gått så långt att vi har bytt vår representation i Eritrea från att komma från Etiopien till att vara en ambassadör stationerad i Stockholm. Därigenom har han möjligheten att på plats kunna begära att få besöka den person som vi hävdar är en svensk medborgare. Vi får se hur det går. Den nye ambassadören har ännu inte fått alla formaliteter i ordning, men så fort han har det kommer han att åka ned och försöka att på plats göra det som vi inte har lyckats åstadkomma härifrån.

När det gäller Peter Althins fråga om vad vi gör när det finns olika tolkningar av folkrätten vill jag säga att vi naturligtvis måste arbeta för att vidareutveckla folkrätten materiellt men också synen på det existerande regelverket. Den idé som vi senast tänkt oss att vi ska genomföra är att samla de folkrättsexperter som finns till ett seminarium och diskutera den här frågan. I det här fallet är det naturligtvis särskilt intressant att även fånga upp folkrättsexperter i USA. Det är nog ett sätt att komma framåt, att helt enkelt försöka få dem som kan folkrätten och kan göra tolkningar av den att argumentera kring den.

Det är också ett sätt att helt enkelt utveckla folkrätten. Det är ju ett rättsområde som befinner sig i ständig förändring och där bland annat

just ett seminarium kring frågeställningarna skulle kunna ge underlag för en fortsatt politisk diskussion som så småningom kan leda till större enighet i de frågorna.

Anf. 188 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag har inte alls hävdad att UD har reagerat saktfärdigt. Man reagerade snabbt så fort man fick vetskap om att Dawit hade fängslats. Det stämmer. Det jag reagerar över är att man agerat på en mycket lägre nivå när det gäller Dawit Isaak – det har varit en honorärkonsul i Eritrea – än i fallet Ghezali som snabbt förts upp på högre politisk nivå. Man har agerat oftare i fallet Ghezali. Så det är definitivt en mycket starkare passivitet från regeringens sida när det gäller Dawit Isaak. Jag är medveten om att relationerna med Eritrea är problematiska. Man vill i Eritrea inte erkänna hans dubbla medborgarskap.

Men det i sig kan inte ursäkta att regeringen inte har gjort mer. Vi har Eritreas ambassad på plats. Varför har man inte kallat upp Eritreas ambassadör? Jag hade hoppats att utrikesministern i svaret skulle ha nämnt detta som ett handlingsalternativ: vi ämnar kalla upp Eritreas ambassadör till UD. Är utrikesministern beredd att göra detta framöver?

En annan sak som utrikesministern kunde göra är att själv, på högsta politiska nivå, som utrikesminister åka till Eritrea och på plats markera vikten av att Dawit Isaak släpps fri. Det kan inte vara så svårt att vid någon långresa ned till Afrika också stanna till i Eritrea och göra en markering.

Sedan frågade jag utrikesministern, utöver vad hon tänker göra bilateralt, vad hon tänker göra inom EU. EU ger i dag 97 miljoner euro till Eritrea på fem år. Det mesta av det biståndet går till rehabilitering efter kriget och demobilisering. Nästan ingenting går till demokratisering. Enligt den lista över olika projekt som jag har sett utdrag av innebär det stöd till handelsministeriet, stöd till dammprojekt, infrastruktur och energi, det vill säga en mängd offentliga projekt som presidenten kan ta åt sig äran av.

Jag tycker som folkpartist att det är självklart att vi ska villkora biståndet till Eritrea. Det ska bara gå till stater som har en demokratisk reformprocess i gång, och det har inte Eritrea. Tvärtom. Är utrikesministern beredd att inom EU verka för att biståndet till Eritrea stoppas, så att det inte går till staten utan snarare går via folkrörelser och enskilda organisationer? Det vore en konkret åtgärd jag skulle vilja se utrikesministern driva i EU.

En annan sak som jag har tagit upp i interpellationen gäller att Dawit Isaak enligt ett TT-telegram har tagits bort från UD:s lista över frihetsberövade svenskar i mars i år. Jag nämnde detta i min interpellation, men jag har i svaret inte fått besked från utrikesministern att det var ett misstag av TT och att Dawit Isaak fortfarande finns kvar på UD:s lista över frihetsberövade svenskar. Det skulle jag också vilja få en bekräftelse av. Det vore bra att veta att han inte har fallit bort från den listan.

Men, som sagt, besked vill jag ha om vad utrikesministern tänker göra bilateralt och vad utrikesministern tänker göra inom EU.

Anf. 189 PETER ALTHIN (kd):

Fru talman! Rättssäkerhet innebär bland annat förutsebarhet. Om vi går till den svenska lagstiftningen ska man med ganska hygglig förutsebarhet kunna räkna ut vad som ska hända vid ett visst handlande. Det är det vi kallar för rättssäkerhet eller rättstrygghet. Om man har en annan tolkning i andra länder kommer rättssäkerheten eller rättstryggheten, som jag tar upp i min fjärde sats i interpellationen – ”Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att svenska medborgare ska känna rättstrygghet även i andra länder än Sverige?” – på undantag.

Jag sade tidigare att jag träffade den amerikanske ambassadören i hans residens tidigare på förmiddagen tillsammans med representanter för alla riksdagspartier, tror jag. Vi hade en diskussion om folkrätten. På diplomatiskt språk tror jag att man kallar det för en uppriktig diskussion. Jag är inte så insatt i detta, men jag tror att det är en riktig beskrivning.

Men det som framgick klart och entydigt var, för att ta fallet Ghezali, som har nämnts här, att amerikanarna och svenskarna har en fullständigt olikartad syn på det. Det var ett synsätt kan jag säga till utrikesministern som inte hade gått fram till mig tidigare på samma sätt. Man ligger långt ifrån varandra. Då är jag tillbaka där jag ställde frågan: Hur ska man lösa detta med diplomatiska redskap om man ligger så långt ifrån varandra?

Ett bra initiativ är naturligtvis tanken på det seminarium som möjliggjordes fram vid vårt möte hos utrikesministern. Jag lägger inte någon vikt vid vem som kom fram med idén, det har mindre betydelse, men frågan blir: Varför först nu? På torsdag har Ghezali suttit frihetsberövad i två år. Varför just då?

Finns det ytterligare några redskap, diplomatiska eller andra, som kan verka så att det blir en likartad tolkning av folkrätten? Det tror jag nu med en viss mindre optimism kan lösa problemet med den svenske medborgaren. Har man några andra förslag för att komma snabbare fram till en tolkning som är gemensam med amerikanarnas, så att vi får ett slut på den svenske medborgarens problem?

Anf. 190 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Självfallet har Eritreas ambassadör blivit uppkallad till UD för att diskutera den här frågan och en rad andra frågor.

När det gäller biståndet till Eritrea har det stoppats. När det politiska klimatet i Eritrea hårdnade och blev repressivt beslöt regeringen att fasa ut det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet. Det vi har kvar är humanitärt stöd via FN-systemet på grund av livsmedelskrisen.

Huruvida personen i fråga finns kvar på UD:s lista över frihetsberövade svenskar: Ja, självfallet finns han kvar på den listan. Det finns dessutom en speciell lista upprättad inom UD där man sätter upp de länder som vi måste särskilt bevaka och hantera med avseende på mänskliga rättigheter. På den listan har också Eritrea blivit uppförd.

När det gäller hur vi ska kunna komma fram för att få en större enhetlighet mellan USA och Sverige i tolkningen av folkrätten tror jag inte att det finns några snabba vägar att ta. Det pågår naturligtvis en ständig sådan diskussion och en utveckling av den frågan. Det sker inte på politisk nivå i första hand utan på akademisk nivå. Det är en diskussion som ständigt pågår mellan forskare. Den har en rättspolitisk karaktär. Den har

Prot. 2003/04:50

16 december

Svar på
interpellationer

haft betydelse för utvecklingen så här långt, och den kan givetvis uppmuntras att fortsätta. Det sker på olika sätt.

Idén med ett seminarium direkt utifrån en konkret politisk situation är lite ny, och den kan möjligtvis också ses som ett sätt att snabba på den annars normala utveckling som sker via att de som arbetar med folkrätt i olika organ i olika sammanhang för den diskussionen. Jag hoppas att det kan visa sig vara ett litet sätt att stimulera utvecklingen i den här frågan och föra upp den på en lite tydligare politisk nivå.

Anf. 191 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Ambassadören har varit uppe på UD och diskuterat frågan, men det var i samband med andra ärenden. När jag pratade med Folke Löfgren, vår ambassadör i Eritrea, den 18 november i år hade han innan dess inte varit uppkallad på det sätt som ni kallade upp den amerikanske ambassadören.

Det är bra att Sverige har fasat ut sitt bistånd. Min fråga gällde vad utrikesministern tänker göra med EU:s bistånd. Jag skulle också vilja se att EU:s bistånd fasades ut och inte gick till staten i Eritrea. Jag vore tacksam om jag kunde få ett besked på den punkten i det inlägg som utrikesministern har kvar.

Jag frågade också utrikesministern, och skulle vilja ha ett svar i den sista rundan, om hon är beredd att i framtiden kalla upp ambassadören och om hon är beredd att resa till Eritrea för att på plats ta upp Dawit Isaaks fall.

En annan fråga som jag inte fick svar på som jag ställde i den första rundan gällde en handlingsplan, en beredskap inom UD att skydda svenskars mänskliga rättigheter. Jag får en känsla av att det är medieblåslampan som har lett till att regeringen har agerat så pass mycket som man har gjort i Ghezalis fall, medan Isaak, som det inte har skrivits nästan någonting om, har fått så lite hjälp. Det här bör undvikas i framtiden. UD bör ta fram en handlingsplan. Är utrikesministern beredd att verka för detta?

Persson skryter ofta om hur mycket Sverige har gjort för Kubasvensken jämfört med vad andra EU-länder har gjort. Men det är tydligt att regeringen inte kan känna samma stolthet över vad man har gjort för Dawit Isaak. Jag hoppas att utrikesministern ändrar på detta. Det är dags att se till att regeringen också kan känna stolthet över att man har hjälpt Dawit Isaak.

Anf. 192 PETER ALTHIN (kd):

Fru talman! Jag vill använda de sista minuterna åt att bara säga till utrikesministern att det tog ungefär ett år från det att Ghezali frihetsberövades till dess regeringen framställde yrkandet att han skulle frisläppas. Jag utgår från att man under den tiden väldigt noggrant på Regeringskansliet eller Utrikesdepartementet själv gjorde en bedömning om det fanns underlag för den begäran. Otåligheten är en av mina mer framträdande karaktärsdrag, och jag tycker att det tog väldigt lång tid. Nu har det gått ytterligare ett år.

Avslutningsvis vill jag säga följande. Amerikanerna som vi träffade verkade mycket intresserade av detta seminarium och ville också gärna

delta om de fick en inbjudan. Jag tog mig friheten att säga att jag utgick från att de skulle få det. Jag hoppas att man kan ordna det ganska snabbt.

Min önskan är nu att man ligger på. Det ska inte vara ett hot, utan snarare ett uttryck för min otålighet, att gruppen och jag kommer att ligga på Utrikesdepartementet i fortsättningen också, även regeringen som sådan, för att man verkligen ska sätta fart på det här. Det är viktigt för Ghezali, men också för alla andra svenskar som kan hamna i likartade situationer, att man vet var man har regeringen, vet vilken kraft regeringen sätter bakom och vet hur tolkningen av folkrätten ska vara.

Jag tackar för att utrikesministern har svarat på frågorna.

Anf. 193 Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Först vill jag säga till Cecilia Wigström att såvitt jag vet har EU inget bistånd till Eritrea.

Vad gäller riktlinjer för hanteringen av sådana här ärenden behövs inte sådana. Riksdagen tog tidigt i höstas beslut om en ny konsulär lagstiftning, efter en parlamentarisk utredning.

Till Peter Althin vill jag säga att det är väldigt bra att det finns en grupp som utövar påtryckningar i de här frågorna. Det behövs tryck i frågan. Jag skulle önska att gruppen inte bara "hotade" UD och regeringen utan också gärna direkt lät kraven kännas av i USA. Det behövs tryck i den här frågan, och på UD är vi tacksamma för det tryck som gruppen utgör.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2003/04:150 om export av billiga läkemedel till u-länder

Anf. 194 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Gunnar Nordmark har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att undersöka möjligheten att underlätta svensk produktion och export av billiga läkemedelskopior till fattiga länder med nationella hälsorisker.

För Sveriges regering är det viktigt att verka för att WTO-reglerna inte står i strid med ambitionerna att kraftfullt och effektivt bekämpa nationella hälsokriser. Vi är därför glada över att två överenskommelser har nåtts i WTO som gör det möjligt för fattiga länder att få tillgång till livsnödvändiga läkemedel till en låg kostnad. Den första, som handlade om möjligheten att utfärda tvångslicenser, nådde vi redan i Doha i november 2001. Den senaste, som träffades i augusti i år, rörde möjligheten för de allra fattigaste länderna att importera billiga kopior av patentbelagda läkemedel.

För Sveriges del är överenskommelserna en stor framgång. Under det svenska ordförandeskapet lyckades vi driva igenom att EU aktivt skulle verka för WTO-lösningar i linje med dem som nu har kommit till stånd. EU:s tidiga ställningstagande till förmån för de fattiga länderna i världen hade stor betydelse för att bereda vägen för de två uppgörelserna.

Prot. 2003/04:50

16 december

Svar på

interpellationer

I enlighet med WTO-överenskommelsen från augusti avser regeringen nu att erbjuda svenska läkemedelsföretag möjligheten att producera billiga läkemedel för export till fattiga länder. Vi ser fram emot stöd från övriga partier i riksdagen för ett sådant lagförslag. Vi hoppas också att de flesta industriländerna, i likhet med Sverige och Kanada, ska göra det möjligt för sina inhemska företag att bidra med billiga läkemedel till fattiga länder.

Samtidigt är det viktigt att understryka att målet med WTO-överenskommelserna är rent humanitärt. Vi måste motverka eventuella tendenser att missbruka WTO-överenskommelsen i andra syften än humanitära.

Det får exempelvis inte bli så att industriländerna försöker gynna den inhemska industri som producerar kopior av läkemedel på bekostnad av motsvarande industri i u-länder. Möjligheten att producera kopior av läkemedel i den rika världen ska utgöra ett komplement till sådan produktion i andra delar av världen.

Det får inte heller bli fråga om att enskilda företag i industriländer utnyttjar systemet för att slå undan benen för sina konkurrenter. Billiga kopior av läkemedel bör till exempel i första hand produceras av de företag som innehar patenten.

Samtliga dessa aspekter håller vi nu på att analysera. De behöver tas om hand om på ett tillfredsställande sätt i regeringens kommande förslag på lagändring. Innan formellt beslut fattas ska vi självklart samråda med alla berörda intressenter. På så sätt kan vi också försäkra oss om att WTO-överenskommelserna verkligen bidrar till ett dragligare liv för sjuka människor i fattiga länder.

Men detta kommer att vara långt ifrån tillräckligt. WTO:s patentregler är bara en pusselbit i våra ambitioner att få fram läkemedel till behövande i världens fattigaste länder.

EU har därför skapat ett system för billig export av fler typer av läkemedel till en stor del av u-länderna. Detta system är ett viktigt komplement till WTO-överenskommelsen. Den EG-förordning som infördes i maj håller just nu på att omsättas i praktiken. Från regeringens sida har vi uppmanat de svenska läkemedelsbolagen att delta i systemet och sälja sina produkter till väsentligt rabatterade priser till u-länder. Dessutom vill vi att fler rika länder följer EU:s exempel och inför motsvarande system för sina läkemedelsföretag.

Men det är ett misstag att tro att de hälsoproblem som vi ser i världen skulle vara lösta om det bara fanns tillgång till billiga mediciner. Det återstår enormt mycket att göra inom andra områden. Det handlar till exempel om att öka forskningsinsatserna och att satsa på jämställdhet, att stärka de nationella hälsosystemen och att bygga en fungerande infrastruktur i u-länderna. Sveriges breda politik för global utveckling spelar här en central roll för att få till stånd viktiga förändringar för fattiga människor i hela världen. Det krävs att vi agerar på flera fronter för att åstadkomma resultat.

Anf. 195 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Jag vill tacka näringsministern för svaret. Jag kan också konstatera att även vi gläds åt de två överenskommelser som har gjorts inom WTO-rundan.

Det finns även annat att glädjas åt. Man kan titta 10–15 år tillbaka i tiden och jämföra var forskningen om bromsmediciner mot hiv/aids befann sig då och var man befinner sig i dag. I dag är det helt annorlunda. I dag kan människor tack vare en avancerad medicinsk forskning och utvecklingen av läkemedel leva ett drägligt liv även om de bär på hiv-smitta. Men det beror också på var någonstans i världen man bor om man har möjlighet att få tillgång till dessa mediciner. Vi som har haft förmånen att födas i den rikaste av de rika delarna av världen vet att vi har ett hälsosystem, ett sjukvårdssystem och en finansiering som gör att om vi skulle drabbas av allvarliga sjukdomar har vi samhällets stöd, och då har vi tack vare medicinsk vetenskap och möjligheten att få medicin möjlighet att leva ett drägligt liv.

För många av de människor som bor i de fattigaste länderna i världen är detta inte möjligt därför att dessa mediciner, som vi vet, av naturliga skäl är mycket dyra. De läkemedelsföretag som har lagt ned pengar på att forska och ta fram dessa mediciner har haft mycket stora kostnader för detta. När det gäller länder i den rika delen av världen är det därför förståeligt att man håller på sina patent. Och det ska man givetvis göra eftersom det är detta som ger företagen möjlighet att fortsätta att utveckla nya mediciner för att bota sjukdomar.

Men det förhåller sig inte riktigt på det sättet i de fattigaste länderna. Där har man inte, och kommer aldrig att ha, någon möjlighet att köpa dessa mediciner. Det är därför som de överenskommelser som handelsministern här har redogjort för är så viktiga för människor som lever i fattiga länder.

Jag vill också understryka att jag delar handelsministerns uppfattning att när det gäller att lösa hälsoproblem i fattiga länder handlar det inte enbart, och kanske inte ens i första hand, om att få fram billiga kopior av läkemedel, utan det handlar om att bygga upp en fungerande hälso- och sjukvård, och det handlar om att skapa infrastrukturer som gör att man motverkar sjukdomar och i stället främjar hälsa. Det handlar till exempel när det gäller hiv/epidemin om att se till att man hjälper människor att ändra sina beteenden och så vidare.

Men för de människor som har drabbats av hiv/aids är det oerhört viktigt att de har tillgång till dessa bromsmediciner.

Jag tänkte fråga ministern: När tror ministern att det är möjligt att lägga fram ett lagförslag i riksdagen? Hur långt har man kommit?

Anf. 196 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Det är väldigt ofta angenämt att debattera handelspolitik i Sveriges riksdag eftersom vi här är begåvade med en, åtminstone i Europa, ganska unik samsyn i grundläggande frågor om hur det internationella handelssystemet bör vara beskaffat. Därför är det trevligt att också i kväll konstatera att vi är helt överens om hur vi ser på frågan om hur aids och hiv ska bekämpas i fattiga länder och hur de internationella handelsavtalen ska användas och inte användas i dessa sammanhang. Vi har ett gemensamt perspektiv när det gäller att patentskyddet är viktigt för att driva fram teknisk utveckling och forskning som är så viktiga om vi vill bekämpa svåra sjukdomar men att det samtidigt ska finnas utrymme att tillämpa det på ett sådant flexibelt och humant sätt att det inte

blir ett hinder för att använda också de allra dyraste medicinerna för att lindra nöd även för fattiga människor i världens allra fattigaste länder.

Samtidigt är vi medvetna om att detta inte räcker. I ett land som saknar utbyggd hälso- och sjukvård och som saknar metoder för att distribuera läkemedel hjälper det inte att läkemedlen är billiga, men det är en viktig pusselbit i detta sammanhang. Men vi måste jobba även på många andra områden, inte minst på biståndsområdet för att få en politik som totalt sett blir effektiv när det gäller att bekämpa så svåra sjukdomar som hiv och aids och andra som kan jämföras med dem.

Gunnar Nordmark frågade när jag tror att vi har ett konkret förslag i denna fråga att lägga fram i riksdagen. Jag kan tyvärr inte ge något precist besked. Vi har inte satt upp frågan på propositionsförteckningen därför att vi inte har kommit så långt. Men jag räknar med att det ska vara möjligt att göra det under loppet av nästa år. Vi avvaktar en del återstående arbete i WTO-miljön, men vi har också grundlagens krav på beredning av de lagförslag som riksdagen ska få på sitt bord. Jag kan därför inte ta gift på vilket datum som riksdagen kommer att få ta ställning till ett sådant förslag.

Anf. 197 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka ministern även för upplysningen att vi förhoppningsvis under nästa år får se ett förslag från regeringen.

Det var inte med lite stolthet som jag konstaterade att den första regering som lade fram ett förslag till sitt parlament var den liberala kanadensiska regeringen. Men jag kommer att vara minst lika stolt när ett sådant förslag läggs fram för denna kammare och behandlas här. Jag får hoppas att andra länder skyndar lika snabbt som vi.

Jag tycker ändå att det är viktigt att vi i denna debatt erinrar lite grann om de enorma hälsorisker och de enorma katastrofer som hivviruset och aids skapar framför allt i Afrika söder om Sahara. Man har sagt att ohälsa och sjukdom är ett av de allvarligaste hoten mot välbefinnande i den här delen av världen. Man beräknar att ekonomin i länderna i södra Afrika kommer att minska med ungefär 2 % årligen som en följd av hiv/aids-epidemin. I Zambia och Zimbabwe rapporterar man i dag om minskande jordbruksproduktion därför att bönder insjuknar och dör. Man räknar med att om nio år kommer en tredjedel av barnen söder om Sahara att vara föräldralösa på grund av aids-epidemin. De kommer då att tvingas försörja sig, kanske i form av prostitution och kriminalitet i stället för att gå i skolan.

Meddellivslängden sjunker i dessa länder. I Swaziland kommer meddellivslängden om ungefär tio år att vara nere på omkring 27 år om ingenting görs. Det är en påtagligt kortare meddellivslängd än vad man hade i Sverige under jägarstenåldern.

De här siffrorna tycker jag är talande: I år har 5 miljoner människor insjuknat i hiv/aids. Av dessa är ungefär 4,2 miljoner vuxna. 700 000 är barn. Det är framför allt för dessa sjuka personer som det är viktigt att vi får möjlighet att exportera mediciner på ett billigt och bra sätt.

Sedan känner jag lite oro för en sak som jag skulle vilja fråga näringsministern om. I USA och i Kanada vet man efter att ha försökt ta fram sådana här lagförslag att läkemedelsindustrin – som förvisso har

stora intressen i detta, som vi varit inne på – med stor rätt är en mäktig lobbyorganisation.

Jag tycker också att det är viktigt att man här tar hänsyn till detta och tittar närmare på industrins rättmätiga krav när det gäller att skydda sina patent. Men det gäller också att försöka se till att man inte stoppas i de här ambitionerna på det sätt som framför allt amerikansk läkemedelsindustri visat sig vara rätt så bra på.

Jag undrar lite grann hur ministern ser på detta.

Anf. 198 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Återigen kan jag inleda med att säga att det är ett nöje för mig också att stå här i kammaren och säga att den svenska läkemedelsindustrin inte har uppvaktat mig och protesterat mot den linje som vi har intagit i WTO och inte heller innan detta nådde WTO när vi under det svenska ordförandeskapet för två och ett halvt år sedan drev den här frågan.

Vi har diskuterat dessa saker, och jag har inte hört några protester eller försök att stoppa det. Däremot har det getts uttryck för en oro inför risken för parallellimport och återinflöde till våra marknader av lågprissålda mediciner från u-länderna.

Där har vi ett gemensamt intresse. De läkemedel som säljs dit är ju till för användning där. Där vill inte vi heller att de tas bort, med tanke på de fattiga ländernas behov, för att säljas på våra apotek på ett okontrollerat sätt. I det avseendet har vi alltså samma syn.

Den svenska läkemedelsindustrin avviker på ett hedrande sätt från vad vi har sett gäller för den amerikanska industrin. Det visar hur bra det är att vi fortfarande har viktiga tunga läkemedelsföretag som är fast rotade i Europa.

Anf. 199 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Jag vill bara helt kort tacka näringsministern för vad jag tycker har varit en stimulerande, intressant och viktig interpellationsdebatt. Jag och många med mig ser fram emot den proposition som vi hoppas kommer mycket snart.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2003/04:161 om etikkommission för statliga företag

Anf. 200 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Åsa Torstensson har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att i en öppen och framtätsyftande dialog diskutera företagsetiken i de statliga bolagen samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillsätta en etik- och förtroendekommission för de statliga företagen.

Låt mig först inleda med att säga att regeringen fäster mycket stor vikt vid det område som Åsa Torstensson tar upp. De incidenter som rapporterats under det senaste året har på ett mycket påtagligt sätt visat

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

på behovet av att vi vidtar åtgärder för att återskapa förtroendet såväl för statligt ägda företag som för näringslivet i stort.

Regeringen har en viktig roll i detta – inte minst som ansvarig för de statligt ägda företagen. Regeringen har därför inte låtit det stanna vid diskussioner utan har vidtagit ett antal konkreta åtgärder som jag kort vill redogöra för.

För det första framgår det tydligt av regeringens ägarpolicy för företag med statligt ägande att ”miljö- och etikhänsyn bör vara självklara utvärderingsparametrar för de beslut som rör förvaltningen av företag med statligt ägande”. Ägarpolicyen riktar sig närmast till styrelserna, som har det yttersta ansvaret för att ansvarsfullt förvalta de statliga företagen. Min förväntan är att detta tydligt ska återspeglas i företagens interna och externa företagskultur.

För det andra vill jag hävda att regeringen kan agera med trovärdighet eftersom vi har arbetat dokumenterat aktivt med flera viktiga förtroendeskapande frågor som andra har misslyckats med att ta itu med. Det gäller framför allt frågor om öppenhet och företagsledares ersättningar. Riksdagens revisorer har vid sin granskning kunnat rapportera att efterlevnaden av tidigare beslutade riktlinjer är god och att de excesser som ständigt redovisas från det övriga näringslivet inte förekommer i de statligt ägda företagen. Regeringen har därtill beslutat om nya och tydligare riktlinjer, som trädde i kraft i oktober i år. En av nyheterna som uppmärksammats av övriga företrädare i näringslivet är att styrelsen ska redogöra för vd:s ersättningar på bolagsstämman.

För det tredje fattade regeringen redan i september 2002 beslut om att inrätta den så kallade Förtroendekommissionen. Kommissionen väntas presentera sina förslag och åtgärder i mars nästa år. Jag föreställer mig att resultatet av det arbetet kommer att få relevans inte bara i fråga om det privata näringslivet utan också i fråga om alla företag i näringslivet, alltså även de statliga företagen.

Slutligen kan jag berätta att jag och biträdande finansminister Gunnar Lund för samtal med olika företrädare för arbetsmarknadens parter om hur etik och moral kan komma högre upp på agendan. Det krävs energiska, öppna, breda och konstruktiva samtal med flera parter för att samtalens verkligen ska leda till förändring.

Vi har alla ett ansvar för att medverka till att förtroendet för näringslivet stärks. Jag kommer att fortsätta det målmedvetna arbete som pågår inom Regeringskansliet för att utveckla en ändamålsenlig ägarpolicy för företag med statligt ägande som kan tjäna som ett föredöme för andra ägare. Jag vill därmed säga nej till Åsa Torstenssons förslag om en särskilt inrättad kommission men välkomnar med glädje den öppna debatten.

Anf. 201 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret angående en etikkommission.

Hösten har visat på en sällsynt otrevlig och girig sida hos människan. Den här girigheten återfinns både i det privata och i det statliga näringslivet. Det räcker med att nämna Skandia, Systembolaget och Vin & Sprit. Men det gäller också tidigare diskussioner om stora bonusar och fallskärmar just i de statliga företagen.

Jag måste också betona med vilken tydlighet som ministern har markerat att man tänker arbeta för att återskapa förtroendet från allmänhetens sida vad gäller såväl det statliga som det privata näringslivet. Jag tror att det är väldigt avgörande att staten som ägare går före och är väldigt tydlig när det gäller att ståda framför egen dörr, för annars kommer inte den kritik som riktas mot annan och därmed privat verksamhet att kunna bli trovärdig. Frågan är om tillräckligt mycket görs.

Ministern har radat upp ett antal åtgärder som vidtagits från regeringens sida. Det verkar bra. Men ministern avfärdar själva frågan om att tillsätta en etikkommission riktad till statliga företag med svaret att ministern anser att det borde kunna ingå i den förtroendekommission som är tillsatt.

Men det uppdrag som Förtroendekommissionen är satt att sköta och det förslag som ska lämnas är trots allt riktade till det privata näringslivet. Jag skulle därför vilja ha ett förtydligande från ministern om uppdraget till kommissionen som skulle kunna ge en signal om att det också handlar om det statliga ägandet och de statliga bolagens uppdrag att fortsätta ståda framför egen dörr.

Anf. 202 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag kanske inte var tillräckligt tydlig i mitt svar på den punkten. Jag ber i så fall om ursäkt för det.

Förtroendekommissionen behandlar de regler som man tycker ska gälla för näringslivet i stort. Många av dessa kretsar naturligtvis kring börsregler och annat som är relevanta bara för ett mindre antal företag där staten har ett inflytande. På det viset har man kanske satt särskild fokus på de privat dominerade företagen. Men direktiven gör inte åtskillnad på det sättet, utan de gäller näringslivet i stort.

Att direktiven också innefattar sådana regler som kan gälla de statliga företagen bekräftas av att också vår företagsgrupp är företrädd i de arbetsgrupper som Erik Åsbrink har till sitt förfogande. Vi säkerställer att de speciella förhållanden som finns i våra företag också beaktas i det viktiga arbete som bedrivs inom ramen för Förtroendekommissionen.

Jag beklagar om jag inte var tillräckligt explicit, men för mig råder det inget tvivel om att de statliga företagen berörs och ingår i arbetet.

Däremot gör jag bedömningen att på många områden kommer Förtroendekommissionen att lämna förslag som de statliga företagen redan så att säga överskrider. Vi arbetar nu med regler för offentliggörande och redovisning när det gäller ersättningsfrågorna. Inte bara vd:ns utan hela företagsledningens ersättningar ska redovisas till bolagsstämman. Styrelseordföranden ska inför stämman redovisa, inte bara belopp och siffror utan också de bakomliggande principer och synsätt som ligger till grund för systemen. Något lika långtgående räknar jag inte med att Förtroendekommissionen kommer att lägga fram som sitt förslag.

Jag är inte säker på att Förtroendekommissionens förslag kommer att innebära att man på den statliga företagssidan tvingas att ändra sina rutiner. Men det arbete som bedrivs inom Förtroendekommissionen omfattar också sådana företag som vi har på den statliga sidan. Därom råder det inget tvivel.

Anf. 203 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag tackar ministern för det förtydligandet. Därmed kan vi säga att vi väntar på resultatet från Förtroendekommissionen så att vi kan identifiera de åtgärder som vi från Centerpartiet kan förvänta oss att regeringen vidtar gentemot de statliga bolagen för att städa framför egen dörr och skapa ett förtroendefullt arbetssätt gentemot allmänheten.

Jag tänker inte förlänga den här debatten, utan jag önskar ministern en god jul. Förhoppningsvis kan ministern en stund glömma den girighet som under hösten har förekommit.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 2003/04:156 om flexibel skolstart

Anf. 204 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Birgitta Sellén har frågat mig om jag är beredd att genomföra en flexibel skolstart och starta sådan försöksverksamhet samt om jag vill förändra skolplikten. Dessutom frågar Birgitta Sellén vad jag avser att göra för att garantera att eleverna uppnår kunskapsmålen i grundskolan.

Låt mig inleda med att säga att jag delar Birgitta Selléns uppfattning att det är en mycket angelägen fråga att fler elever når målen i skolan. Regeringen har också vidtagit en rad åtgärder för att öka andelen godkända elever i grundskolan. Kompetenta lärare är den enskilt viktigaste faktorn för en framgångsrik skola. Under en femårsperiod ökar därför regeringen resurserna till skolan genom ett särskilt bidrag till personalförstärkningar. Statsbidraget ökar successivt med 1 miljard kronor årligen tills nivån 5 miljarder är nådd. Antalet lärare och andra specialister i skolan kommer att kunna öka med ca 15 000.

För att ytterligare förbättra skolans måluppfyllelse krävs ett förstärkt kvalitetsarbete. Regeringens kvalitetsprogram som presenterades våren 2003 innefattar insatser för stöd till enskilda elever, ökad individanpassning, tydligare och tidigare information till elever samt ett förbättrat samspel mellan hem och skola.

Elever som riskerar att inte nå målen måste få hjälp tidigt. De måste få stöd som utgår från deras behov innan kunskapsluckorna vuxit sig stora. Därför är det viktigt att utvärdering och information om elevens utveckling mot kunskapsmålen kommer tidigt, är tydlig och sker kontinuerligt. Elevers och föräldrars rätt till tidig och tydlig information om hur det går i skolan har från läsåret 2003/04 förstärkts genom att grundskolan givits ett tydligare ansvar för att under hela skoltiden informera eleven och föräldrarna om elevens studieutveckling.

Information som ges vid utvecklingssamtal bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen. Den ska också tydliggöra vilka insatser som behövs för att nå målen. Elever som trots stödinsatser riskerar att gå ut årskurs nio utan att ha nått målen kan också gå ett eller två extra år i grundskolan. Enligt min uppfattning ska det ske när skolan, föräldrarna och eleven i samråd finner att det är det bästa sättet för eleven att få de kunskaper som krävs.

Utvecklingssamtalen bör också leda till en framtidsytande individuell utvecklingsplan för varje elev. Sådana utvecklingsplaner stöder en individualisering av skolan och bejakar därmed att eleverna lär på olika sätt och i olika takt.

Det finns redan i dag en flexibilitet på många områden i utbildningssystemets regelverk. Målen i läroplan och kursplaner är så utformade att det finns flexibilitet för elevens lärande under grundskoletiden. Eleverna kan börja i grundskolan vid sex, sju eller, om det finns särskilda skäl, åtta års ålder, men endast på höstterminen. Grundskolan kan avslutas när målen för årskurs nio är uppnådda vilket kan innebära att elever går kortare eller längre tid än nio år i grundskolan. Personalen i skolan är den viktigaste faktorn för att flexibilitet ska uppnås. Deras arbetssätt och hur de samverkar med varandra utgör en förutsättning för flexibilitet.

Flexibel start i förskoleklassen är redan nu möjlig. I skollagen anges att skolplikten inträder enligt huvudregeln höstterminen det kalenderår barnet fyller sju år. Regeringen kan fatta beslut om försöksverksamhet som rör undantag från organisatoriska bestämmelser. En försöksverksamhet med flexibel start i grundskolan rör dock ingen organisatorisk bestämmelse varför regeringen inte kan möjliggöra någon sådan försöksverksamhet. Det kan bara riksdagen.

Jag håller dock med Birgitta Sellén om att skolan kan bli än mer flexibel och individanpassad. Varje elev har rätt att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Samtidigt som en del elever behöver mer tid och stöd för att nå målen, går andra elever snabbare fram i sin inläring.

Det finns många exempel på hur lärare i förskolan, förskoleklassen, fritidshemmen och grundskolans första år samarbetar och låter eleverna gå framåt utifrån individuella förutsättningar även över skolformsgränserna. Utbildningssystemets formella indelning får inte begränsa den enskildes lärande. Utbildningen måste anpassas efter individens behov och reella kunskaper. Flera kan stimuleras att delta i lärande genom att man underlättar övergångar, ökar samverkan samt ökar flexibiliteten inom utbildningssystemet.

Vi ser positivt på att öka individualiseringen och flexibiliteten i skolan. Regeringen har därför gett Skolverket i uppdrag att utreda flexibel skolstart under läsåret i grundskolan för att få en analys av de långsiktiga konsekvenserna. Det gäller pedagogiska, ekonomiska och organisatoriska konsekvenser för förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan och gymnasieskolan.

Även konsekvenserna för genomförandet av nationella prov och betygssättning, skolpliktens upphörande samt gymnasieskolans organisation och verksamhet ska belysas. Dessutom ska Skolverket bedöma om det finns skäl att införa bestämmelser som ger möjligheter till flexibel skolstart under läsåret och hur en försöksverksamhet kan utformas. Uppdraget ska redovisas den 15 april 2004.

Anf. 205 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Tack för svaret. Det visar att vi i grund och botten har samma syn på utbildning och att vi anser att skolan är till för att ge eleverna goda kunskaper.

Ändå ser vi att regeringens utbildningspolitik leder till att fler och fler elever lämnar skolan utan godkända kunskaper. När ca 25 % av eleverna

Prot. 2003/04:50

16 december

Svar på

interpellationer

lämnar skolan utan godkända betyg i ett eller flera ämnen är det ett stort misslyckande, vilket är djupt tragiskt.

När 16-åringar säger att de inte behövs i samhället för att de inte har klarat skolan och när det inte finns något arbete för honom eller henne är det en katastrof för dessa ungdomar – jag har mött sådana ungdomar. Det visar också tydligt att något är fel med dagens grundskola.

Inom Centerpartiet är vi övertygade om att alla barn har förutsättningar att inhämta kunskaper som gör att man kan känna sig ”duglig” och behövs i samhället. Men alla kan inte lära sig på samma sätt. En del klarar enbart teoretiska studier medan andra behöver varva praktik och teori för att de ska kunna få kunskaperna att sitta.

I svaret kan jag konstatera att Thomas Östros är positiv till att skolan ska vara flexibel och individanpassad. Det tycker jag är roligt. Men det får inte bara bli ord. Vi behöver också i handling se att resurser tillförs skolan så att det går att leva upp till visionerna. Jag återkommer till resurserna.

Barn föds med hundra språk men vi berövar dem nittionio, brukar man säga. Vi bör lära oss av det uttrycket och inse att skolan måste bli mer flexibel i sin undervisning. När jag säger flexibel menar jag inte bara att man ska varva praktik och teori. Det gäller att anpassa utbildningen hundraprocentigt efter de förutsättningar som varje barn har. Den som vill klättra uppför en stega måste börja längst ned, säger ett engelskt ordspråk. Det tycker jag är sant när det gäller utbildningen.

Det innebär att vi ska ändra skolplikten, tycker vi i Centerpartiet, så att man kan börja skolan vid andra tillfällen under året än enbart på hösten. Hur ser utbildningsministern på den tanken?

Jag kan visserligen konstatera att Skolverket har fått i uppdrag att se över möjligheterna med försöksverksamhet och att börja skolan under olika tider på året. Men det svaret talar inte om vad ministern tycker. Det kan vara så att Östros gärna ser att man ska göra försök med flexibel skolstart under året. Men det kan också vara så att utbildningsministern inte gillar tanken och vill få negativa svar från Skolverket. Därför skulle det vara intressant att få några synpunkter på det. Jag ser i alla fall med spänning och förväntan fram emot att det här ska komma från Skolverket i april.

Så ska jag säga några ord om resurserna. För att man ska klara av att undervisa i framtidens individanpassade skola behövs det ju kunnig och utbildad personal. I dag råder det stor brist på lärare. De närmaste åren, fram till 2010, kommer det enligt Skolverket att behövas 16 500 nya lärare varje år.

Trots det antogs bara 10 000 studenter till utbildningar i höstas. Det är 4 % mindre än tidigare, detta trots att det är en lockande utbildning att gå på högskola och bli lärare. Som ett exempel kan jag nämna att det sökte 399 studenter till utbildningen i Göteborg, men bara 24 fick plats. Varför utbildas det inte fler lärare när vi behöver så många nya?

Anf. 206 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag håller helt med Birgitta Sellén om vikten av välutbildade lärare. Det visar också alla vetenskapliga utvärderingar av vad som kännetecknar en bra skola. Det handlar om välutbildad, kompetent per-

sonal, lärare som gör ett mycket gott arbete. Det är då vi får fina resultat i skolan.

När det gäller tillgången till utbildade lärare måste jag säga att det svårt att hitta en period bakåt i tiden då det har satsats så mycket på att öka lärarutbildningen som under de senaste åren. Sedan jag blev utbildningsminister har antalet studenter i lärarutbildningen ökat med närmare 50 %. Det är alltså en mycket stark utveckling. Vi ser nu också en kraftig ökning av antalet examinationer i lärarutbildningen, och vi får många nya, unga lärare som söker sig till våra skolor.

På utbildningssidan sker det alltså en mycket kraftig expansion. Ska vi klara det framtida generationsskiftet i skolan räcker det inte enbart med utbildningsinsatser. Efter en så här kraftig expansion riskerar vi ändå, om vi låter lärare slås ut för tidigt i läraryrket så att de inte kan arbeta fram till pensionsåldern, att få brist på kompetenta lärare. Därför är det viktigt att samtidigt arbeta med alternativa karriärvägar och se till att förbereda skolan för att också allt äldre lärare kan få vara kvar och utvecklas i sitt arbete. Så kan vi möta det framtida lärarbehovet. Det är en mycket snabb och mycket stark utveckling när det gäller antalet studenter på lärarhögskolorna och antalet examen på våra lärarutbildningar.

Det är också roligt att konstatera att vi nu får en ökning av intresset för att bli lärare. Jag tror att det bland annat är den nya lärarutbildningen som attraherar många med tanke på den flexibilitet och den koppling till vetenskap som finns i denna.

Jag bedömer det som att Birgitta Sellén och Centerpartiet när det gäller skolpolitiken har åsikter som ligger väldigt nära regeringens och socialdemokratiens. Det gäller synen på en sammanhållen, gemensam skola. Det gäller synen på individualisering inom en gemensam skola. Det gäller synen på att barn och ungdomar lär i olika takt och på olika sätt och måste mötas av respekt för detta och att skolan därför utformas så att olika lärostilar faktiskt får plats. Här ligger vi nära varandra.

Jag är nyfiken intresserad av hur det skulle se ut med en flexibel skolstart, men som ansvarig minister är jag också angelägen om att vi har ett ordentligt beslutsunderlag och att vi har värderat olika konsekvenser av en sådan övergång innan vi lägger några som helst förslag åt det hållet. Det kan ju också finnas andra drivkrafter än bara de pedagogiska som motiverar en flexibel skolstart. Då måste vi vara säkra på att det är de pedagogiska drivkrafterna som vinner i en sådan avvägning.

Däremot är jag tveksam till det Birgitta Sellén i dag kallar för att "ändra" skolplikten. Ibland har jag tolkat det som att Centerpartiet säger att man ska ta bort skolplikten. Det tror jag riskerar att få negativa konsekvenser. Om ungdomar som har problem med skolan, som kanske upplever skoltrötthet och lever i sociala miljöer där det inte heller finns något stöd hemifrån för att verkligen fullfölja sin utbildning, skulle ett borttagande av skolplikten, som Centern formulerar den, riskera att stöta ut ungdomar från skolan. Det skulle öppnas en väg ut ur skolan och den sociala pressen att faktiskt gå klart utbildningen skulle minska. Det är jag mycket mer tveksam till än den generella idén om att individualisera vår skola. Där tror jag att vi står ganska nära varandra.

Det som får mig att fundera är ju att Centerpartiet samverkar med partier som har helt andra åsikter i skolfrågan än vad Centerpartiet har.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 207 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det är naturligt att Östros håller med om att vi ska utbilda lärare. Jag hade blivit förvånad annars. Ni har ju trots allt gjort en satsning – även om jag tycker att den har kommit för sent. Även om utbildningen har ökat, som Östros säger, är det ändå så att den här hösten togs det in 4 % färre. Det är definitivt inte en ökning. Oerhört många kommer som sagt att pensioneras innan år 2010. Jag är en av dem. Vi får se om jag kommer tillbaka till skolan och jobbar som 65-åring kanske.

Apropå det här med resurserna i skolan är det som vi ser det också oerhört viktigt att man når ut tidigt. Om man ska ha en flexibel skolstart, som vi gärna ser, är det oerhört viktigt att man har resurserna till de här små barnen och att man ser läs- och skrivsvårigheter väldigt tidigt. Till det har vi avsatt 1,2 miljarder extra i vår budget, alltså 400 miljoner per år under den här treårsperioden, för att kunna få en grundtrygghet. Det är viktigt att hitta den elev som har problem snabbt.

Det gäller till exempel en av mina elever. Han var väldigt smart men hade problem med att läsa. Det visade sig att när han skulle läsa ”fall-skärm” blev det ”fläskkräm”. Det blev en symbolik som nästan var skrämmande. Man får inte ett fallskärmsavtal om man inte klarar av att läsa tillräckligt bra. Risken är att det kanske blir ”fläskkräm” i stället.

När det gäller kvaliteten i skolan talar Östros om ett förstärkt kvalitetsarbete. De gör jag också. Det är suveränt. Det ställer vi upp på till hundra procent. Vi vill ju också inrätta kvalitetsinstitut i Centerpartiet som ska ge kommunerna stöd i deras kvalitetsarbete. Det är viktigt att kommunerna kan följa skolarbetet och utvärdera det. Då finns det behov av ett nationellt kvalitetsinstitut som kan åstadkomma en jämförelse kommun för kommun och skola för skola. Ett sådant institut bör ha till uppgift såväl att sammanställa uppgifter för nationella jämförelser som att utveckla metoder för att förbättra utvärderingen och därmed stödja kommunernas kvalitetsarbete.

Om vi menar allvar med våra visioner om att alla ska lämna skolan med godkända betyg är det mycket viktigt att kunna följa och utvärdera kvaliteten för att se hur skolans kunskapsförmedling fungerar.

Som ett första led i varje elevs skolgång behövs också en individuell studieplan, precis som utbildningsministern säger. Vi i Centerpartiet har ju länge sagt att det är oerhört viktigt att ha den från allra första början. Det handlar om ett samarbete mellan lärare, föräldrar och elev och om att man skriver ett kunskapskontrakt, eller vad man nu vill kalla det. Med detta följer ett stort ansvar, ett ansvar som det är viktigt att föräldrarna tar, men också personalen i skolan. Det är också viktigt att man tar det ansvaret tillsammans med eleven.

Jag är helt övertygad om att ifall föräldrar känner att de kan påverka och vara delaktiga i sina barns utbildning är de också redo att skriva ett kunskapskontrakt och stötta och hjälpa samtidigt som de känner att det är viktigt för barnet.

Den här diskussionen och Östros svar visar att han öppnar upp för en skolgång där man kan gå i grundskolan tills man nått målen. Det var ett mycket positivt svar eftersom jag tidigare uppfattat Östros så att man kan gå vidare till gymnasieskolan och börja den linje man vill utan godkända betyg från grundskolan. Därför blev jag glad för det svar jag fick i dag.

Anf. 208 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är viktigt att se de politiska skiljelinjerna i skolpolitiken. Där är ju Centerpartiet lite grann i trångmål eftersom de så gärna vill tillhöra en borgerlig grupp och har bestämt sig för att fullt ut stå upp för den borgerliga samhörigheten. Men i praktiken går skiljelinjen i skolpolitiken snarare till vänster om Centerpartiet.

Vad är det jag kritiserat mycket hårt och från många grupper i samhället fått starkt gehör för? Jo, det är den högerlinje som vuxit fram inom skolpolitiken som säger att man inte ska ha flexibilitet och inte ha samverkan mellan skola, elev och föräldrar om hur man individualiserar utbildningen. I stället ska man tidigt införa olika typer av automatik i skolan.

Längst har Folkpartiet gått genom att säga att eleverna redan i nioårsåldern ska ha ett nationellt test som inte är till för att avgöra vilket stöd eleven ska ha utan som ska avgöra om eleven får fortsätta från trean till fyran i grundskolan. Det är väsensskilt från det som jag och Birgitta Sellén nu diskuterar. Då handlar det om att införa en examen för nioåringar. De ska uppleva att de går till det stora nationella testet och därmed avgörs om de sorteras bort från sin klass eller inte. Det är jag bestämt emot.

Däremot menar jag att en lärare intimt ska arbeta tillsammans med föräldrar och elever för att tidigt kunna föra en diskussion med hemmet ifall det kan vara lämpligt att eleven får ett extraår i grundskolan. Det får dock inte utformas som en automatisk sortering med examensformer för mycket små barn. En sådan behandling kan nämligen innebära att barnet blir märkt för livet.

Vi har haft sådana system förr. De fungerade mycket dåligt. Också i internationella sammanhang fungerar de mycket dåligt. Alla system som mycket tidigt i grundskolan försöker sortera ut barn i praktiska och teoretiska begåvningar fallerar. Tyskland är ett sådant exempel. De kommer mycket långt ned i OECD:s utvärderingar, medan Sverige ligger högt. I Tyskland försöker man tidigt sortera eleverna.

Det är viktigt att Centerpartiet lyckas hålla rent från detta, för jag tror inte att Centerpartiets väljare är intresserade av en sådan skola. Också socialt drabbar det nämligen de väljargrupper som socialdemokratien och Centerpartiet traditionellt brukar få stöd av. Så fungerar mekanismerna i skolan.

Jag vill ha en individualiserad skola där man har respekt för att barn och ungdomar lär i olika takt, en skola som har förmåga att tidigt ge hjälp och stöd, en skola med god kompetens hos de olika lärar- och yrkesgrupperna, men också en skola som inser behovet av att känna samhörighet så att det inte uppkommer sorteringsmekanismer. Det kommer i så fall att få direkta sociala konsekvenser för stora grupper i vårt samhälle.

Jag tror att det finns goda förutsättningar för att resonera kring hur det går till i praktiken, hur vi via vidareutbildning och stöttande insatser får en utveckling mot en individualiserad skola. Då tror jag att utvecklingsplanen för varje elev är ett centralt verktyg där man just får den diskussion mellan skola och hem som Birgitta Sellén talar om. Vad är målen i skolan? Hur ligger barnen till? Hur ska vi under den kommande perioden arbeta för att stötta barnets väg mot kunskapsmålen i skolan – i svenska,

Prot. 2003/04:50

16 december

*Svar på
interpellationer*

engelska, matematik? Hur ska vi ge tydlig information till hemmet och ge dem ett ansvar för att stötta barns och ungdomars väg mot målen?

Om Centerpartiet klart kunde distansera sig från den högerlinje som vuxit sig så stark i skolpolitiken i riksdagen tror jag att det också skulle finnas förutsättningar för att få ett brett samtal om hur vi går vidare med en gemensam skola där varje barn möts som den individ det är.

Än så länge har jag inte fått några sådana tecken från Centerpartiet. Jag undrar om väljarna noterat vilken linje Centerpartiet stöttar.

Anf. 209 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Jag vill understryka att vi i Centerpartiet har en mycket tydlig skolpolitik där vi sätter eleven i centrum. Det är oerhört viktigt. Skolan är till för eleverna – inte för personalen.

Jag finner ingen anledning att i kväll gå in i någon djupare diskussion om samverkan med de övriga borgerliga partierna eftersom de inte är närvarande i kammaren och kan redogöra för sina synpunkter. Men mycket av den politik vi för är trots allt gemensam. Det gäller inte minst att eleverna ska uppnå grundskolemålen innan de lämnar grundskolan. Där upplever jag att utbildningsministern blivit lite mjukare när han säger att man ska kunna gå kvar i grundskolan – kanske ända upp till två år – innan man börjar gymnasiet. Det är en positiv vinkling, eftersom vi tidigare sett och hört att eleverna ska kunna gå vidare till gymnasieskolan utan att vara godkända. Jag skulle vilja få en liten kommentar till det.

Jag tycker mig också kunna tolka utbildningsministern så att han är positiv till flexibel skolstart. Det gläder mig. Jag hoppas innerligt att det är så. Också där skulle jag gärna vilja ha en liten kommentar så här i sista sekunden innan ministern återgår till måltidsbordet.

Ministern hade en fråga om att ta bort skolplikten. Det vi säger är att om vi ska ha en förändrad skola där eleven går i grundskolan tills han eller hon nått godkända kunskaper – det kan handla om tio år – eller om eleven ska börja tidigare – kanske börja lära sig läsa till exempel vid fem års ålder – då har vi på något sätt varit inne och nallat på skolplikten. Detta måste alltså ses över, och jag vill gärna ha lite reflexioner kring det.

Jag vill också passa på att önska en god jul.

Anf. 210 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag menar att vi måste ha kvar skolplikten. Den är en mycket tydlig signal från samhällets sida om vad vi förväntar oss av hemmet, föräldrarna, eleven, men också av skolan.

Låt mig säga att jag inte tror att Centerpartiet vill införa en modell där elever som inte fått godkänt i engelska när de går ut nian, trots att de är duktiga i andra ämnen, ska vara kvar i grundskolan om de så fyller 18 år. Om det är så är det i så fall sensationellt. Så har Centern nämligen aldrig tidigare bedrivit sin skolpolitik. I stället har Centern i kammaren livligt stött de modeller av individuella program som kallas programinriktade individuella program. Där får elever, medan de läser in det ämne som fattas, chansen att samtidigt komma vidare i sin kunskapsutveckling. Det kan ske till exempel genom att läsa enstaka ämnen på ett yrkesinriktat program som senare kan leda till det yrke som man drömmer om att få, samtidigt som man kämpar med att bli klar med sin engelska.

Om Centerpartiet denna gång menar att så inte ska vara fallet utan i stället anser att ingen släpps ut från grundskolan förrän man är 18 år vill jag påpeka vad de som jobbar med dessa ungdomar säger. Det kommer nämligen att bli mycket stora avhopp. Ungdomar lämnar skolan, vänder skolan ryggen, och återfinns senare utan både kunskaper och förankring på arbetsmarknaden.

Jag vill i grundskolan ha en mycket tydlig fokusering på att målen nås. Där har jag höga krav på de centerledda kommuner som inte ser till att barnen når målen i skolan. Dessa centerpartister måste bli bättre på det. Men också i gymnasiet måste det finnas extra hjälp och stöd för de elever som behöver det. Om man inte får en gymnasieutbildning i dag får man heller ingen förankring på arbetsmarknaden.

Man ska naturligtvis inte bli antagen till ett nationellt program på gymnasiet utan att ha godkänt. Men man måste få chansen att utvecklas medan man läser in de kurser som fattas så att man inte totalt lämnar skolan bakom sig. Det blir inte bra för någon av oss. God jul!

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2003/04:140 om arbetskraftsinvandring

Anf. 211 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Per Westerberg har ställt två frågor till mig, dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillgodose majoritetens vilja och tillse att en utredning om arbetskraftsinvandring snarast kommer till stånd, dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillgodose det behov av arbetskraft som eniga rapporter pekar på kommer att uppstå.

Inledningsvis vill jag framhålla att det finns en stor medvetenhet inom regeringen om behovet av att långsiktigt öka arbetskraftsutbudet för att undvika arbetskraftsbrist och flaskhalsar och säkra en hållbar ekonomisk tillväxt och välfärd. Detta gäller inte minst mot bakgrund av fortgående demografiska förändringar. Grunden för en framgångsrik politik i detta avseende läggs under de närmaste åren.

Regeringen har tidigare satt som övergripande mål att andelen reguljärt sysselsatta i befolkningen i åldern 20–64 år ska öka till 80 % år 2004. Målet därefter är full sysselsättning. Som regeringen redovisat i budgetpropositionen för 2004 är utsikterna att nå 80-procentsmålet under detta år små. Målet som sådant ligger emellertid fast, och det intensiva reformarbete som regeringen inlett för att öka sysselsättningen och säkra arbetskraftsutbudet går vidare.

Under våren och hösten har ett antal propositioner av betydelse i sammanhanget överlämnats till riksdagen. De har bland annat gällt utbildnings- och integrationsinsatser inom arbetsmarknadspolitiken, möjligheter till finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet samt skärpningar i diskrimineringslagstiftningen. Reformarbetet inom dessa och andra relevanta politikområden kommer att fortgå under mandatperioden.

Min övertygelse är att nyckeln till att framgångsrikt kunna möta den demografiska utmaningen ligger i kraftfulla och effektiva insatser för att

ta till vara hela den potential som finns i den arbetsföra befolkningen. Alla behövs.

Också andra typer av åtgärder kan emellertid vara nödvändiga. I en bred politik syftande till att hålla arbetskraftsutbudet uppe och motverka bristsituationer och flaskhalsar bör ökade möjligheter till arbetskraftsinvandring vara ett kompletterande element.

Vad gäller riksdagens tillkännagivande den 11 april 2003 om arbetskraftsinvandring (bet. 2002/03:SfU8, rskr. 2002/03:143), får jag upprepa vad jag helt nyligen i denna kammare anförde i ett annat interpellations-svar. Då framhöll jag att beredningen av direktiv till en parlamentarisk kommitté, i enlighet med vad riksdagen givit uttryck för, i princip är avslutad. Jag sade också att jag hoppas på ett regeringsbeslut inom en snar framtid. När väl beslutet om kommittédirektiv föreligger bör övriga vederbörliga beslut kunna fattas omgående, så att kommittén så fort som möjligt ska kunna börja arbeta.

Jag kan också försäkra Per Westerberg om att arbetet inom Rege-ringskansliet med dessa frågor har mycket hög prioritet.

Anf. 212 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på mina frågor. Det hela grundar sig på oron för att vi börjar få ett tillväxthinder långsik-tigt för att vi har ett bristande arbetskraftsutbud. Jag är glad att regering-en har bytt målsättning från att man velat ha ned bara den öppna arbets-lösheten till att i stället se på det totala arbetskraftsutbudet i samhället. Det är ett fall framåt även om det är relativt senkommet.

Om man ser bakåt från 1997 och framåt har vi haft ett ganska kon-stant arbetskraftsutbud. Men den nedgång vi har haft i den öppna arbets-lösheten har motsvarats av en lika stor uppgång i ohälsotalen och förtids-pensioneringarna. Det har närmast varit ett nederlag i och med att färre personer har stått till arbetsmarknadens förfogande.

Vi har anledning att diskutera ohälsotal och liknande frågor i särskild ordning här i kammaren. Det är väl ingen tvekan om att det är viktigt att få ned ohälsotalen och likaså att få bort de alltför höga arbetslöshetstalen.

Det min interpellation i huvudsak handlar om är problemet med ål-dersfördelningen och det problem vi har med en del av invandringen till Sverige. Vi menar att en mer pluralistisk syn på arbetskraftsutbyte mellan länderna är bra för tillväxten i Sverige. Den har dessutom förutsättningar att skapa ett mer humanitärt och ett mer korrekt sätt att hantera invand-ringsfrågorna.

Vi har en lång historia för invandringen. Det är alltifrån folkvand-ringen till den direkta rekryteringen av invandrare till Sverige under 1500-talet, 1600-talet och 1700-talet och importen av brittiskt riskkapital och ingenjörskunnande under 1800-talet. Det bidrog till att Sverige hade världens högsta ekonomiska tillväxt 1870–1930.

Detta har förändrats. Från början av 1970-talet har arbetskraftsin-vandringen i stället kommit att bli en form av asylinvandring där vi har betydande svårigheter och inhumana delar. Det är inte obekant för stats-rådet att om en person har varit utanför arbetsmarknaden eller varit sjuk i mer än ett år är det väldigt svårt att komma tillbaka. Vår nuvarande in-vandring tenderar till att människor närmast per definition är utanför

arbetsmarknaden i över ett år i många fall innan de över huvud taget har möjligheter att komma in.

Vad vi försöker göra är en omstyrning. Vi kan vara beredda att se över reglerna för asylinvandring delvis i enlighet med vad regeringen diskuterar. Det kan gälla tillfällig asyl för att biträda i brottmål men även när det gäller människosmuggling och transportörsanvaret. Detta måste vara kombinerat med att man skapar en reglerad arbetskraftsinvandring, förutom konventionsflyktingarna.

Vi upplever nu att det är en något okänslig situation. Man stryper möjligheterna till asyl ganska påtagligt genom de propositioner som har kommit eller aviserats. Samtidigt upplever vi att det går långsamt att hitta formerna för arbetskraftsinvandring. Det är alltså obalans i regeringens handlande. Det är där vi har det stora bekymret.

Därför vill jag gärna ställa några följdfrågor till statsrådet. När kommer utredningen att tillsättas? Det är ändå en glidande formulering som statsrådet använder. Vilken tidsplan kommer utredningen att ha? Det har stor betydelse för hela vår invandringspolitik men även för arbetskraftsutbudet i Sverige.

Anf. 213 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag har tidigare i olika sammanhang framhållit att en översyn av det aktuella regelverket är ett komplext uppdrag. Riksdagens tillkännagivande anger endast ramarna för den kommande utredningen. Det är ofrånkomligt att utredningen kommer att behöva ta ställning till en rad av till kärnuppdraget kopplade frågor.

Flera av de frågorna är både juridiskt och politiskt komplicerade. Det är i sig inte märkligt att det tar en viss tid att få fram kommittédirektiv i det aktuella fallet. Samtidigt har jag också tidigare framhållit, och senast häromveckan här i kammaren, att det är djupt otillfredsställande att arbetet att ta fram direktiven har dragit ut på tiden.

Jag har också sagt att jag kan förstå att det riktas kritik mot regeringen för detta. Jag upprepar det gärna en gång till. Men som redan framgått arbetas det för närvarande intensivt i Regeringskansliet med att få till stånd ett beslut om direktiven så att utredningen kan börja.

Jag är inte beredd att binda mig för ett exakt datum. Men efterfrågan på utredningsdirektiven är berättigade. Jag försäkrar att det inte finns något annat skäl än att detta är ett komplicerat arbete.

Vi har tappat tid under hösten – det medges – av en rad olika skäl. Jag kommer emellertid att ta ansvar för att det här direktivet kommer fram i enlighet med det önskemål som riksdagen har.

Anf. 214 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att vi behöver öka arbetskraftsutbudet. Jag delar uppfattningen att det har tagit onödigt lång tid. Jag vill bara försäkra statsrådet om att vi ser med oro på det här. Det leder faktiskt till ett visst mått av misstro hos en majoritet i kammaren, vågar jag säga. Vi ser nämligen de mycket tuffa saker som kommer fram från regeringen nu när det gäller asylsökandet och möjligheten att söka asyl. Det handlar om den nya propositionen, som är framlagd och som behandlas i kammaren, om människosmuggling. Där är det mycket tuffa straffskalor

Prot. 2003/04:50
16 december

Svar på
interpellationer

även för mycket ringa saker, att hjälpa en människa att komma till Sverige för att söka asyl.

Det handlar om *trafficking*-problem för kvinnor. De kan få tillfällig asyl just under domstolsförhandlingarna men har väldigt svårt att få stanna senare. Därmed slår man inte på ett tillräckligt bra sätt sönder en del av *trafficking*-kedjorna. Det handlar också om den aviserade propositionen om transportörsansvaret. Även detta är en form av EU-direktiv som ska implementeras.

Helheten av dessa propositioner gör att vi nästan bygger ett "Fästning Sverige" där det nästan är omöjligt att utan att vara grov lagbrytare komma till Sverige för att söka asyl.

Jag kan förstå en del av den här diskussionen, men om man ska genomföra den typen av lagstiftning måste man tämligen parallellt skapa en möjlighet för människor att komma till Sverige för arbete och företagande. Det har av tradition starkt bidragit till vår ekonomiska välfärd i Sverige under århundraden som gått. Det är därför som vi är så irriterade över att de tuffa propositionerna, som närmast bygger ett "Fästning Sverige", tillkommer utan att vi ser utredningens tillsättande, än mindre att vi ser något resultat av utredningen. Det handlar om att man ska få någon form av parallellitet. Det gäller ikraftträdandet av de restriktiva delarna och att man samtidigt öppnar möjligheten till invandring för arbete och företagande.

Jag skulle därför ånyo vilja ställa frågan till statsrådet. Jag förstår att statsrådet inte vill binda sig för ett datum för när utredningen ska vara tillsatt. Men jag skulle vilja att han ändå anger ungefär när utredningen ska vara tillsatt. Det handlar om trovärdighet när vi här i kammaren ska behandla en del av de restriktiva propositionerna under de första månaderna nästa år. Men det handlar också om synen på invandringen, synen på utländska medborgare som vill ägna sig åt arbete och företagande i Sverige. Det handlar också om tidsplanen. Hur mycket vill man komplicera denna utredning? Har man god vilja, eller har man det inte?

Jag tror att statsrådet väl kan förstå att det finns många här i kammaren som inte upplever att det finns en god vilja från regeringen när det gäller att man ska öppna möjligheter för människor att komma till Sverige för att arbeta och driva företag. Därmed gör de inte minst rätt för sig. Dessutom bidrar de till ett positivt och konstruktivt arbetskraftsutbud. Detta har historiskt bidragit så starkt till Sveriges utveckling och internationell förståelse.

Anf. 215 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Precis som jag sade i mitt svar nyss är min övertygelse att nyckeln till att framgångsrikt kunna möta den demografiska utmaningen ligger i kraftfulla och effektiva insatser för att ta till vara hela den potential som finns i den arbetsföra befolkningen. Det handlar inte minst om att få ned sjukskrivningarna och om att få in fler äldre och invandrande på arbetsmarknaden. Där är vi i allt väsentligt överens. Men det står inte i motsats till att tillskapa flexiblare regler för arbetskraftsinvandring. Det kan dessutom vara nödvändigt att göra det. Jag tror att det är så.

Samtidigt vill jag framhålla att det just nu förstås inte är så väldigt intressant vad jag och regeringen tycker i själva huvudfrågan. Det är ju det som utredningen ska arbeta med. Riksdagen har i sitt tillkännagivande

uttalat att man vill ha en översyn av regelverket, och då är det min och regeringens uppgift att leverera i enlighet med det kravet. Det är så jag ser det, och det är så jag har sett på den saken.

Per Westerberg efterlyser en tidsprecisering. Jag vidhåller att jag inte vill binda mig för det, men jag har medgivit att det finns skäl till att riksdagen är kritisk och att riksdagen efterfrågar den här utredningen. Jag svarar också ödmjukt på de frågor och de krav som kommer.

Jag har tillräckligt många gånger understrukt att det finns skäl att rikta den här kritiken. Det finns också en gräns för hur många gånger jag kan säga det. Det hoppas jag att Per Westerberg respekterar. Jag ser emellertid framför mig att det inte ska gå så särskilt lång tid in på det nya året innan vi har levererat dessa utredningsdirektiv, och jag inser fullt väl, Per Westerberg, att jag måste komma tillbaka till denna kammare och förklara mig om detta inte sker.

Anf. 216 Förste vice talman PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag uppskattar uppriktigheten från statsrådets sida i de här delarna. Jag tror att det är en central fråga över huvud taget för att man ska få en civiliserad och bra behandling av ett antal frågor som berör invandringen men även arbetskraftsutbudet.

Jag tror också att vi delar uppfattningen att det finns ett problem i den demografiska utvecklingen och att vi måste tackla problemen när det gäller ohälsotalen i Sverige. Det gäller även långtidsarbetslösheten i Sverige. Tillväxtalen ligger i nationens intresse. Det är det en enighet om.

I en annan del är jag orolig för att vi är på väg att skaffa ett "Fästning Sverige" med de propositioner som ligger när det gäller asylsökandet. Jag är orolig över att vi därmed befäster en lite inhuman behandling av människor och, tycker jag, även en inhuman syn på ett antal rättsoffer som har haft problem i Sverige. De skulle endast få stanna i Sverige för att vittna i rättegångar. Sedan skulle de i princip vara hänvisade till att återvända.

Vi ser gärna arbetskraftsinvandring. Det gäller arbete och företagande och inte bidrag. Vi inser väl att vi ska ta vår andel av konventionsflyktingarna, och vi tycker att detta är en mycket humanare politik än den typ av asylinvandring som vi tenderar att ha som mer handlar om bidrag och mycket om mänskliga tragedier.

Fru talman! Jag hoppas och tror och försöker tolka statsrådet som att vi kommer att se en utredning tillsatt senast under januari månad, men jag efterlyser fortfarande tidsplanen för den. Förtroendet för regeringen i denna del är inte alldeles glasklart här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

20 § Svar på interpellation 2003/04:134 om barns egna asylskäl

Anf. 217 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Hillevi Engström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att barns asylskäl i större utsträckning ska beaktas i asylprocessen.

Migrationsverket och Utlänningsnämnden gör i varje enskilt fall som rör ett barn en bedömning av barnets bästa enligt utlänningslagens portalparagraf. Detta gäller både barn som kommer till Sverige utan vårdnadshavare och barn som söker asyl tillsammans med sina föräldrar.

Enligt utlänningslagen ska det i tillståndsfrågor klarläggas vad barnet har att anföra om det inte är olämpligt. Detta gäller även vid bedömningen av om det är lämpligt att höra barn som ingår i en asylsökande familj. I samband med att portalparagrafen infördes i utlänningslagen 1997 uttalade regeringen bland annat att man var medveten om det förhållandet att det inte alltid, i vart fall inte tveklöst, kan sägas vara till barnets bästa att höras.

Utlänningsmyndigheterna gör bedömningar och beaktar bestämmelsen om barnets bästa i beslutsfattandet i alla ärenden som rör barn. Enligt min mening kan dock förbättringar göras när det gäller beslutsmotiveringar i avvisnings- och utvisningsbesluten.

Migrationsverket har utarbetat riktlinjer för handläggning av asylärenden avseende barn. Enligt dessa riktlinjer ska barnets ålder och mognad och eventuellt motstridiga intresse till vårdnadshavaren avgöra om barnet ska höras genom föräldern, i förälderns närvaro eller ensamt. Samråd med föräldrarna måste alltid ske. Myndigheten ska alltid överväga om utredningen ska göras av en manlig eller kvinnlig handläggare. Det offentliga biträdet bör alltid närvara vid utredningen. Sakkunnigutlåtande och medverkan av fristående organisationer ska övervägas. Barnets inställning ska klargöras om detta inte är olämpligt. Hänsyn ska tas till såväl asylskäl som andra skäl för uppehållstillstånd.

Jag vill i sammanhanget nämna att så gott som alla asylsökande som riskerar avvisning och vars ansökningar ska prövas i Sverige har rätt till offentligt biträde. Biträdet är oftast närvarande vid asylutredningarna och har möjlighet att ställa kompletterande frågor. Självfallet ska det offentliga biträdet tillvarata allas intressen i en asylsökande familj, även barnens.

Migrationsverkets och Utlänningsnämndens utbildningsinsatser för dem som handlägger barnärenden fortsätter. Migrationsverkets insatser för kompetensutvecklingen sker genom särskilda utbildningar om barnets behov, utveckling och rättigheter med utgångspunkt i barnkonventionen samt fortbildning när det handlar om utrednings- och intervjumetodik. Enligt min uppfattning har Migrationsverket kommit långt på detta område, men mycket återstår att göra.

Med den kännedom jag har om hur myndigheterna arbetar med barnfrågorna kan jag inte hålla med Hillevi Engströms påstående om att barnets intressen bortprioriteras i asylprocessen.

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Det känns bra att ansvarigt statsråd för dessa frågor numera har både kunskap och engagemang för barnen.

År 2002 var antalet asylsökande mer än 30 000 personer. Av dem var det drygt 6 000 barn som kom till Sverige. Barnen kom framför allt från Asien, Irak och delar av Afghanistan, samt från Serbien, Montenegro och Bosnien. För de ensamkommande barnen som i och för sig inte nödvändigtvis reste hit själva – de kan ha haft sällskap av en vuxen som inte var förälder eller legal vårdnadshavare – finns en särskild problematik. De barnen hörs regelmässigt en eller flera gånger av handläggare på Migrationsverket. Det kom under år 2002 ungefär 500 ensamkommande barn till Sverige. Det är inte dessa barn som min interpellation fokuserar utan de drygt 5 500 barn som sökt asyl tillsammans med sin familj.

För barnen som reser in i landet med sin familj sker utredningen för att pröva asylskäl fortfarande främst med inriktning på föräldrarna, detta trots att barnen har rätt att få sina asylskäl prövade individuellt. Genèvekonventionen gäller ju oberoende av ålder.

I en undersökning som Rädda Barnen gjorde under 2002 kartlade man ett slumpmässigt urval barn, 87 stycken, som hade sökt asyl. Totalt av de barnen var 79 barn i familj. Resultatet blev senare att inget av barnen beviljades asyl, men det är en annan fråga. Rädda Barnen kunde då konstatera att endast vart femte barn hade blivit hört om sina asylskäl. För de återstående barnen i studien, 53 stycken, fanns det ingen notering om frågan över huvud taget hade ställts till barnen eller deras föräldrar. Det går alltså inte att utläsa om barnen själva avböjt eller deras föräldrar eller om det funnits andra särskilda skäl att inte höra barnen. Min fråga blir naturligtvis: Bör det inte tydligt framgå i handlingarna hur det faktiskt förhåller sig? Jag anser att frågan måste kunna besvaras: Har barnet hörts? Varför eller varför inte? Vilket var skälet?

Det finns särskilda svårigheter att höra barn. Det har inte minst polisen stora erfarenheter av. Alla är inte lämpliga för denna uppgift och ska inte heller göra den typen av utredningar.

Min fråga är också om det inom Migrationsverket finns särskilt utpekade handläggare som håller i denna typ av samtal. Eller delas även barnasylärenden ut mer generellt? Inom polisen har man särskilda utredare som har både fallenhet, intresse, lämplighet och utbildning för barnförhör. Anser ministern att det förhåller sig på samma sätt inom Migrationsverket? Finns det särskilda förhörssrum för barn? Barnen är ju inte brottsoffer i egentlig mening, men de kan mycket väl ha varit brottsoffer och blivit utsatta för förföljelse eller annat i sina hemländer. Problematiken är snarlik.

Jag undrar också om det anlitas någon professionell kompetens vid svåra situationer, om man anlitar barnpsykolog eller liknande vid de här förhören eller samtalen, och om personalen som har att hålla i de här mycket svåra arbetsuppgifterna har handledning.

Jag känner en tillit till att statsrådet tar frågorna på stort allvar och välkomnar det bildade barnrådet. Men det vore intressant om ministern lite grann kunde utveckla de här frågeställningarna som jag har.

Anf. 219 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Svaret på frågan om det bör framgå i handlingarna om man har hört barn är ja. Jag anser att det bör framgå av handlingarna om man har hört ett barn eller om föräldrarna har tillfrågats och över huvud taget hur det har gått till. Jag tycker också att det bör framgå av handlingarna vilka bedömningar man gör av barnets bästa och hur det har vägts in i besluten. Jag menar att Hillevi Engström har rätt här. Jag tror att det finns en hel del att göra för att förbättra just den delen.

När det gäller särskilda barnhandläggare är svaret också ja. Det finns särskilda barnhandläggare. Det finns också särskilda utbildningar för barnhandläggare på Migrationsverket. Det är ännu inte heltäckande. De här barnhandläggarna började precis med det som Hillevi Engström nämnde, nämligen ensamkommande barn, de som kommer utan sina föräldrar. Nu har man utvecklat det så att det också i allt högre utsträckning rör sig om handläggare som handlägger barn i familj.

Svaret när det gäller särskilda rum är egentligen samma svar som jag nämnde tidigare om barnhandläggare. Det finns på vissa ställen. Jag tänker till exempel på Göteborg. Där har man ett särskilt team som jobbar både med ensamkommande barn och barn i familj. De har också en särskild ingång, och det finns ett lekrum och så vidare. Det finns alltså. Man håller på att utveckla det även om det inte är genomfört på alla ställen runtom i landet.

Jag vill också säga att riktlinjerna på det här området är väldigt tydliga. Vi har i lagstiftningen en paragraf som säger att man ska ta hänsyn till barnets bästa. Det är en paragraf som har som förebild artikel 3 i barnkonventionen att barnets bästa alltid ska vägas in. Frågan är hur man ska veta vad som är barnets bästa. Barnkonventionen ger en väldigt tydlig anvisning om hur man ska göra, nämligen att man ska fråga barnen själva vad de tycker är deras bästa. Det var också precis det som var anledningen till att man förde in den här paragrafen i utlänningslagen, att man om det inte anses olämpligt också ska höra barn i asylärenden. Men det finns komplikationer med att höra barn. Jag kan återkomma till det. Nu börjar talartiden ta slut.

Anf. 220 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Herr talman! Tack för det. Jag tror inte att vi har så väldigt stora meningsskiljaktigheter kring den här problematiken. Jag tolkade ministern som att det pågår ganska mycket men att det också återstår mycket att göra. En del myndigheter och regioner får gå före och gå i bräsch för den här mycket viktiga frågan.

Det är intressant att se att det har skett en förbättring. Barnombudsmannens analys från 1999 visade att det var lite som handlade om barnens bästa i asylutredningarna. Det är därför positivt att det sker en förändring, både inom Migrationsverket och Utlänningsnämnden, med ökad kunskap. Huvudregeln att varje barn ska höras måste genomföras fullt ut, anser jag. Det måste framgå att frågan ställs, vad som blir resultatet och skälet därtill. Det är också intressant att veta varför en förälder avböjer, varför man inte vill att barnet ska höras. Är man rädd att det ska bli en obehaglig situation? Det är viktigt att motivera så att barnen får möjlighet att berätta. Det kan vara en del i att komma vidare.

Lämplig person med barnkompetens är ett uttryck vi ibland använder oss av lite slarvigt. Det skulle vara bra att definiera vad som menas med barnkompetens inom olika områden, inte minst rättsväsendet. Det är också viktigt att förhåret sker i en för barnet lämplig miljö. Inom polisen finns bra erfarenheter av att jobba med material, dockor och annat, som kan få barnen att berätta och visa vad de har varit utsatta för utan att använda ord. Det kan också vara lämpligt att i vissa situationer använda sig av videodokumentation, som kan användas när barnets trovärdighet i dessa sammanhang ska bedömas. Vidare kan bedömningen ske av en professionell person.

Det är också viktigt att öka medvetenheten om att barn kan vara utsatta för en annan form av förföljelse än vuxna och att det kan finnas andra uttrycksformer för det.

Vad jag fortfarande är något oklar över är frågan om det är lämpligt eller olämpligt att höra ett barn. Jag anser nämligen att grunden bör vara att de som ansöker ska höras om de inte är små, men barn över en viss ålder kan man prata med på något sätt. Sedan kan formerna variera. Det kan också vara viktigt för att få helhetsbilden av familjens situation att alla inblandade får lämna sin version och berätta om sina erfarenheter. I något fall kan det till och med vara så att barnet har en annan historia än vad föräldrarna har, och det får bedömas i särskild ordning.

Det känns som att det händer mycket, och jag är positiv över den utveckling som sker.

Anf. 221 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Det händer mycket. För ett antal år sedan startade Migrationsverket ett barnprojekt där man bland annat tog upp frågorna om att höra barn. Det var också där man kunde se att det finns problem. Det största problemet som diskuteras mycket på Migrationsverket är huruvida ett barn kan hamna i en intressekonflikt i förhållande till sina föräldrar.

Det kan vara en familj som söker asyl som säger att de kommer direkt från till exempel Kosovo. Sedan hörs barnet, och barnet talar tyska eller barnet berättar något helt annat som motsäger föräldrarnas berättelse. Det är sådant som gör att man måste förhålla sig varsamt när man närmar sig frågan om barn ska höras. Men jag håller helt med, nämligen att grunden måste vara att man erbjuder barn att höras i asylprocessen. Det är precis så det ska vara enligt barnkonventionen, nämligen att det ska vara en rättighet för barnet. Man ska se till att barnet har möjlighet att få beskriva sina asylskäl, men det ska inte vara en skyldighet.

Hillevi Engström nämnde också barnombudsmannens analys från 1999, där man kom fram till att det lämnas en del övrigt att önska i fråga om barn som hörs. Detta ledde fram till ett projekt som sattes i gång på Migrationsverket. Man utvecklar nu utredningsmetoder tillsammans med en docent i barnpsykologi från tema Barn. Det finns utredningsmetoder som har översatts till att använda i dessa situationer. Det projektet – ett forskningsprojekt – håller nu på att avslutas. Nu förbereder jag att titta på om det är en metod som kan användas över hela landet. Det är ett intressant pilotprojekt som har visat sig vara bra.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på interpellation 2003/04:145 om samstämmighet i fattigdomsbekämpningen

Anf. 222 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Lars Ohly har frågat utrikesministern om hon avser att ta initiativ till åtgärder i enlighet med proposition 2002/03:122 *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling* och föreslå samstämmighet mellan alla politikområden, inkluderande krigsmaterielexporten, när det gäller fattigdomsbekämpning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

I proposition 2002/03:122 föreslås att målet för politiken för global utveckling ska vara att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Samstämmigheten mellan svenska politikområden bör stärkas för att göra den samlade politiken mer utvecklingsbefrämjande. Regeringen fattar sina beslut som ett kollektiv i syfte att säkerställa samstämmighet i de beslut som fattas. Det är därför av vikt att eventuella målkonflikter tydliggörs och blir föremål för medvetna och övervägda val. Eventuella

organisatoriska former för genomförande av politiken är en del av det uppföljningsarbete till propositionen som nu påbörjas. Ett viktigt element för uppföljning och styrning av den nya politiken är den resultatskrivelse för genomförandet av politiken för global utveckling som årligen ska redovisas till riksdagen.

Lars Ohly har särskilt frågat om krigsmaterielexporten. Redan i dag görs en helhetsbedömning inför varje enskilt tillstånd för utförsel av krigsmateriel där samtliga relevanta omständigheter beaktas. Regeringens riktlinjer för krigsmaterielexporten anger att det måste finnas en balans vid varje exporttillfälle mellan våra säkerhets-, försvars- och utrikespolitiska intressen. Ytterst handlar det om att slå vakt om Sveriges långsiktiga säkerhet.

Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutliga mottagarlandet utgör ett grundläggande kriterium i den helhetsbedömning som görs.

Helhetsbedömningen tar även hänsyn till EU:s uppförandekod för krigsmaterielexport, som anger att ett av de kriterier som måste prövas är utvecklingsnivån i mottagarlandet. Bland annat ska hänsyn tas till huruvida exporten av krigsmateriel allvarligt hindrar målen för hållbar utveckling.

Svensk vapenexport får inte motverka arbetet för att nå målet om en rättvis och hållbar global utveckling, ej heller målet för utvecklingssamarbetet att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor, som det står i utrikesutskottets betänkande. Självfallet kommer regeringen att beakta riksdagens tillkännagivande om krigsmaterielexporten, som togs upp och beslutades om tidigare i dag.

Regeringen har tillsatt en utredning om översyn av regelverket för krigsmaterielexporten. Utredaren har bland annat till uppgift att undersöka möjligheterna att slå samman de svenska riktlinjerna för export med de internationella.

Byggt på en brittisk regeringsrapport har Sverige under hösten 2003 tagit initiativ till att i EU-arbetet närmare diskutera och förtydliga hur utvecklingskriteriet i riktlinjerna för krigsmaterielexport praktiskt ska användas och kunna utvecklas – i bästa fall i samsyn mellan de exporterande staterna. Det handlar om att använda ett antal indikatorer i en utvärderingsprocess. Detta arbete kommer att fortsätta under 2004.

Då Lars Ohly, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Sermin Özürküt i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 223 SERMIN ÖZÜRKÜT (v):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret å Lars Ohlys vägnar, som är förhindrad att delta i denna debatt.

Det är ett omfattande svar, men det finns vissa delar där jag skulle vilja ha lite mer handfast information. Vi har i dag debatterat Sveriges nya politik för global utveckling. Något som är utomordentligt viktigt i denna politik är principen om samstämmighet mellan olika politikområden. Nu, när besluten är fattade, återstår att göra allvar av de fina intentionerna. Det är en självklarhet att målkonflikter måste tydliggöras och bli föremål för medvetna val. Trots detta finns det ingen tydlighet om den nya politiken kommer att leda till någon verklig förändring när målen för

Prot. 2003/04:50
16 december

*Svar på
interpellationer*

utvecklingspolitiken krockar med nationella intressen på andra politiska områden.

På handelns område har vi alltför ofta sett att snäva euronationalistiska intressen styrt EU:s agerande. Dessa har ofta stått i motsättning till utvecklingsländernas behov av rättvisa spelregler. Det har lett till att Sverige, genom EU, alltför ofta har stått för en politik som gått på tvärs med fattigdomsbekämpning och rättighetsperspektiv.

Statsrådet talar också om mänskliga rättigheter i mottagarlandet som ett grundläggande kriterium. Hur stämmer det överens med den förda politiken?

Mellan 1998 och 2000 sålde Sverige krigsmateriel till tio länder där grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna förekommer. Under 30 år exporterade Sverige krigsmateriel till Indonesien trots förekomsten av de grövsta kränkningar av mänskliga rättigheter.

Vapenexport tillåts i dag till länder som inte skrivit under centrala konventioner för mänskliga rättigheter som konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling. Dessutom exporterade Sverige år 2001 vapen till länder som Saudiarabien, Pakistan, Oman, Förenade Arabemiraten och Bahrain.

Reglerna om att inte tillåta export till krigförande länder måste enligt regeringen vägas mot Sveriges egna behov av materielförsörjning. I klartext kan detta innebära att USA och Storbritannien placeras i en egen gräddfil och garanteras ett fritt flöde av vapen även om de startar folkrättsvidriga krig. En sådan politik är oacceptabel, tycker vi.

Regeringen borde se till att de vackra orden om samstämmighet översätts i verklig politik. Då duger det inte att kompromissa med grundläggande värden som fred, demokrati, mänskliga rättigheter och utveckling.

Anf. 224 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Det är nu det börjar, det som riksdagen beslöt om den nya politiken för global utveckling. Det handlar om den övergripande målsättningen. Riksdagen beslöt också om en årligen återkommande resultatskrivelse som ska lämnas till riksdagen, som jag hoppas att det blir en livlig diskussion om och mycket återkoppling till.

Ett av de politikområden som ska återrapporteras i resultatskrivelsen är just det område som tas upp i interpellationen. Därför är också det tillkännagivande riksdagen beslöt om i dag på just krigsmaterielexportens område glädjande.

Utan de här övergripande målsättningarna och utan de perspektiv som riksdagen i dag har beslutat om har vi ingenting att utvärdera utvecklingspolitiken mot. Därför ser jag det som oerhört viktigt att riksdagen i dag har fattat beslut som alla politikområden som på något sätt berör global utveckling kan utvärderas och utvecklas mot.

Visst kan man se det som vackra ord om samstämmighet. Men utan de vackra orden har man ingenting att följa, inga målsättningar att följa upp politiken mot.

Anf. 225 SERMIN ÖZÜRKÜT (v):

Herr talman! Det enda som återstår för mig är att tacka ministern för förtydligandet. Självklart måste man först ha visioner för att sedan kunna följa upp dem.

22 § Svar på interpellation 2003/04:165 om Folke Bernadotteakademien

Anf. 226 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Birgitta Sellén har frågat mig om jag har gjort någon bedömning av hur mycket av Folke Bernadotteakademiens verksamhet som ska genomföras på Sandö, vilka skäl jag har för att kurser genomförs på andra ställen än Sandö samt hur jag har avsett att uppföljning och redovisning av den verksamhet som genomförs och planeras på Sandö ska ske.

Låt mig börja med att också inför kammaren uttala den glädje över Folke Bernadotteakademiens inledning jag uttryckte i mitt svar den 7 november på en skriftlig fråga Birgitta Sellén hade ställt om akademien. På det år som har gått sedan den grundades hösten 2002 har akademien inlett en omfattande verksamhet, något som har hjälpt att redan ge akademien ett gott namn inom och utom Sverige. Resultaten har varit tydliga inte minst inom EU, där akademien exempelvis nyligen har fått förtroendet att som en av tre institutioner leda utvecklingen av unionens utbildning för civila krishanteringsinsatser. Detta är mycket positivt.

Genom Folke Bernadotteakademien vill regeringen stärka samstämmigheten i svenska krishanterings- och fredsinsatser och lyfta fram svenskt kunnande i det internationella samarbetet på området. Detta var och är regeringens huvudavsikt med inrättandet av myndigheten. I sitt övervägande av var den skulle förlägga akademiens huvudkontor valde regeringen Sandö i Kramfors kommun, där lokaler hade blivit lediga sedan Sida hade flyttat sin kursverksamhet, och där goda utsikter fanns till ömsesidigt nyttigt samarbete med Räddningsverket, som har en av sina skolor på Sandö. Regeringen hoppades förstås också att lokaliseringen kunde bidra till att understödja utvecklingen i Kramfors med omnejd.

Mot denna bakgrund är regeringens målsättning att akademien, utöver att ha sitt huvudkontor på Sandö, ska genomföra en väsentlig del av sin verksamhet på Sandö. Så bedömer jag också har skett hittills. Jag håller därmed inte med om att väldigt lite verksamhet har skett på Sandö. En omfattande utbildningsverksamhet har inletts, med en rad kurser, föredrag, och seminarier. Akademien har inte hållit några regelrätta kurser på annat håll i landet; däremot har akademien deltagit i och samarbetat i utarbetandet av kurser andra organisationer har varit huvudmän för.

Inom själva regionen har akademien bland annat hållit två större möten i Regionala nätverket för internationell kris-, konflikt- och katastrofhantering, en krets akademien har inrättat med deltagande från folkhögskolor, enskilda organisationer, kommuner, länsstyrelsen och andra. Jag har förstått att detta nätverk är mycket uppskattat bland de berörda institutionerna.

Jag vet att akademien förutser än mer verksamhet på Sandö under 2004, bland annat en rad flerdagarsutbildningar, vilket är mycket tillfredsställande. Denna ökning av verksamheten har blivit möjlig först i

takt med att akademien har kunnat vidareutveckla formerna för sitt arbete. Att inleda en verksamhet tar tid och energi.

Vad gäller kurser på andra ställen än Sandö vill jag först och främst understryka att akademien som fristående myndighet själv avgör vilken verksamhet som ska genomföras var. Regeringen ser heller ingen anledning att invända mot akademins grunder för övervägande av var den från fall till fall ska förlägga sin verksamhet. Akademien verkar på ett frågeområde där en stor del av dess motparter – svenska myndigheter, utländska systerorganisationer, politiker, tjänstemän och forskare inom och utom Sverige – har begränsat med tid och många saker som drar på deras uppmärksamhet. Under sådana förhållanden måste akademien kunna vara konkurrenskraftig. Akademien måste kunna genomföra verksamhet i Stockholm och på andra orter.

I detta sammanhang vill jag framhålla att det inte stämmer att akademins verksamhet som Birgitta Sellén antyder skulle ha begränsats av att akademien inte har upprustat sina lokaler på Sandö. Akademien förhandlar för närvarande med sin hyresvärd om ett övergripande hyresavtal, som också förutsätter en anpassning av akademins lokaler. Det att dessa förhandlingar inte har avslutats har inte påverkat verksamheten på Sandö. Jag är dessutom förhoppningsfull om att dessa förhandlingar ska kunna avslutas snart.

Slutligen, vad gäller uppföljning och redovisning av verksamheten på Sandö, vill jag säga att akademien som myndighet under regeringen inkommer med årsredovisning. I denna, som för 2003 inlämnas senast i februari, redovisar och bedömer akademien liksom andra myndigheter sin verksamhet under det gångna året.

Från Utrikesdepartementets sida har vi som ansvarigt departement ett mycket nära och gott samarbete med akademien. I våra löpande kontakter med myndighetsledningen och akademins övriga mycket förtjänstfulla personal har vi ständig möjlighet att samtala med akademien om dess verksamhet och förutsättningar. Tillfälle till mer samlade genomgångar har vi bland annat i de möten som hålls två gånger om året i akademins insynsråd, och i den årliga mål- och resultatdialog regeringen under våren håller med sina myndigheter, med utgångspunkt inte minst i myndigheternas årsredovisningar.

Avslutningsvis vill jag framhålla att jag har förstått av akademien att den är mycket mån om att vidareutveckla sina band till andra myndigheter och organisationer i Kramfors och området i övrigt. Jag är övertygad om att akademien kommer att fortsätta att vara en konstruktiv och hängiven deltagare i den lokala utvecklingen.

Anf. 227 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Tack för svaret som verkligen gav svar på alla mina frågor.

Först och främst vill jag påpeka att jag är väldigt glad över att regeringen har valt att placera akademien på Sandö.

När försvaret lades ned i Sollefteå var det viktigt för oss västernorr-länningar att få ersättningsjobb till Ådalen. Det är därför som jag intresserar mig och följer med vad som händer. För min framtidstro för bygden känns det väldigt viktigt att det kommer arbetsplatser dit som regeringen

har varit med och utlokaliserat. För mig är det också viktigt att en bra verksamhet snabbt kommer i gång.

Eftersom jag upplever att verksamheten går lite långsamt vid Folke Bernadotteakademin tog jag initiativ till den här interpellationsdebatten för att biståndsministern snabbt ska engagera sig i akademins verksamhet.

Biståndsministern säger i sitt svar att akademien har inlett en omfattande verksamhet, och det betvivlar jag inte. Det är också roligt att akademien har fått ett stort förtroende inom EU. Det gör att verksamheten kan utvecklas ännu mer, och det är ännu mer positivt för verksamheten på Sandö.

De mål och intentioner som akademien har satt upp är visionära och bra. Jag inser att om utvecklingen går i den riktningen kommer det att bli en väldigt viktig verksamhet för hela länet.

Regeringen har visat att man vill satsa på kunskap om krishantering i länet genom att man, förutom akademien, har placerat till exempel Sida i Härnösand och Krisberedskapsmyndigheten i Sollefteå – bara för att nämna ett par exempel på verksamheter som har utlokaliserats.

Länsstyrelsen stöder också den här verksamheten genom att man satsar pengar på en förstudie till en klusterbildning inom kris- och konflikt-hantering. För länet är det väldigt viktigt att man syns nationellt och internationellt på denna viktiga arena. Det tror jag kan skapa tillväxt för Västernorrlands län.

Men nu undrar säkert biståndsministern vad jag oroar mig för. Jo, det har gått ungefär 15 månader sedan akademien invigdes, men det finns fortfarande inget hyreskontrakt. Det finns ingen konferenslokal för kursverksamhet, utan den tänkta lokalen är ännu bara en byggarbetsplats. Samarbetet med Räddningsskolan har inte kommit i gång. Kursverksamheten är minimal på Sandö, och de seminarier som har anordnats under 2003 har hållits i Stockholm. Det gäller till exempel Challenges-projektet och det årliga Höga kusten-seminariet.

När jag hör svaret från ministern kan jag inte undgå att misstänka att regeringen inte har blivit helt rätt informerad om vilken verksamhet som bedrivs uppe på Sandö. Biståndsministern säger att målsättningen är att man ska genomföra en väsentlig del av sin verksamhet på Sandö. Dessutom tillägger hon: Så bedömer jag också har skett hittills.

Akademien har inte hållit några regelrätta kurser på annat håll i landet. Om det mesta av verksamheten har skett på Sandö blir min reflexion: Då har man alltså bara kommit i gång med väldigt få kurser. Dessutom räknas tydligen inte seminarierna som hölls i Stockholm.

Jag tog alltså initiativ till den här debatten för att Carin Jämtin ska försöka att skaffa sig mer information om vilka verksamheter som verkligen har bedrivits på Sandö.

Som en gardering säger ministern i svaret att akademien måste kunna genomföra verksamhet i Stockholm och på andra orter. Det protesterar jag inte emot, men varje gång man ska anordna en kurs eller ett seminarium måste man utgå ifrån att dessa i första hand ska anordnas på Sandö. Regeringen säger ju själv i sina mål och intentioner att det ska vara så. Det är väldigt viktigt att Sandö blir huvudsätet.

Prot. 2003/04:50

16 december

*Svar på
interpellationer*

Anf. 228 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga samma sak som Birgitta Sellén sade, att det vara ett bra och uttömmande svar på interpellationen från Birgitta Sellén.

Jag tycker att det är viktigt att poängtera de förhoppningar som detta skruvade upp bland folk hemma i Ådalen. Jag kommer nämligen från Kramfors kommun, och det är därför som jag deltar i den här debatten. Jag tycker också att det är viktigt att den belyses ur olika synvinklar.

Jag gör kanske inte riktigt samma reflexioner kring den här frågan som Birgitta Sellén gör. Jag har vid flera tillfällen besökt Folke Bernadotteakademin eftersom den ligger i min hemkommun. Jag är också fullmäktigeordförande i Kramfors. Därför finns det ur många synvinklar anledning att göra sådana här besök.

Som jag sade skruvades det upp en mängd förväntningar i och med att akademien glädjande nog förlades till Kramfors kommun. Jag känner min hembygd ganska väl, och dessa förväntningar grundade sig mest på att det skulle komma många arbetstillfällen till vår kommun. Nu kom det inte så många som det förväntades. Men man måste ändå förstå att detta vilar på två ben. Det ena är att verksamheten utlokaliseras till min hemkommun på grund av att Sida försvann därifrån. Det andra gäller det internationella perspektivet.

Det har utvecklats ett samarbete med Krisberedskapsmyndigheten i Sollefteå. Så sent som i fredags hade jag kontakt med den, och man bekräftade att så var fallet. Det har också under hand initierats ett samarbete av Sida och även av Räddningsverket.

Detta med renovering av lokaler och så vidare tycker jag inte är en fråga för vare sig riksdagen eller regeringen, utan det måste vara en sak för den enskilda myndigheten och hyresvärderna.

Däremot har vi förhoppningar om att så mycket som möjligt av kursverksamheten verkligen förläggs till Kramfors kommun och till Sandö. Detta ger också sidoeffekter för kommunen, som naturligtvis är positivt inställd i en bygd där arbetstillfällena inte är alltför många.

Vad som gäller för oss som riksdagsledamöter är i första hand att hålla kontakt med myndigheten, se hur den utvecklas och verkligen stötta den.

Jag är positiv till min natur, så jag tror att det här kommer att bli väldigt bra framgent. Det är min absoluta övertygelse och min förhoppning. Då får vi allihop hjälpas åt. Det praktiska måste nog skötas av dem som finns på plats i Sandö i Kramfors, Birgitta Sellén. Det tror jag att vi kan vara överens om. Sedan hoppas jag på allt gott för myndighetens verksamhet framgent.

Man ska ändå veta att det är fråga om en ny myndighet. Det rör sig inte om någon avknoppning. Det tar tid för en alldeles ny myndighet att komma in i rätta gängor och upparbeta kontakter.

Men vi är glada att myndigheten finns där, och jag ska i alla fall hålla kontakt med den och se hur det hela utvecklas.

Anf. 229 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Tack för alla positiva ord om svaret. Det är skönt att veta att man kan svara ordentligt på frågor.

Det är mycket glädjande att höra att länsstyrelsen och andra delar av samhället runtomkring har engagerat sig. Om man refererar till debatten tidigare i dag om en ny politik för global utveckling betonades det där såväl av regeringen som av riksdagens betänkande att det är viktigt att alla delar av samhället engagerar sig i en förståelse för hur omvärlden ser ut. Kan man då också få en ökad förståelse för världen utanför Sverige genom att länsstyrelsen och andra delar av samhället engagerar sig i ett sådant här center är det en oerhört viktig sidoeffekt som jag ser som jättepositiv.

Under processen har jag fått en övergripande redogörelse för nästa års verksamhet, och det ser ut som att antalet verksamheter kommer att öka på Folke Bernadotteakademin uppe i Kramfors, vilket är mycket glädjande. Det finns inget datum fastställt, men så är planeringen, deras intentioner och vilja. Jag hoppas verkligen att de praktiska problem som man har haft kan lösas.

Om det var orealistiska förväntningar och så vidare kan jag inte svara på, eftersom jag inte var med från början. Det är möjligt att det var så och att det är därför som det känns som det har tagit längre tid än vad det har gjort.

Anf. 230 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Det var bland annat för de förväntningarna som jag kände att det var viktigt att ministern så snabbt som möjligt fick bekantskap om det här. Det är inte lätt för en ny minister att lära sig om alla myndigheter som finns. Därför tog jag det här lilla halmstrået och tänkte att jag skulle göra biståndsministern uppmärksam på att vi har en myndighet som vi förväntar oss väldigt mycket av.

Att jag lyfte upp bland annat frågan om hyreskontrakten berodde på att akademien förhandlar med hyresvärden Specialfastigheter. De är kända för att vara bra att arbeta med. Om jag är rätt informerad går de under Näringsdepartementet. Det är lite märkligt att hyresavtalet inte är klart fastän invigningen var för så länge sedan.

Det här skapar praktiska problem, när man ska anordna kursverksamhet – det har jag full förståelse för. Samtidigt inser jag att det finns andra lokaler som Folke Bernadotteakademin skulle kunna hyra när man ordnar kurser. Det är så oerhört viktigt att de som går på kurser där ska identifiera akademien med Sandö och Ådalen. Därför är det så viktigt att ha kursverksamheterna där, att man inte börjar ha dem i Stockholm eller i närmiljön här och säger att det inte är kostnadseffektivt att ha dem uppe i Ådalen. Det är kommentarer som jag har hört under mitt researchjobb inför det här. Då blir jag rädd. Har regeringen valt att placera akademien där uppe måste man vara medveten om att det är något dyrare att resa dit. Samtidigt är det en miljö där det finns fantastiskt bra möjligheter att ha kurser.

Jag frågade hur ministern skulle följa upp det här, och jag fick svar om årsredovisningen. Det är praxis i alla sådana här myndigheter, så det är sådant som kommer, liksom att ni har samarbete med dem.

Hur avser ministern att följa upp verksamheten på Sandö och förmedla den till oss? För oss är det också oerhört viktigt att få kunskap om hur regeringen hanterar den här frågan, om det finns möjligheter till mer arbetstillfällen och så vidare. Trots att 300 statliga jobb utlovades till

Sollefteå i samband försvarsnedläggelsen är det långtifrån alla som har kommit till skott än så länge. Därför är vi måna om att varje arbetsplats ska få så många arbetstillfällen som möjligt. Därför är det också extra viktigt att det inte bara är administrativ personal, som sitter där nu, utan det måste komma mer verksamhet så att man får anledning att anställa fler personer. Därmed kan verksamheten växa, bli ännu större och ännu mera känd, inte bara inom EU utan totalt i hela världen. Det är en dröm som jag när som västernorränning.

Anf. 231 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Vi får börja med att göra den känd i hela Sverige och sedan jobba vidare.

Jag kan inte riktigt svara på den sista frågan som Birgitta Sellén ställde, om hur vi ska arbeta vidare för att göra det mera känt. "Oss" tolkar jag som de som bor runtomkring i länet eller i Kramfors kommun. Om du menar "oss" i riksdagen blir det i form av återrapportering hit vid de sedvanliga tillfällena.

Vad gäller de praktiska problemen har jag förståelse för dem. Jag har också fullt förtroende för att ledningen för Folke Bernadotteakademin gör sitt bästa för att leva upp till intentionerna med att ha verksamhet på akademien uppe i Kramfors. Jag har fullt förtroende för att de gör sitt bästa för att leva upp till det.

Anf. 232 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Jag vill bara tacka för att vi har kunnat ha den här interpellationsdebatten. Jag har lärt mig mycket under den tid jag har undersökt vad som händer där uppe. Jag hoppas att biståndsmministern också känner ett stort intresse för den här verksamheten och hur viktigt det är att den finns där uppe. Det är värt mycket när hela landet ska leva.

Jag passar på att tacka och önskar ministern en god jul.

Anf. 233 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Tack detsamma! Jag tror dock att jag har lärt mig mer.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Finansutskottets betänkanden
2003/04:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
2003/04:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner
2003/04:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.
2003/04:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

24 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

2003/04:206 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till socialminister Lars Engqvist
Situationen för unga och medelålders dementa

2003/04:207 av *Gunnar Axén* (m) till statsrådet Pär Nuder
Det framtida samarbetet med Vänsterpartiet

2003/04:208 av *Kent Olsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Den svenska spelmarknaden

2003/04:209 av *Ana Maria Narti* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
En öppen arbetsmarknad för de unga

2003/04:210 av *Nils Oskar Nilsson* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Ett fritt Libanon

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 januari 2004.

25 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 december

2003/04:480 av *Mia Franzén* (fp) till statsrådet Berit Andnor
Regler för bostadsbidrag

2003/04:481 av *Kenneth Johansson* (c) till finansminister Bosse Ringholm
EU:s regionala utvecklingsmedel och utgiftstaken

2003/04:482 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Banverkets avgifter för drift och underhåll av anslutningsväxlar

2003/04:483 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Fjällflyget

2003/04:484 av *Åsa Torstensson* (c) till näringsminister Leif Pagrotsky
Investeringar i Barsebäcksreaktorn

2003/04:485 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Den tredje sjuklöneveckan

2003/04:486 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till försvarsminister Leni Björklund
Larm för döva

2003/04:487 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg
Tolkning och rättssäkerhet i asylprocessen

2003/04:488 av *Rosita Runegrund* (kd) till statsrådet Carin Jämtin
Biståndsarbetet och hiv/aids

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 januari 2004.

26 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 16 december

2003/04:414 av *Christer Nylander* (fp) till finansminister Bosse Ringholm

Överträdelse av budgetlagen

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 20 januari 2004.

27 § Kammaren åtskildes kl. 20.44.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 3 § anf. 64 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 78 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 125 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med anf. 132 (delvis),

av talmannen därefter till och med 12 § anf. 156 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.42,

av tredje vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 196 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 20 § anf. 217 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Information från regeringen om mötet med Europeiska rådet och EU:s regeringskonferens i Bryssel den 12–13 december.....	1
Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	1
Anf. 2 CARL B HAMILTON (fp)	5
Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	5
Anf. 4 CARL B HAMILTON (fp)	6
Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	6
Anf. 6 MAUD OLOFSSON (c).....	6
Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	7
Anf. 8 MAUD OLOFSSON (c).....	8
Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	8
Anf. 10 FREDRIK REINFELDT (m)	8
Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	9
Anf. 12 FREDRIK REINFELDT (m)	9
Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	10
Anf. 14 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	10
Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	11
Anf. 16 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	11
Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	11
Anf. 18 CARINA HÄGG (s).....	11
Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	12
Anf. 20 CARINA HÄGG (s).....	12
Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	13
Anf. 22 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m).....	13
Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	14
Anf. 24 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m).....	14
Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	14
Anf. 26 BJÖRN VON DER ESCH (kd).....	15
Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	15
Anf. 28 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	16
Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	16
Anf. 30 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v).....	16
Anf. 31 AGNE HANSSON (c).....	16
Anf. 32 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	17
Anf. 33 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	18
Anf. 34 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	18
Anf. 35 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	18
Anf. 36 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	19
Anf. 37 GUNNAR HÖKMARK (m).....	19
Anf. 38 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	19
Anf. 39 GUNNAR HÖKMARK (m).....	20
Anf. 40 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	20
Anf. 41 CECILIA WIGSTRÖM (fp).....	21
Anf. 42 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	21

Anf. 43	CECILIA WIGSTRÖM (fp)	21
Anf. 44	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	22
Anf. 45	ULF HOLM (mp)	22
Anf. 46	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	22
Anf. 47	ULF HOLM (mp)	23
Anf. 48	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	23
Anf. 49	INGER SEGELSTRÖM (s)	23
Anf. 50	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	24
Anf. 51	ANNELIE ENOCHSON (kd)	24
Anf. 52	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	24
Anf. 53	ANNELIE ENOCHSON (kd)	25
Anf. 54	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	25
Anf. 55	LARS OHLY (v)	25
Anf. 56	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	26
Anf. 57	LARS OHLY (v)	26
Anf. 58	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	27
3 §	Svar på interpellation 2003/04:171 om politik för tillväxt i hela landet	27
Anf. 59	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	27
Anf. 60	MAUD OLOFSSON (c)	29
Anf. 61	ERLING WÄLIVAARA (kd)	30
Anf. 62	MIKAEL ODENBERG (m)	31
Anf. 63	GUNNAR ANDRÉN (fp)	32
Anf. 64	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	33
Anf. 65	MAUD OLOFSSON (c)	34
Anf. 66	ERLING WÄLIVAARA (kd)	35
Anf. 67	MIKAEL ODENBERG (m)	36
Anf. 68	GUNNAR ANDRÉN (fp)	36
Anf. 69	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	37
Anf. 70	MAUD OLOFSSON (c)	38
Anf. 71	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	39
4 §	Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	40
5 §	Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	40
6 §	Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	40
7 §	Förnyad bordläggning	40
8 §	Sveriges politik för global utveckling	40
	Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3	40
Anf. 72	GÖRAN LENNMARKER (m)	40
Anf. 73	BIRGITTA OHLSSON (fp)	44
Anf. 74	ROSITA RUNEGRUND (kd)	46
Anf. 75	LARS OHLY (v)	49
Anf. 76	AGNE HANSSON (c)	51
Anf. 77	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	54
Anf. 78	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	56
Anf. 79	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	56
Anf. 80	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	57

Anf. 81	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	57
Anf. 82	BERNDT EKHOLM (s).....	58
Anf. 83	AGNE HANSSON (c) replik	63
Anf. 84	BERNDT EKHOLM (s) replik	64
Anf. 85	AGNE HANSSON (c) replik	64
Anf. 86	BERNDT EKHOLM (s) replik	64
Anf. 87	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	65
Anf. 88	BERNDT EKHOLM (s) replik	65
Anf. 89	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	66
Anf. 90	BERNDT EKHOLM (s) replik	66
Anf. 91	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik.....	66
Anf. 92	BERNDT EKHOLM (s) replik	67
Anf. 93	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik.....	67
Anf. 94	BERNDT EKHOLM (s) replik	68
Anf. 95	LARS OHLY (v) replik.....	69
Anf. 96	BERNDT EKHOLM (s) replik	69
Anf. 97	LARS OHLY (v) replik.....	70
Anf. 98	BERNDT EKHOLM (s) replik	70
Anf. 99	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	71
Anf. 100	BERNDT EKHOLM (s) replik	72
Anf. 101	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	72
Anf. 102	BERNDT EKHOLM (s) replik	73
Anf. 103	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	73
Anf. 104	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	76
Anf. 105	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	77
Anf. 106	GÖRAN LENNMARKER (m) replik	77
Anf. 107	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	78
Anf. 108	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik.....	78
Anf. 109	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	78
Anf. 110	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik.....	79
Anf. 111	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	79
Anf. 112	AGNE HANSSON (c) replik	80
Anf. 113	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	80
Anf. 114	AGNE HANSSON (c) replik	81
Anf. 115	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	81
Anf. 116	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	81
Anf. 117	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	82
Anf. 118	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	82
Anf. 119	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	82
Anf. 120	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik.....	83
Anf. 121	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	83
Anf. 122	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik.....	83
Anf. 123	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s) replik.....	84
Anf. 124	EWA BJÖRLING (m).....	84
Anf. 125	CECILIA WIGSTRÖM (fp).....	87
Anf. 126	HOLGER GUSTAFSSON (kd)	89
Anf. 127	SERMIN ÖZÜRKÜT (v)	91
Anf. 128	CARINA HÄGG (s).....	92
Anf. 129	EWA BJÖRLING (m) replik.....	95

Prot. 2003/04:50
16 december

Anf. 130 CARINA HÄGG (s) replik	96
Anf. 131 EWA BJÖRLING (m) replik	96
Anf. 132 CARINA HÄGG (s) replik	97
Anf. 133 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	97
Anf. 134 CARINA HÄGG (s) replik	98
Anf. 135 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	98
Anf. 136 CARINA HÄGG (s) replik	98
Anf. 137 CARL B HAMILTON (fp)	99
Anf. 138 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	100
Anf. 139 CARL B HAMILTON (fp) replik	101
Anf. 140 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	101
Anf. 141 CARL B HAMILTON (fp) replik	101
Anf. 142 BERNDT EKHOLM (s) replik	102
Anf. 143 CARL B HAMILTON (fp) replik	102
Anf. 144 BERNDT EKHOLM (s) replik	103
Anf. 145 CARL B HAMILTON (fp) replik	103
Anf. 146 BIRGITTA AHLQVIST (s)	103
Anf. 147 KAJ NORDQUIST (s)	105
Anf. 148 JOE FRANS (s)	108
Anf. 149 LARS JOHANSSON (s)	110
Anf. 150 BERNDT EKHOLM (s) replik	111
Anf. 151 LARS JOHANSSON (s) replik	111
(Beslut fattades under 11 §.)	111
Ajournering	111
Återupptagna förhandlingar	111
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 december	111
MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	111
MJU2 Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, m.m.	112
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 december	114
JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	114
JuU8 En europeisk arresteringsorder	115
JuU9 Rambeslut om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi	116
JuU7 Allmän inpasseringskontroll i kriminalvården	117
JuU10 Gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU	118
JuU11 Antalet justitieråd	118
11 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	118
UU3 Sveriges politik för global utveckling	118
Meddelande om inställd votering	123
Anf. 152 TALMANNEN	123
12 § Internationellt bistånd	123
Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU2	123
Anf. 153 EWA BJÖRLING (m)	123
Anf. 154 BIRGITTA OHLSSON (fp)	124
Anf. 155 ROSITA RUNEGRUND (kd)	126
Anf. 156 AGNE HANSSON (c)	126
Anf. 157 BERNDT EKHOLM (s)	128

Anf. 158	AGNE HANSSON (c) replik	130
Anf. 159	BERNDT EKHOLM (s) replik	130
Anf. 160	AGNE HANSSON (c) replik	130
Anf. 161	BERNDT EKHOLM (s) replik	131
Anf. 162	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik.....	131
Anf. 163	BERNDT EKHOLM (s) replik	131
Anf. 164	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik.....	132
Anf. 165	BERNDT EKHOLM (s) replik	132
Anf. 166	SERMIN ÖZÜRKÜT (v)	132
Anf. 167	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	133
Anf. 168	BERNDT EKHOLM (s) replik	133
Anf. 169	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	134
Anf. 170	BERNDT EKHOLM (s) replik	134
Anf. 171	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	134
Anf. 172	VIVIANN GERDIN (c)	134
Anf. 173	AGNE HANSSON (c).....	136
Anf. 174	BERNDT EKHOLM (s) replik	136
Anf. 175	AGNE HANSSON (c) replik	136
Anf. 176	BERNDT EKHOLM (s) replik	137
Anf. 177	AGNE HANSSON (c) replik	137
	(Beslut skulle fattas den 17 december.).....	137
13 §	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	137
	Ajournering.....	138
	Återupptagna förhandlingar	138
14 §	Svar på interpellation 2003/04:128 om ett självständigt	
	Somaliland	138
Anf. 178	Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	138
Anf. 179	BIRGITTA OHLSSON (fp).....	140
Anf. 180	Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	141
Anf. 181	BIRGITTA OHLSSON (fp).....	141
Anf. 182	Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	142
Anf. 183	BIRGITTA OHLSSON (fp).....	142
15 §	Svar på interpellationerna 2003/04:126 och 168 om	
	rättssäkerheten.....	143
Anf. 184	Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	143
Anf. 185	CECILIA WIGSTRÖM (fp).....	145
Anf. 186	PETER ALTHIN (kd)	146
Anf. 187	Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	147
Anf. 188	CECILIA WIGSTRÖM (fp).....	148
Anf. 189	PETER ALTHIN (kd)	148
Anf. 190	Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	149
Anf. 191	CECILIA WIGSTRÖM (fp).....	150
Anf. 192	PETER ALTHIN (kd)	150
Anf. 193	Utrikesminister LAILA FREIVALDS (s)	151
16 §	Svar på interpellation 2003/04:150 om export av billiga	
	läkemedel till u-länder	151
Anf. 194	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	151
Anf. 195	GUNNAR NORDMARK (fp).....	152
Anf. 196	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	153

Anf. 197	GUNNAR NORDMARK (fp)	154
Anf. 198	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	155
Anf. 199	GUNNAR NORDMARK (fp)	155
17 §	Svar på interpellation 2003/04:161 om etikkommission för statliga företag	155
Anf. 200	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	155
Anf. 201	ÅSA TORSTENSSON (c)	156
Anf. 202	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	157
Anf. 203	ÅSA TORSTENSSON (c)	157
18 §	Svar på interpellation 2003/04:156 om flexibel skolstart	158
Anf. 204	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	158
Anf. 205	BIRGITTA SELLÉN (c)	159
Anf. 206	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	160
Anf. 207	BIRGITTA SELLÉN (c)	161
Anf. 208	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	162
Anf. 209	BIRGITTA SELLÉN (c)	163
Anf. 210	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	164
19 §	Svar på interpellation 2003/04:140 om arbetskraftsinvandring	165
Anf. 211	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	165
Anf. 212	Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	166
Anf. 213	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	167
Anf. 214	Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	167
Anf. 215	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	168
Anf. 216	Förste vice talman PER WESTERBERG (m)	169
20 §	Svar på interpellation 2003/04:134 om barns egna asylskäl	169
Anf. 217	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	169
Anf. 218	HILLEVI ENGSTRÖM (m)	170
Anf. 219	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	171
Anf. 220	HILLEVI ENGSTRÖM (m)	172
Anf. 221	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	173
21 §	Svar på interpellation 2003/04:145 om samstämmighet i fattigdomsbekämpningen	173
Anf. 222	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	173
Anf. 223	SERMIN ÖZÜRKÜT (v)	174
Anf. 224	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	175
Anf. 225	SERMIN ÖZÜRKÜT (v)	176
22 §	Svar på interpellation 2003/04:165 om Folke Bernadotteakademin	176
Anf. 226	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	176
Anf. 227	BIRGITTA SELLÉN (c)	177
Anf. 228	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	179
Anf. 229	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	180
Anf. 230	BIRGITTA SELLÉN (c)	180
Anf. 231	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	181
Anf. 232	BIRGITTA SELLÉN (c)	181
Anf. 233	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	181

23 § Bordläggning.....	181	Prot. 2003/04:50
24 § Anmälan om interpellationer.....	182	16 december
25 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	182	
26 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	183	
27 § Kammaren åtskildes kl. 20.44.....	183	

Elanders Gotab, Stockholm 2004